

SIMÓN BOLÍVAR

Válogatott írások

BUDAPEST

Készült a Venezuelai Bolívari Köztársaság Nagykövetsége támogatásával

Simon Bolívar *Escritos selectos*
Ediciones de la Presidencia, Caracas 1970,
Manuel Pérez Villa: Simón Bolívar El Libertador
(Síntesis biográfica)
© Sociedad Bolivariana de Venezuela, Caracas, 1971,

A borítón Bolívar arcképe ismeretlen haiti művész alkotása 1816-ból

Sorozatszerkesztő
SIMOR ANDRÁS

Fordította
BENYHE JÁNOS

Tördelés

DOMJÁN ISTVÁN

Hungarian translation © Benyhe János, 1976, 2009

Bolívar (1783-1830) a latin-amerikai földrész történelmének legnagyobb alakja: hadvezér, politikus, hazája (Venezuela) és több más latin-amerikai ország szabadságának hányatott sorsú kivívója. Művelt nemesifjú volt, európai utazásai közben megfordult a forradalmi Párizsban, tanúja volt a nagy napóleoni kalandnak, és amikor eljött a történelmi pillanat, a szűkös lehetőségek vakmerő és zseniális kihasználásával küzdött le a spanyol önkényuralmat.

Ez a könyv Bolívar festői fordulatokban gazdag életét jeleníti meg Bolívar saját írásai, alkotmánytervezetei, parlamenti beszédei, diplomáciai és magán-, sőt szerelmes levelei alapján. Az emelkedett gondolkodású közéleti embert éppúgy megismerhetjük belőle, mint az éles eszű és bátor taktikust, a tisztán látó réalpolitikust, aki bámulatos biztonsággal igazodik el korának – és minden időknek – nagy kérdéseiben, és nem kíméli erejét nagy álmának, a Nagy-Kolumbiai Államszövetségnek megvalósításáért, amelynek – hiába vet számot a nemzetközi nagypolitika minden adottságával – keserűen kell látnia megghiúsulását.

A Venezuelai Bolívari Köztársaság magáénak vallja Simon Bolívar eszméinek megvalósítását.

Letölthető:

[\[PDF formátumban \]](#) [\[EPUB formátumban \]](#)

SIMON BOLÍVAR, A SZABADÍTÓ

VÁZLATOS ÉLETRAJZ

Simon Bolívar Caracas városában született 1783. július 24-én; baszk eredetű családból származott, mely a XVI. század végén telepedett meg Venezuelában, és később

kiemelkedő anyagi és társadalmi helyzetet élvezett a tartományban. Don Juan Vicente Bolívar y Ponté ezredes volt az édesapja, és Dona Concepción Palacios Blanco az édesanyja. Három idősebb testvére volt – Maria Antónia, Juana és Juan Vicente – egy kishúga, Maria dél Carmen pedig holtan jött a világra. 1786. januárjában meghalt az édesapja; Simon még hároméves se volt, amikor elvesztette. A gyerekek nevelése az édesanyjukra hárult, aki érzékeny lelkű asszony volt, de a család tetemes vagyonának is gondját tudta viselni. Apai örökségén kívül egy gazdag hitbizomány is várt Simonra, amelyet 1785-ben Juan Félix Jérez y Aristeguieta pap alapított neki.

Simon a szülővárosában töltötte első éveit, időnként ki-kiutazott az Araguai Völgyvidékre, ahol családi birtokaik voltak. 1792-ben Dona Concepción meghalt. Maria Antónia és Juana korán férjhez ment, a két fiú, Juan Vicente és Simon pedig a gyámjuknál, anyai nagyapjuknál, Don Feliciano Palaciosnál nevelkedett. Családi házuk a belvárosban volt, a San Jacinto térre nézett. Amikor a nagyapjuk meghalt, Simon a nagybátyjának, új gyámjának, Carlos Palaciosnak a gondjaira maradt. 1795 júliusában, amikor tizenkét éves lett, olyan válságon esett át, amely nagyon jellemző a kora ifjúságra: megszökött a nagybátyjától, s a nővérénél, Maria Antóniánál és annak férjénél keresett menedéket, akik iránt több vonzalmat érzett. Ezek miatt a dolgok miatt – amelyek különben hamarosan rendeződtek – Simon Bolívar bentlakó növendékként töltött néhány hónapot Don Simon Rodríguez intézetében; Rodríguez szintén Caracasban született (1771-1854), és akkoriban ő igazgatta a város elemi iskoláját. Lánglelkű nevelő és társadalommegújító volt, és csakhamar egész életükre szóló, kölcsönös megértés és rokonszenv alakult ki közte és a gyermek Simon Bolívar közt. Rodríguez 1797-ben elhagyta Venezuelát. Mielőtt és miután az ő tanítványa volt, Bolívarnak más tanítói is voltak Caracasban, köztük Carrasco és Vides, akik írásra és számtanra oktatták, Fray Jesús Nazareno Zidardia, Jósé Antonio Negrete pap, a történelem- és vallástanár, és Guillermo Pelgrón, a latin mestere. Törrendemből és földrajzból külön oktatásban is részesült Don Andrés Bello révén (1781-1865), aki már fiatalkorában szert tett arra a roppant tudásra, amely majd idővel Amerika legkiválóbb humanistájává avatta.

Bolívar a fegyverforgatást választotta hivatásul 1797 januárjában mint kadét bevonul az Araguai Völgyvidéki Fehér Zászlóaljhoz, amelynél évekkel azelőtt az édesapja is szolgált, ezredesként. Simon még nem volt tizennégy éves se. A következő év júliusában, amikor előléptették alhadnaggyá, ezt írták a szolgálati lapjára: „Vitézség: dicséretes, szorgalom: kiváló.” Bolívar olyan tárgyak elméleti tanulmányozásával is párosította a katonáskodás gyakorlati tanulnivalóit, amelyeket akkoriban a katonai kiképzés alapjának tartottak: matematikát, terepábrázolást, fizikát stb. tanult azon a tanfolyamon, amelyet éppen a Bolívarék házában indított meg 1798 közepén a tudós kapucinus szerzetes, Francisco de Andújar, és amelyre Simon több barátja is járt.

1799 elején Spanyolországba utazott. Madridban a nagybátyjainak, Esteban és Pedro Palaciosnak az irányításával és a tudós Ustáriz örgróf erkölcsi és szellemi vezetésével szenvedélyesen látott hozzá a tanuláshoz. Ott kapta meg azt a nevelést, amelyre egy katonáskodásra, fegyverforgatásra készülő nemesembernek szüksége van: kibővítette az ismereteit történelemből, klasszikus és modern irodalomból, matematikából, belekezdett a franciába, és vívni, táncolni is tanult, és mindenben gyorsan haladt. Körökbe, szalonokba járt, így csiszolta szellemét, gyarapította a nyelvezetét, így tett szert fellépésre. Madridban megismerkedett Maria Teresa Rodríguez dél Toro y Alayzával, és belészeretett. 1800 vége felé azzal a gondolattal foglalkozott, hogy ott-hont, családot alapít, és visszatér hazájába, kezébe veszi birtokai igazgatását. De várt egy ideig: 1801 tavaszán Bilbaóba utazott, és majd az egész évet ott töltötte. Azután Franciaországban tett rövid utazást, Párizsban, Amiensben is megfordult. 1802 májusában megint Madridban volt és 26-án házasságot kötött Maria Teresával. A fiatal

pár Venezuelába utazott: július 12-én érkezett oda, de Simon boldogsága nem sokáig tartott. 1803 januárjában Maria Teresa meghalt. A megözvegyült fiatalember még annak az évnek a végén visszatért Európába, átutazott Cádizon és Madridon, és 1804 tavaszán Párizsban telepedett le.

A születő francia császárság fővárosában a politikailag javában lói rongó Európa lenyűgöző látványa foglalkoztatja Bolívert, de legalább úgy a nagyvilági társasági élet örömei és szellemi természetű indíttatások is. Színházba, körökbe, szalonokba jár, szép nőkkel ismerkedik, de olyan tudósokkal is kapcsolatot tart, mint Alexander von Humboldt és Aimé Bonpland, olyan előadásokra, nyilvános tanfolyamokra jár, ahol a legújabb ismereteket és elméleteket terjesztik. Életének ebben a szakaszában szenvedélyesen elmerül az olvasásban. Megint találkozik Simon Rodríguezszel, aki tudásával és tapasztalataival remek társalgó, olvasgató és útitársnak bizonyul. Együtt mennek Itáliába, gyalogszerrel járják be Szavoját. 1805-ben, egy augusztusi napon, Rómában, a Monté Sacrón Bolívar esküt tesz tanítója előtt, hogy sem karja nem pihen, sem lelke meg nem nyugszik, amíg fel nem szabadítja a spanyol-amerikai világot a spanyol gyámság alól. Bolívar és Rodríguez ismét elválik egymástól. Az előbbi visszatér Párizsba, és belép a szabadkőműves-páholyba. 1806 végén Bolívar tudomást szerez az Előfutárnak, Mirandának venezuelai kísérleteiről, és úgy gondolja, hogy itt az ideje, vissza kell térnie hazájába. Felszáll egy semleges hajóra és 1807 januárjában Charlestonban köt ki, beutazza az Egyesült Államok egy részét, és még annak az évnek a derekán hazatér Venezuelába.

Úgy él akkor, mint ifjú arisztokrata, a birtokait igazgatja, és 1808-ban zajos perbe bonyolódik Antonio Nicolás Bricenóval egyik birtokának mezsgyekarói miatt; de mindig hazája sorsán jár az esze. Az összejöveleken, melyeket testvérével, Juan Vicentével és barátaikkal tartanak caracasi nyaralójukban, a Guaire-folyó partján, irodalomról folyik a szó, de Venezuela függetlenségéről is terveket szőnek.

Eljön 1810. április 19-e. Az ezen a napon megalakult Tanács megbízással a brit kormányhoz küldi ki Bolívert Luis López Méndezszel és Andrés Belióval együtt. Küldetése befejeztével, Bolívar még ugyanannak az évnek a végén visszatér Londonból. Angliában megtapasztalta az intézmények gyakorlati működését. A Caracasi Hazafias Társaságban ő az egyik leghevesebb szószólója a függetlenségnek, amelyet 1811. július 5-én kiált ki a Kongresszus. Bolívar beáll a hadseregbe, és 1811-ben, Miranda parancsnoksága alatt, ezredesi rangban részt vesz Valencia bevételében. 1812-ben, bár mindent megtesz, nem tudja megakadályozni, hogy Puerto Cabello városa, amelynek ő volt a parancsnoka, a királyi hadak kezére ne kerüljön árulás miatt. 1812 derekán Miranda tábornok leteszi a fegyvert Domingo de Monteverde spanyol fővezér előtt. Egy fiatal tiszti csoport, köztük Bolívar is, folytatni akarja a harcot, és La Guaira kikötőjében letartóztatja a balsorsú Előfutárt. De minden erőfeszítés hiábavaló. Bolívar csak úgy tud elmenekülni, hogy egy derék barátja, Don Francisco Iturbe útlevelet szerez neki. Curaçao-ba utazik, majd Cartagena de Indiasba, ahol megírja és közzéteszi *Egy caracasi polgár szózata Új-Granada polgáraihoz* című művét, egyik alapvető írását, amelyben már politikai hitvallását fejt ki, valamint azokat az elveket, amelyek az eljövendő években fogják vezérelni cselekedeteit.

Akkor elkezdődnek ragyogó hadjáratai, amelyekben győzelmek és kudarcok váltakoznak 1818-ig, majd a következő évtől kezdve a diadalok szaporodnak el. Egy kis sereg élén megtisztítja az ellenségtől a Magdalena-folyó partvidékét, 1813 februárjában beveszi Cúcuta városát, és májusban megkezdí Venezuela felszabadítását. A csatáknak és ügyes hadmozdulatoknak az a sorozata, amely három hónap alatt a táchirai határtól győztesen Caracasig juttatta, ahová augusztus 6-án vonult be, valóban megérdemli a Csodálatos Hadjárat nevet, amelyen ismeretes. Amikor Trujillóban járt,

júniusban, kiadta az Irtóháború-rendeletet, hogy erősítse a venezuelaiak kibontakozó nemzeti érzését. Nem sokkal azelőtt, mikor Mérida városában tartózkodott, a lakosság úgy üdvözölte, mint Szabadítót, azzal a címmel, amellyel 1813 októberében ruházta fel ünnepélyesen Caracas népe és elöljárósága, és amellyel majd be fog vonulni a történelembe.

Az 1813 augusztusától 1814 júliusáig terjedő időszak, a Második Köztársaság igazán a venezuelai történelem Rettenetes Éve. Dúl az Irtóháború, egyre-másra követik egymást az eldöntetlen, megnyert vagy elvesztett csaták, ütközetek. Hiába aratnak olyan győzelmeket, mint az araurei, a bocachicai csata, vagy az első carabobói ütközet, hiába az olyan hősie ellenállás, mint a San Mateó-i sánctáboré és Valencia városáé, Bolívar is, Santiago Marino tábornok is (aki már előzőleg az ország keleti részét szabadította föl) kénytelen engedni a túlerőben lévő ellenségnek, amelynek a királypárti Jósé Tomás Boves a fővezére. Boves diadalt arat a La Puerta-i csatában (1814 júniusában), és a hazafiaknak fel kell adniuk Caracas városát. Megkezdődik a nagy menekülés az ország keleti része felé. Ott tulajdon fegyvertársaik tagadják meg az engedelmisséget Bolívarnak és Marinónak. A Szabadító ismét Új-Granadában talál testvéri menedéket, ahol váltakozó szerencsével vesz részt a belpolitikai küzdelmekben, és eléri, hogy Bogotá csatlakozzon az Egyesült Tartományokhoz. 1815 májusában, Cartagena alatt, Bolívar átadja a parancsnokságot, hogy megakadályozza a polgárháború kitörését.

1815 májusától decemberéig jamaikai magányában várja türelmetlenül azt a pillanatot, amikor megint harcba szállhat. Közben Spanyol-Amerika sorsán tépelődik, és szeptemberben megírja *Intés jamaikai level-ét*, amelyben mély megértéssel és próféta tekintettel fogja át a földrész múltját, jelenét és jövőjét.

Napóleon európai veresége és egy Pablo Morillo tábornok vezérlete alatt Venezuelába érkező hatalmas spanyol hadsereg új erőt önt a királyság ügyének párthíveibe, Bolívar pedig, miután Kingstonban megmenekül egy bérgyilkos törétől, átmegy a Haiti Köztársaságba, segítséget kér, hogy folytathassa a harcot. Alexandre Pétion államelnök nagylelkűen segítségére is siet. Csakhamar elindul Les Cayes-ből Bolívar parancsnoksága alatt egy sereg, amely 1816 májusában Margarita szigetére érkezik, és nemsokára átkel a szárazföldre. Rohammal beveszi Carúpanót, és ott adja ki Bolívar június 2-án azt a rendeletet, amellyel felszabadítja a rabszolgákat. Aztán a sereg Ocumare de la Costa kikötőjébe ér, ahol Bolívar véletlenül elszakad a főerejétől, és kénytelen ismét hajóra szállni. Visszatér Haitiba, és újabb sereget gyűjt, amely az év végén ér Margarita szigetére. 1817 elején Bolívar Barcelonában van. Az a célja, hogy elfoglalja Guayana tartományt, és onnan kiindulva szabadítja fel véglegesen Venezuelát. Júliusban a hazafiak beveszik a tartomány székhelyét, Angosturát (a mai Bolívarvárost). Ismét megszervezik az államot. Bolívar létrehozza az államtanácsot, a kormánytanácsot, a legfelsőbb haditanácsot, a legfelsőbb ítélőszéket, a kereskedelmi bíróságot, és egy újság, a *Correo de Orinoco* alapításán fáradozik. (A lap meg is jelenik 1818 júniusában.) Közben nemcsak a spanyolok ellen kell harcolnia, hanem a saját táborában lábra kapó anarchia ellen is: 1817 októberében egy katonai bíróság elítéli, és Angosturában agyonlövöti az egyik köztársasági fővezért, Manuel Piar tábornokot. Nagyjából ugyanezekben a napokban adja ki a Szabadító *A nemzeti javak elosztásáról szóló törvény-t*, amely a hazafias érzés erősítésére volt hivatott.

1818-ban kedvező jelekkel indul meg a középvídeki hadjárat, mert a Szabadítónak sikerül rajtaütnie Calabozo városában Morillo királyi tábornokon, de Semén ostrománál vereséget szenvednek a köztársaságiak. Pár nap múlva Bolívar késő éjjel a királyi csapatok egyik járőrrebe ütközik Rincón de los Torosnál, és kis híján életét veszti. Június 5-én ismét Angosturában van. Ekkor jut el hozzá az Egyesült Államok

diplomáciai megbízottja és igen sok európai önkéntes.

1819. február 15-én Bolívar kezdeményezésére összeül Angosturában Venezuela második kongresszusa. Ezen az ülésen mondja el Bolívar azt a beszédét, amely politikai szemléletének egyik alapvető kifejtése. Alkotmánytervezetet is a kongresszus elé terjeszt. Kevés idővel azután azt a hadjáratot indítja meg, amely Új-Granadát fogja felszabadítani. Hadserege a zord pisbai fennsíkon keresztül átkel az Andokon, és 1819 júliusában, a gárnezai és Pantano de Vargas-i véres ütközet után, augusztus 7-én, a boyacái csatában döntő győzelmet arat. Pár nap múlva Bolívar bevonul Bogotába. A Szabadító megszervezi, és Santander tábornok parancsnoksága alá rendeli az új-granadai tartományokat, majd visszatér Angosturába, ahol az ő javaslatára a kongresszus kibocsátja 1819 decemberében a Kolumbiai Köztársaság alaptörvényét. Ez a hatalmas állam, a Szabadító alkotása, négy jelenlegi köztársaságot foglalt magába. Venezuelát, Kolumbiát, Ecuadort és Panamát.

Ezek az események megszilárdították a köztársasági ügyet, és ehhez az a szabad-
elví forradalom is hozzájárult, amely Spanyolországban tört ki 1820 januárjában. Megváltozott a helyzet. A Köztársaság hadai mindenütt fölénybe kerülnek. Cartagena ostrom alatt. Mérida és Trujillo felszabadult. Az új spanyol kormány békés egyezsége akar jutni a hazafiakkal. 1820 novemberében a két fél megbízottai Trujillóban egyezményt írnak alá a fegyverszünetről, illetve a hadviselés szabályozásáról. A Szabadító és Morillo tábornok megbeszélést tart Santa Ana helységben. Pár hónap múlva, amikor a fegyverszünet lejár, a köztársasági seregek megindulnak Caracas felé. 1821. június 24-én Bolívar megütközik a carabobói síkon, és végleg kivívja Venezuela függetlenségét. A királyi hadak maradékai Puerto Cabellóba menekülnek (amely 1823-ban esik el). A Szabadító győzelmesen vonul be szülővárosába, honfitársainak örömjongása közepette.

Most Ecuador felé tekint, amely még mindig spanyol uralom alatt áll. Maracaibón át Cúcutába megy, ahol a kongresszus ülészik, onnan pedig Bogotába. 1822-ben a hazafiak két hadsereggel próbálják felszabadítani Quitót: az északit Bolívar vezeti, a délit meg, amely Guayaquilból indul el, Antonio Jósé de Sucre tábornok. Bolívar áprilisi, bombonái hadművelete megtöri a pastóiak ellenállását, Sucre május 24-ei győztes pichinchai csatája pedig végérvényesen felszabadítja Ecuadort, amely csatlakozik a Nagy-Kolumbiai Köztársasághoz. Quitóban ismerkedik meg Bolívar Manuéla Sáenzzel, élete utolsó éveinek nagy szerelmével. Július 11-én Bolívar Guayaquilban van, és 25-én Jósé de San Martín is odaérkezik hajón Peruból. A dél-amerikai függetlenség két jeles vezére összelelkezik, és megbeszélést tan. Bizalmas beszélgetésük tartalma a Bolívertől és főtítkárságától származó hiteles iratokban található meg. San Martinnak az volt a fő célja, hogy Guayaquil jövődő sorsáról tárgyaljon, de erre nem kerülhetett sor, mert ez a tartomány már a Nagy-Kolumbiai Köztársasághoz csatlakozott.

1823 közepe táján Peruban nagyon megromlott a politikai és katonai helyzet. A perui kongresszus és nép hívó szavára a Szabadító augusztus 7-én hajóra szállt Guayaquilban, és szeptember elején Callaóba érkezett. A hazafiak közt zűrzavar uralkodott. Bolívarnak csak hadműveletek irányítására volt felhatalmazása, és buzgón nekilátott a hadsereg átszervezésének: azokra a csapattestekre alapította, amelyek Guayaquilból érkeztek vele együtt. 1824 januárjában Bolívar fekvő beteg volt Pativilcában, a perui partvidéken, és ott kapta meg a hírt, hogy a callaói helyőrség átállt a királypártiakhoz. Annyi nehézség közepette ebben a híres felkiáltásban nyilvánult meg lebírhatatlan lelkiereje: „Győzelem!”

Lima a királypártiak kezére került, de a kongresszus, mielőtt feloszlik – a régi Római Köztársaság példájára diktátort nevez ki: korlátlan hatalommal ruházta fel

Bolívart az ország megmentése érdekében. Bolívar higgadtan vállalja ezt az iszonyatos felelősséget. Visszavonul Trujillóba, és fáradhatatlanul dolgozik; tehetsége és az Amerika jövőjébe vetett hite csodát művel. Támadást indít, és 1824. augusztus 7-én Junínánál megveri a perui királyi hadsereget. A hadjárat folytatódik, Bolívar bevonul Limába, és újból ostrom alá veszi Callaót, Sucre tábornok pedig 1824. december 9-én Ayacuchónál végleg kivívja az amerikai szabadságot. Két nappal azelőtt Bolívar meghívást intézett Limából Spanyol-Amerika kormányaihoz, hogy küldjék el teljhatalmú megbízottaikat arra a kongresszusra, amely majd Panamában ül össze, és amelyet valóban meg is tartottak 1826 júniusában.

A függetlenségi mozgalom katonai szakasza véget ért. 1825. február 10-én a Limában ülésező perui kongresszus előtt Bolívar lemond a ráruházott korlátlan hatalomról. Két nap múlva ez a testület elismerést és jutalmat szavaz meg a hadseregnek és a Szabadítónak, de Bolívar nem fogadja el a külön neki felajánlott egymillió pesót. Azután hamarosan elhagyja a fővárost, és ellátogat Arequipába, Cuzcoba és azokba a tartományokba, amelyeket akkor úgy hívtak, hogy Felső-Peru. Ezek is önálló országgá szerveződnek, mégpedig a hős nevének a jegyében: ez lesz a „Bolívar Köztársaság”, amelyet ma Bolívia néven ismerünk. Bolívar az új állam számára 1826-ban alkotmánytervezetet szerkeszt, és megfogalmazza benne az újonnan felszabadult országok függetlenségének és rendjének megszilárdításával kapcsolatos elveit.

Közben, 1826 áprilisában forradalom tör ki Venezuelában – a „csekélység” – Páez tábornok vezetésével a Bogotái kormány ellen. Bolívar visszatér Caracasba, és 1827 elején sikerül helyreállítania a békét. 1) Je a széthúzó erők fölébe kerekednek az összetartó irányzatoknak. Bolívar politikailag és emberileg egyre távolabb kerül Santander elnöktől, végül bekövetkezik a teljes szakítás. 1827. július 4-én Bolívar utoljára kel útra Caracásból, La Guairában hajóra száll, és Cartagenán át Bogotába megy. Szeptember 10-én esküt tesz a kongresszus előtt, mint a köztársaság elnöke.

1828-ban az Ocanában ülésező nemzetgyűlés úgy oszlik szét, hogy a különböző politikai pártoknak nem sikerül megegyezésre jutniuk. Bolívart kikiáltják diktátornak, és annak az évnek szeptemberében merényletet kísérelnek meg ellene Bogotában, de megmenekül; utána hamarosan hadba kell szállnia a perui csapatok ellen, amelyek benyomultak Ecuadorba, és Bolívar majd az egész 1829-es évet Ecuadorban tölti. Beteg, és fáradtnak érzi magát, de harcol a művéért. 1830 elején visszatér Bogotába, és összehívja az alkotmányozó gyűlést. Venezuela ismét lázong, és kikiáltja a függetlenségét. Új-Granadában növekszik és erősödik az ellenzék. A Szabadító egyre betegebb; lemond az elnökségről, és útra kel a tengeremlékre. Cartagenában mélységes megrendüléssel értesül róla, hogy Sucrét meggyilkolták. Európába készül, de 1830. december 17-én, San Pedro Alejandrínóban, egy Santa Marta környéki birtokon váratlanul meghal. Pár nappal azelőtt, 10-én egy paptól lelki segélyben részesült, majd kibocsátotta utolsó kiáltványát honfitársaihoz, a politikai végrendeletét. Kimagaslott kortársai közül tehetségével, eszével, akaraterejével és odaadásával, és ezeket a képességeit maradéktalanul egy nagy és nemes vállalkozás szolgálatába állította: fel akart szabadítani és az állami élet színvonalára akart emelni sok nemzetet, amelyek ma az atyjukat tisztelik benne. Halotti porait 1842-ben nagy ünnepélyességgel szállították haza Venezuelába, és ma a caracasi Nemzeti Panteonban nyugszanak.

MANUEL PEREZ VILA

BOLÍVAR ESKÜJE

RÓMA, 1805. AUGUSZTUS 15.

Ez a nép hát Romulus és Numa népe, a Gracchusok és Horatiusok, Augustus és Nero, Caesar és Brutus, Tiberius és Traianus népe? Itt nyilatkozott meg mindenfajta nagyság, és itt ringott minden nyomorúság bölcsője. Octavius a nyilvános jámborság palástját ölti magára, hogy leplezze sunyi jellemét és vérengző indulatait; Brutus tört dőf pártfogója szívébe, de csak a maga zsarnokságát ülteti Caesar zsarnoksága helyébe; Antonius nem él dicsősége jogaival, inkább egy ringyó nyomába szegődik; Sullának nincsenek reformtervei, csak honfitársait gyilkolja, Tiberius pedig, aki sötét, mint az éjszaka, és züllött, mint a bűn, bujálkodással és öldökléssel múlatja az időt. Egyetlen Cincinnatursra száz Caracalla is jutott, egy Traianusra száz Caligula, és egy Vespasianusra száz Claudius. Ez a nép mindenhez hozzájárult valamivel: zordonsággal az ősidőkhöz, szigorral a Köztársasághoz, romlottsággal a császárok korához, katakombával a keresztények életéhez, bátorsággal az egész világ meghódításához, becsvágygal, hogy a világ minden országát adófizető tartományá tegyék, adott nőket, hogy kocsijuk szentségtörő kerekével végighajtsanak szüleik széttiport testén, megragadó szónokokat, mint Cicero, költőket, akik elbűvölnek dalukkal, mint Vergilius, satirikusokat, mint Juvenalis és Lucretius, gyenge bölcselőket, mint Seneca és kiváló honpolgárokat, mint Cato. Ez a nép mindenhez hozzájárult valamivel, csak az emberiség ügyéhez nem: feslett Mess almákkal, szívtelen Agrippinákkal, nagy történészekkel, jeles természettudósokkal, vitéz harcosokkal, kapzsi prokonzulokkal, zabolátlan kéjencekkel, feddhetetlen erényekkel és otromba bűnökkel állt elő, de a szellem fölemelkedéséhez, a gondok eloszlatásához, az ember felmagasztosulásához és értelmének végérvényes tökéletesíthetőségéhez vajmi kevés járult hozzá, vagy éppen semmivel se. Minden arculatát, minden vonását megmutatta itt a művelődés keletről áradó fuvallata, de a szabadságban élő ember nagy kérdésének megoldása szemmel láthatóan ismeretlen gond volt, és ez a rejtelmes számtani ismeretlen csakis az Újvilágban oldódhat meg.

Esküszöm itt ön előtt, esküszöm atyáim Istenére, esküszöm Órájuk magukra, esküszöm a becsületesre és esküszöm a Hazámra, hogy sem karomnak pihenést, sem lelkenek nyugovást nem hagyok, amíg le nem rázom láncainkat, amelyek a spanyol hatalom akaratából nehezdednek ránk.

SIMON BOLÍVAR EZREDES BESZÉDE

1811. JÚLIUS 3., HAZAFIAS TÁRSASÁG, CARACAS

Nem, nincs két Kongresszus. Hogy is munkálkodhatnak a szakai la són azok, akik legjobban tudják, hogy mennyire szükséges az egység? Azt akarjuk, hogy ez az egység valóságos legyen, és szabadságunk dicsőséges vállalkozására sarkalljon bennünket; csak azért egyesüljünk, hogy tespedjünk, hogy az ernyedtség karja közt szunnyadozzunk, ez tegnap fogyatkozás volt, ma pedig árulás. Azon vitatkoznak a Nemzeti Kongresszusban, amit már el kellett volna dönteni. És miket beszélnek? Hogy először is szövetkeznünk kell, mintha nem szövetkeztünk volna valamennyien az idegen zsarnokság ellen. Hogy meg kell várnunk, mire válik a spanyolországi politika. Mit bánjuk mi, hogy Spanyolország megtartja-e, vagy eladja a rabszolgáit Bonaparténak, ha elszántuk magunkat, hogy szabadok leszünk? Ezek a kétségek a régi bilincsek szomorú következményei. Hogy a nagy terveket nyugodtan kell megérlelni! Háromszáz év nyugalom nem elég? A Hazafias Tanács kellő tiszteletet tanúsít a nemzet Kongresszusa iránt, de a Kongresszusnak is hallgatnia kell a Hazafias Tanácsra, mert ez a felvilágosultság és minden forradalmi érdek letéteményese. Tegyük le bátran a dél-amerikai szabadság alapkövét: ha habozunk, elveszünk.

Válasszon ez a testület egy bizottságot a tagjai közül, amely a Független Kongresszus tudomására hozza ezeket az érzéseket.

SIMON BOLÍVAR SZAVAI A SAN JACINTO TÉREN, CARACASBAN, A ROMOK FELETT AMIKOR FÖLDRENGÉS SÚJTOTTA A VÁROST

1812. MÁRCIUS 26.

Ha a természet szembeszegül terveinkkel, harcra kelünk ellene, és engedelmességre kényszerítjük.

RENDELET AZ IRTÓHÁRORÚRÓL

TRUJILLO, 1813. JÚNIUS 15.

**SIMON BOLÍVAR
AZ UNIÓ BRIGADÉROSA,
A VENEZUELÁT FELSZABADÍTÓ ÉSZAKI HADSEREG
VEZÉRLŐ TÁBORNOKA
POLGÁRTÁRSAIHOZ**

Venezuelaiak!

Új-Granada Független Kongresszusának utasítására egy baráti hadsereg jött el felszabadításotokra; már kiüzte az elnyomókat Mérida és Trujillo tartományból, és most eljutott ide közétek.

Azért küldtek bennünket, hogy le küzdjük a spanyolokat, gyámolítsuk az amerikaiakat, és létrehozzuk a Venezuelai Szövetséget alkotó forradalmi kormányokat. Azokat az államokat, amelyek fegyveres oltalmunk alatt állnak, ismét régi alkotmányuk és intézményeik igazgatják, ezek az államok teljes szabadságot és függetlenséget élveznek; mert csak arra van megbízásunk, hogy lerázzuk a rabigát, amely alatt népeink egy része görnyedez, de nem akarunk törvényt szabni, se hatalmat gyakorolni, bár a hadijog felhatalmazna rá bennünket.

Szenvedések megindított bennünket, nem nézhettük közönyösen azokat a csapásokat, amelyekkel a barbár spanyolok sújtottak benneteket, akik sarcolással tönkretettek, irtottak, pusztítottak benneteket, akik az ember szentséges jogaiba gázoltak, akik a legünnepélyesebb szerződéseket és egyezségeket is megszegtek, és végül mindenféle bünt elkövettek, és a legborzasztóbb nyomorúságba döntötték a Venezuelai Köztársaságot. Az igazság jóvátételt követel, és a kényszerűség bosszúállásra indít bennünket. Tűnjenek el örökre a kolumbiai földről azok a szörnyetegek, akik megfertőzik és vérral borítják; lakóijának mérhetetlen álnokságuk arányában, hogy így mossuk le gyalázatunk foltját, és így mutassuk meg a világ népeinek, hogy nem lehet büntetlenül megbántani Amerika fiait.

Noha jogos haraggal tölt el bennünket a spanyolok galádsága, még egyszer, utoljára kegyesen és nagylelkűen megnyitjuk előttük a béke és barátság útját; még hívjuk őket, hogy békésen éljenek együtt velünk, ha megtagadják vétkeiket, jó útra térnek, és együtt munkálkodnak velünk Spanyolország betolakodó Kormányának szétzúzásaiban és a Venezuelai Köztársaság visszaállításában.

Minden spanyolt ellenségnek tekintünk, hazaárulónak járó büntetéssel sújtunk, ennél fogva menthetetlenül falhoz állítunk, ha nem fordul a legtevékenyebb és leghatékonyabb módon a zsarnokság ellen az igaz ügy védelmében. Ezzel szemben mindazok általános és teljes kegyelmet kapnak, akik akár fegyveresen, akár fegyvertelenül átállnak hadseregünkhöz, akik segítséget nyújtanak a zsarnokság igájának lerázásán fáradozó derék honpolgároknak. Azok a katonatisztek és polgári tisztviselők, akik elismerik a Venezuelai Köztársaságot, és csatlakoznak hozzánk, megtarthatják rangjukat és állásukat; egyszerűen azokat a spanyolokat, akik érdemleges szolgálatot tesznek az államnak, tiszteletben tartjuk, és amerikaiak tekintjük.

Ti pedig, amerikaiak, akiket tévedés vagy hitszegés letért az igaz útról, tudjátok meg, hogy testvéreitek megbocsátják és őszintén sajnálják tévelygéseiteket, és mélységesen meg vannak győződve róla, hogy nem lehettek vétkesek, titeket csakis az a vakság és tudatlanság vezethetett félre, amelyben bűneitek okozói tartottak eddig benneteket. Ne féljetez ettől a kardtól, amely értetek akar bosszút állni, és el akarja metszeni azokat a gyalázatos kötelékeket, amelyekkel hóhéraitok fűznek a maguk sorsához benneteket. Legyetek nyugodtak, semmilyen bántódás nem éri becsületeteket, életeteket és javaitokat; az a puszta tény, hogy amerikaiak vagytok, jótáll értetek, és mentelmet nyújt nektek. Fegyvereinknek az a rendeltetésük, hogy oltalmazzanak benneteket, sosem fognak egyetlen testvérünk ellen sem fordulni.

Ez a közkegyelem még azokra az árulókra is kiterjed, akik a legutóbbi időkben követtek el gáztetteket, és oly híven meg fogjuk tartani, hogy semmilyen indok, cél vagy ürügy sem bírhat rá bennünket ígéretünk megszegésére, bármily nagy és rendkívüli okokkal hívjátok is ki haragunkat.

Spanyolok és kanári-szigetiek, ha semlegesek volnátok is, halál vár rátok, ha nem munkálkodtok tevékenyen az amerikai szabadság javára. Amerikaiak, az élet vár rátok, még ha bűnösök vagytok is.

Trujillo, Főhadiszállás, 1813. június 15.

SIMÓN BOLÍVAR

MÁSOLAT
BRICENO MÉNDEZ
TITKÁR

BOLÍVAR KIÁLTVÁNYA

A VILÁG NÉPEIHEZ

VALENCIA, 1813. SZEPTEMBER 20.

Mit vitt véghez Monteverde spanyol parancsnok egy év alatt, amíg a kezén voltak a venezuelai tartományok.

Simon Bolívar brigadéros a világ népeihez.

Ezeknek a tartományoknak a népei kikiáltották függetlenségüket és szabadságukat, de leigázta őket egy kalandor, aki bitorolt hatalmának birtokában kihasználta azt az ijedelmet, amelyet egy inkább tudatlanság és babona miatt, mintsem a pusztításai miatt rémítő földrengés okozott, benyomult a tartományokba, amerikai vért ontva, kifosztva lakóikat és a legszörnyűbb rémtetteket követve el, amelyek majd bizonyára megindítanak és feldúlnak benneteket, ha megfelelő bizonyítékokkal tudomásotokra hozzák azt a kiáltványt, amely leleplezi ezeket a cselekedeteket.

Addig is, hogy elébe vágjunk ellenségeink rágalmainak, érdekünk és kötelességünk, hogy tömören és vázlatosan, mert a jelenlegi körülmények közt másképpen nem is lehet, máris elétek tárjuk azokat az okokat, amelyek mostani magatartásunkat igazolják, és amelyek szükségképpen arra készítenek benneteket, hogy borzadállyal és utálattal tekintsetek elnyomóink magatartására, és üldözzétek őket, mert ellenségei az emberi nemnek, és a legszörnyűbb bűnöket követték el az igazság és az emberi jogok ellen, amelyeket arcátlanul lábbal tiportak, de idáig semmi jele, hogy megérdemelt büntetéssel sújtotta volna ezeket a gonosztevőket az a nemzet, amelyhez tartoznak, és amelynek nevében ontották vérünket, sanyargattak bennünket, és dúlták országunkat.

Feljebbvalójának, Miyares tábornoknak kifejezett parancsa ellenére, Monteverde benyomult az országba, és, leigázva a rémült és megcsappant lakosságot, Caracas város környékéig tört előre, amelyet csak nemrégiben pusztított el az 1812. március 26-i rettenetes földrengés. Az egyetlen haderőt, amely szemben állt vele, sajnos olyan vezér irányította, akit becsvágy és heves szenvedélyek feszítettek, és vagy nem látta át a kockázatot, vagy hazája szabadságát is feláldozta becsvágyáért, zsarnok és kényúr volt a végtelenségig, nemcsak a katonákat zúdította fel, hanem az egész közigazgatást is összegabalyította, és teljesen szétzüllesztette az egész tartományt, vagy azt, ami maradt belőle.

Monteverde, akinek sok tudatlan és erkölcstelen papi személy is segítségére sietett, mert hatalmuk pusztulását látták függetlenségünkben és szabadságunkban, nem válogatott az eszközökben, sokakat megkörnyékezett, némelyekkel kénye-kedve szerint bánt, a fővárost feldúlta, a lakosságot szétszórta a síkságon, éhséggel, nyomorúsággal pusztította a népeket; mindenkit megfélemlítettek azok a gyilkosságok, amelyeket Antonanzas, Boves és más pribékek követtek el, akiket Monteverde küldött szét csapatostul a tartomány belsejébe, hogy irgalmatlanul, hidegvérrel, eljárás, ítélet nélkül gyilkoljanak mindenkit, aki hazafiasán gondolkodik; parancsnok nélküli, szétzilált csapatok; a nép nem tudta, milyen sors vár rá...

Ilyen szerencsétlen helyzetben volt Caracas, amikor a Keleti part völgyeiben kitört a szabad és rabszolga négek lázadása, amelyet Monteverde megbízottai segítettek elő, robbantottak ki és támogattak. Ez a kegyetlen, embertelen banda a hazafiak vérebe és javaiba gázolt – Curipében és Caucaguában megkapta a hazafiak névjegyzékét –,

Caracas lakossága ellen vonult, és az említett völgyekben, kivált Guatire helységben, a legszörnyűbb gyilkosságokat, rablásokat, erőszakos cselekedeteket és pusztításokat vitte véghez. Akik csak a kezükre kerültek, a békés földművesek, a legbecsületesebb emberek, az ártatlanok, mind halálukat lelték, kivel pisztoly, kivel szablya végzett, vagy kegyetlenül ütötték-verték őket, még a fegyverszünet kihirdetése után is. Folyt a vér mindenfelé, hullák díszítették Guatire, Calabozo, San Juan de los Morros utcáit és tereit és más helységeket, ahol békés, dolgos parasztemberek laktak, akik bizony nem fogtak fegyvert, sőt a csapatok közeledtére az erdőbe menekültek, onnan aztán megkötözve hurcolták ki őket, és végeztek velük, nem volt ott tárgyalás, ítélet, nem teketóriáztak, csak letérdepeltették őket. Bármely tisztnek vagy közkatonának felhatalmazása volt, hogy büntetlenül megölhessen mindenkit, akit hazafinak gondol, vagy akitől el lehet rabolni valamit.

Caracas két tűz közé került: keletről az európai spanyolok által felizgatott négerek fenyegették, akik már a várostól nyolc mérföldre, Guarenas helységben voltak, nyugatról pedig Monteverde, akit a Puerto Cabelló-i siker is lelkesített, és akinek csak a La Victoria helységbe beszorult csapatokkal kellett megküzdenie, amelyeket elernyesztett és szinte szétzilált egy utált parancsnok önkényeskedő és erőszakos magatartása; a város meg akarta adni magát, és több tárgyalás után valóban megállapodtak a megadási egyezményben, amelynek értelmében a fegyvert, lőszert, felszerelést átadták Monteverdének, ő pedig békésen bevonult a városba, és mindent hatalmába kerített, sehol se talált ellenállásra.

Az 1812. július 25-én, San Mateóban aláírt megadási egyezménynek az volt a főcikkelye, hogy nem éri bántalom a polgárok életét és javait, hogy senkit se fognak pörbe a megadás előtt vallott politikai nézetei miatt, hogy senkit se fognak zaklatni, és hogy általában fátylat borítanak a múltra. Ez a szerződés, amelyet egy olyan művelt európai nemzet csapatainak parancsnokával kötöttek, amely mindig jóhiszeműségét hangoztatta, a legaggályosabb és legfélénkebb embert is megnyugtatta, mindenki föllélegzett az elviselt fáradalmak után, ha nem voltak is elégedettek a sorsukkal, amelyet a Gondviselés rendelt nekik, legalább nyugodtak voltak, és bíztak a megállapodás érvényében. Azelőtt lelkesen próbálták védelmezni a szabadságukat, és ha nem tudták is megóvni, abból merítették vigaszt, hogy mindent megtettek érte, amit megtehettek.

Július 29-én éjjel Monteverde bevonult Caracasba, és elébe járultak az európaiak, közösségek és előkelőségek; bizton keresték fel valamennyien, bizakodtak a megadási megállapodásban, ő pedig tapasztalhatta, hogy a tartományban azért volt zavargás, rendbontás, felfordulás, mert elkésérítették a lakosságot a spanyol kormány igazságtalanságai és túlkapásai és azoknak a vezetőknek gyűlöletes magatartása, akiket a tartomány igazgatására és kormányzására küldött a kormány. Tapasztalhatta hát, hogy egyetlen jól igazgatott és igazságosan kormányzott nép sem elégedetlen, és a sérelmek elfeledtetésének az a módja, hogy híven megtartják a törvényt. Monteverde mit sem törődött ezekkel az elvekkkel és a megállapodással; mindjárt elfogatott néhányat a legelőkelőbb emberek közül, és a tereken pellengérré állította őket mindenki szeme láttára; hogy palástolja a szerződésszegést, azt híreszteltette, hogy újabb keletű bűncselekményeket torol meg a börtönnel és sanyargatással; hogy nagyobb hitele legyen, augusztus 3-án kiáltványt bocsátott ki, és megismételte benne, hogy ígéreteit szentül megtartja, a szavát meg nem szegi, és a közismert eljárásokat újabb keletű bűncselekmények idézték elő.

Így a nép, bár nem mert kételkedni, még kevésbé merte azt gondolni, hogy Monteverde olyan képmutató, aljas és arcátlan, megriadt, és nem tudta, mire vélje a dolgot, amikor ugyanannak a hónapnak 14-én kanári-szigetiekből, katalánokból és más

európaiakból álló bandák kezdtek járni a várost és határát, és a tartomány belsejében is kiállták a parancsot a csatlósoknak és elkezdődött az amerikaiak bebörtönzése. A Köztársaság időszakának legkiválóbb férfijait az éj csendjében kiszakították nejük, gyermekeik, családjuk köréből, és kupecsek, kocsmárosok, a leghitványabb emberek lovának farkához kötözték, és szégyenletes módon kísérték a tömlöcbe őket; kit gyalogszerrel, kit meg lóra vetve, összekötözött kézzel-lábbal hajtottak La Guaira és Puerto Cabello tömlöceibe; ott aztán bilincsbe, béklyóba verték őket, olyan vérgőzös alakok embertelen őrizetére bízták őket, akiket a forradalom alatt üldöztek; azzal az ürüggyel halmoztak gaztettet gaztetre, hogy ezek a szerencsétlenek valami felforgató tervet szöttek a megadási egyezmény ellen; így aztán nem oszlott el a kétség, mindenki tanácstalan volt, végül rádöbrentek a gálád hazugságra, és az erdőbe menekültek, a vadállatok közt kerestek menedéket, kiürültek a városok és falvak, útjaikon, utcáikon mást se látott az ember, csak pisztollyal, karddal és puskával fölfegyverkezett, garázda, bosszúszomjas európaiat és kanári-szigetit, akik nemre tekintet nélkül erőszakoskodtak és a legarcátlanabbul raboltak, úgy, hogy nem volt Monteverdének olyan tisztje, aki ne valamelyik levetkőztetett amerikai ingét, kabátját, nadrágját hordta volna, és néhány tiszt, aki helyőrségparancsnok volt, mint La Guaira parancsnoka, a szörnyű Cerveris, azzal a céllal járt be a kikötő pincebörtönébe, hogy ugyanazokat az áldozatokat halmozza el szitkokkal, akiknek tetőtől talpig az öltözetét viselte.

Ezek az emberek mindenre rátették a kezüket, elfoglalták a lakosság házáit, birtokait, és amit nem tudtak megkaparintani, azt elpusztították, tönkretették. Lehetetlen a körülmények megkívánta tömörséggel lefesteni a tartomány állapotát. A legnagyobb tiszteletben álló férfiak, családapák, tizennégy éves gyerekek, az Evangéliumot és Jézus Krisztus igaz szavát híven követő papok, nyolcvan év körüli aggastyánok, rengeteg ember, akinek nem volt, nem is lehetett része a forradalomban, mind nyomorultul sínylődtek, sötét, nyirkos és forró odúba zárva, bilincsbe, vasra verve; többen megfulladtak, ott pusztultak a tömlöcben, mások a bűt és a kínt nem bírták, és abba haltak bele, testi, lelki segítség nélkül, mert irgalmatlanul megtagadták tőlük, vagy akkor részesítették benne őket, amikor már se erejük, mozgásképesységük, se hangjuk nem volt hozzá a haldoklóknak. Az utcán más se hallatszott, csak szerencsétlen asszonyok siratták a férjüket, anyák a gyereküket, nővérek a fivérüket, rokonok a rokonukat. A Zsarnok háza csakúgy zengett a sok szerencsétlen sírásától, jajgatásától; ő meg örömét lelte ebben a tiszteletadásban, tetszett neki az a tömjén, amit az áldozatok árasztottak, meg a pribékjei, főleg a földije, a kanáriszigetiek, akik éppenséggel nem hatódtak meg, mocskos szavakkal gyalázkodtak, és otromba vigyorral fejezték ki, hogy mennyire kedvük telik az ország népének megaláztatásában.

Az általános bebörtönöztetés zűrzavarában csak öt-hat embernek sikerült útlevelet kapnia Monteverdétől, hogy elhagyhassa a tartományt. A zsarnoknak mindig az önkénye vagy valamelyik kegyencének kívánsága szabta meg a döntéseit, és ostobasága lehetővé tette, hogy én is útlevelet kapjak. Ennek birtokában, honfitársaimmal együtt haladéktalanul Curayao szigetére mentem, onnan pedig Cartageniba, ahol is, mikor előadtam, hogy mi történt Caracasban, feltámadt ama nemes lelkű nép jogos felháborodása. Tehetősebbjei magukévá tették a caracasiak kérését, támogatták törekvéseinket Új-Granada és Santa Fé város kongresszusában, és akkor megmutatkozott, hogy az amerikai mennyire szívén viseli az amerikai sorsát. A granadaiak újságjai csak az elnyomóink iránt érzett jogos felháborodást árasztották, és a tartományok képviselői fennen hangoztatták kívánságukat, hogy választóik készüljenek, minden módon segítsenek elnyomott testvéreiknek. Mindenki olyan lelkesedés lobogott, mint az a tűz, amely engem emésztett, hogy kivívjam hazám szabadságát, és addig iparkodtam dicséretes és szent szándékaim megvalósításai érdekében, míg egy csapat élére nem állítottam, amelyet, bár csekély számú volt, az a

nemes vág)? fűtött, hogy felszabadítsa testvéreit a zsarnokság, az igazságtalanság és az erőszak tűrhetetlen igája alól. Benyomultam a tartományba, és valahányszor elém kerültek, megvertem a zsarnok hordáit. Lehetetlen volt ellenállni olyan szabad, nagylelkű, elszánt és vitéz férfiak rohamának, akik megesküdték, hogy végeznek a szabadság ellenségeivel, mert Amerika népei olyannyira jogosan áhítoznak már a szabadságra.

Ez a lelkesedés csak növekedett, és a lángja még magasabbra csapott, ahogy beljebb hatoltunk a tartományba, és élénk tárult, hogy milyen szörnyű pusztítást végeztek a spanyolok és a kanári-szigetiek. Akkor tapasztaltuk és akkor láttuk saját szemünkkel a feldúlt birtokokat, a javak pusztulását, az emberek sanyargatását és a lakosság irtását. Sírtunk a romok láttán, könnyeink egybefolytak a sok-sok özvegy és árva könnyeivel, akik vagy a cölöpre borulva, ahol szeretteiket agyonlőtték, vagy a környéken bolyongva, még mindig férjükről, atyjukról és fivérükről maradt emléktárgyaikra meredtek, és ismét esküt tettünk, hogy kiszabadítjuk testvéreinket a börtönből, zárkából, tömlőből, ahol valósággal eltemetve sínylődnek, és megszabadítjuk őket az iszonyatos elnyomók gyalázatos, kegyetlen jármától.

Idáig az volt a szándékunk, és ahhoz is tartottuk magunkat, hogy úgy viselünk háborút, ahogy művelt nemzetek közt szokás; de amint megtudtuk, hogy az ellenség végez a foglyokkal, bár csak annyi bűnük van, hogy a szabadságot védelmezték, és zendülőnek nevezi őket, amint azokról is bebizonyosodott, akiket Monteverde barinasi csapatainak parancsnoka, Don Antonio Tizcar agyonlövetett egy olyan bírąkból álló tanács ítélete alapján, akiknek nem is volt jog képzettségük, akik még a művelt és barbár világ minden törvénykönyve és a természet megkövetelte leglényegesebb alakiságokra se voltak tekintettel, és amely ítéletet illetéktelenek hajtottak és hajtottak végre, elhatároztuk, hogy irtóháborút folytatunk, csak az amerikaiaknak kegyelmezzünk, mert különben nem tudjuk kiegyenlíteni ellenségeink előnyét, akik azzal az ürüggyel, hogy zendülőnek neveznek bennünket, megölik fogságba esett katonáinkat, noha mi olyan tisztességesen bánunk a foglyainkkal, ahogy jellemünkhöz illik, az emberiség teljes tiszteletben tartásával.

A következmények megmutatták, és igazolták, hogy jogosan és szükségszerűen jártunk el, mert amint megfosztottuk a spanyolokat és kanári-szigetieket attól az előnytől, amelyre harc közben számíthattak, amint megbizonyosodtak róla, hogy minálunk ugyanolyan sors vár rájuk, amilyen önáluk a mieinkre, mindjárt nem voltak olyan nagy legények, egyszeriben minket is emberszámba vettek, és tartottak tőlünk. Kézzelfoghatóan tapasztaltuk ekkor, hogy milyen gyáva a gonosz ember, hogy nem kell félni a zsarnoktól; csak szembe kell szállni a despotával, és máris szégyenletesen megfutamodik. Ezek a vitézek valamikor vadállatként estek neki a védtelen lakosságnak, felkoncolták, kardélre hányták, de most kereket oldottak, ha a mieink maroknyi hada megtámadta túlerőben lévő csapataikat. Cúcutától Caracasig csak hétszer mutatkoztak, de mindig rögtön vereséget szenvedtek; úgy melléfgotak, hogy a híres Monteverde, aki úgy viselkedett Caracasban, hogy az ázsiai zsarnokok módszereiről és eljárásáról vett példát, hatalmas tüzérségi erőt hátrahagyva kitakarodott Valenciából, és sebtiben bevette magát Puerto Cabellóba, csak a megadás volt hátra számára. Már Caracas környékén több küldött érkezett hozzánk a kormányzójától, hogy megadja magát, mi pedig, bár se védekezni, se ellenállni nem tudtak, fátylat borítottunk a múltra, és megkíméltük életüket és javaikat. De meg kell mondanunk, hogy ez a küldetés csak csel volt, hogy legyen idejük La Guairában hajóra szállni minden fegyverükkel, hadifelszerelésükkel és tüzérségükkel, meg se várták, mit végeznek a küldötteik, ahányan tudtak, elillantak a gazemberek, és otthagyták jogos bosszúnk martalékául a spanyolokat és kanáriszigetieket.

Lehetetlen leírni a nyúlszívű Vaskezű gyávaságát, de azt a rendetlenséget és zűrzavart is, amit Caracas városában hagyott maga után, amikor szégyenletesen megfutamodott. Csak annak a mélységes jósnak köszönhető, amely mindig megvolt az amerikaikban, hogy amikor ideérkeztem, nem találtam vérfürdőt a fővárosban. Az európaiakat és a kanári-szigetieket itthagyták a felbőszült nép bosszúszomjának, az üzletek fel voltak törve, és fosztogatásra csábították épp azokat, akiket Monteverde és csatlósai kiraboltak, de a nép mérsékletet tanúsított. Sok európai felesége, és sok európai is összecsomagolta a holmiját, és batyujával menekülni próbált, de kímélettel voltak irántuk balsorsukban. Olyan rendetlenül és fejvesztve vonultak a közeli kikötő felé, hogy egyesek a fegyvereiket hajigálták el, mások a ruhájukat dobálták le, hogy gyorsabban futhassanak, mert azt hitték, hogy a sarkukban az ellenség, ismét mások pedig megadták magukat a sorsuknak, és elátkozták pipogya és embertelen vezérüket, aki ide juttatta őket. Hát ilyen állapotban volt Caracas, amikor a főváros közelébe értem.

Most nincs alkalmunk a Világ elé tárnunk sem elleneink túlkapásait, sem a mi hadműveleteinket; azok majd abból a vizsgálatból fognak kiderülni, amelyet le akarunk folytatni, és amelyre már ki is adták a megfelelő utasításokat; ezekről pedig Új-Granada tekintetes Kongresszusának adtam és kell adnom jelentést, Új-Granada dicsőségére és Amerika örömére. Amint előjáróban leszögeztük, csakis az a szándékunk, hogy leleplezzük a rágalmat, és tömören fogalmat adjunk róla, hogy milyen jogosak a panaszaink Spanyolország ellen. A cádizi Nemzetgyűlés és Kormányzat nemcsak közömbösen szemlélte, hogyan hányt fittyet Monteverde a tábornokának, Miyaresnek, hanem még jóvá is hagyta ezt a függelemsértést, és Caracas főkapitányává nevezte ki Monteverdét. Nemcsak közömbösen szemléltek a San Mateó-i megadási megállapodás botrányos megsértését, a lakosság bebörtönzését és zaklatását, az amerikaiak hivatali állásának elfoglalását, azt a sok rablást, gyilkosságot, rémtettet, amit Monteverde, a tisztjei és közlegényei követek el egész addig, amíg be nem szorultak Puerto Cabellóba, hanem még azt írják a napilapok, újságok és közlemények, hogy a Nemzetgyűlésben arról vitatkoznak, hogy megtartsák-e vagy se a megadási megállapodást; a Fél-szigeten fogságra vetettek nyolc olyan személyt, akire a megadás vonatkozott, bezzeg Monteverde nyakló nélkül, gátlástalanul, kénye-kedve szerint cselekedhetett.

De van még valami, ami mindennél jobban tanúsítja a Cádizi Kormány bűnösségét és cinkosságát. A Nemzetgyűlés elkészíti az ország alkotmányát, amely kétségkívül megszerkesztői felvilágosultságának, tudásának és tapasztalatainak tárháza. De Monteverde semmibe vette, vagy úgy tekintette, mint ami ellenkezik az ő és tanácsadói nézeteivel. Végül rászánja magát, hogy közzéteszi Caracasban. Közzéteszi, de mi végre? Nemcsak azért, hogy csúfot üzzön belőle, hanem azért is, hogy lábbal tiporja, és vele teljességgel ellentétben álló tettekkel rácsafoljon. Összehívja az egész lakosságot, nyugalomra szólítja fel őket, bejelenti nekik, hogy feltűnt a béke szivárványa; az ártatlanok összecsődülnek, sokan barlangokból jönnek elő, ahol rejtőzködtek, hitelt adnak a szavának; de minthogy az volt a célja, hogy rajtuk üssön azokon, akik elmenekültek előle, egyfelől kihirdették a szabadság, a tulajdon és biztonság szent jogaira alapuló spanyol alkotmányt, másfelől még azon a napon spanyol és kanári-szigeti osztagok fogdosták össze és hurcolták tömlöcbe gáládul az óvatlanokat, akik összegyűltek, hogy meghallgassák és megünnepeljék az alkotmány kihirdetését.

Ez éppen olyan égbekiáltó gaztett, mint mindaz, amit ez az írás tartalmaz, és amit ebben a kiáltványban ismertetünk. Caracas tartományban mit sem ér a spanyol alkotmány; maguk a spanyolok üznek csúfot belőle, és ők tiporják lábbal. Hiába van az alkotmány, a legcsekélyebb vizsgálat nélkül börtönbe vetik az embereket, bilincset, béklyót raknak rájuk, ahogy a parancsnokok és bírák kedve tartja; alakiságokkal,

eljárásokkal nem törődve hoznak halálos ítéleteket, mint Tizcar az idén májusban, Barinasban, Zuazola Araguában, Boves pedig Espinóban tömegesen vetették börtönbe, tömlöcbe, fegyházba az embereket, és a területi Bíróság Monteverdével egyetértésben, olyan eljárásmodot és ügyintézését honosított meg, amely homlokegyenest ellenkezik az alkotmány szellemével és betűjével. Ezt és a spanyol kormány közönyét vagy hallgatóságos jóváhagyását tekintve, vajon remélheti-e Amerika, hogy jobbra fordul a sorsa, ha továbbra is a félszigettől függ? Vajon lehet bűnösnek és zendülőnek nevezni csak azért, mert erőfeszítéseket tesz, hogy visszaszerezze a szabadságát? Caracast illetően pedig ugyan akad-e, aki elítéli Simon Bolívar brigadérosnak és honfitársainak és fegyvertársainak elhatározását és eljárását, mert ki akarták szabadítani testvéreiket, barátait és rokonaikat a börtönökből, odúkból, fogdákból és zárakból, ahol kínzást, zaklatást szenvedve sínylődtek? Itt nem tértünk ki rá, hogy milyen alapon kiáltotta ki Venezuela szabadságát és függetlenségét; csak azokat az okokat soroltuk fel, amelyek arra készítettek bennünket, hogy lerázzuk jelenlegi elnyomóinak igáját, és azoknak a törvénytelen ségeknek, rémtetteknek és bűncselekményeknek rövidke és hézagos leírásával igazoltuk eljárásunkat, amelyeket Monteverde követett el a cinkosaival, különösen földijeivel, a kanári-szigetiekkal. Néhány szóval összefoglalhatjuk őket: a San Mateó-i megadási megállapodás botrányos megsértése; öldöklés az egész tartományban a hadifoglyok, a magukat meg adók, a fegyvertelenek, a parasztok, a békés lakosok közt, és a börtönben fogva tartottak közt; jeles és kiváló személyiségekkel (vak) embertelen, gyalázatos, kegyetlen és otromba bánásmód; birtokok és javak elorzása; jóváhagyott és hitelesített rablás; olyan állások törvényes eljárás nélkül való kisajátítása, amelyeket azelőtt amerikaiak töltöttek be; sok-sok elesett család szenvedése; a helységek legelőkelőbb hölgyeinek szomorú elhagyatottsága és jajveszékelése, amint bolyonganak az utcán, a kanári-szigetiek, andalúz gigerlik, tengerészek és katonák becstelen tolakodásának és barbár viselkedésének kiszolgáltatva.

Világ Népei, így tudom tömören tudotokra adni, hogy miért jártam el úgy, ahogy eljártam, amikor arra vállalkoztam, hogy megszabadítsam Caracast a zsarnok Monteverdétől, Új-Granada derék, embersége és nemes népének jóváhagyásával. Még kezemben a fegyver, és le sem teszem addig, amíg teljesen meg nem tisztítom a spanyoloktól Venezuela tartományait, mert legutóbb ezeknek volt részük a spanyolok határtalan zsarnokságában, igazságtalanságában, álnokságában és rémtetteiben. Dicsőséggel járok végig azon az úton, amelyen elindultam hazám javáért és honfitársaim boldogságáért, vagy haláloamat lelem ebben a vállalkozásban, de megmutatom az egész világnak, hogy nem lehet büntetlenül megalázni és semmibe venni az amerikaiakat.

Világ Népei! Venezuela szeretné, ha hálás lehetne tinéktek, mert igazságosak vagytok, és nem törődtök azokkal a csonka és hamis beszámolókkal, amelyekkel ezek a gazemberek le akarják járatni előttetek a viselkedésünket. Hamarosan pontos jelentést teszünk közzé, hiteles adatokkal, hogy mi is történt 1812-ben és az idén ezekben a tartományokban. Legalább tartsátok függőben az ítéleteket, és ha magatok személyesen jártok utána az igazságnak, Caracas nemcsak hív, hanem vár is benneteket, hadd jöjjen kikötőinkbe minden ember, aki használni tud, aki menedéket keres nálunk, és segít nekünk munkájával és tudásával, nem kutatjuk, hogy a világnak melyik részén ringott a bölcsője.

Főhadiszállás, Valencia, 1813. szeptember 20. 3° és 1°

SIMON BOLÍVAR

BOLÍVAR NYILATKOZATA AMELYBEN HÁLÁJÁT FEJEZI KI A CARACASI ELÖLJÁRÓSÁG TAGJAINAK, AMIÉRT A SZABADÍTÓ CÍMET ADOMÁNYOZTÁK NEKI

1813. OKTÓBER 18.

Jeles Elöljáró Urak!

Uraim!

Kegyelmességetek küldöttsége átnyújtotta nekem a folyó hó 14-i okmányt, amelyet a nép nevében ad át Kegyelmességetek azoknak a győzelmeknek illő jutalmaképpen, amelyeket arattam, és amelyek kivívták a szabadságot hazámnak.

Csakugyan olyan vitéz katonákat, rettenthetetlen és edzett Parancsnokokat volt szerencsém vezérelni a csatatéren, akik maguk is elegendők lettek volna hozzá, hogy véghezvigyék azt az emlékezetes vállalkozást, amelyet fegyvereink szerencsésen végrehajtottak. Kegyelmességetek a csapatok fővezérének és Venezuela Szabadítójának kiált ki engem, de Kegyelmességeteknek fontolóra kell vennie, hogy Új-Granada Kongresszusa, Jósé Félix Ribas Tábornagy, Atanasio Girardot Ezredes, Rafael Urdaneta Brigadéros, D'Elhuyar Alezredes, Elías Alezredes, a többi tiszt és a legénység az igazi szabadító. Nem én, hanem ők érdemlik meg, uraim, azokat a jutalmakat, amelyekkel engem akar megjutalmazni a nép nevében Kegyelmességetek, olyan szolgálatokért, amelyeket ők tettek. Ez a megtiszteltetés, amelyben részesítenek, annyira meghaladja érdemeimet, hogy csakis zavartan fogadhatom.

Új-Granada Kongresszusa az én szerény erőmre bízta Köztársaságunk helyreállítását. Én csak a buzgalmammal járultam hozzá az ügghöz; semmilyen veszély meg nem tántorított. Ha ezzel, a parancsnokságom alatt folytatott hadjárat sikereivel jogot szereztem, hogy országunk állampolgára legyek, méltó díjban részesültek ezek a szolgálatok, amelyeket a hadsereg minden katonája egyként teljesített a köztársasági zászlók alatt.

De azért hálatelten olvastam azt az okmányt, amelyben a Hadsereg Főparancsnokának és Venezuela Szabadítójának kiáltanak ki. Tudom, mit köszönhetek Kegyelmességetek nagylelkűségének, és még sokkal inkább a népnek, amelynek

akarát kifejezik; és a kötelesség törvénye, amely több nekem, mint a szív érzelmei, arra késztet, hogy engedjek egy szabad nép kérésének, és a hazám és annak szószólói, Kegyelmségeitek iránt érzett legmélyebb tisztelettel elfogadom ezt a nagy jutalmat.

Isten tartsa meg sok évig Kegyelmségeiteket.

Caracas, 1813. október 18. 3° és 1°

SIMON BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ CIKKE AZ EURÓPAI ÉS AMERIKAI POLITIKAI ESEMÉNYEKRŐL

GACETA DE CARACAS, 1814. ÁPRILIS 28.

ELMÉLKEDÉS EURÓPA ÉS AMERIKA JELENLEGI ÁLLAPOTÁRÓL

Rövid idő alatt nagy események történtek. Az Északi Hatalmak, amelyeket uralma alatt tartott vagy fenyegetett Dél-Európa, lerázták az igát, és a szemünk láttára születtek újjá a politikának azok a szép emlékművei, amelyek teljességgel megsemmisültek, mert egy hódító úrrá akart lenni a fél világon. Németország, Poroszország, Svájc, Hollandia, Spanyolország, a Velencei és Genuai Köztársaság, a Pápai Állam, mind vagy megszűnt, vagy a hódító befolyása alá került. Nagy-Britannia támogatásával és az orosz cár hathatós segítségével, akit szintén veszély fenyegetett, mindezeknek a Hatalmaknak egyidejű megmozdulása nagy tömegeket hoz mozgásba, amelyek ellenállnak a hódító rohamának, és végül Lipcsénél eldőlt az európai szabadság és függetlenség ügye. Ez az örök időkre emlékeztető esemény teljesen megváltoztatja minden kormány politikáját. A szabadságra újjászületett népek maguk se hitték, hogy élvezhetik szabadságukat; a legkomolyabb politikusok se gondolták volna soha, hogy a dicsőséges hódítások húsz esztendeje egyetlen pillanat alatt semmivé lehet, mégis egész Európa felocsúdott abból a kábulatból, amelybe a hódító légiói süllyesztették; minden nép az első politikai intézményein gondolkodik, és ismét kedves nekik a dicsőség és az a szabadság és függetlenség, amely az emberi boldogság netovábbja. Még Spanyolország is dicső áldozatokat hozott ezért a szabadságért és függetlenségért,

amelyet olyan drága áron védelmeznek Európa népei, és amely Spanyol-Amerika minden népének is leghőbb vágya, álma. Ritkán fordul elő a történelemben az az egyedülálló ellentmondás, amely a Spanyol Nemzet politikájában tapasztalható; szabad akar lenni, harcol a függetlenségért, de egyszerismind rabigába akar görnyeszteni olyan népeket, akik ugyanazokat a szent jogokat védelmezik. Tehetetlen erőfeszítései kudarcot vallottak Amerikában, mert az igazság mindenütt diadalt arat a földkerekségen. Nem ez az egyetlen ellentmondás, amelyet Spanyolország képvisel Európában. Hatesztendei véres küzdelmekbe, rendkívüli szenvedésekbe, példátlan pusztításokba, dicsőséggel váltakozó megaláztatásokba került ennek a Nemzetnek egy olyan király, akit most csak lehetetlen és megvalósíthatatlan feltételekkel és kikötésekkel akar megtérni a területén. Már nem az a legnagyobb dicsérettel elhalmozott, szeretett, óhajtott Ferdinánd ez a király, akit úgy követelt a Spanyol Nemzet; már csak az együgyű, tökfilkó Ferdinándnak hívják, aki francia befolyás alá akarja vetni a népet, már nyíltan a legmegalázóbb gúnyolódás övezi az egykor istenített bálványt. Ferdinánd, akinek a neve a legvéresebb cselekedetek borzalmi közt hangzott szerte Amerikában, már nem egyéb, csak Bonaparte cimborája és ugyanannak a Nemzetnek a megosztásának egyedülálló eszköze, amely Amerikában alkalmazta ezt a csodaszert, hogy az egyik népet szembefordítsa a másikkal.

De a jelek szerint véget értek a nehéz idők. Kecsegtető kilátások mutatkoznak a tárgyilagos szemlélő előtt. Bárhogy harsogják is az Európai Földrész újságjai, hogy Franciaországban ismét uralomra juttatják a Bourbonokat, se a politika, se Európa érdeke, se Bonaparte hajlandósága, se a kapcsolatok nem képesek valóra váltani ezt a hagymázás gondolatot. Egy Közgyűlésen tárgyalják a világ dolgait. A hadviselő Nemzetek Miniszterei munkához látnak; a béke minden ország őszinte vágya; minden nép belefáradt abba a pusztító háborúba, amely rombolást, nyomort, könnyet, elárvulást hozott arra a szerencsétlen Földrészre. Mindenki békét óhajt, mindenki békét kíván, maga Anglia vállalkozik a Világ békéjének helyreállítására. Kedvező eredmények várhatók. Hanem ebben a nagy sürgölődésben vajon mi sors várhat Amerikára? Ez a kérdés valamikor nagy gondot okozott, de most, úgy tetszik, nem olyan nehéz válaszolni rá. Vessünk egy röpke pillantást Spanyol-Amerika jelenlegi helyzetére, vázoljuk fel, hogy milyen nemes erőfeszítéseket tett, hogy kivívja a függetlenségét, és nem lesz nehéz levonnunk a leghelyesebb és legindokoltabb következtetéseket.

Ha áttekintjük a hatalmas amerikai területet Új-Spanyolországtól a Maule partjáig, Arauco járhatatlan hegyeiig és Amerika legdélibb földjeiig, azt tapasztalhatjuk, hogy az amerikaiak nemes erőfeszítéseket tesznek, és számtalan áldozatot hoznak függetlenségük kivívásáért. Folyt az amerikai vér mindenfelé, elvegyült az elnyomók vérével, és ezernyi csatában mindig az igazság aratott diadalt a zsarnokság fölött Új-Spanyolországban, Floridasban, Venezuelában, a La Plata-i Tartományokban, Peruban, Chilében, Santa Fében, egész Amerikában diadalmaskodik a háromszínű zászló, győznek az amerikaiak, és olyan a harci szellemük, hogy bizonyára tiszteletet parancsol Spanyolországnak, és tudtára adja Európa szabadságukért küzdő Nemzeteinek, hogy az a szent tűz, amely őket hevíti védelmi harcukban, ezekbe a távoli országokba is elhatolt lobogó lángjával.

Ennek a Földrésznek szép és gazdag termékei, bányái, kincsei továbbra is egy olyan silány hatalom kizárólagos birtokában maradnának, amely három évszázadon át annyi millió ember istencsapása volt barbár törvényeivel? Ez lehetetlen, és a kereskedő hatalmak érdekeit se szolgálja, azokét, amelyek Amerika népei körében kicserélhetik gyártmányaikat, az itteni lakosság szeretetére és hatalmas kincsekre lelnek, amelyek a legostobább kapzsiság diktálta korlátozások nélkül mindkét Földrész javára válnak.

Egész évszázadok készítették elő ezt a boldog pillanatot, hajnalt, amely már kecsegteti Spanyol-Amerikát. Úgy tetszik, hogy közel már egy pusztító háború vége.

Vajon azok a hatalmak, amelyeknek megmaradásunk az érdekük, engedni fogják, hogy tovább is olyan szörnyen pusztítsák ezt a Földrészt? Ez is lehetetlen. Maga Spanyolország is rájön, hogy nem képes leigázni Amerikát, és le fog mondani örült szándékáról; így megkíméli majd annyi áldozat vére hullatását, akik azért kelnek át az Óceánon, hogy Kolumbia földjén leljék halálukat. Nem, ma már nincsenek Új-Spanyolország, Buenos Aires és Venezuela ellen küldött hadseregek. A hasonló kísérletek ugyanilyen gyászosan végződnek. Milyen következtetés adódik hát ezekből a nagy eseményekből, Európa jelenlegi helyzetéből és Amerika harci elszántságából? Hogy Európában bizonyosan béke lesz, és éppen ilyen bizonyos az Amerikai Földrész szabadsága és függetlensége.

SIMON BOLÍVAR

**BOLÍVAR JELENTÉSE ÚJ-GRANADA
KÖZPONTI KORMÁNYA
ELNÖKÉNEK
CUSTODIO GARCÍA ROBIRÁNAK
MANUEL DEL CASTILLO
BRIGADÉROS
RÁGALMAI ELLEN TILTAKOZIK**

BOGOTÁ, 1815. JANUÁR 22.

Santa Fé, Főhadiszállás, 1815. január 22.

**ÚJ-GRANADA KÖZPONTI KORMÁNYA
NAGYMÉLTÓSÁGÚ ELNÖKÉNEK
[CUSTODIO GARCÍA ROBIRÁNAK]**

Nagy méltóságú Uram!

Tavaly, 1813-ban Új-Granada kormánya olyan elégedett volt a szolgálataimmal, hogy nemcsak a haza érdemes fia címet szavazta meg nekem, hanem brigadérosi és

tábornagyi ranggal is kitüntetett, arany betűkkel nyomtatta ki az egyik jelentésemet, és a Kongresszus Nagyméltóságú elnök ura azt válaszolta egyik leiratában a Venezuelával foglalkozó bizottságnak, hogy semmivel sem jutalmazhatják szolgálataimat, csakis hazám szabadítójának címével, amit meg is kaptam hazámtól.

Hadműveleteim menetének bizonylatai a kormány levéltárában vannak elhelyezve. Uraságod (minthogy lakott Cúcutában és Venezuelában) mindenki másnál jobban ismeri a Venezuelai Köztársaság életének szerencsés és viszontagságos fordulatait. Uraságod különböző korú, nemű és társadalmi állású menekültektől tudakolta meg, hogy milyen magatartást tanúsítottam a legszörnyűbb fejetlenségben, amely valaha is sújtott művelt nemzetet; és még ha erőszakosan, vagy éppen kegyetlenül viselkedtem volna, az is megbocsátható, és főleg szükséges lett volna, mert a körülmények elkerülhetetlenné tették. Uraságod találkozott és igen közeli ismeretségbe került tábornokainkkal, tisztjeinkkel és közlegényeinkkel, és értesült tőlük balsikeres és dicsőséges hadjáratainkról. Ezek a vélemények, Nagyméltóságú uram, egyöntetűen engem igazoltak; ezért aztán bármennyi erőfeszítést tettem is, hogy kihallgatást eszközöljek ki a Független Kongresszusonál, és beszámoljak venezuelai küldetésemről, a Nagyméltóságú elnök úr mindig megtagadta tőlem, azt válaszolta, hogy a Kongresszus tisztában van és elégedett a tevékenységemmel.

Cartagena állam azzal jutalmazta a tartománynak tett szolgálataimat, hogy arany betűkkel íratta be a nevemet olyan megemlékezésekbe, hogy azoknál nagyobb elismeréssel már nem is lehet halandó ember emlékét megtisztelni.

Uraságod megbízott ennek a fővárosnak a lecsendesítésével, és, bár erőszakkal vonultam be oda, olyan mérsékletet tanúsítottam, hogy a Kegyelmes Választó Testület okmányba foglalta, hogy Cundinamarca jeles és kegyes lecsendesítőjének nevezett.

Uraságod maga részesített engem a tegnapi napon abban a semmiképpen meg nem érdemelt megtiszteltetésben, hogy kinevezett az Unió hadainak fővezérévé, és úgy köszöntött, mint Venezuela és Új-Granada felszabadítóját.

Úgy tetszett, hogy ezek a nagy megtiszteltetések megóvnak mindentől, bármennyire áskálódik is ellenem a bűn, a tévedés és a vetélkedés, de nem így lett, Nagyméltóságú uram. Castillo ezredes csak nemrégiben röpiratot adott ki Cartagenában ellenem, egy sereg sötét koholmányt, hazugságot, ostobaságot és mindenféle valótlanságot, és olyan művet hordott össze belőlük, amely éppoly méltó öhozzá, mint amilyen méltatlan a sajtóhoz. Erkölcst, értelmet, bátorságot, mindent bemocskol bennem olyan vádakkal, amelyekre csakis Castillo ezredes szolgálhat rá, még ha a legaljasabb lény volnék is mind közt, aki csak az emberi nem szégyene volt.

Így hát én is, aki a dicsőség útját járom, és ezenkívül más jutalmat nem is várok magamnak, jogosan követelek elégtételt, amit csakis Uraságod adhat meg nekem.

Hazám szabadságáért odahagytam előkelő nemesi címeremet; lemondtam egy nagy vagyon örömeiről; tulajdon életemet tettem kockára, hogy megmentsem Castillo és honfitársaim életét; minden szenvedélyemet feláldoztam a köz javáért, csakis azokat tartottam meg, amelyek segítségemre lehetnek ellenségeink elpusztításában.

Igaz, válaszolhatnék Castillo ezredesnek; de ezzel csak igazat adnék neki; alantasságomat tanúsítanám, leereszkednék Castillo ezredeshez, aki nem érdemes rá, hogy megmérkőzzünk egymással, hacsak úgy nem, mint Therszitész Ulisszésszel. Különbön már javában készülök, Uraságod utasítására, Cartagenába, hogy helyreállítsam a nyugalmat, amit Castillo ezredes dúlt fel, mert nem engedelmeskedett az ottani tartományi kormánynak, hogy összeszedjem azt a hadsereget, amit ez a parancsnok szétzüllesztett, hogy megfenyítsem a zsarnokokat, akiktől ez a gyáva megijedt, hogy felszabadítsam Santa Martát, amit ő még megtámadni sem merészelt, így nincs időm

írni, az lesz a válaszom, hogy több tartományt szabadítok fel, mint ahányat ő romlásba döntött tehetetlenségével és gyávaságával.

Kérem uraságodat, méltóztassék beletekinteni Castillo gyalázatos röpiratába, és jelentse ki, hogy megérdemlem-e azt a mocskot, amelyet az a nyomorult akar rám szórni, akit tehetetlensége és hitványsága miatt már minden kormány kiutasított, és legutóbb a cartagenai kormány is számkivetett, vagy pedig rászolgáltam azokra a dicső kitüntetésekre, amelyekkel azok a népek halmoztak el, amelyek megtiszteltek velük. Hangsúlyozom, hogy csakis azért alkalmatlankodom, és kérem Uraságod magas figyelmét, mert fel akarom világosítani az idegeneket, akik nem ismerik azt a senkiházi Castillót, és óvatlanul hitelt adhatnak egy olyan ember szavának, akit közismerten semmibe vesznek Új-Granadában és Venezuelában, ahol semmilyen emberi hatalom meg nem foszthat engem a megérdemelt tisztelettől, attól a tisztelettől, amelyet még kérlelhetetlen ellenségeink sem tagadtak meg tőlem.

Fogadja Uraságod kegyesen nagyrabecsülésem és hódolatom kifejezését.

Isten óvja Uraságodat sok évig,

Nagyméltóságú Uram,

SIMON BOLÍVAR

JAMAIKAI LEVÉL

KINGSTON, 1815. SZEPTEMBER 6.

**EGY DÉL-AMERIKAI VÁLASZOL
EGY ITTENI SZIGET-LAKÓ ÚRIEMBERNEK
[HENRY CULLENNEK]**

Kingston, 1815. szeptember 6.

Gyorsan válaszolok arra a múlt hó 29-i levélre, amellyel megtisztelt, és amelyet a legnagyobb örömmel vettem kézhez.

Természetesen jólesik az az érdeklődés, amelyet tanúsítani volt szíves hazám sorsa iránt, hazámmal együtt bánkódva szenvedésein, melyeket felfedezésétől a legutóbbi időkhöz át kellett élnie a pusztító spanyolok miatt, és annál inkább átérzem, hogy milyen feladatot rónak rám azok a sürgető kérdések? amelyekkel az amerikai politika legfőbb

vonásai felől tudakozódik. Őrlődöm is, mert egyfelől meg szeretnék felelni a bizalmának, amelyre méltatott, másfelől meg akadályoztatva vagyok szándékomban, részben források és könyvek híján, részben pedig azért, mert csak korlátozott ismereteim vannak egy ilyen óriási, változatos és ismeretlen országról, mint az Újvilág.

Véleményem szerint lehetetlen válaszolni azokra a kérdésekre, amelyekkel megtisztelt. Humboldt báró minden elméleti és gyakorlati ismeretben járatos, de még ő maga is aligha tudna pontosan felelni rájuk, mert, bár Amerikai adatainak és az ottani eseményeknek egy része ismeretes, mondhatom, hogy nagy részét homály fedi, és ennél fogva csak többé-kevésbé hozzávetőleges feltevésekbe bocsátkozhat az ember mindenben, ami az amerikaiak jövő sorsával és valóságos terveivel kapcsolatos, mert ahány lehetséges fejlemény csak elképzelhető a nemzetek történetében, az mind bekövetkezhet a miénkben, Amerikai földrajzi fekvése, a háború viszontagságai és a politikai eshetőségek miatt.

Úgy érzem, kötelességem, hogy figyelmet fordítsak becses levelére, valamint emberbaráti elgondolásaira, ezért bátorkodom ezeket a sorokat intézni Önhöz, amelyekben bizonyára nem azokat a ragyogó eszméket találja meg, amelyeket kíván, hanem az én gondolataim suta megfogalmazását.

„Három évszázada – mondja –, hogy elkezdődtek azok a barbárságok, amelyeket a spanyolok követtek el Kolumbus nagy féltékéjén.” A jelenkor legendának tartja, és kétségbe vonja ezeket a barbárságokat, mert minden jel arra vall, hogy túltesznek mindenféle emberi elvetemültségen; és bizony el se hinnék őket a mai ítések, ha állandóan újabb és újabb okmányok nem tanúsítanák ezeket a gyászos igazságokat. Chiapas emberbarát püspöke, Amerika apostola, Las Casas röviden összefoglalta őket az utókor számára, azokat a jegyzőkönyveket kivonatolta, amelyek Sevillában készültek a hódítók nyomán, közölte minden tiszteletre méltó személyiség tanúvallomását, aki csak volt akkor az Újvilágban, magukkal a pörökkel együtt, amelyeket egymás ellen indítottak a zsarnokok, ahogy az akkori idők legkiválóbb történetészeinél olvasható. Minden elfogulatlan ember elismerte az emberiség eme barátjának buzgalmát, igazát és érdemeit, aki oly szenvedélyesen és állhatatosan leplezte le kormánya és kortársai előtt a vérengző téboly legszörnyűbb cselekedeteit.

Mennyi hálás megindultsággal olvasom levelében azt a szakaszt, ahol ezt mondja: reméli, hogy azok a sikerek, amelyek akkor a spanyol fegyvereket kísérték, most elleneik, a kegyetlenül elnyomott dél-amerikaiak fegyverei mellé szegődnek! Jóslatnak fogom fel ezt a reményt, ha az igazság dönt az emberek tusakodásában. Siker fogja koronázni erőfeszítéseinket, mert Amerika sorsa megmásíthatatlanul eldőlt; az a kapocs, amely Spanyolországhoz fűzte, elszakadt; a közgondolkodásban volt minden ereje; ezáltal kapcsolódtak egymáshoz ennek az óriási birodalomnak egyes részei; ami ezelőtt egybefűzte, most szétválasztja őket; nagyobb a gyűlölet, amelyet a Fél-sziget iránt érzünk, mint a tenger, amely elválaszt tőle bennünket; könnyebb egyesíteni a két földrészt, mint kibékíteni a két ország lelkiületét. A szokássá vált engedelmesség, az érdekek, a műveltség, a vallás közössége, a kölcsönös jóakarát, atyáink bölcsőjének és dicsőségének gyöngéd ápolása, egyszóval, minden, amibe reményünket vetettük, Spanyolországhoz kötött bennünket. Ebből fakadt az összeforrottságnak az a tudata, amely öröknek tetszett, bár elnyomóink viselkedése csökkentette ezt a rokonszenvet, vagy jobban mondva, ezt az elnyomó hatalom kierőszakolta ragaszkodást. Jelenleg az ellenkezője történik: a halál, a gyalázat fenyeget bennünket, mindenféle ártalom, és rettegünk; és mindezt e miatt az elvetemült mostoha miatt szenvedjük. A fátyol elszakadt, már láttuk a fényt, de most vissza akarnak tuszkolni bennünket a sötétségbe; bilincseink szét pattantak; már szabadok voltunk, de ellenségeink megint szolgáskorba akarnak hajtani bennünket. Ezért aztán Amerika elszántan harcba száll; és ritkán esett

meg, hogy az elkeseredés nem vívta ki a győzelmet.

Ha a siker csak részleges vagy váltakozó volt is, nem szabad elvesztenünk a bizalmunkat a jó szerencsében. Itt a függetlenségek diadalmaskodnak, míg máshol a zsarnokok tesznek szert előnyre, de mi a dolog vége? Nem állt-e talpra, és nem fogott-e fegyvert a maga védelmére az egész Újvilág? Nézzük csak meg, azt tapasztaljuk, hogy egyidejű küzdelem folyik a nyugati félteke egész hatalmas kiterjedésén.

A Rio de la Plata tartományaink hadviselése megtisztította a területüket, és Felső-Peruig vezette győztes fegyvereiket, felzúdítva Arequipát, és zaklatva a limai királyságiakat. Körülbelül egymillió lakos élvezi ott a szabadságot.

A chilei országrészt 800 000 lélek lakja; most ezek is viaskodnak ellenségeikkel, akik le akarják igázni őket, de mindhiába akarják, mert azok a szomszédai és honfitársaik, akik egykor határt szabtak hódításaiknak, a szilaj és szabad araukánok és magasztos példájuk meggyőzően bizonyítja nekik, hogy az a nép, amely szereti a függetlenséget, végül ki is vívja.

A perui alkirályság, amelynek népessége másfél millió lakosra rúg, kétségkívül a legengedelmesebb, attól csikarták ki a legtöbb áldozatot a Király ügye érdekében; bár Amerikának ezzel a részével kapcsolatban minden számíthatás hiábavaló, kétségtelen, hogy ez az ország sem nem nyugodt, sem nem képes ellenállni a legtöbb tartományát fenyegető áradatnak.

Új-Granada, amely, hogy? úgy mondjuk, Amerika szíve, egy központi kormánynak engedelmesebb, a quitói tartomány kivételével, amely oly híven támogatja a haza ügyét, hogy ellenségei csak nagy nehezen tudják féken tartani, és Panama és Santa Marta tartomány kivételével, amelyek fájdalmasan sínylik uraik zsarnokságát. Két és fél millió lakos él azon a területen, és védi most földjét a Morillo tábornok parancsnoksága alatt álló hadsereg ellen, amely valószínűleg kudarcot fog vallani Cartagena bevehetetlen erődje alatt. De ha bevénne is, olyan súlyos veszteségekkel fizet érte, hogy azután már nem lesz elég ereje, hogy leigázza a belvidék derék és vitéz lakóit.

A hősi és sorsüldözte Venezuelában pedig oly gyorsan követték egymást az események, olyan pusztulással jártak, hogy majdnem teljes nyomorba döntötték és ijesztően elnéptelentették ezt a földet, pedig valaha az egyik legszebb ország volt, Amerika egyik büszkesége. Zsarnokai egy sivatagot kormányoznak, és csak szomorú maradványait nyomják el, akik csak tengetik életüket; más se maradt ott, csak néhány asszony, gyerek és aggastyán. A legtöbb férfi elpusztult, hogy ne legyen rabszolga, aki meg életben van, ádázul küzd a táborokban és a belvidéki népek oldalán, amíg ki nem leheli a lelkét, vagy a tengerbe nem szorítja azokat, akik vérszomjukban ki nem fogynak a rémtettekben, és versenyre kelnek azokkal a korábbi szörnyetegekkel, akik kiirtották Amerika őslakóit. Venezuelának körülbelül egymillió lakosa volt, de túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ennek egynegyedét elpusztította a föld, a kard, az éhség, a dögvész, az üldöztetés; a földrengés kivételével ez mind a háború műve.

Új-Spanyolországban 1808-ban, ahogy Humboldt bárótól tudjuk, 7 800 000 lélek volt, Guatemalát is beleszámítva. Azóta a fölkelés az ország majd minden tartományát felrázta, és jócskán csökkentette ezt a helytállónak tetsző lélekszámot; hiszen több mint egymillió ember pusztult el, amint meggyőződhet róla Mr. Walton jelentéséből, aki híven leírja, milyen vérengző bűncselekményeket követtek el abban a dúsgazdag birodalomban. Emberáldozatokkal és mindenféle más áldozatokkal folyik ott a harc, mert a spanyolok semmitől se riadnak vissza, csak leigázhassák azokat, akik balsorsokra azon a földön születtek, amely mintha arra volna ítéelve, hogy fiainak vére öntözze. De minden hiába, a mexikóiak szabadok lesznek, mert a haza oldalára álltak, és elszánták magukat, hogy bosszút állnak atyáikért, vagy követik őket a sírba. Már ők

is azt mondják Raynallal: végre itt az ideje, hogy szenvedésért szenvedéssel fizessünk a spanyoloknak, és a vérébe vagy a tengerbe fojtsuk ezt a gyilkos fajzatot.

Portorikó és Kuba szigetének együttesen 700 000 vagy 800 000 lakosa lehet, ott uraskodnak legnyugodtabban a spanyolok, mert ezeknek a szigeteknek nincs összeköttetésük a függetlenségekkel. De vajon nem amerikaiak ezek a szigetlakók? Nem sínylődnek, nem kívánják jólétüket?

Most egy olyan hadműveleti területet vázoltam fel, amelynek hosszában 2000 mérföld, székében 900 mérföld a legnagyobb kiterjedése, és ahol 16 000 000 amerikai védi a jogait, vagy szenved az elnyomatást a spanyol nemzet miatt, amelynek, bár valaha a világ legnagyobb birodalmával dicsekedhetett, oly kevese maradt, hogy ma már képtelen uralkodni az új féltekén, sőt a régin se tudja állni a sarat. Hát a művelt, kereskedő és szabadságszerető Európa túri, hogy egy vén kígyó felfalja földgolyóink legszebbik részét, csak hogy kitöltse mérges dühét? Hogyan? Európa süket, nem hallja tulajdon érdekeinek szavát? Már nincs szeme, hogy meglássa az igazságot? Úgy megkérgesedett, hogy ilyen érzéketlenné vált? Minél többet töprengenek ezeken a kérdéseken, annál kevésbé tudok kiigazodni; már-már azt hiszem, az a célja, hogy Amerika eltűnjön a föld színéről; de az nem lehet, hiszen egész Európa nem csak Spanyolországtól áll. Milyen dóré is a mi ellenségünk! Vissza akarja hódítani Amerikát hajóhad nélkül, pénz nélkül és szinte katona nélkül! Mert ami van neki, az arra is alig elegendő, hogy önnön népét féken tartsa, engedelmességre szorítsa, és megvédje magát a szomszédaitól. Másrészt pedig hogy kereskedhet kizárólagosan ez a nemzet a félvilággal, hiszen se kézműipara, se honi terméke, se művészete, se tudománya, se politikája? Ha sikerülne is ez a bolond vállalkozás, sőt azt is feltéve, hogy sikerülne Amerika lecsendesítése, a mostani amerikaiak gyerekei a visszahódító európaiak gyerekeivel együtt húsz éven belül megint nem ugyanazokat a hazafias terveket akarnák megvalósítani, amelyek ellen most folyik a harc?

Európa jót tenne Spanyolországnak, ha lebeszelné konok vakmerőségéről; így legalább Spanyolország megtakarítaná kiadásait és a vért, amit ont, és a maga háza tájával törődne, szilárdabb alapokra építené jólétét és hatalmát, nem kétes hódításokra, satnya kereskedelemre, és távoli, ellenséges és hatalmas népekkel való erőszakoskodásra. Józan politikai megfontolásból magának Európának kellett volna kidolgoznia és megvalósítania az amerikai függetlenség tervét; nemcsak azért, mert úgy kívánja a világ egyensúlya, hanem azért is, mert ez a törvényes és biztos módja, hogy tengerentúli kereskedelmi vállalatokra tegyen szert. Európát nem dúlják a bosszú, a becsvágy és a kapzsiság heves szenvedélyei, mint Spanyolországot, úgy tetszik, hogy mellette szólt a méltányosság minden törvénye, és tisztában is volt jól felfogott érdekeivel.

Ahány író csak foglalkozott ezzel a kérdéssel, ebben a tekintetben mind egyetértett. Ennélfogva joggal elvártuk, hogy minden művelt nemzet a segítségünkre siet, hogy kivívjuk azt, aminek mindkét félteke élvezeti előnyeit. De mily hiú volt minden reménykedés! Nemcsak az európaiak, hanem még északi testvéreink is tétlen szemlélői maradtak ennek a küzdelemnek, amely lényegét tekintve a legjogosabb, eredményeit tekintve pedig a legszebb és legfontosabb mind közt, ami a régi és újabb századokban kitört, mert ugyan ki tudná fölmérni a Kolumbus-félteke szabadságának jelentőségét?

„Az a galádság – írja –, amellyel Bonaparte kézre kerítette IV. Károlyt és VII. Ferdinándot, annak a nemzetnek a királyait, amely három évszázaddal ezelőtt árulás útján vetette tömlöcbe Dél-Amerika két uralkodóját, az isteni igazságtétel kétségtelen megnyilvánulása és egyszersmind annak bizonyosága, hogy Isten az amerikaiak igaz ügyét támogatja, és megadja a függetlenségüket.”

Úgy tetszik, hogy Mexikó uralkodójára, Moutezumára céloz, akit Cortés fogott el,

és, Herrera szerint, ugyanő is ölt meg, bár Solís azt mondja, hogy a nép, és a perui Inkára, Atahualpára, akit Francisco Pizarro és Diego de Almagro tett el láb alól. A spanyol királyok sorsa és az amerikai királyok sorsa közt akkora különbség van, hogy össze sem lehet hasonlítani őket; az előbbieket méltó bánásmóriban részesülnek, megkímélik az életüket, és végül visszakapják szabadságukat és trónjukat, az utóbbiak pedig hallatlan kínokat és a legszégyenletesebb megaláztatásokat kénytelenek elszenvedni. Guatimozinnal úgy bánnak, mint császárral, és meg is koronázzák, de csak gúnyból, nem tiszteletből; nem kínozzák, hanem megcsúfolják. Ennek az uralkodónak a sorsához hasonló sors érte Michoacán királyát, Kaconcint, a bogotai Zipát és valahány toki, ima, zipa, ulmen, kacika és más indián méltóság csak elbukott a spanyol hatalom csapásai alatt. VII. Ferdinánd esete nagyon hasonlít ahhoz, ami Chilében történt 1535-ben a copiapói ulmennel, aki akkoriban uralkodott abban a tartományban. A spanyol Almagro úgy tett, akárcsak Bonaparte, mintha a törvényes uralkodó ügye mellett volna, ennél fogva elítélte a bitorlót, ami Ferdinánd is volt Spanyolországban; színleg visszahelyezi jogaiba a törvényes uralkodót, és végül még csak ügyet se vetve a védekezésére, vasra vereti és megégetteti a szerencsétlen ulment. Ez hát VII. Ferdinánd és a bitorló példája. Az európai királyok csak száműzetést szenvednek, a chilei ulmen szörnyű véget ért.

„Pár hónap óta – teszi hozzá – sokat gondolkoztam az amerikaiak helyzetén és várható jövőjéről; nagyon örülnék a sikereiknek, de igen keveset tudok a jelenlegi körülményeiről és kitűzött céljaikról; nagyon szeretném megismerni külön-külön minden tartomány politikai életét, valamint lakosságát, hogy vajon egyetlen nagy köztársaságba tömörülnek, vagy egyetlen nagy királyságba. Ha bármilyen efféle felvilágosítást tud adni, vagy eligazít, hogy milyen forrásból meríthetek tájékoztatást, nagyon nagy köszönettel fogadom.”

A nemes lelkek mindig törődnek az olyan nép sorsával, amely a Teremtő és a természet adta jogainak visszaszerzésére törekszik; nagyon elvakította a tévelygés vagy a szenvedély azt az embert, akiben nem él ez a magasztos érzés; Önnek gondja volt hazámra, és törődik vele; ez a jóakarattá magatartás a legmélyebb hálával tölt el engem.

Említettem, hogy többé-kevésbé pontos adatok alapján mennyire becsülik a lakosságot; ezer körülménytől függnek ezek az adatok, és nem is könnyű kiküszöbölni ezt a pontatlanságot, mert a legtöbb lakos földműves, pásztor, nomád életet él valahol a sűrű és hatalmas erdőkben, a bővizű tavak és folyók közt, a kihalt és eldugott síkságokon, és pusztai, gyakran nem állandó hajlékban lakik. Ki tudna ilyen vidékeken teljes statisztikát készíteni? Ezenkívül a bennszülöttekre kivetett adók, a rabszolgák bírságai, a földművesekre nehezedő zsengek, dézsmák és illetékek és más veszedelmek is távol tartják otthonuktól a szegény amerikaiakat. Még nem is szóltunk az irtóháborúról, amely a lakosságnak mintegy nyolcadát kipusztította, és jó részét elűzte, így hát leküzdhetetlen nehézségekbe ütközünk, és a számbavétel a valóságos lélekszámnak csak a felére zsugorodik.

Még nehezebb dolgunk van, ha az Újvilág jövőjéről sorsát találgatjuk, meg akarjuk állapítani politikája elveit, és mintegy jóslatunk, hogy miféle kormányzatot fog meghonosítani. Ennek az országnak a jövőjével kapcsolatban minden találgatást kockázatosnak tartok. Hát amikor az emberi nem még a gyerekkorát élte, annyi bizonytalanság, tudatlanság és tévedés közepette, vajon előre látható volt, hogy milyen rendszert választ önfenntartására? Ki merte volna megmondani, hogy valamely nép köztársaság vagy fejedelemség mellett dönt-e, az egyik kicsiny lesz, a másik pedig nagy? Véleményem szerint a mi helyzetünk is ilyen. Mi egy kis emberiség vagyunk, külön világunk van, egy széles tengerek környezte világ, amely minden művészetben és tudományban ifjú, bár a társadalmi élet módozatait illetően valamiképpen elaggott.

Úgy gondolom, hogy Amerika jelenlegi állapota arra a korra emlékeztet, amikor a Római Birodalom bukása után minden leszakadt tartománya külön politikai rendszert hozott létre, érdekeinek vagy helyzetének megfelelően, vagy egy-egy főnök, család vagy testület becsvágyának engedve, azzal a jelentős különbséggel, hogy azok a szétvált területrészek a régi nemzeti létüket állították vissza a dolgok és a körülmények megkövetelte módosításokkal, mi pedig alig őriztük meg a hajdani állapotok nyomait, és különben se vagyunk se indiánok, se európaiak, hanem közbülső fajta az ország jogos tulajdonosai és a spanyol bitorlók közt: vagyis szülőhelyünket tekintve amerikaiak vagyaink, de a jogaink Európából erednek, így küzdenünk kell értük a bennszülöttekkel, és egyszersmind ki kell tartanunk az országban a támadók támadása ellen, így a legkülönlegesebb és a legbonyolultabb helyzetben vagyunk; noha valami jóslásfélére vállalkozom, ha meg akarom mondani, hogy milyen politikai irányvonalat fog követni Amerika, bátorkodom néhány föltevést megkockáztatni, de rögtön kijelentem, hogy önkényesek, és nem a valószerű számíthatás, hanem az ésszerű óhaj sugallja őket.

Az amerikai félteke lakói évszázadokig a teljes mozdulatlanság állapotában voltak; politikailag egyszerűen nem léteztek. Még a szolgaságnál is alacsonyabb színvonalon álltunk, ezért annál nehezebb volt felemelkednünk, hogy a szabadságot élvezhessük. Engedjen meg egy kis fejtegetést, hogy megvilágítsam a kérdést. Az államok vagy azért rabszolgák, mert olyan jellegű az alkotmányuk, vagy azért, mert visszaélnak vele. Tehát a nép akkor rabszolga, ha a kormány, vagy lényege, vagy hibái miatt, lábbal tiporja és bitorolja az állampolgár vagy alattvaló jogait. Ha ezeket az elveket alkalmazzuk, azt tapasztaljuk, hogy Amerika nemcsak a szabadságtól, hanem a tevékeny és hathatós zsarnokságtól is meg volt fosztva. Mindjárt megmagyarázom. Az abszolút rendszerekben nem tűnnek korlátokat a kormányzati jogkörök gyakorlásában: a szultán, a kán, a bej és más egyeduralkodók akarata a legfőbb törvény, és ennek szinte önkényeskedve szereznek érvényt Törökország és Perzsia alárendelt pasái, kánjai és satrapái, akik jól megszervezték az elnyomást, amely a helytartókra ruházott hatalom miatt nehezedik az alattvalókra. A helytartókra van bízva a polgári, katonai és politikai közigazgatás, a vagyoni és vallási ügyek intézése. De Iszpahán bejei mégiscsak perzsák, a Nagy úr vezérei mégiscsak törökök, Tatárország szultánjai mégiscsak tatárok. Kína nem Dzsingisz Kán országából kér katonai előljárókat és tisztviselőket, pedig Dzsingisz Kán egykor meghódította, és a mai kínaiak azoknak az egyenes leszármazottai, akiket a jelenlegi tatárok ősei leigáztak.

Mennyire másképp volt minálunk! Szüntelenül zaklattak bennünket, és úgy bántak velünk, hogy nemcsak megfosztottak bennünket a minket megillető jogainktól, hanem valamiféle örökös kiskorúság állapotában is tartottak bennünket a közéleti tevékenység terén. Ha legalább a belügyeinket a magunk közigazgatása intézte volna, akkor ismernénk a közügyek vitelét és menetét, és annak a személyes tekintélynek is örvidenénk, amely a nép szemében bizonyos gépies tiszteletet parancsol, ennek megóvására pedig nagy szükség van a forradalomban. Ezért mondtam hát, hogy még a tevékeny zsarnokságtól is meg voltunk fosztva, hiszen nem hagyták, hogy teendőit gyakoroljuk.

A most érvényes spanyol rendszerben, és most talán még inkább, mint valaha, az amerikaiak csak olyan helyet foglalnak el a társadalomban, mint a munkára való szolgák, de legföljebb mint a fogyasztók; de még ezt a helyzetet is vérlázító korlátozások súlyosbítják: így az európai gyümölcsök termelésének tilalma, a királyi egyedárusítási jogba ütköző áruforgalom eltiltása, olyan gyárak létesítésének meggátolása, amilyenek még a Fél-szigeten sincsenek, még a közszükségleti cikkek kereskedelmének is kizárólagos kiváltsága, korlátok az amerikai tartományok közt, hogy ne legyen kapcsolatuk, ne értsenek szót, ne tárgyaljanak egymással; szóval, megmondjam,

milyen a sorsunk? A mezők arra valók, hogy indigót, gabonát, kávé, cukornádat, kakaót, gyapotot teremjenek, a néptelen síkok, hogy állatot tenyészessenek rajtuk, a sivatagok, hogy vadállatra vadásszon az ember, a föld méhe meg, hogy kiássák az aranyat, amellyel nem tud betelni ez a kapzsi nemzet.

Olyan mostoha volt a sorsunk, hogy semmilyen más civilizált közösségben sem talállok hasonlót, bárhogyparkodok is sorra venni minden nemzet korszakait és történetét. Azt kívánjuk, hogy egy ilyen szerencsés adottságú, nagy kiterjedésű, gazdag és népes ország csupán tétlen szemlélő legyen? Hát nem sérelem, az emberi jogok megsértése ez?

Amint kifejtettem, kirekesztettek bennünket, hogy úgy mondjuk, a világon kívül éltünk, már ami a kormányzás és államigazgatás tudományát illeti. Sose voltunk alkirályok, se kormányzók, csak egészen különleges esetekben; érsekek, püspökök csak ritkán; diplomaták soha; katonák csak alacsonyabb rangban; nemesek királyi kiváltságok nélkül; egyszóval nem voltunk se tisztviselők, se pénzemberek, jószerivel még kereskedők se; mindez kiáltó ellentétben állt intézményeinkkel.

V. Károly császár egyezséget kötött Amerika felfedezőivel, meghódítóival és telepeseivel, és ez, amint Guerra mondja, a mi társadalmi szerződésünk. Spanyolország királyai ünnepélyesen megállapodtak velük, hogy a hódítók a maguk zsebére hajtják végre a vállalkozást, minden kockázat a hódítóké, megtiltották nekik, hogy a királyi kincstár költségére gyarmatosítsanak, és ezért megengedték nekik, hogy ők legyenek a föld urai, ők szervezzék meg a közigazgatást, és ők gyakorolják a bírói igazságszolgáltatást, és sok más olyan joggal és kiváltsággal is felruházták őket, amelyeket fűrésztől volna részletezni. A Király kötelezte magát, hogy sose fogja elidegeníteni az amerikai tartományokat, hiszen őt csakis a legfőbb hatalom joga illeti meg, semmi más, és a hódítók valamiféle hűbértartást szereztek itt maguknak és ivadékaiknak. Világos törvények is vannak, amelyek szinte kivétel nélkül az ország spanyolországi származású lakóit részesítik előnyben a közhivatalok, egyházi és vagyonkezelő tisztségek betöltésében; hát a törvények és a fennálló megállapodások nyilvánvaló megsértésével fosztották meg ezeket a honpolgárokat attól az alkotmányos hatalmuktól, amellyel az adományleveleik ruházzák fel őket.

Az eddigiekből könnyű belátni, hogy Amerika nem készült elszakadni az anyaországtól, ahogy hamarjában történt, a törvénytelen bayonne-i engedmények és a miatt a gálád háború miatt, amit a királyság indított ellenünk, teljességgel jogtalanul, nemcsak azért, mert igazságtalan ez a háború, hanem azért is, mert törvénytelen. A spanyol kormányok minéműségéről, nyomasztó és ellenséges rendeleteiről, kétségbeesett magatartásukról remek írások vannak az *El Español* című újságban, Blanco úr tollából; ott részletesen tárgyalják történelmünknek ezt a szakaszát, ezért itt csak erre utalok.

Az amerikaiak előzetes ismereteik nélkül és – ez még fájdalmasabb – közügyekhez szükséges gyakorlat nélkül, hirtelen léptek a világ színpadára, hogy kiváló méltóságokat töltsenek be, törvényhozók legyenek és bírák, kincstári tisztviselők, diplomaták, tábornokok és valahány alacsonyabb vagy magasabb tisztség csak van egy szabályszerűen megszervezett állam ranglétráján.

Amikor a francia sasok csak Cádiz városának falainál torpantak meg, és röptükkal elsodorták a Fél-sziget satnya kormányait, akkor mi árvaságra jutottunk. Előbb már ki voltunk szolgáltatva egy idegen bitorló kényére-kedvére, azután a minket megillető igazsággal és mindig megcsúfolt, csalárd reménységgel kecségtettek bennünket, végezetül pedig, amikor kétséges volt a jövő sorsunk, és a fejetlenség fenyegetett bennünket, mert nem volt törvényes, jogszerű és jó kormányunk, belevetettük magunkat a forradalom zűrzavarába. Eleinte csak a belső biztonságunkról akartunk

gondoskodni a keblünkön lappangó ellenség ellen. Majd a külső biztonságunkkal is törődni kezdtünk; a félreállított hatóságok helyett újakat hoztunk létre, s azokra bíztuk forradalmunk menetének irányítását, hogy használják ki azt a szerencsés pillanatot, amelyben megadatik, hogy a századunkhoz méltó és helyzetünkhöz illő alkotmányos kormányt alakítsunk.

Minden új kormány azzal kezdte, hogy népi tanácsokat hozott létre. Azután ezek hoztak határozatokat olyan gyűlések összehívására, amelyek fontos változásokat léptettek életbe. Venezuela demokratikus és szövetségi kormányt alakított úgy, hogy előbb kinyilvánította az emberi jogokat, megtartotta a társadalmi hatalmak egyensúlyát, általános törvényeket hozott a polgári, sajtó- és egyéb szabadság érdekében; végül megalakult a független kormány. Új-Granada változtatás nélkül átvette Venezuela politikai intézményeit és valamennyi újítását, és olyan szövetségi rendszerre alapította az alkotmányát, amely túlzottabb volt, mint bármely más, ami valaha is létezett; újabban javult a helyzet, már ami az általános végrehajtó hatalmat illeti, amely minden jogkört megkapott, ami megilleti. Úgy hallom, Buenos Aires és Chile ugyanilyen módon járt el; de olyan messze vannak, olyan ritkán jutunk adatokhoz, és olyan hézagos hírek érkeznek onnan, hogy még vázlatosan se merem ismertetni az ottani fejleményeket.

A mexikói események túl sokrétűek, bonyolultak, gyorsak és balsikerűek voltak, semhogy a történetek rendjében sorra vehessük őket. Különbözik sincsenek elég megbízható adataink, hogy megíthessük őket. A mexikói függetlenségi, tudomásunk szerint, 1810 szeptemberében kezdték el a felkelésüket, és egy év múlva már Zitáuearóban székelt a kormányuk, és ott működött a nemzeti tanácsuk, VII. Eedinánd védnöksége alatt, akinek a nevében ellátták a kormányzati feladatokat. Ez a tanács a háborús cselekmények miatt különböző helyekre költözött, és valószínűleg mindmostanáig megvan, az események megkövetelte esetleges változásokkal. Úgy hírlik, hogy valami generalisszimust vagy diktátort neveztek ki, mégpedig a jeles Morelos tábornok személyében; mások a hírneves Rayón tábornokot emlegetik; tény, hogy ezek közül a nagy emberek közül az egyik, vagy külön-külön mindkettő gyakorolja a főhatalmat abban az országban, és újabban egy alkotmány is napvilágot látott, és meghatározta az állam rendjét. 1812-ben, a Zultepecben székelő kormány egy mély bölcsesség sugallta béke- és háborútervet terjesztett a mexikói alkirály elé. Az emberi jogokat rögzítették le, és vitathatatlanul helyes elveket fektettek le benne. Azt javasolta a tanács, hogy úgy viseljenek hadat, ahogy testvérek és honfitársak közt kell, hiszen ez a háború nem lehet kegyetlenebb, mint az idegen nemzetek harca; hogy az emberi jogok és a hadijog még a hitetlenek és barbárok közt is sérthetetlenek, így még inkább sérthetetlenek kell lenniük az egyazon uralkodónak és egyazon törvényeknek alávetett keresztények közt; hogy ne tekintsék bűnözőnek, felségsértőnek a foglyokat, és ne koncolják fel azokat, akik leteszik a fegyvert, hanem túsznak tartsák, és cseréljék ki őket; hogy ne tűzzel-vassal vonuljanak be békés helységekre, ne sanyargassák meg őket se tizedeléssel, se ötödöléssel, és végül kijelenti, hogy ha elutasítják ezt a tervet, szigorú megtorlással fog élni. A spanyolok a legnagyobb megvetéssel fogadták ezt az ajánlatot, nem is válaszoltak a nemzeti tanácsnak, a hóhér nyilvánosan elégette a jegyzék eredeti példányát Mexikó főterén, és a spanyolok részéről tovább folyt az irtóháború a tőlük megszokott vadsággal, pedig a mexikóiak és más amerikai nemzetek úgy háborúztak, hogy még azokat a hadifoglyokat se ölték meg, akik spanyolok voltak. Itt jegyzem meg, hogy józan megfontolásból úgy tettek, mintha alávetnék magukat a királynak, sőt a királyság alkotmányának is. A jelek szerint a tanács teljhatalommal végzi törvényhozói, végrehajtói és bírói tevékenységét, és igen kevés tagja van.

Az amerikai Szárazföld eseményei azt bizonyítják, hogy a tisztán képviseleti intézmények nem felelnek meg jelenlegi alkatunknak, szokásainknak és közgondolko-

dásunknak. Caracasban pártoskodás kapott lábra a népi társaságokban, gyűléseken és választásokon, és a pártok visszavetettek bennünket a rabszolgaságba. S ahogy Venezuela volt az az amerikai köztársaság, amely a leghaladottabb politikai intézményeket hozta létre, annak is legfényesebb bizonyága lett, hogy a demokratikus és szövetségi forma nem való a mi születő államainknak. Új-Granadában a tartományi kormányok túlságosan széles jogköre és a központi kormány lazasága olyan állapotba juttatta ezt a szép országot, amilyenben manapság látjuk. Ezért tudják még mindig tartani magukat gyöngé ellenségei, minden valószínűsége rácsfolva. Amíg honfitársaink szert nem tesznek azokra a képességekre és politikai erényekre, amelyek északi testvéreinket jellemzik, az egészen népi rendszerek nemcsak hogy nem használnak nekünk, hanem, tartok tőle, tönkre is fognak tenni bennünket. Sajnos, úgy tetszik, ezek az adottságok távolról sincsenek meg bennünk a kellő mértékben, sőt ellenkezőleg, olyan hibák hatalmasodtak el rajtunk, amelyek egy olyan nép uralma alatt harapóznak el, mint a spanyol, amely csakis vadságban, becsvágyban, bosszúszomjban és kapzsiságban jeleskedett.

„Nehezebb kiemelni egy népet a szolgaságból – mondja Montesquieu –, mint egy szabad népet leigázni.” Ezt az igazságot tanúsítják minden idők krónikái; kiderül belőlük, hogy a legtöbb szabad nép szolgasorba jutott, és csak nagyon kevés rab nép szerezte vissza a szabadságát. De hiába vannak ennek tudatában, földrészünk déli lakói azt a szándékukat fejezték ki, hogy szabadelvű s éppenséggel tökéletes intézményeket hozzanak létre, kétségkívül attól az ösztöntől indítva, amely minden emberben munkál, és arra sarkallja, hogy a lehető legnagyobb boldogságra törekedjék, ami rendszerint meg is valósul a haladott társadalmakban, ha az igazság, a szabadság és az egyenlőség alapjára épülnek. De vajon képesek leszünk mi a kívánatos egyensúlyban tartani egy köztársaság nehéz terhét? Lehetséges az, hogy egy olyan nép, amely csak most szabadult meg láncaitól, csak úgy feltörjön a szabadság magasságaiba, de meg ne olvadjanak a szárnyai, mint Ikarosznak, és vissza ne zuhanjon a mélybe? Ez a csoda lehetetlenség, ilyen még nem volt. Ennélfogva az ésszerű számítás nem kecsegtet bennünket ezzel a reménnyel.

Mindenki másnál jobban óhajtom, hogy Amerika a világ legnagyobb nemzete legyen, nem is annyira a területét és gazdagságát, hanem inkább szabadságát és dicsőségét tekintve. Bár arra törekedem, hogy hazámnak tökéletes kormánya legyen, nem hihetem, hogy jelenleg egyetlen nagy köztársaság igazgathatná az Újvilágot; minthogy megvalósíthatatlan, nem merem azt kívánni, és nem is kívánom, hogy Amerika egyetlen monarchia legyen, mert ez a terv amellet, hogy haszontalan, még megvalósíthatatlan is. A most meglévő hibákat nem küszöbölnék ki, és megújulásunk eredménytelen maradna. Az amerikai államoknak arra van szükségük, hogy atyai kormányok gondoskodjanak róluk, gyógyítgassák a zsarnokság és háború ütötte sebet, orvosolják a sérelmeket. Például Mexikó lehetne köztük a főország, csakis annak van meg hozzá az a belső hatalma, ami nélkül nincs anyaország. De akár tegyük fel, hogy a panamai földszoros lenne a főhely, az a középpontja ennek a mindenfelé messze kiterjedő, óriási földrésznek; vajon akkor nem uralkodna ezekben az államokban a jelenlegi bágyadtság, sőt rendetlenség? Isteni képességek, vagy legalábbis minden ember együttes értelme és erényei lakozzanak abban a kormányban, amely egymaga akarja működésbe hozni, mozgatni, szabályozni a közjó minden rugóját, igazgatni, földeríteni, jó útra terelni az Újvilágot.

Az államainkban jelenleg dúló pártoskodás akkor még ádázabban lobogna, mert nem volna letéteményese annak a hatalomnak, amely egyedül képes elnyomni. Ráadásul a fővárosok dúsgazdagjai nem tűrnék az anyaországiak hatalmi túlsúlyát, újabb zsarnoknak tartanák őket: úgy uralkodna rajtuk a féltékenység, hogy a gyűlöletes spanyolokhoz hasonlítanák őket. Szóval egy ilyen monarchia csak alaktalan óriás lenne,

s a legkisebb megrázkódtatásra, a saját súlya alatt összeroskadna.

Pradt úr bölcsen tizenöt-tizenhét független országra osztotta Amerikát, s ezeknek az országoknak ugyanannyi uralkodó állna az élén. A terv első felével egyetértek, mert Amerikában csakugyan tizenhét nemzetet lehet létrehozni; ami a másik felét illeti, az könnyebben megvalósítható, de kevésbé hasznos, ezért nem osztom azt a véleményt, hogy szükség van amerikai monarchiákra. Meg is mondom, miért. A köztársaságnak csupán annyi a jól felfogott érdeke, hogy megmaradjon, boldoguljon, és dicsőséges legyen. A szabadság nem üz birodalmi politikát, mert annak szöges ellentéte, a köztársaság fiait semmi sem ösztökéli, hogy kiterjessék a nemzet határát, tulajdon erőiket fecsérelve csak azért, hogy szomszédaikat is részeltessék a szabadelvű alkotmány vívmányaiból. Ha legyőzik őket, semmiféle jogot sem nyernek, semmiféle előnyre sem tesznek szert vele, hacsak nem gyarmatosítják, nem hódítják meg, vagy nem kényszerítik szövetségre őket, Róma példáját követve. Az ilyen elvek és példák éles ellentétben állnak a köztársasági rendszerek igazságfogalmával, sőt többet mondok, polgárainak érdekeivel is nyilvánvaló ellentétben állnak: mert egy önmagában is vagy tartozékaival együtt túl nagy kiterjedésű ország végül is hanyatlásnak indul, és szabad állapota zsarnoksággá válik; odahagyja azokat az elveket, amelyek biztonnal megóvnák szabadságát, és végezetül önkényuralomhoz folyamodik. A kis köztársaságokra az a jellemző, hogy fennmaradnak; a nagyokra többféle sors is jellemző, de mind a hatalmi politika irányába mutat. Az előbbiek szinte mind sokáig fennállnak; az utóbbiak közül csak Róma állt fenn néhány évszázadig, de ez is csak annak köszönhető, hogy a főváros köztársaság volt, ha birtokainak többi része nem is, és ha azokat más törvényekkel és intézményekkel kormányozták is.

A király egész más politikát folytat: szüntelenül arra törekszik, hogy gyarapítsa birtokait, kincseit és hatalmát; joggal, mert tekintélyét növelik ezek a szerzemények, szomszédai és tulajdon alattvalói közt egyaránt, akik félnek hatalmától, mely éppoly rettenetes, mint birodalma, amit háborúval és hódítással óv. Ezért gondolom, hogy a békére, tudományra, művészetre, kereskedelemre és mezőgazdaságra vágyó amerikaiak nem királyságot akarnak, hanem inkább köztársaságot, és azt hiszem, hogy ezek a törekvések Európa érdekeinek is megfelelnek.

Nem értek egyet a köznépre és választott képviselőre alapuló szövetségi rendszerrel, mert az túlságosan tökéletes, és ahhoz a miénket jócskán meghaladó erényekre és politikai képességekre van szükség; ugyanilyen okból azt az arisztokráciát és demokráciát vegyítő monarchiát is elutasítom, amely annyi sikert és dicsőséget szerzett Angliának. Ha nem valósíthatjuk meg köztársaságból, monarchiából a legjobbat és legtökéletesebbet, vigyázzunk, hogy demagóg anarchiába vagy egyeduralmi zsarnokságba ne süllyedjünk. Keressünk középutat az ellentétes szélsőségek közt, amelyek ugyanarra a zátonyra futtatnának, boldogtalanságra és becstelenségre kárhoznának bennünket. Sokat töprengtem Amerika jövő sorsán, és bátorkodom ismertetni, hogy mire jutottam: nem a legjobb, hanem a legjárhatóbb utat kerestem.

A mexikóiak településeinek, városainak, javainak és jellemének természetére tekintettel úgy képelem, hogy kezdetben képviseleti köztársaság létrehozásával fognak próbálkozni; ebben a végrehajtó hatalom széles jogkört élvez, amely egyetlen személy kezében összpontosul, aki, ha sikeresen és igazságosan gyakorolja tisztét, szinte természetes módon élethossziglan megtartja méltóságát. Ha tehetlensége vagy erőszakos kormányzása népmegmozdulást szít fel, és az diadalmaskodik, talán valami gyűlésre ruházzák át ugyanazt a végrehajtó hatalmat. Ha a túlerőben lévő párt katonai vagy arisztokratikus jellegű, valószínűleg monarchiát fog követelni, amely eleinte korlátozott és alkotmányos lesz, de később elkerülhetetlenül korlátlan fajú; mert el kell ismernünk, hogy politikai téren nincs nehezebb dolog, mint a vegyes monarchia

fenntartása; és azt is el kell ismernünk, hogy csakis egy olyan hazafias nép, mint az angol, képes rá, hogy kordában tartsa a király tekintélyét, és egyszersmind ébren tartsa a szabadság szellemét a jogar és a korona uralma alatt.

A panamai földszoros országai talán társulni fognak egészen Guatemaláig. Remek fekvése miatt, két nagy tenger közt, ez a föld idővel a világ kereskedelmi központja lehet, csatornái meg fogják rövidíteni a távolságokat a világban, szorosabbra fűzik Európa, Amerika és Ázsia kereskedelmi kapcsolatait, és a földkerekség négy tájának adóit hordják majd erre a boldog vidékre. Talán csak ott lehet majd egyszer fölépíteni a föld fővárosát, ahogy Konstantin szerette volna, hogy Bizánc legyen a régi félteke főhelye!

Új-Granada egyesülni fog Venezuelával, ha megegyeznek egy olyan központosított köztársaság létrehozásában, amelynek Maracaibo lenne a fővárosa, vagy egy új város, amelyet, az emberbarátság hőségének tiszteletére Las Casas névvel, a két ország határán alapítanak Bahía Honda fenséges kikötőjében. Ez a hely, noha ismeretlen, minden tekintetben előnyösebb. Könnyen megközelíthető, és olyan kedvező a fekvése, hogy bevehetetlenné lehet tenni. Kellemes és egészséges az éghajlata, a földje pedig éppoly alkalmas a mezőgazdaságra, núnt az állattenyésztésre, és a környékén bőségesen található épületfa. Az ott lakó vadakat civilizálni fogják, és Guajira megszerzésével gyarapítjuk birtokainkat. Valószínűleg Kolumbiának fogják hívni ezt az országot, így kívánja az igazság és a hála féltekénk felfedezője iránt. Kormányára esetleg az angol mintát követi azzal a különbséggel, hogy király helyett csak választott, legfőbb életfogytig tartó, de, ha köztársaságot akarnak, semmiképpen sem örökletes végrehajtó hatalom lesz, örökletes törvényhozó kamara vagy szenátus, amely politikai viharok idején a nép hullámai és a kormány villámai közé áll, és egy szabadon választott törvényhozó testület, amely csak olyan korlátozásokat ismer, mint az angliai alsóház. Ez az alkotmány mindenféle alakot ölthet, csak azt kívánom, hogy mindenféle hibát ne öltön magára. Hazámról van szó, így vitathatatlanul jogom van hozzá, hogy azt kívánjam neki, ami nézetem szerint a legjobb. Könnyen meglehet, hogy Új-Granada nem lesz hajlandó elismerni egy központi kormányt, mert a végsőig ragaszkodik a szövetségi elvhez, és akkor egymagában alkot államot, amely, ha fennmarad, szépen boldogul, mert igen gazdag mindenben.

Keveset tudunk róla, hogy milyen felfogás uralkodik Buenos Airesben, Chilében, Peruban; a jelekből ítélve, meg abból, ami kiszivárog, Buenos Airesben központi kormány lesz, amelyben a belső megosztás és a külső háborúk miatt a katonák lesznek a hangadók. Ez a rendszer szükségképpen oligarchiává vagy egy olyan többé-kevésbé korlátozott egyeduralommá fog fajulni, amelyet ma még senki se tudna néven nevezni. Sajnálatos lenne, ha így történne, mert az ottani nép a legfényesebb dicsőségre is rászolgált.

A chilei tartomány arra hivatott a fekvésének természete, lakóinak jámbor és erényes szokásai, polgárainak, Arauco szilaj republikánusainak példája miatt, hogy a köztársaság igaz és szelíd törvényei árasztotta áldásokat élvezze. Ha valamelyik köztársaság is tartósan fennmarad Amerikában, igencsak úgy gondolom, hogy a chilei lesz az. Ott sosem hunyt ki a szabadság szelleme; Európa és Ázsia romlottsága csak soká vagy sosem fogja megrontani az emberek szokásait ott, a világ végén. Területe jól körül van határolva, sosem fog fertőző érintkezésbe jutni az emberiség többi részével; nem változtatja törvényeit, szokásait, életét, politikai és vallási nézeteiben megőrzi egységét; egyszóval Chile szabad lehet.

Ezzel szemben Peruban két olyan tényező is van, amely minden méltányos és szabadelvű rendszernek ellensége: az arany és a rabszolga. Az első mindent megront, a második már önmagában is romlott. A szolgálélek ritkán emelkedik arra a magaslatra,

hogy méltányolhassa az egészséges szabadságot: bőszen beleveti magát a felfordulásba, vagy meghunyászkodik bilincseiben.

Ezek a találgatások egész Amerikára alkalmazhatók, de azt hiszem, hogy, a kifejtett okok miatt, meg a miatt a segítség miatt, amit urainak nyújtott önnön testvérei, Quito, Chile és Buenos Aires derék fiai ellen, Limára illenek leginkább. Természetes, hogy ha valaki szabad akar lenni, legalább megpróbálja kivívni a szabadságát. Úgy gondolom, hogy Limában a gazdagok nem fogják megtérni a demokráciát, a rabszolgák és felszabadult színesek pedig az arisztokráciát: az, előbbiek inkább az egyszemélyi zsarnokságot választják, hogy tömeges üldöztetéstől ne kelljen szenvedniük, és hogy legalább rend és béke legyen. Limától még az is szép, ha sikerül kivívnia a függetlenségét.

Mindebből ezeket a következtetéseket vonhatjuk le: az amerikai tartományok küzdenek a szabadságukért; végül is sikert aratnak; némelyikük szabályos szövetségi vagy központi köztársasággá alakul; a nagy összefüggő területeken szinte elkerülhetetlenül monarchiák alakulnak, de egyikük-másikuk olyan szerencsétlen lesz, hogy tulajdon fiait falja fel akár már jelenlegi, akár eljövendő forradalmakban, mert nagy monarchiát nem lesz könnyű megszilárdítani, nagy köztársaságot pedig lehetetlen.

Nagyszabású gondolat, hogy az egész Újvilág egyetlen nemzet legyen, egyetlen kötelék kösse össze részeit egymással és az egészszel. Hiszen közös az eredete, közös a nyelve, közösek a szokásai, közös a vallása, így hát miért ne legyen egyetlen kormánya, hogy az vonja szövetségbe a megalakuló különböző államokat? De ez nem lehet, mert eltérő éghajlat, más-más helyzet, ellentétes érdekek, elütő jellem osztják meg Amerikát. Milyen szép is lenne, ha a Panamai Földszoros ugyanaz volna nekünk, ami a Korinthuszi volt a görögöknek! Bárcsak egy napon abban szerencsében lenne részünk, hogy ott ülne össze a köztársaságok, királyságok, császárságok képviselőinek legfelső kongresszusa, hogy megtárgyalja, megvitassa a béke és a háború legnagyobb kérdéseit a másik három világrész nemzeteivel. Egy ilyenféle testület létre is jöhet majd újjászületésünk valamely szerencsés korszakában; minden más remény alaptalan, olyan, mint St.-Pierre abbé terve, aki azt a dicséretes lázálmot találta ki, hogy üljön össze egy európai kongresszus, és döntsön az ottani nemzetek sorsáról, tegyen igazságot érdekeik közt.

„Fontos és kedvező változásokat – folytatja – gyakran személyi okok idéznek elő.” A dél-amerikaiak közt úgy tartja egy szájhagyomány, hogy amikor Kecalkoatl, Dél-Amerika Hermésze vagy Buddhája leköszönt az országlásról, és elhagyta őket, megígérte nekik, hogy visszatér, ha elmúlnak a viszontagságos századok, visszaállítja kormányzását, és új boldogságot hoz rájuk. Ez a hagyomány nem azt a meggyőződést táplálja és élteti, hogy csakhamar vissza kell térnie? Fel tudja fogni, hogy milyen hatással lesz, ha feltűnik köztük egy személyiség, aki olyan tulajdonságokkal teljes, mint Kecalkoatl, az erdei Buddha vagy Merkúr, akiről annyit beszéltek más népek? Nem gondolja, hogy ez mindenkit felrázna? Nem csupán egységre van itt szükség, hogy képesek legyenek kiűzni a spanyolokat, csapatait és a romlott Spanyolország párthíveit, hogy hatalmas birodalmat alapíthassanak szabad kormánnyal és jótékony törvényekkel?

Én is úgy gondolom, mint Ön, hogy személyi okok általános eredményekre vezethetnek, kivált forradalomban. De Anahuak hőse, nagy prófétája vagy Istene, Kecalkoatl nem képes olyan csodálatos jótéteményekre, amelyeneket Ön kíván. A mexikói nép alig ismeri ezt a személyiséget, és nincs is olyan jó véleménnyel róla; ez a legyőzöttek sorsa, még ha istenek is. Csak a történészek és irodalmárok buzgólkodtak, hogy kiderítsék eredetét, valóságos vág) hamis küldetését, jövendöléseit és pályájának végét. Vitatkoznak rajta, hogy Krisztus apostola volt-e, vagy pogány. Egyesek szerint a

neve azt jelenti, hogy Szent Tamás, mások szerint, hogy Tollas Kígyó, megint mások azt állítják, hogy Jukatán híres prófétájával, Csilan-Kambállal azonos. Egyszóval a legtöbb mexikói szerző, világi vitázó és történész többé-kevésbé kimerítően tárgyalta azt a kérdést, hogy valójában miféle is volt Kecalkoatl. Amint Acosta mondja, tény, hogy olyan vallást alapított, amelynek szertartásai, hittételei és titkai bámulatosan hasonlítottak Jézus vallásához, és talán ez hasonlít leginkább hozzá. De azért sok katolikus író igyekezett cáfolni azt a föltevést, hogy igazi próféta volt, nem akarták Szent Tamással azonosítani, ahogy más híres szerzők teszik. A közfelfogás szerint Kecalkoatl Anahuak népének isteni törvényhozója, és a nagy Montezuma az ő helytartója volt, őtőle kapta méltóságát. Ebből az következik, hogy a mi mexikóink nem követnék a pogány Kecalkoatlot, akármilyen meggyőző és kedvező alakban jelenne is meg, mert a legtürelmetlenebb és legkizárólagosabb hitet vallják.

Szerencsére a mexikói függetlenség vezérei a lehető legügyesebben kihasználták ezt a vakbuzgóságot, és a híres Guadalupei Szűzanyát nyilvánították a hazafiak királynőjének, minden nehéz helyzetben őhöz fohászkodtak, és őt hordozták zászlaikon. Így a politikai lelkesedés összevegyült a vallással, és szenvedélyes buzgalmat szított fel a szabadság szent ügyéért. A legügyesebb próféta ihlette leghevesebb lobogás sem érhet föl Mexikóban ennek a jelképnek tiszteletével.

Újjászületésünk kiteljesedéséhez kétségkívül egységre van szükségünk. De nem is csoda, hogy megosztottságban élünk, hiszen ez jellemzi a polgárháborúkat, amelyek általában két párt, a *konzervatívok* és az *újítók* közt dűlnak. Az előbbieket rendszerint többen vannak, mert a megszokás engedelmisségre készítet a fennálló hatalom iránt; az utóbbiakból mindig kevesebb van, bár azok szenvedélyesebbek és tanultabbak isgy erkölcsi erő ellensúlyozza a számbeli fölényt, és a viszály jócskán elhúzódik, és fölöttébb bizonytalan a kimenetele. Minálunk, szerencsére, a tömeg is hallgatott az értelem szavára.

Megmondom, hogy mi teheti lehetővé nekünk a spanyolok kiűzését és a szabad kormány megalakítását: nyilvánvalóan az *egység*; csak hogy ezt az egységet nem valami isteni csoda hozza létre, hanem a körültekintő munka és a célirányos erőfeszítés. Amerika egymaga van, mert minden nemzet távol tartja magát tőle; elszigetelten áll a világban, diplomáciai kapcsolatai nincsenek, katonai segítségben nem részesül, maga állja a harcot Spanyolország ellen, amelynek több a hadifelszerelése, mint amennyit mi titkon szerezhethünk.

Ha kétesen alakulnak az események, ha gyenge az állam, és ha nagy messzeségben folynak a vállalkozások, mindenki ingadozik, a vélemény megoszlik, korbácsolja szenvedély, bujtogatja ellenség, hogy így könnyűszerrel diadalt arasson. De csak erősödjünk meg, akkor egy szabad nemzet szárnyai és védőpajzsa alatt mindjárt egységesen fogjuk művelni a dicsőség útját kövező erényeket és képességeket, akkor majd együtt haladunk magasztos menetben ama nagy virágzás felé, amelyre Dél-Amerika hivatott; akkor majd a Keleten született és Európát beragyogó tudományok és művészetek átröppennek a szabad Kolumbiába, amely menedékkal várja őket.

Ezeket a megállapításokat és gondolatokat bátorodom Ön elé tárni, uram, hogy érdemük szerint megszívlelje, vagy elvesse őket, és kérem higgye el, inkább azért merészeltem kifejtetni őket, hogy udvariatlan ne legyek, mintsem azért, mert úgy gondoltam, hogy újat mondhatok Önnek ebben a tárgyban.

Maradok stb. stb. Stb.

BOLÍVAR ÜZENETE PEDRO BRICENO MÉNDEZNEK ÉS FEGYVERTÁRSAINAK A FELSZABADÍTÓ HARC JÖVŐJÉNEK PRÓFÉTAI LÁTOMÁSA

BARCELONA, 1817. JANUÁR 1.

Barcelona, 1817. január 1.

P. BRICENO MÉNDEZ FŐTITKÁR POLGÁRTÁRSNAK ÉS A VENEZUELAI BÁTRAK BÁTRAINAK

Kedves Bajtársaim!

Mennyire örültem, amikor értesültem róla, hogy megmenekültek azok, akik nekem oly kedvesek! Milyen gyöngéd érzések kerítették hatalmukba, amint megtudtam, hogy az én derék, az én hűséges fegyvertársaim biztonságban vannak! Életem egyetlen korszakában sem, soha semmi sem lesz ahhoz a bánathoz és fájdalomhoz fogható, amit akkor szenvedtem végig, amikor kétségek közt voltam a sorsuk felől. A tiértetek átérzett szenvedéseimhez, csak az a gondolat hasonlítható, hogy hazám elbukik. De szerencsére a vitézség, a hősiesség megóvta nekem ezeket a kedves barátokat.

Más se hiányzik a boldogságomhoz, csak az, hogy megöleljelek benneteket. Az a nap mindig emlékezetes marad számomra, főleg ha a guayanai győzők és felszabadítók babérjait is megszerzitek eddigi babérjaitok mellé. Ez az éppoly magasztos, mint fontos vállalkozás jól lehorgonyozza a köztársaságot, ha új viharok tépáznák is. Minden állampolgár kívánságait teljesítitek, ha sikerül elfoglalnotok azt az országot, amely annyi borsot tört az orrunk alá, és amely oly hasznos lehet nekünk. De ha ez megvan, vajon nem száguldótok tovább, hogy más testvéreink bilincseit is letörjétek, akiket a zsarnok ellenség sanyargat? Igen, igen velem fogtok száguldani egész a gazdag Peruig. Sorsunk az amerikai világ szélső határaitra szólít bennünket. Ilyen vitéz, hű és állhatatos emberek nem ismernek lehetetlent! Bámulattal tekintsen ránk a világ, balsorsunk és hősiességünk miatt egyaránt! A hadra kelt végzet sem győzheti le azokat, akik a haláltól se félnek, és az életnek is csak akkor van becse, ha dicső.

Isten veletek, kedves bajtársaim! Fogadjátok hálás köszönetét annak, aki megtiszteltetésnek tartja, ha úgy hívhatja magát, hogy nem parancsnoka, hanem testvére a *Venezuelai Bátrak Bátrainak*.

Udv, dicsőség, kitartás,

BOLÍVAR

**LEVÉL MARTÍN TOVAR PONTÉNAK
GUAYANÁBÓL
HÍREK A FRISSEN
FELSZABADÍTOTT
TARTOMÁNY
POLITIKAI-KATONAI
HELYZETÉRŐL**

1817. AUGUSZTUS 6.

Guayana, 1817. augusztus 6.

DON MARTÍN TOVAR PONTÉNAK

Kedves Martin!

Jó későn kaptam meg májusi leveledet, és vele együtt egy kiáltványt; nagyon jónak tartom, csak nem megfelelő; ugyanazt mondom róla, amit Szókratész mondott egy barátjának, aki egy szép védőbeszédet adott a kezébe, hogy a bölcs megmenekülhessen üldöző ellenségeitől. Szóval azt válaszolta, hogy nagyon jó, de énnekem nem megfelelő, mert egy pár cipő, akármilyen kiváló is, nem való minden lábra. A kanonok visszaállította azt a kormányt, amelyet te kívánsz, de az csak addig tartott, mint a maniókagaluska a forró húslevesben. Senki se támadt ellene, csak magától feloszlott. Margaritában nem engedelmeskedtek neki; Carúpanóban le akarták tartóztatni; a hajón ágyúra akarták fektetni, persze azért, hogy megkorbácsolják, ide is elvetődött, de nem tudtam a szeme közé nézni, mert szétszéledtek a fickók, nem is ijedtükben, hanem

szégyenükben, hogy a fiúk kifütyülik őket. Én mérsékletet tanúsítottam, egy szót se írtam, semmit se mondtam ez ellen a szövetségi kormány ellen, de nem tudott fennmaradni az egész közvéleménnyel szemben. Itt nem az parancsol, aki akar, hanem az, aki tud.

Végre megvalósult a szabad és független Guayana. Ideje hát már, hogy ti is ide gyertek, részetek legyen a megpróbáltatásainkban és – ha kivívjuk – a dicsőségünkben, vagy legalábbis együtt haljunk ebben az országban, amely életünket adta. Minden szép hadjárattal kecsegtet, mert a népek már belefáradtak a háborúba, és, bár mindenfelől zaklatják őket, mimellénk álltak; inkább minket akarnak, a spanyolok alighanem nagyon meggyűlöltették magukat. Ez a tartomány fontos hely, nagyon könnyen védhető, és még könnyebben lehet támadásra használni; innentől Santa Eéig hátra kapjuk az ellenséget, és hatalmas területre teszünk szert az Orinokó két partján, a miénk Apure, Méta és Arauca. Ezenkívül marhánk és lovunk is lesz. Mostanában csak arra szorítkozik a harc, hogy megtartsuk a területet, és folytassuk a hadjáratot, ezért akinek ez jobban sikerül, az lesz előnyben, az lesz a győztes.

Hamarosan át akarok kelni az Orinokó túlsó partjára, hogy kihasználjam azt az alkalmas pillanatot, amit a caracasi síkságon kínált nekünk a sors; mert már az egész Zaraza hatalmában van, és a spanyol partizánok is csatlakoztak hozzá. Nem várok tovább, újjászervezem ezt a tartományt és a hadsereget, mely velem jön Caracasba. Erre egy hónap elegendő nekem, ez alatt a hónap alatt megérkezik az a hadifelszerelés, amire szükségem van, hogy itt is hagyjak, magammal is vigyek. Ezért hát, kérlek, gondoskodj róla, hogy néhány kereskedő hozzon nekünk lőport, ólmot, kovakövet és puskát, főleg puskába való apró szemű lőport; itt igen pontosan és a legcsekélyebb késedelem nélkül megkapják érte a fizetségüket.

Ideje már, hogy idejöjj, hadd lássa viszont szétszéledt fiait a haza, meg az is jó, ha te is látod, hogy más a helyzet, nem olyan, mint április 19-én; akkor még volt valami becsülete a jognak, de most már az erő és a fortély az úr, még az is csak ügyel-bajjal, mert a mi partizánjaink igazán önállóak, csak annak engedelmeskednek, akinek jókora hadserege van.

Többet nem írok, kedves Martin, mert pillanatnyilag sok a tennivalóm, és a postának mindjárt indulnia kell; de tudod, hogy mindig számíthasz legjobb barátodra, aki már szeretne látni és megölelni téged. Éppen így kedves családotat is, amely után a hadsegédem is jó fiúként és jó testvérként áhítozik. Nagyon jól viselkedik, bár most is nagyothall, mint mindig, de jobb fiú, mint valaha. Jó tanácsokkal látom el, de sok pénzt nem adok neki, mert a szegénység óvja az erényt, márpedig az a legbecsesebb a világon.

Isten veled még egyszer, szerető barátod,

SIMON

KIÁLTVÁNY ÚJ-GRANADA

A JELENLEGI KOLUMBIA LAKOSAIHOZ A FELSZABADÍTÓ HADJÁRAT BEJELENTÉSE

ANGOSTURA, 1818. AUGUSZTUS 15.

**SIMON BOLÍVAR
A VENEZUELAI KÖZTÁRSASÁG FŐVEZÉRE
ÉS A VENEZUELAI, ÚJ-GRANADAI STB. STB.
HADSEREGEK FŐPARANCSNOKA**

Granadaiak!

Morillo hadserege nincs többé: újabb erősítéseket kapott, azok sincsenek többé. Több mint 20 000 spanyol öntözte vérével Venezuela földjét. A felszabadító seregek dicső csatáinak százai bizonyították be Spanyolországnak, hogy Amerikának éppoly igazságtevő bosszúállói, mint nagylelkű védelmezői vannak. Áz ámuló világ gyönyörködve szemléli a szabadság és vitézség csodáit a zsarnokság és az erő ellenében. A spanyol birodalom maroknyi fegyvertelen és ráadásul póre, de olyan ember ellen vonultatta fel hatalmas erőit, akit a szabadság lelkesített. Az ég sikerrel koronázta áldozatainkat; az ég jóváhagyta igazunkat; az ég, mely oltalmazza a szabadságot, teljesítette vágyainkat, és fegyvert küldött nekünk, hogy védelmezhesük az emberiséget, az ártatlanságot és az erényt. Nemes lelkű és harcedzett idegenek sorakoztak Venezuela zászlai alá. Hát folytathatják a zsarnokok a harcot? Hiszen ellenállásunk elapasztotta az erejüket, és megnövelte a miénket!

Spanyolország, amelyre Ferdinánd senyvesztő uralma nehezedik, a tönk szélén áll. Kalózaink csapatai pusztítják kereskedelmét; mezei pusztaságok, mert a halál kioltotta fiait; kincsei elapadtak a húszéves háborúban; a nemzeti szellemet aláásta a sok adó, a toborzás, az inkvizíció és az önkény. Spanyolország a legszörnyűbb pusztulásba rohan.

Granadaiak! Felvirradt Amerika napja, és semmilyen emberi hatalom nem késleltetheti a Gondviselés vezette természet menetét. Egyesítsétek erőfeszítéseiteket testvéreitek erőfeszítéseivel; velem együtt Venezuela vonul, hogy felszabadítson benneteket, ahogy az elmúlt években velem együtt ti szabadítottátok fel Venezuelát. Elővédeink már a ti területek tartományaira vetik fegyvereik csillogó fényét, és ez az elővéd, hatalmas segítséggel, a tengerbe fojtja Új-Granada martalócait. Mire a nap végigjárja jelenlegi évszakos útját, országokban mindenütt a szabadság oltárai fognak emelkedni.

Angosturai főhadiszállás, 1818. augusztus 15. 8°

BOLÍVAR

PEDRO B. MÉNDEZ
ÁLLAMTITKÁR

A SZABADÍTÓ BESZÉDE AZ ANGOSTURAI KONGRESSZUSON A KONGRESSZUS ÖSSZEÜLÉSÉNEK NAPJÁN

1819. FEBRUÁR 15.

Uraim! Boldog az a Honpolgár, aki a parancsnoksága alatt álló hadsereg védőpajzsa alatt a Népfelséghez fordult, és felhívta, hogy gyakorolja korlátlan akaratát! Én hát az Isteni Gondviselés legkegyeltebb fiai közé számítom magamat, mert abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy egybegyűjthettem Venezuela Népeinek Képviselőit erre a Magas Kongresszusra, mely a törvényes Tekintély forrása, a korlátlan népakarat letéteményese és a Nemzet Sorsának döntőbírója.

Átadom a Nép Képviselőinek a Legfőbb Hatalmat, amelyet rám ruháztak, és ezzel szíve vágyát teljesítem, Polgártársaim és jövőző nemzedékeink vágyát, akik mindent a ti bölcsességetektől, tisztességetektől és megfontoltságotoktól várnak. Amikor ezt a kedves kötelességemet teljesítem, megszabadulok az óriási, nyomasztó tekintélytől és a gyenge vállamra nehezedő határtalan felelősségtől. Csakis a Nép parancsoló akaratával párosuló, kényszerű szükségesség vállaltatta volna velem a *Köztársaság Diktátor Fővezérének* félelmetes és veszedelmes feladatát. De most már föllélegezhetek, visszaadom nektek ezt a méltóságot, amelyet annyi kockázat, nehézség és gond-baj ellenére is sikerült megtartanom olyan viszontagságok közepette, amelyeknél szörnyűbbek már nem is sújthatnak társadalmi testületet!

A Köztársaságnak az a korszaka, amelyet én irányítottam, nem új politikai vihar, vagy véres háború, vagy népi felfordulás kora, hanem minden bomlasztó tényező kibontakozása: egy pokoli zuhatag áradása volt, amely elöntötte Venezuela földjét. Egyetlen ember, ráadásul egy olyan ember, mint én, ugyan hogy tudna gátat vetni egy ilyen pusztítás lendületének? A gondoknak eme tengerén csupán silány játékszere voltam a forradalom orkánjának, amely úgy ragadott magával, mint gyöngye szalmaszálat. Nem tehettem én se jót, se rosszat: ellenállhatatlan erők irányították történelmünk menetét; nem volna jogos, ha nekem tulajdonítanák az eseményeket, mert olyan jelentőségre tennék szert, amit nem érdemiek meg. Tudni akarjátok, hogy kiknek

köszönhetők a múltbeli és jelenlegi események? Forgassátok Spanyolország, Amerika, Venezuela évkönyveit; tanulmányozzátok Nyugat-India törvényeit, a régi helytartók rendszerét, a vallás és az idegen uralom hatását; tekintsétek a Forradalmi Kormány első megnyilatkozásait, ellenségeink vadságát és nemzeti jellemünket. Ne kérjétek tőlem, hogy milyen következményekkel járnak ezek a mindörökre siralmas zűrzavarok; csakis a Venezuelára ható nagy mozgatóerők egyszerű eszközének tarthatók; de életemnek, magatartásomnak, minden nyilvános és magánjellegű cselekedetemnek a nép a bírója. Képviselők! ítéljétek meg őket! A ti pártatlan döntőbírókatok elé tárom parancsnokságom történetét; több szóval nem mentegetem, már mindent elmondtam, ami mentésemre lehet. Ha kiérdemlem jóváhagyásokat, rászolgáltam arra a magasztos címre, hogy jó honpolgár, többre tartom én azt, mint az olyasmit, hogy *Szabadító*, amit Venezuelától kaptam, vagy *Békéltető*, amit Cundinamarcától kaptam, vagy bármit, amit az egész világtól kapok.

Törvényhozók! A ti kezetekbe teszem le Venezuela legfőbb hatalmát. Most tiétek az a főséges kötelesség, hogy a Köztársaság boldogulásáért munkálkodjatok; a ti kezetekben sorsunk mérlege, dicsőségünk mércéje, a ti kezetek írja alá a *Szabadságunkat* rögzítő rendeleteket. Ebben a pillanatban a Köztársaság Fővezére csak egyszerű állampolgár, és az is akar maradni holtáiglan. De azért fegyverben szolgálom, amíg csak ellenség áll Venezuela földjén. Sok-sok érdemes fia van a Hazának, akik képesek az országlásra; azok közt, akik itt képviselik a Népet, soknak megadatott a tehetség, az erény, a tapasztalat és minden, ami csak kell szabad emberek igazgatásához; és ezen a Főhatalmú Testületen kívül is akadnak olyan honpolgárok, akikben mindig volt kellő bátorság, hogy szembenézzenek a veszéllyel, okosság, hogy elkerüljék a veszélyt, rátermettség, hogy elkormányozzák önmagukat, és elkormányozzanak másokat. Ezek a jeles Férfiak bizonyára kiérdemlik majd a Kongresszus szavazatait, és órájuk bízzák a Kormányzás munkáját, amelyről oly szívesen és őszinte érzésekkel most mondtam le mindörökre.

Az egy ember kezében tartósan összpontosuló hatalom gyakran véget vetett a Demokratikus Kormányzásnak. A népi rendszerekben nagyon fontosak az ismétlődő választások, mert nincs veszedelmesebb dolog, mint az, hogy egyetlen Állampolgár sokáig viseli a Hatalmat. A Nép megszokja, hogy engedelmeskedik neki, ő pedig megszokja, hogy parancsol neki; aztán ebből lesz a bitorlás és a zsarnokság. A jogos óvatosság szavatolja a Köztársasági Szabadságot, és Polgártársaink teljes joggal tartanak tőle, hogy az a Tisztségviselő, aki sokáig kormányozta, örökké kormányozni is fogja őket.

Ha már ennek a tettemnek révén, hogy hozzájárultam Venezuela szabadságához, számot tarthatok arra a dicsőségre, hogy a haza leghűbb fiai közé sorolnak, engedjétek meg, Uraim, hogy egy igaz Republikánus nyíltságával előterjesszem a tiszteletteljes nézeteimet ebben az Alkotmánytervezetben, amelyet bátorodom elétek tárni, érzéseim őszinteségének és tisztaságának bizonyosságaképpen. Minthogy mindannyiunk üdve forog szóban, merem hinni: jogom van hozzá, hogy meghallgatást kérjek a Nép Képviselőitől... Jól tudom, hogy bölcsességeteknek nincs szüksége tanácsra, azt is mondom, hogy talán hibásnak, kivihetetlennek tartjátok a Tervezetemet. De azért, Uraim, fogadjátok jóindulattal ezt a munkát, amely inkább a Kongresszus iránt érzett őszinte alázatomban kifejezése, mintsem valami léha becsvágy gyümölcse. Egyébként is, minthogy tinétek az a feladatotok, hogy egy politikai testületet, sőt, mondhatni, egy egész társadalmat hozzatok létre, mégpedig egy pártatlanul nehéz helyzet minden gondja-baja közepette, egy Honpolgár intő szava talán rejtett vagy ismeretlen veszélyre hívhatja fel a figyelmeteket.

Vessünk egy pillantást a múltra, lássuk, mire épül a Venezuelai Köztársaság.

Ahogy levált a Spanyol Királyságról, Amerika olyan lett, mint a Római Birodalom, az az óriási képződmény, amikor darabokra hullt az óvilág közepén. Minden elszakadt része, ahogy helyzete vagy érdekei kívánták, Önálló Nemzetet alkotott; csak az a különbség, hogy azok a Tagok a korábbi szervezeteiket állították vissza. Minálunk már nyoma sincs annak, ami hajdan volt; nem vagyunk Európaiak, nem vagyunk Indiánok, hanem közbülső fajta a Bennszülöttek és a Spanyolok közt. Születés szerint Amerikaiak, jog szerint Európaiak vagyunk, és kényes a helyzetünk, mert egyfelől elvitatjuk az őslakók birtokjogait, másfelől meg a támadókkal dacolva ragaszkodunk az országhoz, szülőföldünkhöz; soha ilyen rendkívüli és bonyolult esetet, mint a miénk. De van itt más gond is: mindig csak tétlenség volt a sorsunk, politikai életünk a semmivel volt egyenlő, és annál is inkább nehéz meghonosítanunk a Szabadságot, mert a szolgaságnál is alacsonyabb sorban tartottak bennünket; mert nemcsak a Szabadságtól, hanem a tevékeny és hazai zsarnokságtól is meg voltunk fosztva. Legyen szabad megmagyaráznom ezt a paradoxont. Az abszolút rendszerben a Tekintélyuralom nem ismer korlátokat. A Zsarnok akarat a Legfőbb törvény, amelyet önkényeskedve hajtanak végre olyan Alárendeltek, akik élvezett hatalmuk révén részesei a szervezett elnyomásnak. Órájuk ruházzák a polgári, államigazgatási, katonai és vallási tisztségeket; de Perzsia Satrapái végül is Perzsák, a Nagyúr Pasái Törökök, Tatárország Szultánjai Tatárok. Hiába héxlította meg Dzsingisz Kán, Kína mégsem Dzsingisz Kán bölcsője körül keres Mandarinokat magának. Ellenben Amerika mindent Spanyolországtól kapott, amely teljességgel megfosztotta a tevékeny zsarnokság örömétől és gyakorlásától; azzal, hogy' nem engedte át nekünk tisztét a belügyeink intézésében és belső igazgatásunkban. Ez az elzárkózás lehetetlenné tette, hogy megismerkedjünk a közügyek menetével; azt a személyes tekintélyt se élveztük, amelyet a hatalom csillogása szerez a tömeg szemében, és amely olyan fontos a nagy Forradalmakban. Röviden, elzártak, távol tartottak bennünket mindentől, ami a Kormányzás tudományával kapcsolatos.

Az Amerikai Nép a tudatlanság, a zsarnokság és a visszaélések hármasságába volt befogva, ezért nem tehattünk szert se tudásra, se hatalomra, se erényre. Ártalmas tanítók tanítványai voltunk, ezért a legkárosabb oktatásban részesültünk és a legrombolóbb példákban okultunk. Inkább csalárdsággal, semmint erővel uralkodtak rajtunk, és inkább visszaélésekkel, semmint babonával süllyesztettek mélyre bennünket. A rabszolgaság a sötétség szülötte; a tudatlan Nép az önnön pusztulásának vak eszköze: a becsvágy, a fondorkodás kifog a hiszékenységen és a járatlanságon, a mindenféle politikai, gazdasági vagy állampolgári ismeretet nélkülöző emberen: akkor a merő ábrándot is valóságnak tekintik; a léhaságot Szabadságnak, az árulást hazafiasságnak, a bosszúállást igazságnak tartják. Akárcsak egy tagbaszakadt vak ember, aki erejének tudatában oly magabiztosan halad, mint a legszemfülesebb ember, de minden akadályba belebotlik, és nem leli a helyes utat. Az elfajzott nép, ha kivívja is, csakhamar ismét elveszti a szabadságát; mert hiába bizonygatják neki, hogy az erény gyakorlásában áll a boldogság, hogy a Törvények uralma hatalmasabb, mint a zsarnokságé, mert azok hajthatatlanabbak, és mindent alá kell vetni a törvények jótékony szigorának, hogy nem az erő, hanem a jó erkölcs a törvény támasza, hogy az Igazság gyakorlása a Szabadság gyakorlása hát, Törvényhozók, a ti vállalkozásotok annál is inkább veszélyes, mert tévelygő ábrándok és ártalmas indulatok által megrontott emberekből kell társadalmat szerveznetek. A Szabadság, mondja Rousseau, zamatos, de nehezen emészthető táplálék. A mi gyenge honfitársainknak jócskán meg kell erősíteniük a szellemüket, majd csak azután tudják megemészteni a Szabadság egészséges eledelét. Tagjaik elgémberedtek a bilincsből, látásuk elhomályosult a tömlőc sötétjében, ők maguk semmivé lettek a dögletes szolgaságban, vajon tudnak-e majd szilárd léptekkel menetelni a Szabadság fölséges Temploma felé? Vajon tudják-e

majd közről csodálni tündöklő sugarait és elszoruló lélegzet nélkül belehelni az ott uralkodó tiszta levegőt?

Jól gondoljátok meg, hogyan választotok, Törvényhozók. Ne feledjétek, hogy egy olyan születő Nemzet alapjait fogjátok lefektetni, amely oly magasságba emelkedhet, amilyenre a természet rendeli, ha ti megteremtitek a rá váró magasztos hivatás feltételeit. Ha választásotokat nem Venezuela védőszelleme irányítja, amely helyes döntést sugall nektek annak a kormánynak természetét és formáját illetően, amit el fogtok fogadni a Nép boldogulására, ismétlem, ha nem helyesen jártok el, átalakulásunknak Rabszolgaság lesz a vége.

Elmúlt idők évkönyveiben ezerféle kormányra találtok példát. Gondoljatok azokra a nemzetekre, amelyek tündökölték a világon, és szomorúan tapasztalhatjátok, hogy majdnem az egész föld a kormányainak áldozata volt, és még most is az. Sok rendszert láthattok, de mind csak azért igazgatja az embereket, hogy elnyomja őket; és ha meg nem szoktuk volna, hogy a népek pásztora a szemünk láttára terelgetik az emberi nemet, és ez a megszokás nem csökkentené ennek a megrázó látványnak a borzalmasságát, ámulva látnánk, hogy engedelmes fajtánk úgy legelész szerte a földtekén, mint a kegyetlen vezetőinek táplálékául szánt bamba Birkanyáj. Tény, hogy a természet Szabadság-vágyat olt belénk születésünkkel, de az is igaz, hogy az emberiség, akár tunyaságból, akár vele született hajlandósága miatt nyugton megül, ha béklyót raknak is rá. Amikor ebben a lealjasodott állapotában látjuk, alighanem fején találjuk a szöveget, ha úgy gondoljuk, hogy a legtöbb ember igaznak tartja azt a megalázó életelvet, hogy nehezebb a Szabadság egyensúlyát fenntartani, mint a zsarnokság terhét elviselni. Bárcsak hamis volna ez a természetes erkölccsel rendelkező életelv! Bárcsak ne szentesítené ezt az életelvet az emberek közönye, még legszentebb jogaikat illetően is!

Sok régi és újabb nemzet lerázta az elnyomást, de csak nagyon kevés tudta élvezni a Szabadság néhány drága pillanatát; csakhamar visszaestek régi politikai hibáikba; mert nem is a Kormányok, hanem inkább a Népek szülik a zsarnokságot. Úgy megszokják az elnyomást, hogy érzéketlenné válnak a nemzeti becsület és virágzás örömei iránt, és közönyösen tekintenek arra a dicsőségre, hogy a Szabadság mozgalmasságában élhetnének a maguk akaratából hozott Törvények oltalma alatt. A világ történelme ezt a rettenetes igazságot tanúsítja.

Véleményem szerint csak a Demokráciában lehetséges teljes Szabadság; de vajon melyik Demokratikus Kormány valósította meg egyszerre a hatalmat, virágzást és állandóságot? Ellenben az Arisztokrácia, a Monarchia nemde századokon és századokon át fennálló, nagy és hatalmas Birodalmakat kovácsolt? Van-e régiebb, mint Kína Kormány? Melyik Köztársaság tartott tovább, mint a Spártai, a Velencei? A Római Birodalom nemde meghódította a világot? Franciaország nemde tizennégy évszázada Monarchia? Ugyan ki nagyobb, mint Anglia? Pedig ezek a Nemzetek Arisztokráciák és Monarchiák voltak, vagy most is azok.

Keserű fejtegetések ezek, mégis örömtől repesve látom, hogy milyen nagy léptékkal indult el nemes pályáján a mi Köztársaságunk. Amikor elszakadt a Spanyol Nemzettől, Venezuela a leghasznosabbat szerette, a legigazabbért lelkesült, a legtökéletesebbre tört, és így szerezte vissza Függetlenségét, Szabadságát, Egyenjogúságát, Nemzeti Önállóságát. Demokratikus Köztársasággá alakult, száműzte a Monarchiát, a megkülönböztetést, a nemességet, az előjogokat, a cselekvési, gondolkodási, szólás- és írásszabadságot. Ezek a mélységesen szabadelvű megnyilatkozások tisztaságból fakadtak, és ezért sose lehet eléggé csodálni őket. Venezuela első Kongresszusa kitörölhetetlen betűkkel írta be Törvényhozásunk történetébe a méltóképpen kifejezett Népföliséget, amikor megpecsételte azt a társadalmi tettet, amely

leginkább alkalmas rá, hogy előmozdítsa egy Nemzet boldogulását. Minden erőmet össze kell szednem, hogy, amilyen hévvel csak tudom, átérezzem, milyen fölméretetlen kincset foglal magába jogainknak és Törvényeinknek ez a halhatatlan Törvénykönyve. De hogy is mondjam? Hogy merhetném kifogásaimmal bemocskolni törvényeink megszentelt tábláit?... Bizonyos érzések nem férnek meg egy Hazáját szerető honfi keblében, kicsordulnak, mert önnön heveségük kavargatja fel őket, és hiába nem akarja az, akiben dúlnak, egy parancsoló erő kiárasztja őket. Az a gondolat hatalmasodott el bennem, hogy át kell alakítani Venezuela Kormányát, és hogy, bár sok jeles Honpolgár úgy gondolkodik, mint én, nem mindben van meg a szükséges elszántság, hogy nyilvánosan is kimondja új elvek elfogadását. Ez a megfontolás késztet, hogy kezdeményezően lépjek föl egy rendkívül komoly dologban, amelyben elég nagy merészség tanácsokat adnom a Nép Tanácsosainak.

Minél jobban csodálom Venezuela Szövetségi Alkotmányának kiválóságát, annál inkább meggyőződöm róla, hogy lehetetlen a mi állapotunkra alkalmazni. És nézetem szerint az is csoda, hogy a mintája olyan jól beválik Észak-Amerikában, és nem borul fel mindjárt az első zavar vagy veszély jelére. Bár az a Nép a politikai és az erkölcsi felvilágosultság ritka példaképe, és noha Szabadság volt a bölcsője, és Szabadságban nevelkedett, merem mondani, ámbár az a Nép sok tekintetben páratlan az emberi nem történetében, ismétlem, hogy csoda, hogy egy olyan gyöngé és bonyolult rendszer, mint a Szövetségi, el tudta kormányozni olyan nehéz és kényes körülmények közt, amelyeket átélt. Akárhogy is, meg kell mondanom, erről a Kormányról és az Amerikai Nemzetet illetően, hogy eszem ágában sem volt, hogy egy kalap alá vegyem oly eltérő Államok helyzetét és természetét, mint az Amerikai-Angol és a Spanyol-Amerikai. Ugye, fölöttébb nehéz volna Spanyolországban bevezetni az angliai politikai, polgári és vallási Szabadság Törvénykönyvét? Nohát, még ennél is nehezebb Venezuelában alkalmazni Észak-Amerika törvényeit. A *törvény szelleme* nemde azt mondja, hogy a törvénynek ahhoz a Néphez kell alkalmazkodnia, amelynek készült? És hogy nagy ritkaság, ha egy Nemzet törvényei egy másik nemzetnek is megfelelnek? Hogy a törvényeknek összhangban kell állniuk az ország körülményeivel, a föld éghajlatával és minőségével, állapotával, kiterjedésével, a Népek életmódjával? Hogy meg kell felelniük ama Szabadság mértékének, amit az Alkotmány el tud viselni, a lakosok vallásának, hajlamainak, vagyoni helyzetének, számának, érintkezési formáinak, szokásainak, életmódjának? Erről a Törvénykönyvről kell példát vennünk, nem a washingtoniról!!!

Noha elveinek helyességét és alkalmazásának üdvös hatását tekintve a legtökéletesebb alkotmány a mintaképe, a Venezuelai Alkotmány mégis alapvetően eltért az Amerikaitól egy lényeges és kétségtelenül a legfontosabb vonatkozásban. A Venezuelai Kongresszus, akárcsak az Amerikai, a Végrehajtó Hatalom néhány jogkörét is élvezi. Emellett mi még szét is tagoltuk ezt a Hatalmat, mert egy több személyes testületre bízunk, amely ennél fogva azzal a bajjal jár, hogy időszakossá válik tőle a Kormány léte; ahányszor csak elválnak egymástól a testület tagjai, felfüggesztik, felosztatják a Kormányt. A mi triumvirátusunkból, hogy úgy mondjuk, hiányzik az egység, a folyamatosság és az egyéni felelősség, nincs meg benne a pillanatnyi cselekvőképesség, a folytonosság, az igazi egyöntetűség, a közvetlen felelősség, és ha egy Kormányban nincs meg az, ami az erkölcsiséget alkotja, akkor az a kormány mit sem ér.

Az Egyesült Államok Elnöke, noha túl nagy megszorítások korlátozzák jogkörét, egymaga látja el mindazt a kormányzati tisztet, amivel az Alkotmány ruházta fel, és kétségtelen, hogy az ő kormányzása egyöntetűbb, állandóbb és igazán egyénibb, mint egy olyan Hatalom kormányzása, amely több személy közt oszlik meg, mert egy ilyen együttes csakis szörnyűséges lehet.

A Bírói hatalom Venezuelában az Amerikaihoz hasonlít, meghatározatlan tartamú, időszakos, nem életre szóló, és azt a teljes Függetlenséget élvezzi, amely megilleti.

A Szövetségi Alkotmány kidolgozásakor az első Kongresszust inkább a Tartományi szellem, nem pedig az a határozott gondolat vezérelte, hogy oszthatatlan és központi Köztársaságot hozzon létre. Törvényhozóink ama Tartományiak megfontolatlan buzgalmának engedtek itt, akiket megigézett az Amerikai Nép boldogságának tündöklő fénye, és azt hitték, hogy csakis a Kormányformának köszönheti azt a jólétet, amelyet élvez, nem pedig Állampolgárai jellemének és szokásainak. Az Egyesült Államok páratlan virágzása valóban túlon túl csábító példa volt, semhogy ne kövesse az ember. Ki állhatna ellen egy olyan diadalmas varázsnak, mint az Önrendelkezés, Függetlenség, Szabadság teljes és korlátlan élvezete? Ki állhatna ellen annak a rokonszenvennek, amelyet egy olyan értelmes Kormány ébreszt, amely össze tudja egyeztetni a magánjogot a közjoggal, s a közakaratot teszi meg az egyéni akarattal. Legfőbb Törvényévé? Ki állhatna ellen egy' olyan jótékony Kormány vonzóerejének, amely ügyes, serény és hathatós kézzel állítja mindig és mindenütt minden eszközét a társadalom tökéletesítésének szolgálatába, ami az emberi intézményeknek egyetlen célja?

De bármilyen csábítónak tetszik, vagy bármilyen csábító valóban is ez a nagyszerű Szövetségi rendszer, a Venezuelaiaknak, akik csak most rázták le bilincseiket, nem adatott meg, hogy sebtiben megvalósítsák. Ennyi jóra nem voltunk felkészülve; a jó, akárcsak a rossz, halált okoz, ha hirtelen jön, vagy túl sok van belőle. A mi Erkölcsi Szervezetünkben még nem volt meg a szükséges erő, hogy elviselje a teljesen Képviseleti Kormányzat áldásait, mert ez a Kormány oly magasztos, hogy a Szentek Köztársaságába való.

Népképviselők! Az a feladatotok, hogy szentesítsétek vagy elutasítsátok azt, amit megőrzésre, megújításra, illetve elvetésre méltónak tartotok társadalmi egységünkben. Tinéktek kell kijavítanotok első Törvényhozóink munkáját; úgy értem, tírátok vár az, hogy elfedjétek állami Alaptörvényünk szépségének egy részét, mert nem minden szív alkalmas rá, hogy minden szépséget szeressen, és minden szem se képes, hogy elviselje a tökéletesség égi fényét. Az Apostolok könyve, a jézusi erkölcs, az az Isteni, oly fennkölt, oly Szentséges mű, amelyet az emberek megjavítására küldött a Gondviselés, valóságos tűzőzön Konstantinápolyban, és egész Ázsia lángba borulna, ha hirtelen ezt a békés könyvet tennék meg a Vallás, a Törvény és a szokások alapjának.

Engedtessek meg, hogy felhívjam a Kongresszus figyelmét egy olyan dologra, ami létfontosságú lehet. Ne feledkezzünk meg róla, hogy a mi Népünk nem Európai, de nem is Észak-Amerikai, inkább Afrika és Amerika keveréke, mintsem Európa nyúlványa, hiszen afrikai vére, Intézményei és jellege miatt már maga Spanyolország sem Európa. Lehetetlen pontosan meghatározni, hogy milyen embercsaládhoz tartozunk. A bennszülöttek nagy része kipusztult, az Európai az Amerikaival és az Afrikaival keveredett, az Afrikai meg az Indiánnal és az Európaival. Egyazon Anya méhéből születtünk, de Apáink különböző származásúak, különböző a vérük, idegenek, és mindnek láthatóan eltér a bőrszíne; ez az eltérés rendkívül fontos és káros következményekkel jár.

A Természet tükre, az Alkotmány révén Venezuela Állampolgárai teljes politikai egyenlőséget élveznek. Ha ez az egyenlőség nem lett volna vezérelv Athénban, Franciaországban és Amerikában, minekünk kellene kimondanunk, hogy orvosoljuk a látszólag fennálló különbséget. Törvényhozók, az a véleményem, hogy rendszerünk alapelve közvetlenül és kizárólag attól függ, hogy milyen egyenlőséget létesítünk és gyakorolunk Venezuelában. Az emberek úgy jönnek a világra, hogy egyenlő joguk van

a társadalom javaihoz, ezt a bölcsek többsége elismeri; meg azt is, hogy minden ember úgy jön a világra, hogy egyaránt megszerezhet minden méltóságot; ugyanis mindenkinek gyakorolnia kell az erényt, de nem mindenki gyakorolja, mindenki becsületes kell hogy legyen, de nem mindenki az, mindenkinek tehetsége kellene, hogy legyen, de nem mindenkinek van. Ebből ered a legszabadabb szellemben berendezett társadalom tagjai közt tapasztalható, tényleges különbség. A politikai egyenlőség elvét általában elismerik, de a testi és erkölcsi egyenlőtlenységét nem kevésbé. Tehetség, vérmérséklet, erő és jellem tekintetében a természet egyenlőtlennek alkotja meg az embereket. Ezt a különbséget a Törvények orvosolják, mert a társadalomba helyezik az egyént, hogy a nevelés, az ipar, a művészetek, szolgálat, erények révén tegyen szert valami képletes, úgynevezett állampolgári és társadalmi egyenlőségre. Mélységesen üdvös gondolat minden osztálynak egyesítése egy olyan államban, amelyben az emberi nem szaporodásának arányában mélyültek el a különbségek. Ezzel egyszerre kiteptük a kegyetlen viszály gyökerét. Mennyi féltékenységet, vetélkedést és gyűlöletet elkerültünk!

Már foglalkoztunk az Igazsággal, az emberiséssel, most már a politikával, a társadalommal foglalkozunk, vegyük sorra, hogy milyen nehézségeket támaszt egy ilyen egyszerű és természetes rendszer, amely azonban oly gyenge, hogy a legkisebb megrázkódtatás is felforgatja, tönkreteszi. A különböző származás végtelenül kemény kezű, végtelenül tapintatos érzéket kíván, hogy elkormányozzuk ezt a vegyes összetételű társadalmat, amelynek bonyolult szerkezete a legkisebb változástól kizökken, szétesik, felbomlik.

Az a legtokéletesebb Kormányrendszer, amely a lehető legnagyobb boldogságot, a legnagyobb társadalmi biztonságot és a legnagyobb politikai szilárdságot valósítja meg. Az első Kongresszus Törvényei révén joggal reméljük, hogy boldogság jut osztályrészül Venezuelának, a ti törvényeitek révén pedig abban kell bizakodnunk, hogy biztonság és szilárdság teszi örökké ezt a boldogságot. Tirátok vár az a feladat, hogy megoldjátok ezt a kérdést. Ha már régi elnyomatásunk minden bilincsét leráztuk, hogy művelhetünk csodát, hogy kerülhetjük el, hogy kemény vasaink maradékából szabadsággyilkos fegyver legyen? A Spanyol uralom emlékei még sokáig megmaradnak, csak sokára tudjuk kiirtani őket; az Önkény ragálya átjárta légkörünket, és még sem a háború tüze, sem üdvös Törvényeink gyógyírja nem tisztította meg a levegőt, amit belehelünk. A kezünk már szabad, de a szívünk még sínyli a szolgaság kórjait. Az ember, ha elveszti a szabadságát – mondja Homérosz –, a szelleme felét veszti el.

Venezuela kormánya Köztársasági Kormány volt, most is az, és annak is kell lennie; alapjai, melyek a Népfelsőből kell hogy fakadjanak: a Hatalmak elkülönülése, az állampolgári Szabadság, a Rabszolgaság megszüntetése, a monarchia és a kiváltságok eltörlése. Egyenlőségre van szükségünk, hogy úgyszólván egyéolvasszuk az emberfajtákat, a politikai nézeteket és a közösségi szokásokat. Majd tekintsünk végig azon a hosszú úton, amit még végig kell járnunk, és vegyük szemügyre, hogy milyen veszélyeket kell elkerülnünk. A történelem vezéreljen bennünket pályánkon. Elsőnek Athén mutatja a teljes Demokrácia legfényesebb példáját, de rögtön utána ugyancsak Athén szolgál a legcsüggesztőbb példával, hogy milyen végtelenül gyöngye ez a fajta Kormány. Görögország legbölcsebb Törvényhozójának azt kellett megérnie, hogy még tíz évig se áll fenn a Köztársasága, és szégyenszemre be kellett látnia, hogy a teljes Demokrácia semmiféle társadalmat nem képes kormányozni, még a legműveltebbet, a legerkölcösebbet és a legmérsékletesebbet sem, mert a Szabadság csak fel-felvillan benne. Lássuk be hát, hogy Szolón kiábrándította a világot, és megtanította rá, bog)' milyen nehéz pusztán Törvényekkel igazgatni az embereket.

A Spártai Köztársaság valami képtelen találmány volt, mégis több kézzelfogható eredményt ért el, mint Szolón leleményes műve. Lükurgosz Törvényhozásából dicsőség, erény, erkölcs és ennél fogva nemzeti boldogság fakadt. Két Király egy országban azt jelenti, hogy két szörnyeteg marcangolja az országot, Spárta mégis alighanem kevésbé sínylette meg kettős trónusát; Athén pedig a korlátlan népfel ségtől, a gyakran váltogatott végrehajtó hatalmi Tisztviselők szabad választásától, enyhe, bölcs és politikai Törvényektől várta a legszebb jövőt. A bitorló és zsarnok Peiszisztrátosz többet használt Athénnek, mint a város törvényei, a szintén bitorló Periklész pedig a leghasznosabb Állampolgár volt. A Thébai Köztársaság csak addig élt, ameddig Pelópidasz és Épameinondas; mert néha nem elvek, hanem emberek alkotják a Kormányt. A törvénykönyvek, rendszabályok, alapokmányok bármily bölcssek is, csak holt betűk, és alig van hatásuk a társadalmakra: erényes emberek, hazafias emberek, felvilágosult emberek alkotják a Köztársaságot!

A Római Alkotmány nagyobb hatalmat és jólétet szerzett, mint bármely más alkotmány bármely más népnek; Rómában nem különültek el pontosan a hatalmi jogkörök. A Konzulok, a Szenátus, a Nép hol Törvényhozók, hol végrehajtó hatalmi Tisztviselők, hol Bírák voltak; mindnek része volt mindenféle hatalomban. A Végrehajtó hatalom két konzulból állt, és ugyanolyan veszély fenyegette, mint a spártait. De ha ilyen suta volt is, a Köztársaság nem sínylette azt a pusztító viszálykodást, amely minden föltevés szerint elválaszthatatlan egy olyan Végrehajtó Hatalomról, amely két, egyaránt uralkodói jogkörrel felruházott személyből áll. Egy olyan Kormány, amelynek a hódítás volt az egyetlen törekvése, látszólag nem arra termett, hogy Nemzete boldogságán munkálkodjék. Egy szörnyűséges és csupán hadakozó kormány az erény és dicsőség legfényesebb magaslatára emelte Rómát, és Római tartományá tette a földet, megmutatta az embereknek, hogy mire képesek a politikai erények, és milyen közömbösek szoktak lenni az intézmények.

S a régmúltból a modern időbe térve, itt láthatjuk Angliát és Franciaországot; minden Nép figyelmét maguk felé fordítják, és mindenfelé ékesszóló tanulással szolgálnak nekik Kormányzati kérdésekben. Ennek a két nagy népnek a Forradalma, mint tündöklő meteor, olyan sugárzó politikai világossággal árasztotta el a világot, hogy már minden gondolkodó lény megtanulta, milyen jogai és milyen kötelességei vannak az embernek, milyen a jó Kormány, és mik a hibái. Mindenki tudja, mekkora érték rejlik a modern Bölcselők és Törvényhozók elméleteiben. Szóval ez az üstökös azzal a ragyogó száguldásával még a fásult Spanyolok keblét is lángra gyújtotta, és ők is belevetették magukat a politikai forgószélbe, ők is tettek egy röpke próbát a Szabadsággal, rájöttek, hogy képtelenek a Törvények szelíd uralma alatt élni, és ismét eltemetkeztek időtlen régi börtöneikbe, máglyáik világába.

Most kell idéznem előttetek, Törvényhozók, amit az ékes szavú Volney mond Palmira romjainak Ajánlásában: „A Spanyol-Indiák születő Népeinek, azoknak a nemes lelkű Vezéreknek, akik a Szabadság felé vezetik őket; az óvilág tévedései és balsorsa tanítsák tudásra és boldogságra az újvilágot.” Veszendőbe ne menjenek hát ezek a tanulságos leckék, Görögország, Róma, Franciaország, Anglia és Amerika leckéi tanítsanak meg bennünket, hogy kell Nemzeteket alkotni és megtartani saját, igazságos, jogos és főleg hasznos Törvények segítségével. Sose felejtsük el, hogy a Kormány kiválósága nem az elvétől, formájától, nem is a szerkezetétől függ, hanem attól, hogy illik-e annak a Népnek természetéhez és jelleméhez, amelynek létesült.

Róma és Nagy-Britannia az a két Nemzet, amely legmagasabbra emelkedett a régiek és az újabbak közt; mindkettő uralkodásra és szabadságra termett, de egyikük sem a Szabadság ragyogó alakzataira építette a rendszerét, hanem szilárd intézményekregy hát, Képviselők, azt ajánlom, hogy a Brit Alkotmányt tanulmányoz-

zátok, mert a jelek szerint az a hivatott rá, hogy a lehető legjobb szolgálatot tegye azoknak a Népeknek, amelyek magukévá teszik; de bármily tökéletes is, távol áll tőlem, hogy szolgálai utánzására biztassalak benneteket. Ha a Brit Kormányról beszélek, csak arra utalok, ami Republikánizmus van benne; és csakugyan, hát lehet tiszta Monarchiának hívni azt a rendszert, amelyben elismerik a népfölséget, a Hatalmak megosztását és egyensúlyát, az állampolgári, Lelkiismereti, Sajtó-Szabadságot, és mindent, ami magasztos a politikában? Hát lehet több Szabadság bármiféle Köztársaságban? És lehet ennél többet kívánni társadalmi téren? Ezt a népi Alkotmányt ajánlom nektek, a Hatalmak megosztását és egyensúlyát, az állampolgári Szabadságot, mint ami a legméltóbb rá, hogy példaképpül álljon mindenki előtt, aki az emberjogok élvezetere vágyik, és mindarra a politikai boldogságra, amely összefér esendő természetünkkel.

Mit sem változtatnánk alapvető Törvényeinken, ha olyan Törvényhozó Hatalmat létesítenénk, amely a Brit Parlamenthez hasonló. Mint az Amerikaiak, két Kamarára osztottuk a Nemzet Képviselét; a Képviselőházra és a Szenátusra. Az első igen bölcsen van megalkotva, minden jogkört élvez, ami csak megilleti; nem szorul lényegi megújításra, mert az alkotmány úgy, olyan alakban és olyan képességekkel hozta létre, amilyenekre a Népakaratnak van szüksége a törvényes és szakszerű képviselőhöz. Ha a Szenátus nem választásos volna, hanem örökletes, véleményem szerint ez lenne a mi Köztársaságunk alapja, bokrétája és lelke. Ez a Testület hárítaná el a Kormány villámait politikai viharok előtt, és ez tartóztatná fel a nép hullámain. Önnön fennmaradásának jogos érdeke azt követelné, hogy a Kormány mellett álljon, és mindig szembeszállna a néppel, ha az támadni próbálná a végrehajtó hatalom Tisztviselőinek illetékességét és tekintélyét. El kell ismernünk: a legtöbb ember nem ismeri valóságos érdekeit, és szüntelenül küzdeni próbál azok Letéteményesei ellen: az egyén a tömeg ellen harcol, a tömeg a tekintély ellen harcol. Ennélfogva szükség van rá, hogy minden Kormányzatban legyen egy semleges testület, amely mindig a sértett oldalára áll, és lefegyverzi a támadót. Ez a semleges testület, hogy semleges lehessen, nem szabad, hogy választásnak, akár a Kormány, akár a Nép kegyének köszönhesse létét; teljes függetlenséget kell élveznie, hogy mit se féljen, de mit se is reméljen a tekintély eme két forrásától. Az örökletes Szenátusnak, mint a Nép részének ugyanazok az érdekei, érzései és lelkülete, mint a Népeknek. Emiatt aztán nem kell tartanunk tőle, hogy az örökletes Szenátus elszakad a népi érdektől, vagy megfélemezik Törvényhozói kötelességeiről. Rómában a Szenátorok, Londonban a Lordok voltak a legszilárdabb oszlopok, amelyekre a politikai és állampolgári Szabadság épületét emelték.

Először a Kongresszus választaná ezeket a Szenátorokat. A Kormánynak a legnagyobb gondot kellene fordítania a Szenátus örökösire, olyan Intézetben kellene nevelni őket, amelyet külön arra a célra létesítenek, hogy ama gyámokat oktassák. A Haza jövő Törvényhozóit. Művészetekkel, tudományokkal, irodalommal foglalkoznának, az ékesíti a közéleti ember szellemét; gyerekkoruk óta tudnák, hogy milyen pályára rendelte őket a Gondviselés, és zsenge koruktól fogva készítenék lelküket a rájuk váró magas méltóságra.

Az örökletes Szenáms létrehozása semmiképpen se lenne a politikai egyenlőség megsértése; nem valamiféle nemességet akarok én létesíteni, mert ez, ahogy egy híres Köztársasági mondta, az Egyenlőséggel együtt a Szabadságot is megszüntetné. Olyan hivatás ez, amelyre fel kell készíteni a jelölteket, olyan hivatás ez, amelyhez nagy tudás kell és a szükséges lehetőség is ennek a tudásnak elsajátítására. Nem bízhatunk mindent a véletlenre, a választások szeszélyére, a Nép könnyebben téved, mint a tudással tökéletesített természet; igaz, hogy ezek a Szenátorok nem az erények melegágyából kerülnének ki, de az is igaz, hogy a felvilágosult nevelés melegágyából jönnének. Különben is Venezuela Szabaditól méltók rá, hogy mindig magas méltóságot töltsenek

be abban a Köztársaságban, amely önekik köszönheti létét. Azt hiszem, sajnálná az utókor, ha első jótévőinek neve feledésbe merülne; sőt mi több, a köz érdeke, Venezuela hálája, a Nemzet becsülete, egyenesen megköveteli, hogy a kései utókor is dicsőséggel övezze az erényes, értelmes és vitéz férfiak törzsét, amely minden akadállyal dacolva, a leghősibb áldozatok árán megalapította a Köztársaságot. És ha Venezuela népe helyteleníti jótévőinek felmagasztalását, méltatlan rá, hogy Szabad legyen, és nem is lesz soha.

Az örökletes Szenátus, ismétlem, a Törvényhozó Hatalom alapja lesz, és ennél fogva az egész Kormányzat alapja. Emellett Kormánynak és Népnek egyaránt ellensúlya lesz: közbülső hatalom, amely felfogja e két örök vetélytárs egymásra mért ütéseit. Egy harmadik fél nyugalma minden küzdelemben a békülékenységet mozdítja elő, így Venezuela szenátusa lesz majd a nehezek ezen a kényes egyensúlyai és erőszakos indulatokra fölöttébb érzékeny Épületen: Szivárvány lesz, mely lecsendesíti a viharokat, és fenntartja az összhangot az állam testének tagjai és feje közt.

Semmiféle megvesztegetéssel sem lehetne megrontani ezt a legnagyobb tisztelettel körülvett Törvényhozó Testületet, amely csak önmagától függ, mit se fél a Néptől, és mit se remél a Kormánytól, és amelynek más célja sincs, csak az, hogy minden kezdődő bajt elfojtson, és minden kezdődő jót elősegítsen, és amely nagymértékben érdekelt annak a társadalomnak az életében, amelynek gyászos vagy gyümölcsöző eredményeiben osztozik. Teljes joggal mondják Anglia Felsőházáról, hogy hasznos a Nemzetnek, mert a Szabadság Bástyája; én meg azt teszem hozzá, hogy Venezuela szenátusa pedig nemcsak a Szabadság Bástyája lenne, hanem olyan támasz is, amely örök életűvé tenné a Köztársaságot.

A Brit Végrehajtó hatalom feje mindazzal a független jogkörrel fel van ruházva, amely megilleti, de körül is van határolva gátak, korlátok, sövények hármasszögű védővonalával. Ő a Kormány feje, de a Miniszterei és alárendeltjei nem annyira az ő hatalmától, inkább a törvényektől függenek, mert személy szerint felelősek, és még magának a Királyi hatalomnak a rendeletei sem mentesíthetik őket ettől a felelősségtől. Ő a Hadsereg és a Tengerészet főparancsnoka, békét köt, és hadat üzen, de a Parlament szavazza meg évenként azokat az összegeket, amelyekből fenntartják ezeket a Katonai erőket. A Bíróságok és Bírók ötlemeztől függenek, de a Törvények a Parlament hozzájárulásával születnek. Hogy semlegesítsék a hatalmát, szentnek és sérthetetlennek tekintik a Király Személyét, de ha a fejét szabadon hagyják is, a kezét, amellyel munkálkodnia kell, megkötik. Angolország Uralkodójának három rettentő vetélytársa van: a Kabinetje, amely a Népnek és a Parlamentnek tartozik felelősséggel, a Szenátus, amely a Nemességből áll, és mint annak Képviselője a Nép érdekeit védi, és az Alsóház, amely a Brit Nép szerve és Szócsöve. Emellett a Bírák, minthogy felelősek a Törvények tiszteletben tartásáért, nem hágnak át őket, és a Kincstári Tisztviselők, minthogy nemcsak saját kihágásaikért vonják kérdőre őket, hanem azokért is, amelyeket maga a Kormány követ el, óvakodnak a közpénzek hűtlen kezelésétől. Akármennyit vizsgáljuk is az angliai Végrehajtó Hatalom természetét, semmi olyat nem találunk, ami ne arról győzne meg bennünket, hogy ez a legtökéletesebb minta akár Királyságnak, akár Arisztokráciának, akár Demokráciának. Létesítsünk Venezuelában ilyen Végrehajtó Hatalmat az Elnök személyében, akit a Nép vagy Képviselői neveznek ki, és ezzel nagy lépést teszünk a Nemzet boldogsága felé.

Bárki lesz is az a Honpolgár, aki ezt a tiszteletet tölti be, számíthat az Alkotmány segítségére: a jóra lesz felhatalmazása, és nem is tehet rosszat, mert amíg engedelmeskedik a Törvényeknek, a Miniszterei együttműködnek vele, ha ellenben megpróbálja áthágni őket, tulajdon Miniszterei magára fogják hagyni a Köztársaság kellős közepén, sőt vádat emelnek ellene a Szenátusban. A Miniszterek a felelősek az esetleg

elkövetett túlkapásokért, ezért ők kormányoznak, mert ők adják meg a vétségek árát. Nem a legkisebb előnye ennek a rendszernek, hogy a Végrehajtó Hatalom kötelezi a közvetlen tisztviselőit, hogy a legodaadóbban és a legtevékenyebben vegyenek részt a Kormány tárgyalásain, és a magukénak tekintsék ezt az Ügyosztályt. Megeshet, hogy az elnök nem valami tehetséges és erényes ember, de, ha hiányoznak is belőle ezek a lényeges tulajdonságok, kielégítően elláthatja a feladatát, mert ilyen esetekben mindent a Minisztérium végez magától, maga viseli az Állam terhét.

Bármily mértéktelennek tetszik is az angliai Végrehajtó Hatalom Jogköre, a Venezuelai Köztársaságban talán nem túl nagy. Itt a Kongresszus nemcsak a kezét, hanem a fejét is megkötözte a Végrehajtó hatalmi Tisztviselőknél. Ez a tanácskozó testület a Végrehajtóhatalmi feladatok egy részét is magára vállalta, Montesquieu alapelve ellenére, aki azt mondja, hogy a Képviselő Testület ne hozzon határozatokat; Törvényeket hozzon, és ellenőrizze, hogy megtartják-e őket. Semmi se árt úgy a Hatalmak összhangjának, mint a keveredés. Semmi se veszedelmesebb a Népre nézve, mint a Végrehajtó Hatalom gyöngesége, és ha egy Királyságban szükségesnek tartották, hogy annyi jogot ruházzanak a Végrehajtó Hatalomra, egy Köztársaságban ez még sokkal, de sokkal szükségesebb.

Vegyük szemügyre ezt a különbséget; azt tapasztaljuk, hogy a hatalmi köröket kétféleképpen lehet egyensúlyban tartani. A Köztársaságokban a Végrehajtó hatalomnak kell a legerősebbnek lennie, mert minden összeesküvés a Végrehajtó Hatalom ellen irányul; a Monarchiákban meg a Törvényhozó Hatalom kell, hogy a legerősebb legyen, mert minden összeesküvés az Uralkodó javát szolgálja. A népek hódolattal övezik a Királyi Végrehajtó Hatalmat, s ez olyan tekintéllyel ruházza fel, amely hatalmasan növeli az ez iránt a méltóság iránt tanúsított babonás tiszteletet. A Trón, a Korona, a Bíbor ragyogása, az a roppant támogatás, amit a Nemesség nyújt az Uralkodónak, a töméntelen kincs, amit egész nemzedékek halmoznak fel egy Uralkodó Családban, az a testvéri segítség, amiben minden Király kölcsönösen részesíti egymást, mindez olyan jelentékeny előny, amely a Királyi Tekintélyt növeli, és szinte korlátlaná teszi. Következésképpen épp ezek az előnyök igazolják, hogy milyen nagy szükség van rá, hogy a Köztársasági Végrehajtó Hatalomnak még nagyobb tekintélye legyen, mint egy Alkotmányos Uralkodónak.

A Köztársasági Végrehajtó Hatalom képviselője olyan személy, aki magányos a társadalom közepette; az a feladata, hogy féken tartsa a szabadosságra hajló Népet és a Törvények kijátszására hajlamos Bírakat és Köztisztviselőket. Közvetlenül a Törvényhozó Testületnek, a Szenátusnak, a Népnek van alárendelve: egyetlenegy ember, aki maga áll ellen az állami, társadalmi nézetek, érdekek és szenvedélyek összehangolt támadásának, és aki, ahogy Carnot mondja, mást se tesz, csak vívódik, őrlődik két törekvés közt: hogy uralkodjék, és hogy kivonja magát az uralom alól. Szóval: atléta, aki egy sereg más atlétával tusázik.

Ezt a gyengeséget csak az a szilárdan megalapozott erő orvosolhatja, amely jobban felveheti a versenyt azzal az ellenállással, amelyet a Törvényhozó és Bírói Hatalom, a Köztársaság Népe szükségképpen tanúsít a Végrehajtó Hatalommal szemben. A Végrehajtó Hatalom, ha nem bocsátják rendelkezésére mindazokat az eszközöket, amelyek jog szerint megilletik, menthetetlenül semmivé válik, vagy visszaél önmagával; akarom mondani, elhal a Kormány, ebből pedig fejetlenség, bitorlás és zsarnokság fakad. Megszorításokkal, korlátokkal akarják megzabolázni a Végrehajtó Hatalmat; mi se jogosabb; csak azt ne feledjük, hogy ha kötelékeket akarunk tartósítani, erősíthetjük, azt igen, de szorosabbra nem fűzhetjük őket.

Erősítsük hát az egész Kormányrendszert, olyan egyensúlyt hozzunk létre, amely nem borul fel, és úgy, hogy ingatagsága hanyatlásra ne vezessen. Éppen azért, mert

egyetlen Kormányforma sem olyan gyöngé, mint a Demokratikus, a lehető legszilárdabb szerkezetűnek kell lennie, és úgy kell megválogatnunk az intézményeit, hogy a tartósságot tartsuk szem előtt. Ha nem így járunk el, számíthatunk rá, hogy nem állandó rendszert, hanem kísérleti Kormányt hozunk létre; számíthatunk rá, hogy rakoncátlan, zűrzavaros és fejtelten Társadalmat teremtünk, nem pedig olyan társadalmi rendet, amelyben a boldogság, a béke és az igazság uralkodik.

Törvényhozók, ne legyünk nagyravágyók; tartsunk mértéket céljaink kitűzésében. Nem valószínű, hogy megvalósíthatjuk azt, ami nem sikerült az emberiségnek, amit a legnagyobb és legműveltebb Nemzetek sem értek el. A korlátlan Szabadság, a feltétlen Demokrácia az a szírt, amelyen minden Köztársasági reménység hajótörést szenvedett. Vessetek egy pillantást az ókori Köztársaságokra, az újkori Köztársaságokra, a születő Köztársaságokra; szinte valamennyi teljesen demokratikus alapon kívánt berendezkedni, de szinte valamennyinek füstbe mentek jogos tervei, vágyai. Kétségkívül dicséretre méltók azok az emberek, akik törvényes intézményeket és tökéletes társadalmat óhajtanak; de ugyan ki mondta, hogy már minden bölcsesség megvan az emberekben, és már minden erényt gyakorolnak, és parancsolóan elvárják, hogy a Hatalom igazsággal párosuljon? Nem emberek, hanem angyalok képesek szabadon, nyugodtan, boldogan élni, úgy, hogy valamennyien gyakorolják Önrendelkezési jogukat!

Venezuela Népe már megkapta azokat a jogokat, amelyeket törvényesen és könnyen élvezhet; most már mérsékeljük a túlzott követelések lendületét, amely talán neki nem megfelelő Kormányformára vezetne. Hagyjuk a Szövetségi formákat, nem valók azok minenkünk; hagyjuk a Végrehajtó Hatalom triumvirátusát; egyetlen Elnökre ruházzuk ezt a hatalmat, adjunk neki elegendő tekintélyt, hogy állhassa a harcot azok ellen a bajok ellen, amelyek új helyzetünkkel kapcsolatosak, a hadiállapottal, amelytől szenvedünk, és azokkal a külső, belső ellenségekkel, akik ellen még sokáig küzdenünk kell. Ne tartson igényt a Törvényhozó Hatalom a Végrehajtó Hatalmat megillető jogokra, de azért kapjon új erőre, tegyen szert új befolyásra a hatalmi egyensúlyban. Erősítse a Törvényszékeket a Bírák szilárdsága és függetlensége, Esküdtszékek létrejötte, olyan polgári és büntető Törvénykönyv, amelyet nem az ókor diktál, sem pedig hódító Királyok, hanem a természet szava, az Igazság szózata és a Bölcsesség szelleme.

Azt kívánom, hogy a Kormány és a Közigazgatás minden részében legyen annyi erő, amennyi nélkül lehetetlen fenntartani az egyensúlyt, nemcsak a Kormányt alkotó tagok közt, hanem a Társadalmunkat alkotó különböző csoportok közt is. Mit se számítana, hogy gyöngesége miatt meglazulnak egy politikai rendszer eresztékei, ha ez a meglazulás nem a társadalom Testének fölbomlását, a társadalom egyedeinek romlását hozná magával. A csatatereken és a tülekedés közepette égbe kiált az emberi nem jajszava azok ellen a meggondolatlan és vak Törvényhozók ellen, akik azt hitték, hogy büntetlenül lehet hagymázás intézményekkel kísérletezni. A világon minden nép Szabadságra törekedett, némelyik fegyveresen, némelyik meg Törvények útján, és váltakozva hanyatlott hol fejtelenségből önkényuralomba, hol önkényuralomból fejtelenségbe; nagyon kevés akad, amely mérsékelt követelésekkel is beérte, és eszközeinek, lelkületének, körülményeinek megfelelően alakította a sorsát.

Ne törekedjünk lehetetlenre, nehogy úgy járjunk, hogy a Szabadság világába akarunk emelkedni, de a zsarnokság világába süllyedünk. A teljes Szabadságból mindig a Teljhatalomba süllyedünk, és e közt a két véglet közt van a Legnagyobb Társadalmi Szabadság. Elvont elméletek hozzák létre a korlátlan Szabadság veszedelmes eszméjét. Hassunk oda, hogy a közérő ne lépje túl azokat a határokat, amelyeket az értelem és az érdek szab meg, hogy a nemzeti akarat ne lépje túl a határokat, amelyeket a jogos

Hatalom jelöl ki neki, hogy a jelenlegi Alkotmányunkhoz hasonló polgári és büntető Törvényhozás tartsa szilárdan uralma alatt a Bírói hatalmat, és akkor majd lesz egyensúly, de nem lesz zökkenő, amely gátolja az Állam haladását, és nem lesz bonyodalom, amely nem egybefűzi, hanem gúzsba köti a társadalmat.

A szilárd Kormány megalakításának olyan nemzeti lelküiét az alapja, amelynek az a tartalma, hogy két irányba hajlik egyaránt: mérsékelni kívánja a népakaratot, és korlátozni kívánja a közhatalmat; nehéz elméletileg meghatározni ezt a két tényezőt, de az érthető, hogy milyen alapelvnek kell irányítani őket: a megszorításnak és a kölcsönös összpontosításnak, hogy a lehető legkisebb súrlódás legyen a népakarat és a törvényes Hatalom közt. Erre a tudományra gyakorlat és tanulás útján, észrevétlenül teszünk szert. A felvilágosodás haladása tör utat a gyakorlat haladásának, és a szellem egyenessége tör utat a felvilágosodás haladásának.

Hazaszeretet, Törvényszeretet, a Vezetők iránt érzett szeretet: csakis ezeknek a nemes szenvedélyeknek kell eltölteniük a Köztársaságiak lelkét. A Venezuelaiak szeretik a Hazát, de nem szeretik a Törvényeit, mert károsak, a bajok forrásai voltak; a Vezetőiket se tudták szeretni, mert azok meg alávalók voltak, s az újak pedig alig ismertek azon a pályán, amelyen elindultak. Ha nem övezi szent tisztelet a Hazát, a Törvényeket és a hatóságokat, akkor zűrzavar és szakadék a Társadalom, valami ember elleni fura küzdelem, kézitusa.

Minden erkölcsi adottságunk sem lesz elegendő, hogy kimentsük a születő Köztársaságunkat a zűrzavarból, ha egyé nem olvastjuk a néptömeget, egyé nem kovácsoljuk a Kormányt, egységessé nem alkotjuk a Törvényhozást, egységessé nem alakítjuk a nemzeti lelkületet. Egység, Egység, Egység, ez legyen a jelszavunk! Honpolgáraink vére különböző, keverjük hát össze, és egységesítsük; Alkotmányunk megosztotta a hatalmakat, kössük hát össze, és egyesítsük őket; Törvényeink minden ókori és újkori önkényuralmak gyászos maradványa, dőljön hát össze, ömöljék le ez a szörnyűséges építmény, takarítsuk el még a romjait is, és emeljük helyébe az Igazság Templomát; és az Igazság Szent ihletének sugallatára alkossuk meg a Venezuelai Törvénykönyvet. Ha a Törvényhozás mintáit, példaképeit akarjuk tanulmányozni, Nagy-Britannia, Franciaország, Észak-Amerika csodálatos tanulságokat nyújt.

A közművelés a Kongresszus atyai szeretetének elsőszülött gondja kell hogy legyen. Erkölcs és tudás minden köztársaság két sarkpontja, először is erkölcsre és tudásra van szükségünk. Vegyük át Athéntól Areopágját és a Közerkölcsök és a Törvények őreit; vegyük át Rómától cenzorait és családi bíróságait; hozzuk létre ezeknek az erkölcsi intézményeknek Szent szövetségét, és újítsuk meg a világban egy olyan Nép eszméjét, amely nem elégszik meg vele, hogy szabad és erős, hanem erényes is akar lenni. Vegyük át Spártától szigorú intézményeit, fakasszunk erényt ebből a hármassal, hozzunk létre Köztársaságunkban egy negyedik hatalmat, amely a gyerekek, az emberszív, a közszellem, a jó szokások és a Köztársasági erkölcs világában érvényesül. Úgy alkossuk meg azt az Areopágot, hogy gondja legyen a gyerekeknevelésre, a közoktatásra, hogy megtisztítsa mindazt, ami esetleg megromlott a Köztársaságban, hogy fellépjen a hálátlanság, az önzés ellen, a Hazaszeretet kihűlése, a tunyaság, a Honpolgári nemtörődömség ellen, hogy pálcát törjön a romlottság elvei, a rossz példák fölött, erkölcsi büntetéssel kell javítani a szokásokat, ahogy a Törvények büntető rendszabályokkal torolják meg a büntettet, nemcsak azt, amely a Törvényekbe ütközik, hanem azt is, amely csúfot űz belőlük, nemcsak azt, amely az Alkotmányt sérti meg, hanem azt is, amely a köztiszteletet sérti. Ennek az igazán Szent Törvényszéknek az illetékessége a nevelésre és az oktatásra kell hogy kiterjedjen, és csupán elvi ítéleteket hozhatna, elvi büntetéssel sújthatna. De az évkönyvei vagy kartotékjai, ahol az iratait és tanácskozásait, a Honpolgárok cselekedeteit és erkölcsi elveit tartják

nyilván, az erény és a hibák könyvei lesznek. Olyan könyvek, amelyekből okulhat a Nép, ha választ, a Végrehajtó Hatalom, ha dönt, és a Bíró, ha ítél. Bármilyen képtelennek tetszik is egy ilyen intézmény, sokkal, de sokkal inkább megvalósítható, mint más olyan intézmények, amelyeket ókori és újkori Törvényhozók létesítettek, és amelyekből kevesebb haszna volt az emberi nemnek.

Törvényhozók! Ebből az Alkotmánytervezetből, amelyet tisztelettel bölcsességetek elé tárok, megláthatjátok, hogy milyen szellemben fogant. Javaslom, hogy osszuk fel az Állampolgárokat tevékenyekre és tétlenekre, így akarom előmozdítani a nemzeti felvirágzást az iparkodás két legnagyobb lendítőjének, a munkának és a tudásnak segítségével. Ha a társadalomnak ezt a két leghatalmasabb mozgatóját serkentjük, a legnehezebbet sikerül elérnünk az emberek közt: becsületessé és boldoggá tesszük őket. Ha méltányosan és okosan körülhatároljuk az Elsődleges és Választási Gyűléseket, ezzel állítjuk az első Korlátot a népszabadság elé, megakadályozzuk a nyüzsgő és elvakult tolongást, amely minden időkből kisiklatta a Választásokat, és következésképpen kisiklással fenyegette a Végrehajtó Hatalmat és a Kormány munkáját; vagyis ez az első lépés vezet a Nép Szabadsága vagy Szolgasága felé!

A Törvényhozók számával és a Szenátus jellegével a Kongresszus súlyát növeltem a hatalom mérlegén, így akartam biztosan megalapozni a Nemzetnek ezt az első testületét, és olyan tekintéllyel felruházni, amely rendkívül fontos kormányzó tisztének sikeres betöltése szempontjából.

Világosan elhatároltam a Végrehajtó Jogkört a Törvényhozó Jogkörtől; ezzel nem elkülöníteni, hanem a függetlenségből fakadó összhang kötelékeivel összefűzni akartam ezt a két Legfelső hatalmat, melyeknek tartós súrlódása mindig valamelyikük pusztulásával végződött. Nem azért kívánok szélesebb jogokat a Végrehajtó hatalomnak, mint amelyeneket ezelőtt élvezett, mert fel kívántam hatalmazni egy Kényurat, hogy zsarnoki módon uralkodjék a Köztársaságon, hanem azért, mert meg akarom akadályozni, hogy a vitatkozó önkényuralom csakhamar olyan önkényuralmi torzulásra vezessen, amelyben egymást váltogatja az anarchia, az oligarchia és az egyeduralom. Amikor a Bírák elmozdíthatatlanságát, az Esküdtszékek létrehozását, és új Törvénykönyvet kértem, azt kértem a Kongresszustól, hogy szavatolja az Állampolgári Szabadságot, a legbecsesebb, a legjogosabb, a legszükségesebb, egyszóval az egyetlen Szabadságot, mert e nélkül a többi sincs. Azt kértem, hogy orvosoljuk a legsajnálatosabb hibákat, melyekben Igazságszolgáltatásunk szenved, mert elfajzott szülőtől származik, attól a szedett-vedett Spanyol Törvénykezéstől, amely, akárcsak az idő, minden kort, minden embert magába fogad, az ostobaság és tehetség műveit egyaránt, értelmes és sete-suta gondolatokat egyaránt, a szellem és a szeszély alkotásait egyaránt. Attól a Jogi Lexikontól. Attól a tízezer fejű szörnytől, amely mindeddig a Spanyol népek ostora volt, és a legravaszabb gyötrelem, amelyet az Ég haragja erre a szerencsétlen Birodalomra bocsátott.

Töprengtem, hogy miképpen újíthatnánk meg hathatósan azt a jellemet és szokásrendszert, amelyet a zsarnokság és a háború alakított ki bennünk, és bátorkodtam egy Erkölcsi Hatalmat kitalálni; a távoli ókor homályából és azokból az elfeledett Törvényekből elevenítettem fel, amelyek valamikor az erényt tartották fenn a Görögöknél és a Rómaiaknál. Jámbor képzelgésnek is tarthatják, de nem lehetetlen, és azzal kecsgettem magam, hogy nem fogtok végképp sutba dobni egy olyan gondolatot, amely, ha kicsiszolja a tapasztalat és az értelem, jól beválhat.

Elborzadtam attól a széthúzástól, amely a Szövetségi Kormány kényes természete miatt uralkodott és szükségképpen uralkodnék is nálunk, és ez késztetett rá, hogy arra kérjelek benneteket: járuljatok hozzá a Központosításhoz, hogy egyetlen és oszthatatlan Köztársaságba egyesítsük Venezuela minden államát. Ez a véleményem szerint sürgős,

létfontosságú, megváltó intézkedés olyan jellegű, hogy e nélkül megújulásunknak halál lesz a vége.

Az a kötelességem, Törvényhozók, hogy részletes és hű képet tárjak eletek Politikai, Polgári és Katonai Kormányzásomról, de túlságosan is kimeríteném becses figyelmeteket, és megfosztanálak benneteket a pillanatnyilag éppoly értékes, mint sürgető időtől. Ennélfogva az Államtitkárok fognak számot adni, ki-ki a maga Ügyosztályáról a Kongresszusnak, és egyszersmind azokat az Okmányokat és Iratokat is előterjesztik, amelyekből szemléletesen és tüzetesen megismerhetik a Köztársaság valóságos és tényleges helyzetét.

Nem beszélnek nektek országulásom legjelesebb eseményeiről, ha nem érintenék a Venezuelaiak többségét. Az utóbbi idők legfontosabb határozatairól van szó, Urak.

A szörnyű és irgalmatlan szolgaság ráterítette fekete leplét Venezuela földjére, és olyan viharfellegek borították Egünket, amelyek tűzözönnel fenyegettek. Az emberiség Istenének oltalmáért esedeztem, és akkor a Megváltás lecsillapította a viharokat. A szolgaság széttörte bilincseit, és új fiak vették körül Venezuelát, hálás fiak, akik rabszerszámaikból a Szabadság fegyvereit kovácsolták. Igen, akik azelőtt Rabszolgák voltak, most már szabadok, akik azelőtt egy Mostoha ellenségei voltak, most már egy Haza védelmezői. Fölösleges magasztalni előttetek az Igazságot, s annak hasznát és szükségességét, hiszen ismeritek a Heloták, Spartacus és Haiti történetét, hiszen tudjátok, hogy csak úgy lehetünk Szabadok és egyszersmind rabszolgák, ha megsértjük a természeti Törvényeket és egyszersmind a politikai Törvényeket és a polgári Törvényeket. A ti megfellebbezhetetlen döntésekre bízom minden Cikkelyem és Rendeletem módosítását vagy hatálytalanítását, csak azért könyörgök, hogy a Rabszolgák teljes Szabadságát hagyjátok jóvá, ahogy az életemért és a Köztársaság életéért könyörögnék.

Ha felvázolnám nektek Venezuela katonai történetét, az ókori Köztársaságiak hősiességének történetét idézném fel; azt mondanám el, hogy Venezuela is belépett azoknak nagyszerű sorába, akik áldoztak a Szabadság oltárán. Derék harcosaink nemes keblét csak az a fennkölt megtiszteltetés tölthette el, amely az emberi nem jótévőinek jut osztályrészül. Nem hatalomért harcoltak, se nem vagyonért, még csak nem is dicsőségért, hanem csakis a Szabadságért; az a név az ő méltó kitüntetésük, hogy a Köztársaság Szabadítók Ezért alapítottam egy szentséges közösséget ezekből a jeles Férfiakból, és létrehoztam Venezuela Szabadítóinak rendjét. Törvényhozók! A ti jogotok, hogy elismerést és kitüntetést osztogassatok, a ti kötelességetek, hogy a nemzeti hála magasztos cselekedetét gyakoroljátok.

Olyan emberek, akik lemondtak minden kényelemről, minden javaikról, amiket érdemeik és tehetségük jutalmaképpen birtokoltak, olyan emberek, akik megtapasztalták egy iszonyú háború minden kegyetlenségét, és a legfájdalmasabb nélkülözést, a legkeservesebb kínokat is elszenvedték, a Hazának ilyen derék fiai fel kellett hogy hívják magukra a Kormány figyelmét. Ennélfogva utasítást adtam, hogy a Nemzeti javakból jutalmazzák meg őket. Ha valamiféle érdemmel is rászolgáltam a Nép hálájára, kérem a Nép képviselőit, hallgassák meg a kérelmemet, ez legyen szerény szolgálataim jutalma. Rendelje el a Kongresszus a Nemzeti javak kiosztását, annak a Törvénynek az értelmében, amelyet a Köztársaság nevében hoztam a Venezuelai Katonák érdekében.

Számtalan diadallal sikerült megsemmisítenünk a Spanyol bandákat, és akkor a kétségbeesett Madridi Udvar hiábavaló kísérletet tett, hogy megindítsa azoknak a nemes Uralkodóknak a lelkét, akik most irtották ki a bitorlást és a zsarnokságot Európában, és akik szükségképpen a törvényességnek és az Amerikai Ügy Igazságának védelmezői. Spanyolország nem tud fegyverrel térdre kényszeríteni bennünket, ezért

politikai fondorlataihoz folyamodik: nem volt képes legyőzni bennünket, ezért álnok fogásokkal élt. Ferdinánd oly mélyre süllyedt, hogy bevallotta, hogy idegen támogatásra van szüksége, csakis úgy tud visszakényszeríteni bennünket gyalázatos igájába, abba az igába, amelyet semmiféle hatalom se tud ránk rakni! Venezuela meg van győződve, hogy elegendő ereje van hozzá, hogy visszaverje elnyomóit, és a Kormány útján kifejezte végső elszántságát, hogy utolsó leheletéig harcol politikai létéért, nemcsak Spanyolország ellen, hanem mindenki ellen is, ha mindenki úgy lealjasul, hogy védelmére kel egy olyan falánk Kormánynak, amely csak a pusztító Spanyolország érdekeit és az Inkvizíció lángjait tartja szem előtt. Olyan Kormánynak, amely már nem birtokokat akar, hanem sivatagot, nem városokat, hanem romokat, nem hűbéreseket, hanem sírhantokat. A Venezuelai Köztársaság kikiáltása egy Szabad Nép legdicsőbb, leghősibb, legméltóbb Okmánya; ezt van most szerencsém a Venezuelai nép egyöntetű akaratával szentesítve, a legnagyobb örömmel a Kongresszus elé terjeszteni.

A Köztársaság második korszaka óta nem volt a Hadseregünknek hadifelszerelése, mindig fegyvertelen volt, sose volt elég lőszer, mindig rosszul volt fölszerelve. Most már a Függetlenség Védelmezi) Katonái nemcsak Igazsággal, hanem erővel is föl vannak fegyverkezve. Csapataink a legkiválóbb Európai csapatokkal is fölvehetik a versenyt, mert nincs különbség a pusztító eszközeikben. Nemes lelkű idegenek határtalan bőkezűségének köszönhetjük ezeket az előnyöket, olyanoknak, akik látták, hogy jajveszék az emberiség, és hogy hanyatlik le az értelem ügye, de nem nyugodt nézőként szemlélték, hanem gyámolítóan segítségünkre siettek, és mindent kölcsönadtak a Köztársaságnak, amire csak szüksége volt, hogy diadalra juttassa emberbaráti elveiket. Az emberiségnek ezek a barátai Amerika őrszellemei, és örök hálával tartozunk nekik, meg azzal is, hogy híven teljesítjük azokat a szent kötelezettségeket, amelyeket velük szemben vállaltunk. Törvényhozók, a Nemzeti tartozás Venezuelai hitelének, becsületének és hálájának letéteményese. Úgy tiszteljük, mint a Frigyládát, amely nem annyira jótevőnk jogait, hanem hűségünk dicsőségét tartalmazza. Inkább pusztuljunk el, semhogy hűtlenségünk legyünk ahhoz az ígéretünkhöz, amely megmentette a Hazát és fiainak életét.

Új-Granadának és Venezuelának egyetlen nagy Államban való egyesülése e Köztársaságok népének és Kormányának egységes akaratából történt. A hadiszerencse hozta létre ezt a kapcsolatot, amelyet minden Kolumbiai úgy áhított; ténylegesen egyesültünk. Ezek a testvérnépek már tirátok bízták érdekeiket, jogaikat, sorsukat. Ha ennek az óriási országnak az egyesülésére gondolok, olyan magaslatra emelkedik a lelkem, amely ehhez a csodálatos képet elem táró, lenyűgöző távlathoz szükséges. Képzeletem jövő korokban szárnyal, jövő századokban állapodik meg, és ámulva-bámulva látja ott, hogy milyen élet, fénykor, virágzás uralkodik ezen a hatalmas tájon, repes a szívem, mintha máris a világegyetem kellős közepén látnám országunkat, amint szélesen terül el tágas határai, azok közt az óceánok közt, amelyeket a természet elválasztott, de Hazánk széles és hosszú csatornákkal egyesít. Már látom, mint az emberiség családjának összekötő kapcsát, központját, közös csarnokát; már látom, hogy küldi a föld minden tájára arany- és ezüsthégyeinek méhében lappangó kincseit; már látom, hogy osztja isteni növényei révén az egészséget és az életet az óvilág betegeskedő fiainak; már látom, hogy közli becses titkait a tudósokkal, akik nem is tudják, mennyivel többet ér a tudáshalmaz annál a kincshalmaznál, amellyel megáldotta a természet. Már látom, hogy ül a Szabadság Trónusán, kezében az Igazság jogarával, fején a Dicsőség koronájával és az újvilág fenségét mutatja az óvilágnak.

Törvényhozók, méltóztassatok kegyesen fogadni politikai hitvallásomat, szívem végső óhaját és hő kéréseimet, amelyeket a nép nevében bátorodom hozzátok intézni. Méltóztassatok egy olyan, lényegében népi, lényegében igaz, lényegében erkölcsös

Kormányt adni Venezuelának, amely megzabolázza az elnyomást, a fejetlenséget és a bűnt. Olyan kormányt, amely alatt ártatlanság, emberiesség, és béke uralkodik. Olyan kormányt, amely kérlelhetetlen törvények uralma alatt az Egyenlőséget és a Szabadságot juttatja diadalra.

Uraim, lássatok tisztetekhez; az enyém véget ért.

SIMON BOLÍVAR

BOLÍVAR LEVELE JÓSÉ RAFAEL REVENGÁHOZ A NEMZETKÖZI POLITIKÁRÓL ÉS FŐLEG AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKHOZ FÜZÖDŐ VISZONYRÓL

SAN CRISTÓBAL, 1820. MÁJUS 25.

San Cristóbal, 1820. május 25.

JÓSÉ RAFAEL REVENGÁNAK

Kedves Revenga!

Az este megkaptam értesítésüket, benne Amerikai kapcsolataink áttekintését, amelyet megbízottunk küldött. Látszólag remekül áll a dolog; ha őszinték az elnök érzelmei, mi sem lehetne előnyösebb; az angoloktól való félelme gyerekes. Azok az érvek, amelyeket Torres sorakoztat fel, igazán nagyon gyengék vagy igazán képtelenek. Ha az angolok nem akarják az átengedési szerződés ratifikálását, ez éppen Torres állításának az ellenkezőjét bizonyítja, és azt, hogy valóságos érdekeik nem engedik, hogy valaha is az amerikaiak kezébe kerüljön a mexikói öböl kulcsa, az angoloknak arra kell törekedniük, hogy mások, lehetőleg ellenségeik hozzanak áldozatot Amerika függetlenségéért. Az angolok, akárcsak Jupiter, egyetlen szempillantással porba sújthattak volna bennünket; de segítségünkre voltak következetes semlegességükkel, és hagyták, hogy úgy megerősödjünk, hogy most már semmilyen európai erő sem tud

megsemmisíteni bennünket. Monroe elnök biztosan jót nevet rajta, hogy a megbízottunk milyen könnyen elhiszi, hogy Anglia balgán viselkedhet, de hasznos is lesz, ha az elnök abban a meggyőződésben él, hogy hitelt adunk az efféle balgaságnak, mert akkor azt hiszi, hogy apró szívességekkel rászedhet, önző és igazán sanda céljainak szolgálatába állíthat bennünket. Soha senki sem viselkedett még olyan gyalázatosan, mint az amerikaiak mivelünk: most már úgy látják, hogy eldőlt a dolog, ezért – úgy lehet: hamis – rokonszenvenyilvánítással, ígéretéssel akarnak a kedvünkben járni, hogy rájesszenek a spanyolokra, és hasznot húzhatnak belőlük. Az elnök csodálatos fogással él. Egy kis pletyka az angolokról, és máris olyan rejtelem fátylába burkolódik, hogy szívességnek tünteti fel előttünk azt, amivel igazában Spanyolországot akarta megbirizgálni; hiszen az amerikaiak jól tudják, hogy az ő irányukban Angliának és Spanyolországnak közösek az érdekei. Tegyük úgy, mint az egyszerű ember, aki halottnak tetette magát, hogy fel ne falja a farkas. Azt Íriszem, hogy Torres úr őszintén teszi azt, amit más politikai megfontolásból tenne, legalábbis úgy érzem emlékirata stílusából; ha nem így van, úgy jár el és úgy ír, ahogy az én kedvemre való, és mintha Machiavelli iskolájában tanult volna. De úgy gondolom, hogy túlságosan jóhiszemű ember, semhogy ilyen fondorlatos lehetne.

Mindezek ellenére lehet, hogy jobb, mint elődei és utódai; legalábbis van fogalma róla, hogy mit kell tennie, ha nincs is meg a tisztéhez való lelkülete.

Nem tudom, mire véljem ezt a rendkívüli nyíltságot, amit most tanúsítanak az amerikaiak; kétlem is, meg szilárdan hiszem is, hogy ügyünk napja felderült, és már itt az ideje, hogy orvosoljuk a régi sérelmeket. Ha az első eset forog fenn, akarom mondani, ha rá akarnak szedni bennünket, túlzott kérésekkel leplezzük le a szándékaikat; ha jóhiszeműek, teljesítik a kérésünk nagy részét, ha rosszhiszeműek, semmit se teljesítenek belőle, és akkor kiderül az igazság, aminek felbecsülhetetlen értéke van a politikában, akár csak a háborúban. Amerika sok borsot tört az orrunk alá a semlegesség-ellenességével, akkor hát most olyan szolgálatokat követelünk tőle, amelyek kárpótolnak bennünket a megaláztatásokért és testvérgyilkosságokért. Kérjünk sokat, és mutakozzunk körültekintőnek, hogy többet érjünk, vagy érvényesüljünk.

Nagyon félek a Spanyol forradalomtól, vagyis félek, hogy nem arat teljes sikert; nem azért, mert teljesen valószínűtlen, hanem azért, mert olyan nagyon kívánom. Első pillantásra úgy tetszik, hogy a kormányhű csapatok nem tudnak megütközni a nemzetiekkel egy mindkét fél számára közös ok, az Amerikában elszenvedett veszteségek miatt. De egy szerencsétlen lépés vagy valami váratlan körülmény a legokosabb terveket és a legcsalhatatlanabb eredményeket is megghiúsítja. Ha győz a Spanyol forradalom, az Európai reakció szemében az Amerikai forradalom lesz a kiváltó oka. A forradalom áthág a Pireneusokon, délen általános ellenszenv övezi majd a Bourbonokat. Az angolok is közbelépnek; minden Állam megbolydul, mert mind kényes helyzetben van, és Oroszország kihasználhatja ezt a válságot. Ebben az általános felfordulásban, ilyen bonyolult állapotban, senki se tudja, mi sors vár Amerikára. Nagyon valószínű, hogy ebben a zűrzavarban lerázzuk bilincseinket és kijátsszuk porkolábjainkat, de az is lehet, hogy valami létérdek arra készíti Angliát, hogy ellenünk forduljon, és Amerika királpárti tartományaira támaszkodják cimborái, a Bourbonok védelmében. Nem tudom, mi lesz, de azt kívánom, hogy minden mozgásba jöjjön, hogy legalább kiterjedjen az ellenségeskedések színtere, és új figurák jelenjenek meg a sakktáblán. Minden jó, de minden még jobb lehet.

Isten áldja, kedves barátom; itt ez a diplomáciai levél, tépje szét, csak el ne felejtse.

BOLÍVAR

Ui. Küldje el Pradt apátúrnak két beszédemet és az alkotmány két példányát valami nagyon udvarias és választékos levéllel, amiben olyasmiket mond róla, hogy a politika Érseke, Amerika apátura és hasonló eretnekségeket.

**A SZABADÍTÓ LEVELE
VII. FERDINÁND
SPANYOL KIRÁLYHOZ ARRÓL
A LEHETŐSÉGRŐL, HOGY A VOLT
ANYAORSZÁG ELISMERI
A FÜGGETLENSÉGET**

BOGOTÁ, 1821. JANUÁR 24.

Bogotá, 1821. január 24.

**Ó KATOLIKUS FELSÉGÉNEK, VII. FERDINÁNDNAK
SPANYOLORSZÁG KIRÁLYÁNAK**

Uram!

Engedje meg Felséged, hogy a legőszintébb szerencsekívánataim tiszteletteljes szavaival forduljak a szeretet és a törvény trónusához, abból az alkalomból, hogy Felséged a Földkerekség első földrészének legrszabadabb és legnagyobb birodalmának élén áll. Mióta Felséged tartja kezében az igazság jogarát a spanyolok közt, és földerítette a béke szivárványát az amerikaiak közt, minden szív Felségedért dobog. Azon a napon Felséged bevonult a halhatatlanság szentélyébe.

Béke, szólott Felséged ajka, uram; béke, mondjuk utána mi, elragadtatva, és béke is lesz, mert ez Felséged akarata és a miénk.

Felséged hallani akarta rólunk az igazságot, megismerni az érveinket, és kétségkívül igazságot szolgáltatni nekünk. Ha Felséged oly nagynak mutatkozik, amilyen magasztos az a kormányzat, amelynek élén áll, Kolumbia elfoglalja helyét a politikai világ rendjében. Segítse Felséged a dolgoknak ezt az új menetét, és akkor végül olyan magaslatra fog emelkedni, ahonnan virágzó távlatok tárulnak Felséged elé.

Uram, Kolumbia léte szükséges Felsőged nyugalmához és a kolumbiaiak boldogságához. Egy második, de büszke, de nem láncok alatt görnyedő hazát akarunk kínálni a spanyoloknak. A spanyolok az erény, a tudás, a szorgalom édes adóját fogják itt szedni, nem pedig az erő kicsikarta adókat.

Méltóztassék kegyesen fogadni, Felsőged, a természet szavát, amelyet küldötteink útján Kolumbia fog hallatni a legpéldásabb és legdicsőbb uralkodó színe előtt.

Fogadja Felsőged a legalázatosabb és legtiszteleteljesebb hódolatomat, amellyel maradok Felsőged legkészségesebb és legengedelmesebb szolgája.

Uram.

SIMON BOLÍVAR

LEVÉL ANTONIO NARINO TÁBORNOKNAK A KÖZTÁRSASÁG POLITIKAI HELYZETE A KONGRESSZUS ÖSSZEÜLÉSE ELŐTT

BOGOTÁ, 1821. ÁPRILIS 21.

Barinas, 1821. április 21.

ANTONIO NARINO TÁBORNOK ÚRNAK

Kedves uram és barátom!

Nagy örömmre lesz, ha különösebb baj nélkül megérkezik Cúcutába. Kissé szomorú lehet önnek, hogy elődei oly korai véget értek, ne adja az ég, hogy kövesse őket útjukon a holtak hazájába. Itt meg vannak győződve róla, hogy derék közös barátunk, Azuola biztosan kiszenvedett: nagyon fáj nekem, ha a köztársaság és a családja ugyanilyen sorsra jut.

Nagyon bízom benne, hogy ön minden akadályt elhárít a kongresszus összeállése elől, jelenleg ez a szívem leghőbb óhaja. A lehető legerősebben kívánom, hogy üljön össze a törvényhozó testület, és fejezze be a köztársaság alapjainak lerakását, mert ez a

köztársaság még felépítésre vár, hiszen eddig csak annyit tettünk, hogy elegyengettük a terepet huszonkét tartományban, és összeállítottunk egy könyvet, amely senkihez se szól, és amelyet úgy hívunk, hogy alkotmány.

De saját szemével is látni fogja, hogy nincs semmi más, mert a kormány átalakítása, egyes személyek külföldi küldetése, két alelnök halála, a miniszterek távolléte, a kongresszus összeülésének nehézségei, a jövedelmi főigazgatóság nem léte, az ágazatok összehangolatlansága, az én fővárosból való távollétem és a hadseregnél való tartózkodásom miatt, mindezek és még sok más dolog miatt úgyszólván elárvult a köztársaság. Kolumbiát védelmezőinek kardja kormányozza; ez az ország nem szerves társadalom, hanem katonai tábor. Ennélfogva elkerülhetetlenül visszaélésekre, mulasztásokra, minden szervezettség teljes hiányára vezetnek azok a kezdemények, amelyeket nem állt módomban helyesbíteni; több oknál fogva sem: először is azért, mert egyetlen ember igen rövid idő alatt és általános ismeretek híján nem csinálhat meg mindent se jól, se rosszul; másodsor azért, mert csakis ellenségeink kiűzésével foglalkoztam; harmadszor azért, mert sok mindenre tekintettel kell lenni ebben a bámulatos zűrzavarban, *hazafiak, gótok, egoisták, fehérek, barnák, venezuelaiak, cundinamarcaiak, szövetségiak, központiak, köztársaságiak, arisztokraták, jók és rosszak* közt, ebben a minden rendű és rangú gyülekezésben, amelyre ezek az oly különböző pártok oszlanak; úgyhogy, barátom, sokszor kellett igazságtalannak lennem politikai okokból, de sose lehettem büntetlenül igazságos.

Mélységesen meg vagyok győződve, hogy mást kell a kormány élére állítani, nem olyat, mint én, nem katonát, aki mindig odakinn van az arcvonásban, és el kell választani egymástól a hadsereg és a köztársaság irányítását, ezért benyújtom a lemondásomat, és kérem, hogy ön és a többi derék honpolgár hasson oda, hogy elfogadják. Különbözően számíthat rá, hogy örökké árva lesz a kormány, sőt arra is, hogy még azon a napon, amikor megverem az ellenséget, visszavonulok. Higgye el, barátom, sokat gondolkodtam ezen a dolgon nyolc év alatt, amíg kormányoztam a köztársaságot. Én nem tudok, nem vagyok képes, és nem is akarok kormányozni; csak akkor tehet az ember hathatósan valamit, ha hajlama van hozzá, sőt ha szenvedélyesen szereti, amit tesz.

Én napról napra jobban viszolygok a vezetésről, és csakis azért maradok, azért fogok megmaradni a hadsereg élén, mert közéleti tevékenységem első napjától kezdve erősen élt bennem a vágy), hogy hozzájáruljak régi elnyomóink kiűzéséhez. Szóval ez a szolgálat nekem nem hivatali kötelességem, hanem szenvedélyem. Remélem, hogy minden követ megmozgat, hogy ne kényszerítsenek olyan cselekedetre, ami inkább énám vet rossz fényt, mint a köztársaság hitelére, és amit mindketten jobban megsínylenénk, mintsem gondolnánk, mert képzelje csak el, milyen hatással volna a külföldiekre az államfő visszavonulása, és milyen fejetlenség lenne úrrá a mi Kolumbiai népünk körében.

Ha ön nem kíván elnök lenni, ajánlhatna valakit, aki éppen olyan méltón töltené be ezt a tisztséget, mint ön. Santander tábornok kitűnő ember; ha ő nem, akkor Urdaneta, Montilla, Restrepo, Penalver, Zea és még sok más, akinek többé-kevésbé annyi érdeme van, mint az előzőknek. Ebben a tekintetben az a véleményem, hogy az elnök katona legyen és cundinamarcai, az alelnök pedig polgári személy és venezuelai, hogy elkerüljük a vetélkedést és torzsalkodást, ha ugyan elkerülhetjük ilyen elvakult szenvedélyek kavargásában.

Isten áldja, kedves barátom,

BOLÍVAR

Ui. Ezt a levelet Penalver úrnak is megmutathatja.

BOLÍVAR LEVELE JOSÉ JOAQUÍN DE OLMEDÓHOZ; GUAYAQUILNAK MINTA NAGY-KOLUMBIAI KÖZTÁRSASÁG SZERVES RÉSZÉNEK HELYZETE

SAN CARLOS, 1821. JÚNIUS 13.

San Carlos, 1821. június 13.

JOSÉ JOAQUÍN DE OLMEDÓ ÚRNAK

Kedves uram és barátom!

Nagy örömmel vettem március 17-i kedves levelét. Önnek sok érdeme van az én szememben: hírneve, Rocafuertéhez fűződő rokonsága, irántam érzett barátsága, a hazájában betöltött méltósága és a Kolumbiáról vallott kedvező nézete. Elismerésemet fejezem ki önnek mind személyes érdemei, mind hazája, mind pedig fivére miatt. És magamnak is, hogy barátomnak tudhatom önt, aki, úgy hírlík, második Rocafuerte, és akit nemes jelleme, emelkedett érzelmei és magasröptű szelleme miatt a legkiválóbb kolumbiaiak közt tartok számon. Semmi mást nem is mondok az ön nemes fivéről, elhallgattat a szenvedély, nem beszélhetek tovább egy olyan barátomról, aki ifjú koromban megnyerte szívemet, s akire most már tisztelettel tekintek, mert öneki az idő csak érdemeit növeli.

Levelére az értelem nyomja rá bélyegét; értelmes emberre vall, aki tisztán lát, és higgadtan ítél, aki képes felismerni azoknak a dolgoknak valóságos értékét, amelyekkel foglalkozik, és dacolni tud az őt fenyegető viharokkal, s annak is fölébe kerekedik, ami mást lesújtana. Azt hiszem, csak a szerénység mondatja önnel, hogy nincs elég ereje hozzá, hogy hozzájáruljon hazája ügyéhez. Nagyon kedvemre való ez a szemlélet, és azzal kecsegtet, hogy Guayaquil szilárd támaszra számíthat önben, bármilyen zivatar támadjon is.

Az az ideiglenes szabályzat, amelyet kormányunk és népünk alkalmaz, dicséretre méltó. Pillanatnyilag nagyon politikusnak bizonyult; de, minthogy önnel beszélek, és úgy, ahogy mindig szoktam, meg kell mondanom, hogy sosem helyeslem a kétértelmű magatartást; csalárd szándék lappang mögötte, és ettől viszolyog az igazi tisztesség. Szóval, kedves barátom, azt hiszem, hogy Guayaquil jól kezdett, de jobban kell végeznie, világos, határozott politikát kell folytatnia, az újkori Itália olyan ósdi fondorlatai nélkül, amelyek nem illenek egy születő néphez.

Ilyen érzéseket táplálok, Olmedo barátom, és olyan őszintén ki is mondom őket, ahogy, mint talán értesült is róla Rocafuertétől, a jellemem diktálja. Nem tudom, hogy ez az őszinteség önmagában is nem hiba-e; de akárhogy is, tartozom vele az ön barátságának, az én kedves Rocafuertémnek és tiszteletre méltó családjának.

Fogadja tiszteletteljes érzéseimet; őszinte híve,

SIMON BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ A CARABOBÓI GYŐZELMET JELENTI A KONGRESSZUS ELNÖKÉNEK

VALENCIA, 1821. JÚNIUS 25.

Valencia, 1821. június 25.

A KONGRESSZUS NAGYMÉLTÓSÁGÚ ELNÖKÉNEK KOLUMBIA TÁBORNOKÁNAK

Nagyméltóságú Uram!

Tegnap fényes győzelem biztosította a Kolumbiai Köztársaság politikai megszületését.

A felszabadító hadsereg hadosztályai 23-án gyűltek össze a tinaquillói mezőkön, majd tegnap reggel az alábbi rendben vonultunk a Carabobóban felütött ellenséges főhadiszállás ellen. Az első hadosztályt a derék Brit zászlóalj, az Apurei Vitézek és 1500 lovas alkották Páez tábornok úr parancsnoksága alatt. A másodikat a Gárda

második brigádja alkotta a Lövész, Boyacá és Vargas zászlóaljakkal és a Sagrado svadronnal, amelyet a rettenthetetlen Aramendi ezredes vezet Sedenó tábornok úr parancsnoksága alatt. A harmadikat a Gárda első brigádja alkotta a Puskás, Gránátos, Boyacái Győztes, Anzoátegui zászlóaljakkal és a rendíthetetlen Rondón ezredes lovas ezredével, Plaza ezredes úr parancsnoksága alatt.

Gyors és rendezett menetben haladtunk át a hegyeken és hágókon, amelyek elválasztottak bennünket az ellenséges tábortól. Délelőtt tizenegykor az ellenség tüzeiben vonultunk el a tőlünk balra lévő ellenséges had előtt, átkeltünk egy folyócskán, amelyen csak egy ember kelhetett át egyszerre, egy olyan hadsereg szeme láttára, amely jól elhelyezkedett egy bevehetetlen sík magaslaton, uralta a terepünket, és minden tűzerejét ránk zúdította.

A hős Páez tábornok olyan elszántan rontott hadosztálya két zászlóaljának és a bátor Munoz ezredes lovassági ezredének élén az ellenség jobbszárnyára, hogy félóra alatt az egészet lerohanta és elvágta. Soha senki sem méltathatja eléggé ezeknek a csapatoknak a hősiességét. Az érdemes Farriar ezredes parancsnoksága alatt álló Brit zászlóalj még ennyi hős közt is ki tudott tűnni, és sok tisztjét elvesztette.

Páez tábornokot a Kolumbia utolsó és legdicsőbb győzelmében tanúsított magatartása a hadsereg legmagasabb rangjára tette méltóvá, és én, a Kongresszus nevében, ott, a csatatéren felajánlottam neki a hadseregfőparancsnoki tisztséget.

A második hadosztályból csak a Gárdalövész zászlóalj egy része szállt harcba az érdemes Heras őrnagy parancsnoksága alatt. De a tábornoka nem bírta magával, hogy a terep akadályai miatt nem avatkozhat be a csatába egész hadosztályával, és egymaga rontott neki egy gyalogoscsapatnak, ott is halt hősi halált, méltóképpen végezte nemes pályáját a Kolumbiai Vitézek Vitéze. A köztársaság erős támaszt veszített el, mert Sedenó tábornok erős támasz volt békében és háborúban egyaránt. Nem volt nála bátrabb, nem volt a kormánynak nála engedelmesebb híve. A Magas Kongresszus figyelmébe ajánlom tábornokunk hamvait, ünnepélyes diadalmi tiszteletadásban részesítsék. Ugyanilyen fájdalommal fogadja a köztársaság a rettenthetetlen Plaza ezredes halálát is; ő példátlan lelkesedéstől fűtötten egy ellenséges zászlóaljra vetette magát, hogy megadásra kényszerítse. Plaza ezredes bizony megérdemli Kolumbia könnyeit és azt, hogy a Kongresszus megadja neki a kimagasló hősiességnek járó tiszteletet.

Amikor az ellenséges had szétszóródott, vezéreink és tisztjeink olyan hévvel eredtek a nyomába, hogy hadseregünk magas rangú tisztikara nagy veszteségeket szenvedett. A jelentés közölni fogja ezeknek a jeles férfiaknak a nevét.

A spanyol hadsereg több mint 6000 emberből, a békéltető expedíciók legjavából állt. Ez a sereg már nem sereg. Talán 400 embere vonult be ma Puerto Cabellóba.

A szabadító hadsereg ugyanolyan erős volt, mint az ellenség; de csupán egyötöde is eldöntötte a csatát. A veszteségünk csak fájdalmas; mindössze 200 halottat és sebesültet tesz ki.

Rangéi ezredes, aki, mint mindig, csodákat művelt, ma felvonult Puerto Cabello ellen.

Azoknak a nevében, akiket van szerencsém vezényelni, fogadja a Magas Kongresszus ezt a tiszteletadást egy fáradt hadseregtől, amelynél nagyobb és szebb még nem forgatta a fegyvert csatatéren, Kolumbiában.

Van szerencsém legmélyebb hódolatomat kifejezni Önnek, készséges és alázatos szolgálója,

(SIMÓN BOLÍVAR)

BOLÍVAR JELENTÉSE A KONGRESSZUS ELNÖKÉNEK A RABSZOLGÁK FELSZABADÍTÁSÁRÓL

VALENCIA, 1821. JÚLIUS 14.

Valencia, 1821. július 14.

KOLUMBIA MAGAS KONGRESSZUSA NAGYMÉLTÓSÁGÚ ELNÖKÉNEK

A Kolumbiai általános Kongresszus bölcsessége teljes mértékben egyetért a rabszolgák felszabadítását kimondó érvényes törvényekkel; de a jövő kolumbiaiakra is kiterjeszthette volna jótékony hatályát, azokra, kik kegyetlen és vad bölcsőben fogannak, és azért jönnek a világra, hogy igába hajtsák a fejüket. A rabszolgák gyerekeinek, akik ezután születnek Kolumbiában, szabadnak kell lenniük, mert ezeknek az emberi lényeknek nincs más gazdája, csak Isten és a szüleik, és sem Isten, sem a szüleik nem akarják, hogy boldogtalanok legyenek. Az általános Kongresszus – a tulajdon törvényei és még inkább a természet felhatalmazása alapján – azt is kimondhatja, hogy minden kolumbiai teljesen szabad, attól fogva, hogy a világra jön a köztársaság területén. Így összhangba kerülnek a tulajdonjogok, a politikai jogok és a természetjogok.

Szíveskedjék Kolumbia általános Kongresszusa elé terjeszteni nevében ezt a kérést, hogy a Kongresszus méltóztassék teljesíteni jutalmul a carabobói ütközetért, amelyet a szabadító hadsereg megnyert, csakis a szabadságért hullatva véréit.

Isten stb.

SIMON BOLÍVAR

BESZÉD A KONGRESSZUS ELŐTT A CÚCUTAI ROSARIO VILLÁBAN AMIKOR A SZABADÍTÓ ESKÜT TETT MINTA RÉGI KOLUMBIA ELNÖKE

(1821. OKTÓBER 3.)

Uraim!

A szent eskü, amit most tettem le, mint Kolumbia Elnöke, olyan lelkiismereti elkötelezettség számomra, amely még több feladatot bíz rám a törvény és a haza szolgálatában. Csak a legfelsőbb akarat iránt érzett mélységes tisztelem bírhat rá, hogy vállaljam a legfőbb méltóság iszonyú terhét. Hálával tartozom a nép képviselőinek, és ez azt a kellemes kötelességet is rám rója, hogy továbbra is készségesen védelmezem javaimmal, véremmel, sőt a becsületemmel ezt az alkotmányt, mely ennek a szabadság, boldogulás és dicsőség összekötötte két testvérnépnek a jogait foglalja magába. A függetlenséggel együtt Kolumbia alkotmánya lesz a szent oltár, amelyen áldozni fogok. Annak nevében vonulok Kolumbia legtávolibb tájaira, hogy letörjem a bilincset Ecuador fiairól, felszabadítsam és Kolumbiához szólítsam őket.

Uraim, remélem: felhatalmaztok rá, hogy jótévő kötelékekkel fűzzem egybe azokat a népeket, amelyeket a természet és az ég tett testvérekké. Bölcsességeteknek és buzgalmamnak műve megvalósult, így már csak békére van szükségünk, hogy mindent megadhassunk Kolumbiának, boldogságot, nyugalmat, dicsőséget. Uraim, hallgassátok meg hő kérésemet, akkor majd ne dugjátok be a fületeket lelkiismeretem és becsületem szavára, amely fennhangon kéri, hogy csupán honpolgár legyek, semmi más. Úgy érzem, annak kell majd átadnom a Köztársaság első méltóságát, akit a nép jelöl ki, mint szíve szerint való vezérét. Én a háború gyermeke vagyok, az a férfi, akit csaták emeltek hatalomra: a szerencse tartott meg tisztségemben, amit a győzelem erősített meg. De nem az igazság, a közöndv, és a nemzeti akarat szentelte meg címeimet. A kard, amely Kolumbiát kormányozta, nem Astraea mérlege, hanem a gonosz szellem ostora, amellyel az ég sújt le olykor a földre a zsarnokok megbüntetése és a népek okulása végett. Ez a kard már semmire se jó, ha felvirrad a béke napja, és az legyen hatalmam utolsó napja; mert ezt fogadtam esküvel magamban, mert megígértem Kolumbiának, és mert az nem lehet, hogy egy köztársaságban a nép ne gyakorolhassa biztosan a jogait. Az olyan ember, mint én, veszélyes állampolgár egy népi Kormánynak; közvetlenül fenyegeti a nemzeti önállóságot. Állampolgár akarok lenni, hogy szabad legyek, és hogy mindenki szabad legyen. Azt a címet, hogy állampolgár, többre tartom a Szabadítónál, mert ez a háborúból, az meg a törvényekből ered. Uraim,

minden címem helyett csak egyet adjatok, azt, hogy *jó honpolgár*.

SIMON BOLÍVAR

**SZERELMESLEVÉL
BERNARDINA IBÁNEZNEK
„SZERELMESED” ALÁÍRÁSSAL
VÁLASZT KÉR**

CALÍ, 1822. JANUÁR 5.

Calí, [1822.] január 5.

Imádott B...m! Mit nem tesz a szerelem!!! Másra se gondolok, csak terád meg mindarra, ami a te bájaiddal kapcsolatos. Más se látok, csak annak a képét, amit elképzelek. Csak te vagy nekem a világon! Te égi angyal, csak te fűtöd leghőbb érzéseimet és vágyaimat. Csak teáltalad remélek még boldogságot és gyönyört, mert tebenned van meg, amit áhítok.

Most már, hogy ezt elmondtam – sok más dolgot meg csak szerénységből és tapintatból nem mondok –, ne gondold, hogy nem szeretlek.

Ne vádolj már, hogy közönyös vagyok, nem vagyok elég gyöngéd. Láthatod, hogy a távolság és az idő is összefog, csak hogy fokozza az emléked keltette gyönyörű érzéseket. Nem méltányos hát, ha továbbra is hibáztatsz hiábavaló gyanakvásoddal. Csak arra gondolj, amit nem vonhatsz kétségbe: szenvedélyemre és örök állhatatosságomra.

Írj sokat; már belefáradtam, hogy csak én írok, de te, Hálátlan, nem írsz nekem!!! Tedd meg, vagy lemondok erről a gyönyörűség megkönnyebbülésről.

Isten veled, a te

SZERELMESED

(A borítékon:) „A bájos de még bájosnál is szebb Bernardinának.”

A SZABADÍTÓ LEVELE JÓSÉ DE LA MAR TÁBORNOKHOZ A PERUI HELYZETTEL VALAMINT PERU ÉS NAGY- KOLUMBIA KAPCSOLATAIVAL FOGLALKOZIK

LOJA, 1822. OKTÓBER 14.

Loja, 1822. október 14.

**PERU FŐMARSALLJÁNAK
DON JÓSÉ DE LA MARNAK
BIZALMAS**

Kedves barátom!

Végtelen örömmel értesültem róla, hogy ön került a perui végrehajtó hatalom élére. San Martin tábornok leköszönése olyan veszteség, amit csakis ön és Alvarado tábornok pótolhat. Higgye el, hogy csökkenti a kongresszus helyes döntése miatt érzett örömet a Védnök váratlan távozása. A közéleti emberek annyit érnek, amennyit a közvélemény tart róluk.

A hadsereg tisztelte San Martin tábornokot, már megszokta, hogy engedelmeskedjék neki, a perui nép is szabadítóját látta benne; ő pedig különben szerencsés is volt, és ön is tudja, hogy a szerencse építette légvárak néha az érdemnél is többet érnek. Egyszóval, barátom, Peru elvesztett egy jó hadvezért és egy jótevőt. De Peru vigaszt is meríthet abból a gondolatból, hogy a kongresszust bölcsesség vezérli, mert a választása igen szerencsésen két nagy emberre esett. Kedves tábornok úr, igazán boldoggá tesz az a tudat, hogy ön áll a közigazgatás élén. Castillo tábornok bizonyára kézzelfogható bizonyosságát adta ön előtt érzelmeimnek. Én már előre láttam, hogy önnek kell a Védnök helyébe lépnie, már akkor, amikor volt szerencsém megismerkedni vele Guayaquilban; úgy tetszett, hogy esze ágában sincs továbbra is hatalmon maradni, és az volt a véleményem, hogy a jósors önt vezérli Peruba, hogy a Védnök örökébe lépjen. Tisztában voltam vele, hogy a kongresszus szavazatai csak Alvarado tábornok és ön közt oszolhatnak meg. De arra is gondolnom kellett, hogy Alvarado

tábornokra a hadműveletek irányításában van sürgős szükség, hiszen fegyvertársa ama szövetséges hadsereg minden parancsnokának és tisztjének, ráadásul, mint ön is tudja, sok más kiemelkedő képessége is van, olyanok, amilyenekre mindenkinek szüksége van, aki a forradalom és a háború zaklatott viszonyai közt országot vezet. Fogadja, barátom, szívélyes szerencsekívánataimat.

Számíthat rá, hogy mindent megteszek, ami tőlem telik, hogy pályája csúcsára segítsem, és ott szerencse és dicsőség várja. Ebben a tekintetben magamnak is szerencsét kívánok, mert, nem tehetek róla, nagyon a szívemen viselem mindazt a gondot, amellyel ön viaskodik, hiszen idegen szenvedélyek zűrzavarával kell szembenéznie és olyan akadályok tömegével, amelyek egyre sokasodnak, ahogy előrehalad útján a forradalom. De azért önt ne csüggyesszék el ezek a mélabús gondolatok, szerencsére ön olyan helyzetben van, hogy meg tud felelni dicső tisztének: ön régi, kipróbált vezető. Fejét babér és szabadelvű, igaz és világos eszmék ékesítik. Önnel nem fordulnak szembe önös érzések, semmilyen személyes érdek nem szítja becsvágyót; nem fél a haláltól és szereti a szabadságot; kevesen szolgálnak rá ilyen dicséretre.

Mellesleg sajnálattal kell közölnöm önnel, hogy a limai újságok nem úgy bánnak velem, ahogy az illem megkívánná. Szívesen fölteszem, hogy az én magatartásom vagy a kormányé helytelen, ez az ok azonban nem elegendő hozzá, hogy baráti nemzetek egymás szemére vessék hibáikat. Kolumbia is helyteleníthette az amerikai kormányok egyik-másik eljárását, de Kolumbia tartózkodott a zsörtölődéstől, mert kormánya odahatott, hogy megakadályozza egy olyan fegyver használatát, amelynek célszerű és méltányos kezelése nem mindenkinek adatott meg. Remélem, barátom, hogy gátat vet ennek az ellenem irányuló túlkapásnak, különben kénytelen leszek olyan parancsokat adni Paz Castillo tábornoknak, amelyeket nem szívesen adok, de az nem járja, hogy sértéssel viszonzózzák Kolumbia mérsékletét. Más dolgokról beszélni sincs itt most mód önnel, de szíves engedelmeivel megjegyzem, hogy végtelenül óhajtom, hogy a Kongresszus felhatalmazza a végrehajtó hatalmat a Kolumbiával való határkérdés lezárására; most már szívbeli barátok vagyunk, jó lesz, ha kijelöljük, kinek meddig tart a területe, hogy meggátoljunk minden visszaélést, minden félreértést és talán egy jövődő háborút. Ön nagy jót tesz Perunak és Kolumbiának, ha lerakja köztük a barátság alapjait.

Fogadja nagyrabecsülésem kifejezését, tisztelő híve,

(BOLÍVAR)

LÁTOMÁS A CSIMBORASSZON

1823

Írisz palástjába burkolózva onnan jöttem, ahol a bővizű Orinokó rója le adóját a vizek Istenének. Meglátogattam a bűvös amazoni forrásokat, és fölfelé igyekeztem a Mindenség őrtornyába. La Condamine és Humboldt nyomait kerestem és követtem merészen, mi sem állhatott utamba; a dermesztő övezetbe értem, a lélegzetem elakadt a fojtogató levegőben. Semmilyen emberi növényzet nyomot nem hagyott ezen a gyémántkoronán, amelyet az Örökkévalóság keze tett az Andok fenséges, királyi homlokára. Ez az írisz-palást – mondtam magamban –, amely lobogómul szolgált, pokoli tájakat járt be kezemben, átszelte a folyókat és a tengereket, felkúszott az Andok óriás vállaira; Kolumbia lába elé simult a föld, és az idő nem tudta feltartóztatni a szabadság menetérisz ragyogása megalázta Bellonát, és vajon nem hághatnék én föl a föld óriásának ősz üstökére? Hogyne hághatnék! Elragadott valami nekem ismeretlen, de isteninek tetsző szellem heve, odahagytam Humboldt nyomdokát, és a Csimborasszót övező örök kristályra tettem a lábam. Föl is érek, mintegy az engem lelkesítő géniusz szárnyán, és lankadozva érintem fejemmel a menny boltozatát; lábam előtt a mélység küszöbe.

Lázás látomás lesz úrrá elmémen; úgy érzem, mintha valami furesa és magasztos tűz gyújtana lángra. Megszállt Kolumbia Istene.

Egyszer csak előttem terem az Idő, egy korok terhe alatt görnyedező aggastyán tiszteletre méltó képében: komor arcú, hajlott hátú, kopasz, a bőre ráncos, a kezében sarló...

„Az évszázadok atyja vagyok, a hír és a rejtelem letéteményese, anyám az Örökkévalóság volt; birodalmam határait a Végtelen jelzi; énrám nem vár a sír, mert a Halálnál is hatalmasabb vagyok; a múltba nézek, a jövőbe nézek, és a kezemen halad át a jelen. Gyermekek vagy aggastyán, ember vagy hős, miért fuvalkodol fel? Azt hiszed, hogy valami a te Mindenséged? Hogy magasba törsz, ha fölemelkedel a teremtett világ egy részecskéjén? Azt gondoljátok, hogy azok a pillanatok, amelyeket évszázadoknak hívtok, az én titkaim mértékei lehetnek? Azt képzelitek, hogy megláttátok a Szent Igazságot? Dórén fölteszitek, hogy tetteiteknek valami értéke is van az én szememben? Mindez a porszennél is kevesebb a testvérem, a Végtelen előtt.”

Szent borzadály fogott el, és így válaszoltam: „Ó, Idő, hogyisne semmisülne meg a nyomorult halandó, aki ily magasra emelkedett? Minden méltóságot szerencsésen elértem, mert mindenkinek a feje fölé magasodtam. Lábam alatt a föld, uralkodom rajta; kezem az Örökkévalóig ér; érzem, hogy lépteim alatt pokoli tömlöcök forronganak; nézem magam körül a tündöklő csillagokat, a véghetetlen napokat; ámulat nélkül nézem az anyagot magába foglaló űrt, és arcodon olvasom a múlt Történetét és a Sors gondolatait.”

„Figyelj – mondta –, tanulj, tartsd eszedben, amit láttál, vázold fel a felebarátaid szeme előtt az anyagi Világegyetem és az erkölcsi Világegyetem képét; ne rejtegesd a titkokat, melyeket feltárt előtted az ég: mondd el az igazat az embereknek.”

A jelenés eltűnt.

Elmerültem, mondhatni, dermedten, sokáig úgy maradtam, öntudatlanul heverve azon a hatalmas gyémánton, amely most ágyam volt. Végül Kolumbia rettentő hangja rám kiált; fölserkenek, fölállok, önnön kezemmel nyitom föl súlyos szemhéjamat: ismét ember vagyok, és leírom a lázálmomat.

SIMÓN BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ LEVELE SANTANDER TÁBORNOKHOZ MI A HELYZET PERUBAN ÉS AMERIKA MÁS ORSZÁGAIBAN

GUAYAQUIL, 1823. ÁPRILIS 29.

Guayaquil, 1823. április 29.

E. DE P. SANTANDER TÁBORNOK ÓKEGYELMESSÉGÉNEK

Kedves tábornok úr!

Nem is képzeli, mennyire szeretnék postát kapni Bogotából. Már háromszor is fordult a posta, mégsem tudok semmit az ottani helyzetről, mert egyszer se kaptam semmi hírt. Nem tudom, mire véljem ezt a késedelmet, vagy inkább a leveleim elfogását. Azt hiszem, hogy Pasto körül semmi újság; mert Popayánból rendszeresen írnak, és éppen most hallom Demarquettól, hogy ha jó régít, március 6-i keltezésűt is, kapott levelet abból a fővárosból. Az utolsó postánk február 21-én kelt, később már csak a február 6-i jött, úgyhogy a két márciusi levél biztosan megjárja San Buenaventurát és Barbacoast, ha ugyan el nem kallódott. Nagyon bosszantó, mert az északi eseményektől függ az elhatározásom.

Megint küldöttség érkezett Peruból, arra kérnek, hogy vegyem át az ottani csapatok parancsnokságát. Martínez vezénylő tábornok és Santa Cruz tábornok, a perui hadosztály parancsnoka egyaránt kér, sürget. Nem tudom, mit válaszoljak, mert megkötik a kezemet a kongresszus határozata és Morales hadműveletei. Mindenki azt mondja, hogy ha nem megyek Peruba, elvesz az ország és vele együtt a négy amerikai nemzet 15 000 embere, mert nincs fej, aki mindenkinek parancsoljon, mert az egyenlők közt senki sem akar engedelmeskedni. Gondolhatja, mennyire csábít, hogy egy ilyen hadsereget vezényeljek, de már ott tartok, hogy még a haza java, még maga a dicsőség sincs a legcsekélyebb hatással se rám, ha mást parancsol a kötelességem. Északnak is szüksége lehet rám, és a kongresszus nem járult hozzá, hogy elhagyjam Kolumbiát; ez a két körülmény kárhozzat tétlenségre. Meglehet, hogy minden elvesz e miatt a tétlenség miatt, de nem vállalhatom nyugodt lélekkel Don Quijote életét, hogy a törvény akarataival dacolva mentsek meg gyámoltalanokat, elég sok ilyesmit cselekedtem

már életemben, elég sokszor megmosták már a fejemet, mert a kötelességem ellenére tettem jót. Két héten belül várom a kongresszus válaszát, és ha megengedik, hogy Peruba menjek, nyomban útnak indulok. Közben üzenet jön Sucre tábornoktól, és lehet, hogy közben Lima már a hadsereg kezére is jutott, ha, mint hírlik, közeledik Canterac a hadseregével. Ezt a csapást nem kerülhetem el, ha ebben a hónapban valamikor vagy a jövő hónap elején következik be, de attól fogva, május folyamán már lehetetlen, hogy Canterac megütközzön Limánál, mert akkorra már túlerőben leszünk. Úgy hírlik, hogy Chile 3000 embert küld, hogy Limának 7000 van, a mi parancsnokságunk alatt pedig 6000 áll majd. Már hajóra szállt tiszteken kívül 4600 ember, a jövő héten meg a többi is útra kel a *Bogotá*-val, amely ebbe a kikötőbe tart. Bizonyára úgy gondolja, hogy ez elég sok; de tudja meg, hogy az ellenségnek sincs kevesebbje, és sok remek parancsnoka, sokkal több felszerelése, jó állásai, lovai stb. vannak.

Már említettem, hogy utasítást adtam Sucre tábornoknak, hogy halogassa a hadjárat kimenetelét, ha csak teheti. Ezzel sok más, rendkívül fontos dolgot is elérhetünk. Időt hagyunk a politikai fejleményeknek: Északon arra, hogy megszabaduljunk Moralestől, önnek pedig arra, hogy meleg égöv alól származó újoncokat küldjön nekem, mert az itteni születésűek kivétel nélkül minden elpusztulnak. Guayaquil Dél legfontosabb helye, és 3000 vagy 4000 derék vitéz kell a védelmére. Itt ember van, de úgy utálják a szolgálatot, ahogy csak lehet. A quitóiakról ugyanezt mondhatom. A minap iszonyú felzúdulás volt Quitóban, mert néhány embert kerestünk volna a *Bogotá*-ra: több mint 15 vagy 16 halott lett a vége; Salom tábornok vezette a műveletet. Micsoda népség! Máskor megint majdnem ugyanez történt, bár kevesebb halott volt, vagy nem is volt. Akik Quitóból jönnek, azt mondják, hogy attól a várostól egészen idáig egy teremtett lélek se található, úgy félnek attól a vacak sorozástól, amit elrendeltünkgy hát, akár tetszik önnek, akár nem, ha nem jönnek emberek Venezuelából és a Magdalena-vidékről, itt ugyan hadsereget nem toborzunk. Limába elküldhetem az egész társaságot, akit összefogdostunk, de Dél védelmére egyetlen katonát se állíthatok, hiszen jól tudja, hogy a szülőföldjén fabatkát se ér az újonc.

Ebben a pillanatban kaptam meg a friss postát Peruból; bár nem tér ki semmire, mégis ugyanaz érződik ki belőle, amit mindig mondtam önnek; elküldöm ezeket az üzeneteket, hogy' ön is értesüljön a tartalmukról. Akik írnak nekem, az csupa hadvezér, a legtöbb tábornok, a hadügyminiszter, a vezérkari főnök stb.; sok ilyen jelentésem van, ezért az eredetieket küldöm el önnek.

Elolvastam ezt a sok kérést, és mondhatom, nem is tudom, mi tart vissza még egy pillanatra is ebben a városban. Egyfelől a közérdek, másfelől a dicsőség, minden oda szólít. Szóval nagy a kísértés, és talán nem is tudok ellenállni neki, hacsak Isten kézen nem fog. Olyan nyomós ok hív engem Peruba, hogy nem is tudom, hogyan türtőztethetném magamat. Hat-nyolc nap múlva, mire a *Bogotá* útnak indul, tudni fogom, mit kell tennem, és a következő postával tudomására hozom.

Salom tábornok semmit se akar vállalni, de ki van nevezve Déli fővezérnek. A hadbíró a quitói ideiglenes hadbiztos, ahogy a törvény megköveteli; Aguirre ezredes a tartomány főparancsnoka; így minden a lehető legjobban elrendeződik.

Naponta kapunk híreket Iturbide császárról és veracruzai viszontagságairól. A *Gaceta de Guayaquil*-ből fogalmat alkothat Iturbide tábornokainak zendülő tevékenységéről. Azt hiszem, hogy ez a tevékenység döntően befolyásolja a császárság sorsát. Itt igazán elmondhatjuk: *vétett a szabadelvűség ellen, és ez sodorta vesztébe*, ahogy Bonaparte mondta önmagáról. Micsoda lecke, barátom, azoknak, akik ma uralmon vannak! Aki nem a szabadsággal tart, csak a balsors bilincseire és általános ellenérzésre számíthat. De Pradt abbé nagyon jól mondja, hogy azelőtt igen kényelmes dolog volt a kormányzás, de most az egyszerű állampolgárnak van a legjobb állása;

hogy a királyok, miniszterek, papok stb. mestersége mit sem ér, mert manapság nem a harcias zsarnokság érvényesül, hanem a hajthatatlan értelem.

Én minden nap teljes gyónást végzek, vagy inkább lelkiismeret-vizsgálatot, és az igazat megvallva, reszketek bűneim miatt, amelyeket akaratom ellenére követtem el, az ügy érdekében követtem el, a gótok hibájából. Ki tudja, hátha egyszer még valami súlyos büntetéssel sújtanak rosszul felfogott hazafiságomért! Barátom, rosszul áll a dolog; már csakis felebaráti szeretettel és mélységes alázattal lehet parancsolni. A polgártársak nagyon kényesek, hallani sem akarnak gótikus építményről, se államérdekről, se a körülményekről; az alkotmányos építményt kívánják, a mértani törvényességet, a legpontosabb és leglelkiismeretesebb szimmetriát; semmi olyat, ami sértené a szemet, fület vagy bármilyen érzékszervet. Ha fedezni akarjuk magunkat, folyamodjunk a kongresszus öszentségéhez, írást ide, azután a bűnök, vétkek bocsánatával vetkezhetünk a szabadelvűség szabályai ellen, mert különben hiába mentettük meg a hazát, mint Iturbide, O'Higgins és San Martín, semmire se megyünk vele, mert azok a derék honpolgárok nem akarnak ám hadba vonulni, de még a vitézeknek járó fizetésre sem akarnak áldozni, nehogy áthágják a tízparancsolatot és az emberbarátság szent törvényeit, hanem azután, ha már megnyertük a csatát, tartják a markukat a koncert, de minden módon elítélik az áldozatokat, mert nagyon jó és nagyon egészséges, ha elítél és harácsol az ember.

Épp most kaptam hírt róla, hogy a *Belgrano* nevű kétárbocos kalózhajó az esmeraldasi és chocói partvidéket járja, és több mindent zsákmányolt. Két hajó indult ezekre a partokra és a Panamai Földszorosra fegyverért és katonaságért, és nagyon félek, hogy a *Belgrano* hatalmába kerültek, mert hát nagyon sokáig elmaradnak. Várom a mi hadihajóinkat, egyik pillanatról a másikra itt is lehetnek, és akkor a kalóz kétárbocos üldözésére indítjuk őket. Nagyon fájdalmas lesz, ha elvesztünk 2000 puskát és 300 embert, mert annyinak kell érkeznie Panamából és Chocóból, jobban mondva, Tumacóból, mert ott napjában fognak fegyvert, és ezek a meleg égővi katonák nagyon használhatók, ha jó messze vannak is a hazájuktól, mert ott érnek csak igazán valamit.

Úgy tetszik, hogy Chilében minden rendben van, és Peru számára is kedvezően alakul a helyzet. Mosqueráról csak annyit tudok, hogy megérkezett Buenos Airesbe. Remélem, hamarosan visszatér, mert itt az ideje, hogy megjöjjön; nagyon hasznos volt Buenos Aires-i tartózkodása a moqueguai vész idején, mert bizonyára sokat buzgólkodott, hogy Perunak segítségére legyen, noha eredménytelenül, mert Buenos Aires olyan bénult állapotban van, hogy pillanatnyilag mit sem remélhetünk tőle. Abban az országban csak Montevideón és a belviszályokon jár az emberek esze. Azt hiszem, hogy Brazília és Portugália civakodása miatt Montevideo Buenos Aireshez fog csatlakozni. Ez a mi malmunkra hajtja a vizet, mert segíthetnek Perunak.

Ha – hála az innen-onnan érkező, gyors és gyakori híreknek – nem volnék tisztában az amerikai és európai közügyekkel, vigasztalan volnék, hogy Bogotáról semmit sem tudok, de ilyen körülmények közt a Földszorosról jövő hírek sok mindenért kárpótolnak. Egy pillanatig sem kétlem, hogy, ha Spanyolországban kitör a háború, valamelyik párt összefog velünk vagy közvetlenül, vagy az angolok közvetítésével. Ebből a gondolatból nagy erőt merítek. Mert én – mint tudja – mindig ilyen erőt találok a béke és egyetértés gondolatában; még ki is nevetett a *békemániámért*.

A kongresszusról semmit sem tudok, még hallomásból sem; csak fölteszem, hogy összeült, mert ennek a világnak semmilyen kapcsolata sincs azzal. A szenátorok, akiknek a dolgát ön annyira a lelkekre kötötte, nem fognak oda menni, mert ezek az urak nem akarnak sem uralkodók, sem törvényhozók lenni, és azt mondják, amit Wamba, hogy inkább a halál, mint a trónus. Ezt a mérsékletet nem lehet leküzdeni, barátom, ez kiüti a fegyvert a kezünkből, és nem tagadhatjuk, hogy minden ember közt

mi vagyunk a legmérsékeltebbek. Parancsolni se akarunk, de azt se, hogy minekünk parancsoljanak. Egyesek a központi szabadságot nem akarják, mert az nagyon erős szabadság, és azt szeretnék, ha mérsékelné a szövetségi forma, mások meg törvényeket nem akarnak hozni, hogy ne nehezedjen rájuk ilyen kemény munka és egy magasztos szerep pompája.

Tudja, hogy évek óta mit sem tudok Venezueláról? Legyen már olyan jó, hogy mondja meg Bricenónak, hogy írjon a családomról és barátaimról, ha tud valamit, és kérem, hogy ezeket a rólam szóló híreket is tudassa Bricenóval. Ezen az úton a nővéremnek, Maria Antóniának is utasítást küldök. Adja át Bricenónak.

Szívből üdvözli szerető barátja,

BOLÍVAR

**A SZABADÍTÓ LEVELE
PARAGUAY DIKTÁTORÁHOZ
GASPAR RODRÍGUEZ DE
FRANCIÁHOZ
AIMÉ BONPLAND FRANCIA TUDÓS
KISZABADÍTÁSÁT KÖVETELI
BENNE**

1823. OKTÓBER 22.

Lima, 1823. október 22.

**GASPAR RODRÍGUEZ FRANCIA ÚR
ŐNAGYMÉLTÓSÁGÁNAK STB. STB.**

Nagyméltóságú uram!

Kora ifjúságomtól fogva dicsekedhettem Bonpland úr és Humboldt báró

barátságával, akiknek tudása többet használt Amerikának, mint valamennyi hódító együttvéve.

Most pedig sajnálattal értesülök róla, hogy szeretett barátomat, Bonpland urat ismeretlen okok miatt fogva tartják Paraguayban. Gyanítom, hogy hamis jelentések szórhattak rágalmat erre a jeles tudósra, és a Nagyméltóságod irányítása alatt álló kormányt félrevezették ezzel az úrral kapcsolatban. Két körülmény is arra késztet, hogy Bonpland úr szabadon bocsátását kérjem Nagyméltóságodtól tisztelettel. Először az, hogy énmiattam jött Amerikába, mert én hívtam, hogy utazzon Kolumbiába, de amikor elszánta magát, és fölkerekedett, a háborús viszonyok miatt kénytelen volt Buenos Aires felé venni az útját; másodsor meg az, hogy ez a tudós hazám díszére válhat kiváló szellemével, ezért kérem Nagyméltóságodat, szíveskedjék megengedni, hogy Bonpland úr Kolumbiába utazzék, amelynek kormánya élén állok, a nép akaratából.

Nagyméltóságod bizonyára nem ismeri a nevemet, sem az amerikai ügynek tett szolgálataimat, de ha megengednék, hogy' minden érdememet latba vessem Bonpland úr szabadsága érdekében, bátorkodnám ezzel a kéréssel fordulni Nagyméltóságodhoz. Kegyeskedjék meghallgatni a parancsnokságom alatt álló hadsereg által felszabadított négymillió amerikai kiáltó szavát, akik valamennyien velem együtt esedeznek Nagyméltóságod kegyelméért az emberiség, a tudás, az igazság nevében, Bonpland úr nevében.

Mielőtt távozik a Nagyméltóságod uralma alatt lévő területről, Bonpland úr megesküdhethet, hogy elhagyja a Rio de la Plata tartományait, hogy semmiképpen se okozhasson kárt Paraguay tartománynak, én pedig itt várok rá baráti szeretettel és tanítványi tisztelettel, de akár egész Paraguayig is elmennék, csak hogy kiszabadítsam a legkiválóbb embert és a leghíresebb utazót.

Nagyméltóságú uram, remélem, hogy meghallgatja hő kérésemet, és azt is remélem, hogy leghívebb és leghálásabb barátai közé sorolhat, ha csak az az ártatlan ember, aki olyan kedves nekem, áldozatul nem esik az igazságtalanságnak.

Uraságodnak készséges és odaadó híve,

BOLÍVAR

**BOLÍVAR LEVELE EGYKORI
TANÍTÓJÁHOZ
SIMON RODRÍGUEZHEZ
ÖRÖMÉT FEJEZI KI, HOGY ISMÉT
AMERIKÁBAN TUDJA MESTERÉT**

**MÉLY HÁLÁVAL EMLÉKEZIK MEG
A TŐLE KAPOTT OKTATÁSRÓL
ÉS ARRÓL ELMÉLKEDIK
HOGY MILYEN MUNKÁT
VÉGEZHET
SIMON RODRÍGUEZ
A FELSZABADULT ORSZÁGOKBAN**

PATIVILCA, 1824. JANUÁR 19.

Pativilca, 1824. január 19.

[SIMON RODRÍGUEZ ÚRNAK]

Ó, Mesterem! Ó, barátom! Ó, Robinsonom! Ön Kolumbiában, ön Bogotában, énnekem meg semmit se mondott, semmit se írt. Bizonytalán ön a legrendkívülibb ember a világon; más jelzőket is megérdemelne, de nem szaporítom őket, nem akarok udvariatlan lenni, amikor olyan vendégeket üdvözlök, aki az Óvilágból jön az újnak meglátogatására; igen, hogy meglátogassa a hazáját, amelyet már nem is ismer, amelyet már elfelejtett, ha nem a szívében, hanem csak az emlékezetében is. Senki se tudja nálam jobban, hogy ön mennyire szereti a mi drága Kolumbiánkat. Emlékszik rá, hogy mentünk fel együtt a Monte Sacróra Rómában, hogy azon a megszentelt földön esküt tegyünk hazánk szabadságának kivívására? Bizonyára nem felejtette el azt a napot, mely örök dicsőség számunkra, azt a napot, mely, hogy úgy mondjuk, valami jövődöbeli esküt előlegezett, a pusztá reménység alapján, amelyre semmi okunk sem volt.

Ha oly távol volt is, mily közelről szemlélhetett ön engem, Mesterem! Mily mohó kíváncsisággal figyelhette lépteimet, azokat a lépteket, amelyeket már jó előre éppen ön irányított! Ön szoktatta a szívemet szabadságra, igazságra, nagyra, szépre. Azon az úton jártam, amelyet ön mutatott. Ön volt a vezetőm, ha valahol egy európai partvidéken üldögélt is. El se tudja képzelni, milyen mélyen a szívembe vésődtek azok a tanítások, amelyeket öntől kaptam; egy jöttányit se hagyhattam veszendőbe menni azokból a bölcs szavakból, amelyekkel megajándékozott. Mindig ott lebegtek lelki szemeim előtt, úgy követtem őket, mint csalhatatlan útmutatóimat. Szóval látta a viselkedésemet, látta leírt gondolataimat, papíron megfestett lelkemet, és bizonyára mondogatta is magában: mindez az enyém, én ültettem ezt a növényt, én öntöztem, én gyámolítottam zsenge korában, most pedig már erős, hatalmas és termékeny, íme a gyümölcsei; mind az enyém, hadd ízlelem őket a kertben, amelyet én ültettem be, hadd élvezem baráti karjainak árnyékát, mindehhez elévülhetetlen és kizárólagos jogom van.

Igen, kedves barátom, ön velünk van; ezerszer is boldog az a nap, amelyen ön Kolumbia partjaira lépett. Még egy tudós, még egy igaz ember koszorúzza Kolumbia fölemelt fejét, homlokát. Nem bírok magammal, úgy szeretném mdni, mik a tervei, milyen szándékok vezérlik; majd belepusztulok a türelmetlenségbe, főleg azért, mert nem tudom karomba szorítani önt; ha már nem tudok önhöz sietni, legalább ön siessen énhozzám; mit sem veszít vele; elbűvölten veheti szemügyre, hogy milyen mérhetetlen nagy hazája van, mit munkált ki a szabadítóknak, az ön testvéreinek győzedelmes vésője az önkény sziklaszirtjéből. Nem, nem fog betelni azoknak a képeknek, óriási dolgoknak, kincseknek, titkoknak, csodáknak a látványával, amelyekkel ez a büszke Kolumbia van tele. Jöjjön a Csimborasszóra, hágjon vakmerő lábbal a titánok lépcsejére, a fold koronájára, az új Világegyetem bevehetetlen bástyájára. Onnan a magasból széttekinthet, és ha majd onnan látja az eget és a földet, bámulja a teremtett földi világ csodáját, elmondhatja: két örökkévalóság szeme rajtam: a múlté és a jövőé; és a természetnek ez a trónusa, akárcsak teremtője, éppoly tartós, ronthatatlan és örök lesz, mint a Mindenség Atyja.

Ugyan honnan mondhatná el ezt ilyen magasra emelt fővel? Ön a természet barátja, jöjjön hát, és faggassa ki koráról, őseredeti életéről és lényegéről; abban a hanyatló világban, ennek a jóságos Anyának csak ereklyéit, hulladékait láthatta. Ott meggörnyeszi az évek, a nyavalyák és a dögletes emberi lehelet súlya; itt a szeplőtlen, szép hajadon várja, akit magának a Teremtőnek keze ékesített föl. Nem, a tisztátalan emberi tapintás még nem hervasztotta el isteni bájait, csodálatos kellemét, érintetlen erőnyeit.

Barátom, ha ilyen ellenállhatatlan bájak se késztetik rá, hogy hozzám siessen, valami vonzóbb csalétekhez folyamodom. A barátságra hivatkozom.

Mutassa meg ezt a levelet az Alelnöknek; kérjen tőle pénzt a nevemben, és utazzon hozzám.

BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ CIKKE A CENTINELA EN CAMPANÁ-BAN A NEMZETKÖZI HELYZETRŐL

HUAMACHUCO, 1824. MÁJUS 4.

VÁLASZ A LIMAI ÚJSÁGOKBAN KÖZÖLT ÖSSZES HAZUGSÁGRA ÉS VÁGYÁLOMRA

Több külföldi újságyújteményt kapunk Londonból, Jamaikából és Havannából; március 5-i újság a legfrissebb köztük; kivonatolunk belőlünk néhány cikket, ami rendkívül érdekes. De az egész lapkötegről ugyanezt mondhatjuk, mert fölöttébb fontos híreket tartalmaz. Lapunk terjedelme nem engedi meg, hogy akár a legnagyobb figyelemre méltó írásokat is közöljük. Majd később közzétesszük a valóban kiemelkedő cikkeket.

Szinte csodálatos módon minden európai újság egyetért az alábbiakban:

Spanyolország. VII. Ferdinánd javában buzgólkodik, hogy új vermeket ásson szánandó népének, és minden állampolgárra vonatkozóan az egyházi hatóságnak adta át a közönséges bíraskodás jogát: ugyanis a király elrendelte, hogy minden polgári és katonai hatóság adjon meg minden segítséget minden papnak, aki csak élni akar korlátlan bírói hatalmával a többi alattvaló fölött, hogy ezeknek a nyomorult rab-szolgáknak megjavítsa szokásait, és megtorolja vétkeit. Egyszóval Ferdinánd egyetlen inkvizíció helyett 200 000 inkvizítort rendszeresített, akiknek bírósága utcán, téren, lakóháznál ülésezik, vagy akárhol, ahol csak az emberi gyöngeséggel bizonytalán együtt járó bűnöket és erkölcstelen cselekedeteket követnek el.

Annak a gyalázatos Ferdinándnak volt képe kegyelmet és megbocsátást, szabadelvű rendeleteket és engedményeket kihirdetni: a legünnepélyesebb, a legszentségebb nemzeti kötelezettségeket vállalta az angolokkal, amerikaiakkal és más nemzetekkel szemben, egészen az elmúlt év szeptemberének végéig. Önként, a maga jószántából, ahogy ő maga mondta; azután másnap, október 1-én mindent eltöröl, mindent visszavon, és kijelenti, hogy ami volt, az mind semmi. Ilyen csodát még maga a Jóisten se tett idáiggy hát Riegót felakasztják, felnégyelik, nagyokat és kisembereket egyaránt üldöznek, számkivetnek, bebörtönöznek. A kötelezettséget, amit a nemzetgyűlés vállalt, megtagadják. Az Egyesült Államokkal és Angliával kötött szerződéseket semmisnek nyilvánítják. A közületi adásvételek, a magánszerződések, az érdemnek és az erénynek megadott elismerés, a megvalósított újítások, a szentesített törvények és rendelkezések, minden füstbe ment, ami volt, minden semmivé lett. Úgy tetszik, hogy a rombolás szelleme fűti Ferdinándot, és a király mit sem akar tanulni az égtől, csak olyan akar lenni, mint a villám, ami mindent porrá sújt.

Franciaország. A francia kormány, amely alávaló árulást követ el a nemzetek törvényei és Spanyolország szentséges jogai ellen, szóval Franciaország magára hagyta, kárhozatos sorsára hagyta Spanyolországot, vagyis átengedte Ferdinánd dühének, üldözői, a pokoli bíróság fekete csatlósai dühének. Angouléme herceg úgy tért vissza Franciaországba, hogy fel volt háborodva Ferdinánd miatt, és úgy vitte magával csapatai nagy részét, hogy nem fegyverezte le az alkotmánypárti hadsereget, és nem verte szét a királypártiakkal harcban álló erős katonai csoportokat.

Végül kiderült, hogy Franciaország nem akarta visszataszítani Spanyolországot a régi zsarnokságba, hogy vonakodott ellenségként bevonulni Spanyolországba, és hogy Oroszország készítette fenyegetéssel erre a hitszegő és aljas lépésre. Tehát Oroszország a közvetlen felelős ezért a szentségtörő háborúért. A jelek szerint Franciaország magába szállt, és következésképpen felismerte jól felfogott érdekeit: semmit sem akar Anglia ellenében, hogy bele ne bonyolódjék valami katasztrófalánclatba. Déli Amerika ellenében sem akar semmit, ahogy hivatalosan közölte a brit kormánnyal; tehát Franciaország felől semmitől sem kell tartanunk. Mintha már hajlana rá, hogy elszakadjon attól a gálád szövetségtől, amelyet Oroszország sző a népek ellen, mert Franciaország nem akar áldozatul esni vagy az orosz uralomnak, ha Oroszország győz,

vagy a brit befolyásnak, mert Nagy-Britannia mindent megtehet liberális elveivel, gazdagságával, hajóival és hadaival. Franciaország azt mondja: *két küzdő kolosszus közt, akármelyik győz is, én csak zsákmány leszek*; így visszatér igazi politikájának útjára, és más nagy nemzetekkel együtt mint nagy, tehetetlen tömeg, Anglia és Oroszország közé akar állni. A jelek szerint Franciaország nem fog más részt vállalni a jelenlegi ügyben, csak a közvetítő békés szerepét.

Ausztria. Ausztria ugyanolyan szándékokat nyilvánított ki, mint Franciaország: nem akar háborút Törökországban, de Amerikában sem: mint a béke barátja, közvetítésre ajánlkozik. Ausztria hivatalos lapjai új viharokat jeleznek Európa keleti részén, de olyan sajnálkozó hangon, hogy ez nyilvánvalóvá teszi érzelmeiket; Ausztria ugyanolyan okokból ugyanolyan szívvel, ugyanolyan szemmel ítéli meg manapság a helyzetet, mint Franciaország.

Poroszország. Poroszország mintha szenderegne Európa ellentétes érdekeinek ütközése közepette. Poroszország állítólag Ausztriával tart fenn szoros kapcsolatokat, hogy ellensúlyozza Sándor törekvéseit. Mindebből azt szűrhetjük le, hogy Európa türelmetlenül és kelletlenül viseli Oroszország hatalmi túlsúlyát, és hogy ebből az általános semlegesség következik a brit befolyás vagy a kozákuralom meggátolása végett.

Oroszország. Oroszországnak egymillió katonája áll készen, hogy hadba vonuljon Törökország ellen, hogy majd később a törökök ne alkalmatlankodjanak neki déli Európa tervezett meghódítása közben. Sándor rákényszerítette Franciaországot, hogy háborúba lépjen Spanyolországban. Sándor megnyerte magának Ferdinánd szívét, ő tanácsolja Ferdinándnak azokat a szörnyű intézkedéseket, amelyek még magát Titust is meggyűlöltetnék, és amelyek mindazt felülműlják, amit annak előtte követett el a Bourbonok szörnyetege, a szerzetesek királya. Sándor tanácsolja Ferdinándnak Amerika újraelfoglalását, mintha ennek a két zsarnoknak természetfölötti hatalma volna, hogy a lehetetlent is véghezvigye; mintha egy szabad világot bebörtönözhetne két zsandár, egy szibériai meg egy kasztíliai. Európában már nem talált párthíveket Oroszország, ezért a nyomorúságos Spanyolországban kereste őket, az elkeseredettek utolsó menedékében.

Anglia. Anglia már belefáradt Lord Castlereagh-be, teljes változást hajtott végre a politikájában, odahagyta a legitimistákat, és a népek ügyét tette magáévá, mert a legitimisták éppoly igaztalanok, amilyen hálátlanok, a népek pedig éppoly ártatlanok, amilyen hálásak. Ennélfogva Anglia Törökország ellen Görögországot védelmezi, Oroszország ellen Törökországot, Spanyolország ellen Amerikát, Portugália ellen Brazíliát, és ezt a két népet, a spanyolt és a portugált is védelmezi tulajdon királyaik ellen. Anglia már elismerte Déli Amerika függetlenségét, diplomáciai megbízottakat küldött az új köztársaságokba, tudomására hozta Európának, hogy elhatározta ezeknek az új országoknak támogatását; felhívta Spanyolországot, hogy béküljön meg Amerikával, megkérdezte Franciaországot, hogy segíteni szándékozik-e vagy nem Spanyolországot a függetlenségek ellen, Franciaország pedig azt válaszolta, hogy NEM. Ugyanezt hozták Oroszország Császáranak, valamint Ausztriának tudomására, és Ausztria ugyanazt felelte, amit Franciaország, hogy *nem hajlandó segítséget nyújtani Spanyolországnak*. Anglia a hivatalos lapjaiban azt tanácsolja gazdag kereskedőinek, hogy bőkezűen hitelezzenek Amerikának, de Spanyolországnak ne nyújtsanak kölcsönt. Anglia mind Franciaországnak, mind Spanyolországnak tudomására hozta, hogy *minden kísérletet, amely az új Amerikai Államok újrameghódítására irányul, úgy fog fel, mint az angol nemzetnek való hadüzenetet*. Szóval jelenleg a brit politika a szabadságra épül, minden valóságos érdekének alapjára. Angliának mit se kell félnie Spanyolországtól, mert az mit se tehet, az európai szárazföld többi részétől sem, mert

pillanatnyilag Oroszország fenyegeti hatalmával Európát, és így minden aggodalmat feledtet, amit a brit befolyás kelthet azon a földrészen. Igaz, Oroszország meg akar ütközni Angliával, de hogy és mivel? Keleten ellensége van, Törökország; Nyugaton Svédország és Dánia reszket az oroszok karmai közt; Délen pedig az egész Európa Második Napóleonnak tekinti Második Sándort; ezzel szemben Anglia a nemzetek függetlenségének őreként lép fel, ezt diktálja mind kormányának természete, mind az ország természetes helyzete és minden lényeges érdeke, mely a kereskedelem egyetemességére, a nemzetek gazdagságára alapul, és mindez a szabadság gyümölcse.

Egyesült Államok. Amit Angliáról mondtunk, Észak-Amerikáról is ugyanazt kell elmondanunk. Hatalmának alkotórészeivel összhangban ez a jeles köztársaság a legnemesebb nyilatkozatokat volt hajlandó tenni: elismerte Déli testvérei politikai létét, és úgy lépett a világ színe elé, mint egy bajnok, aki tetőtől talpig fölfegyverkezett Dél-Amerika védelmében a Szent Szövetség ellen. Kormányja hivatalosan közölte Oroszország Császárával azt a dicséretes elhatározását, hogy az Egyesült Államok iránt megnyilvánuló ellenséges cselekedetnek tekint minden olyan fenyegetést, amely az amerikai nemzetek ellen irányul. Ha így összefog a két legnagyobb tengeri, kereskedő és szabad nép, ugyan ki tehet bárnút is Amerika ellen, amely a maga erejéből is meg tudja védeni magát a földkerekség minden zsarnokának cselvetései ellen?

Portugáliáról semmit se mondunk, mert most is semmi, és a jövőben is semmi lesz Brazília nélkül, amely akadálytalanul halad a függetlenség útján.

Ebben a tömören, de pontosan felvázolt helyzetben mit remélhetnek Peru új hódítói? Az egész természet ellenük esküszik: rikoizhatnak bűnös terveikről, tulajdon fülükig is alig hallatszik el; senki se hallgat rájuk. Az igájuk alatt nyögő népek dühödten cibálják szolgaságuk zabláját, és mihelyt feltűnik a szabadító hadsereg, tüstént lerázzák a rabigát. Ezek a népek halálos türelmetlenséggel várják megváltásuk napját. A spanyol királpártiaktól kapott támogatás oly gyatra és oly silány, mint hatalmuk alapja. Egy zsarnok, akit gyűlöl a népe, egy nemzet, amelyből csúfot úz a föld. Európában polgárháború emészti őket; maguk az elvek, maguk a dolgok marcangolják ennek a szörnyűséges nemzetkeveréknek a szívét, amelyhez semmi sem fogható a múltban, az emberek történelmében. Bámulatos! A világ legnagyobb politikai hatalma tizenöt esztendő alatt eltűnt a föld színéről, és ez a változás mintegy varázsütésre következett be. A mérhetetlen Amerika ismét az lett, aminek Isten teremtette, és szólítja a Világot, hogy örvendjen Amerika új keletű életének. Ez a megejtő látvány úgy magával ragadja az embert, hogy senki sem tudott ellenállni neki.

Azzal zárjuk hát ezt az áttekintést, hogy Anglia, az Egyesült Államok és az egész Újvilág a leghatározottabban támogat bennünket a spanyol Peru ellen. Hogy Oroszország még nem döntött, bár Sándor nem rokonszenvez a szent szabadsággal; különben sem tehet semmit Amerikában, hiszen a világ legnagyobb hajóhadával találja szemben magát; hogy a többi európai nemzet örömmel látja, hogy milyen hatalmas piac nyílik meg kereskedelmük előtt, és hogy csak Spanyolországnak érdeke a pusztulásunk, de, akár a mesebeli fogatlan kígyó, hiába próbálja marcangolni az acélos Amerikát. Egy vas nélkül, egy hajó nélkül és szolgálalkú katonák nélkül ugyan mit tehet ez a halódó, mérgesszipirtyó? Semmit!!! Semmit!!! Semmit!!!

(SIMON BOLÍVAR)

A TRUJILLÓI EGYETEM ALAPÍTÁSA

PERU, 1824. MÁJUS 10.

**SIMON BOLÍVAR
KOLUMBIA SZABADÍTÓ ELNÖKE,
A PERUI KÖZTÁRSASÁG
MEGHATALMAZOTT DIKTÁTORA STB. STB.**

Tekintve,

1° – Hogy a Köztársaság Politikai alkotmányának 184. Cikkelye értelmében a Tartományi székhelyeken Egyetemnek kell lennie, mert ez az egyik leghathatósabb eszköz a közművelődés előmozdítására, márpedig nagyrészt a közművelődéstől függ a társadalmi jogok fenntartása és biztosítása;

2° – Hogy Trujillo Tartomány lakosságának nincs része semmilyen más oktatásban, csak abban, amit sok idő és fáradozás árán lehet megszerezni székhelyének Szemináriumában;

3° – Hogy az említett Tartomány Járásai sokat érdemelnek a Hazától az ügy iránt tanúsított hűségük miatt és a miatt a sokféle fontos szolgálat miatt, amit a Szabadító Hadseregnek tettek a Köztársaság legszorongatottabb helyzetében, elhatároztam és

ELRENDELEM:

1. Cikkely – Nyilvánítsák megalapítottalak az Egyetemet, amelynek az Alkotmány 184. Cikkelye értelmében kell működni Trujillo városában mint a Köztársaság egyik Tartományának székhelyén.

2. Cikkely – Ez az intézmény a Salvador Kollégiumban és templomában fog székelni, termeinek rendeltetését pedig az említett Egyetem Rektora fogja meghatározni, aki is Doktor Don Carlos Pedemonte Főesperes lesz.

3. Cikkely – Á Rektor majd dón Hipólito Unanue, dón Manuel Lorenzo Vidaurre és dón Manuel de Viliarán doktor segítségével fogja megalkotni a megfelelő alapszabályokat, és a lehető legrövidebb időn belül a Kormány elé fogja terjeszteni őket abban az értelemben, hogy létre kell hozni az Egyházi, egzakt és természettudományok, a Köz- és Államjog, a Bölcelet és a Széptudományok oktatását, rendszeres terv alapján, amely összhangban áll az üdvös elvekkel és a korszerű felfedezésekkel.

4. Cikkely – Az Egyetem pénzalapját a Jezsuitáknak minden Trujillo Tartományban élvezett javadalma alkotja, amit csak más célra nem szánt a Kormány; továbbá az Egyházkerületben lévő olyan Laikus Nővéri Javadalmak, amelyek Állami kezelésben

vannak, s a mondatott misék díja; a Trujillóban nevelőintézetek céljára hagyományozott emlékalapítványok; a végzős növendékek letétei vagy *hálapénzei*, valamint az az összeg, amellyel most hajlandók a Püspökség világi és szerzetes Papsága, a Közületek és a családapák hozzájárulni hazafiságból és az Ország művelésére irányuló törekvéstől vezéreltetve; az ő nevük és felajánlásaik közhírré tételnek a *Gacetá*-ban.

5. Cikkely – Az előző Cikkely rendelkezésétől függetlenül az Egyházi Tanács és a Városi Elöljáróság felhatalmazást kap, hogy mindkettő terjessze be a maga tervezetét ezeknek a pénzalapoknak növelésére, hogy kellőképpen megfizessék a tanárokat, és fedezzék a testület egyéb szükségleteit.

6. Cikkely – A Rektor széles körű felhatalmazást kap, hogy járjon el az Egyetem megszervezése és megnyitása végett, és legyen tudatában, hogy olyan munkában fáradozik, amely a Kormánynak különösképpen a szívéen fekszik.

Nyomassák ki, adassák ki és tétessék közhírré.

Kelt Huamachucóban, a Főhadiszálláson, 1824. május 10-én. – A Köztársaság 3. évében.

SIMON BOLÍVAR

Öméltósága megbízásából

JOSÉ SÁNCHEZ CARRIÓN

A PANAMAI KONGRESSZUS ÖSSZEHÍVÁSA

LIMA, 1824. DECEMBER 7.

Lima, 1824. december 7.

**(KOLUMBIA, MEXIKÓ, RÍO DE LA PLATA CHILE
ÉS GUATEMALA KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYÁNAK)**

Nagy és jó barátom!

Tizenöt évig folytattunk áldozatos küzdelmet Amerika szabadságáért, hogy létre-

hozzuk azt a biztonsági rendszert, amely békében és háborúban új életünk védőpajzsa lesz, cs már itt az ideje, hogy az amerikai köztársaságokat, az egykori spanyol gyarmatokat összefűző érdekek és kapcsolatok olyan alapra támaszkodjanak, amely tartóssá, ha lehetséges, örökössé teszi ezeket a kormányokat.

Ennek a rendszernek a kialakítása és egy ilyen nagy politikai képződmény hatalmának megszilárdítása egy olyan magasztos tekintélyre váró munka, amely irányítja kormányaink politikáját, s amelynek befolyása fenntartja kormányzati elveink egyöntetűségét, s amelynek pusztá neve lecsendesíti viharainkat. Ez a tiszteletre méltó tekintély csakis olyan meghatalmazottak gyűlése lehet, akiket köztársaságaink neveznek ki, és akik annak a győzelemnek a jegyében gyűlnek össze, amelyet fegyvereink vívtak ki a spanyol hatalom ellen.

Ezekkel a gondolatokkal mélységesen áthatva, mint Kolumbia köztársaság elnöke 1822-ben felhívtam Mexikó, Peru, Chile és Buenos Aires kormányát, hogy' alkossunk szövetséget, és a Panamai Földszoroson vagy más, többségi határozattal kiválasztható helyen hívjuk össze minden állam meghatalmazottainak gyűlését, „hogy tanácsot adjon a nagy összetűzésekben, módot adjon kapcsolattartásra a közös veszélyekben, hű tolmács legyen a nyilvános egyezkedésben, ha bonyodalmak adódnak, és végezetül, hogy békéltető legyen viszályainkban.”

Peru kormánya abban az évben július 6-án szövetségi és társulási szerződést kötött Kolumbia teljhatalmú megbízottjával; ebben a két fél jószolgálati feladatokra vállalkozott az egykori Spanyol-Amerika kormányainál, hogy mind annyiunkat bekapcsolja a megállapodásba, és így megvalósuljon a társult államok közgyűlése. Hasonló egyezményt kötött 1823. október 3-án Mexikóban Kolumbia rendkívüli mexikói kiküldötte, és alapos okunk van azt remélni, hogy a többi kormány is hallgatni fog a legfontosabb érdekei szavára.

Ha tovább halogatnánk a ténylegesen már társult köztársaságok teljhatalmú megbízottainak közgyűlését, egész addig, amíg a többiek is nem csatlakoznak, megfosztanánk magunkat azoktól az előnyöktől, amelyekkel már összeülésétől fogva járna ez a gyűlés. Ezek az előnyök bámulatosan növekedni fognak, ha szemügyre vesszük, hogy milyen képet mutat a politikai világ, különösképpen az európai földrész.

Mexikó, Kolumbia és Peru meghatalmazottainak összeillése ki tudja, meddig elodázódnék, ha maguk közül a szerződő felek közül nem mozdítaná elő az egyik; hacsak nem valami új és külön megállapodásra várunk e nagy cél megvalósításának idejével és helyével kapcsolatban. Tekintve a bennünket elválasztó távolság okozta nehézségeket és késedelmeket, valamint a közérdekből fakadó más magasztos okokat, erre a lépésre szántam el magam, azzal a céllal, hogy elősegítem meghatalmazottaink haladéktalan összeülését, amíg a többi kormány a már folyamatban lévő előkészületekkel foglalkozik, küldöttségének összeállításával és kinevezésével.

Ami a gyűlés összeülésének időpontját illeti, bátorkodom úgy vélni, hogy semmi akadálya sem lenne, hogy akár a mai naptól számított fél éven belül megvalósuljon; és azzal is bátorkodom kecsagetni magamat, hogy az a hó óhaj, amely minden amerikait eltölt, hogy felmagasztalja Kolumbusz világának hatalmát, csökkenteni fogja azokat a nehézségeket és késedelmeket, amelyeket a minisztériumi előkészületek okoznak, és a különböző államok fővárosa és a gyűlés központi székhelye közt lévő távolság.

Ha a világ fővárost akarna választani, úgy tetszik, hogy a Panamai Földszoros volna megfelelő erre a dicső sorsra, mert a földkerekség közepén terül el, egyfelől Ázsiára, másfelől Afrikára és Európára tekint. A fennálló egyezményekben Kolumbia kormánya fel is ajánlotta a Panamai Földszorost erre a célra. A Földszoros egyenlő távolságra van a végektől, ezért ez lehetne a társult államok első gyűlésének ideiglenes székhelye.

Magam is csatlakozom ezekhez a véleményekhez, és szíves örömet küldöm Panamába ennek a köztársaságnak a megbízottait, mihelyt lesz szerencsém megkapni a kívánt választ erre a körlevélre. Bizonytal semmi sem teljesíthetné úgy szívem forró vágyát, mint a társult kormányok hozzájárulása, amit remélek, hogy megvalósítsuk Amerikának ezt a magasztos ünnepét.

Ha Méltóságod nem kegyeskedik csatlakozni ehhez a tervhez, mondhatom, óriási késedelmet és károkat fogunk szenvedni, pedig a mozgásban lévő világ mindent siettet, és rovásunkra is siettethet.

A meghatalmazottak első értekezletein ünnepélyesen, többségi akarattal lehet meghatározni a gyűlés székhelyét és jogkörét; és akkor mindent elérünk.

Azon a napon, amikor meghatalmazottaink kicserélik megbízólevelüket, elévülhetetlen korszak kezdődik el Amerika diplomáciai történetében. Száz évszázad múltán, ha majd az utókor közjogunk eredetét kutatja, és megemlékezik azokról az egyezményekről, amelyek eldöntötték a sorsát, tisztelettel fogja számba venni a Földszoros jegyzőkönyveit. Meg fogja találni bennük az első szövetségek tervét, amely a világhoz fűződő kapcsolataink menetét szabja meg. Akkor ugyan mi lesz majd a Korinthuszi Földszoros a Panamaihoz képest?

Nagy és jó barátja,

SIMON BOLÍVAR

JÓSÉ SÁNCHEZ CARRIÓN
Miniszterelnök és Külügyminiszter

**SANTANDER TÁBORNOKHOZ ÍRT
LEVÉL,
AMELYBEN BOLÍVAR AMERIKA
ÁLTALÁNOS POLITIKAI
HELYZETÉVEL
FOGLALKOZIK ÉS AZOKRA
A TANULMÁNYOKRA IS KITÉR
AMELYEKET Ő MAGA
FOLYTATOTT**

IFJÚKORÁBAN

AREQUIPA, 1825. MÁJUS 20.

Arequipa, 1825. május 20.

E. DE P. SANTANDER TÁBORNOK ÖMÉLTÓSÁGÁNAK

Kedves Tábournok úr!

Elizáidé ezredes, La Mar tábornok unokaöccse, Kolumbia tisztje, valamint Guayaquil szülötte, küldöttségbe megy önhöz, és magával viszi azokat a zászlókat, amelyeket a Sucre tábornok parancsnoksága alatt harcoló szabadító hadsereg zsákmányolt az ellenségtől.

Sucre tábornoktól úgy hallom, hogy kimerítően ír önnek a hadsereg minden dolgáról, és én nagyon örülök, hogy ön is értesül a csapatok jelenlegi és valóságos helyzetéről.

Gondolom, elég kellemetlenül érintette, hogy hiába várja azokat a jelentéseket és tájékoztatásokat, amelyeket minden kormány joggal elvár a szolgálatában álló csapatoktól; de ne csodálkozzon úgy rajta, gondolja meg, hogy én közelebb vagyok a csapatokhoz, mégis csak bizalmas levelekből tudok valamit róluk, mert se Sucre tábornoknak, se énnekem nincs vezérkarunk, egyáltalán senkink sincs, aki elláthatná ezt a munkát. Több mint ezer mérföldön terül el az az ország, ahol tevékenykedünk, de csak négy emberünk van egy-egy nagyon fontos feladat elvégzésére. Egyszerre két köztársaságot hozunk létre, hódítjuk, szervezzük őket; politikai gondok közt élünk, mert az igazság és a tapintat olyan megfontoltságot követel tőlünk, hogy arra tekintettel kell lennünk. Eelső-Peru valamikor a Buenos Aires-i alkirálysághoz tartozott, és annak a köztársaságnak a kongresszusa semmit sem határoz el véglegesen és világosan. Nem hagyhattuk az országot se az ellenség, se a fejetlenség martalékául. Ezek a tartományok nem akarnak se peruiak, se argentinok lenni, hanem függetlenekgy aztán fő a fejünk, hogy sértetlenül kivágyjuk magunkat ebből az éppoly szövevényes, mint nehéz helyzetből. Egész politikámat a jóhiszeműségre alapozom, ezért tisztos eredményt várok.

Jövő február 10-re összehívtam a perui kongresszust, hogy a perui képviselet megtárgyalja a vitás ügyeit szomszédjaival. Mihelyt ezt elintézem, Kolumbiába megyek, gondtalanul élek pár hónapig, azután meg tovább vonulok, akárhová, csak Kolumbiában nem maradok. Ha a kormány hajlandó Mexikóba küldeni mint diplomáciai megbízottat, örülni fogok, mert Mexikó végeredményben kellemes, egészséges és független ország.

Mexikóról jut eszembe: egy victoriai barátomtól levelet kaptam, nagyon kér, hogy legyen már valami abból a szövetségből; ebből a célból én meg a perui kormányt kértem, hogy képviselői siessenek a Földszorosra, ugyanaz a barátom azt mondja, hogy Mexikó énrám fog szavazni, engem akar az Unió generalisszimuszának. Én nem kívánom ezt a generálisságot, ha nagyon hízelgő is, és nagyon köszönöm, hogy a mexikóiaknak ilyen jó véleményük van rólam. Kérve kérem, tájékoztassa a

képviselőket a Földszoroson, hogy semmiképpen se úgy állapotodjanak meg, hogy egy kolumbiai tábornokot, kiváltképpen engem nevezzenek ki a szövetség katonai parancsnokává. Ez nem méltányos lépés, mást se érünk el vele, csak vetélkedést, bosszúságot.

Sose feledje azt a három politikai tanácsot, amit adni bátorkodtam önnek: először, hogy nem kell bevennünk a szövetségbe Rio de la Platát; másodsor, hogy az Egyesült Államokat sem, és harmadszor, hogy Havannát nem kell felszabadítani. Ezt a három dolgot nagyon fontosnak tartom, mert azt hiszem, hogy a szövetségünk úgy is tökéletesen megáll a lábán, ha nem terjeszkedik a Déli és Északi végekig, és nem hoz létre egy másik Haiti köztársaságot. A spanyolok felől már nem fenyeget veszély bennünket, de bezzeg fenyeget az angolok felől, mert azok mindenhatók, és ennél fogva félelmetesek. Havannát illetően meg kell mondanunk Spanyolországnak, hogy, ha békét nem köt, hamarosan elveszíti két nagy szigetét. Ezt már említettem önnek, de most megismétlem, hátha nem kapta meg a leveletem. Sucre tábornok nagyon szeretné, ha létrejönne ez a hadi vállalkozás, de még nem tudtam találkozni vele, hogy kifejtsem neki a nézeteimet.

Mihelyt Callaót be vesszük, ami augusztusban megtörténik, 3000 Déli katonát küldök a Földszorosra a kolumbiai csapatokból. Előbb nem, mert nem tudom, hogy ön hamarosan a Földszoroson lesz-e, és mert a hajóraj, amelynek szállítania kell őket, most Callaót tartja zár alatt. De azért, ha máris akarja őket, csak szóljon, bár nem hiszem, hogy egyelőre szükség volna rájuk. Még nem tudom pontosan, hogy ki megy ezekkel a csapatokkal, sem azt, hogy melyik zászlóalj lesznek, mert ez a pillanatnyi döntéstől és a csapatok állapotától függ. Mindenesetre akkorra ön megkapja ezeket a csapatokat, és többet is, ha kíván; ott használja fel őket, ahol jónak látja, számíthat rá, hogy *egészséges* testű és lelkű emberek lesznek, és nagyon hasznosak azokban az országokban, amelyeket a forradalom ragálya fenyeget; de persze amíg nem alkalmazkodnak az éghajlathoz, és amíg nem tudják ellátni az erős helységek őrségét, ezt ismételten elmondom, Turbacóba, vagy Ocanába, Valenciába, vagy Caracasba helyezték őket. Ebben a tekintetben tegyen előzetes intézkedéseket, de nemcsak 3000 emberrel, hanem másik 3000-rel kapcsolatban is, akik útnak indulhatnak, ha ön kéri: mindannyian *déli*ek. Különböznélne számíthatson rá, hogy több is mehet, hacsak cundinamarcai és venezuelai veteránok nem, akik Délen éppen olyan hasznosak lehetnek, mint Cundinamarcában, ahol oly kiváló hazafias szellem uralkodik, hogy az kétségkívül méltó rá, hogy belőle fakadjon a kolumbiai lelkület.

Egy hete érkeztem ebbe a városba. Elég szép vidék, és rokonszenves emberek lakják. Kolumbiai honfitársainkkal olyan jól bántak itt azelőtt, hogy azoknak úgy megtetszett, hogy énnekem már azt a gondolatot sugallták, hogy ez a város még Limával is vetélkedhet, de ez tévedés: láma műemlékei többet érnek, mint Arequipa ragyogása. Ez a város bájos pásztorlány, Lima pedig szépséges nagyasszony, akit kifosztottak a tolvajok, és aki felett kissé eljárt az idő; de azért, ha az Inkák városa nagyobb is, Arequipa Peru második városa. Még tizenöt-húsz napot töltök itt, elrendezem az itteni dolgokat, mert elég nagy zűrzavar uralkodott. Azután Cuzcóba megyek, fel akarom keresni a Nap templomát és az Inka romokat és abban a tartományban is rendet csinállok, mert nyilván ott sincs valami nagy rend. Augusztusban átmegek Felső-Peruba.

Megszemléltem itt a larai hadosztályt: 3500 ember a lehető legjobb körülmények közt, azt mondják, ugyanilyen a córdobai hadosztály is. Ezek a csapatok jól fel vannak ruházva, jól fizetik, jól táplálják őket: a kolumbiai hadosztály három hónap alatt több mint félmillióba, vagy ki tudja, talán sokkal többbe került. Csak itt több mint négyszáz-ezer durót adtunk ki rájuk. Így hát az egész kolumbiai hadsereg eddig egymillió pesóba

is belekerülhetett az idén az élelmezést nem is számítva, mert azt majdnem teljesen a lakosságtól kapta. Meg is érdemi ez a szép hadsereg: most várok kétmillió pesót Angliából, hogy kiegészítsem a zsoldját, minden hátralékot kifizetünk.

Mellékelek egy rendeletet, ami Felső-Perura vonatkozik: a Buenos Aires-iek ugyanazt kívánják, amit azok a tartományok: mindenki azt akarja, hogy a népakarat döntsön, ezért én sem tiltakoztam ellene, sőt én kívántam legjobban, és csak azért nem tartattam már előbb népszavazást, mert nem volt határozott felhatalmazásom rá a kongresszustól. Ma azért adtam ki ezt a rendeletet, hogy kedvére tegyek Rio de la Platának, mert meg vagyok győződve róla, hogy ez a barátságos lépés semmilyen kárt nem okoz majd Perunak.

Legyen szíves, állapodjon meg a limai kormánnyal annak a 3000 embernek a dolgában, akinek a Földszorosra kell mennie, mert amikor az ön határozata megérkezik, én valószínűleg Felső-Peruban leszek; Callaóból kell hajókat küldeni értük, mert ezen a partvidéken nagyon kevés van, eddig nagyon gyér volt itt a kereskedelem, a spanyolok nem engedték, hogy megnyissák ezeket a kikötőket.

Örömmel olvastam a *Morning Chronicle* egyik cikkében, hogy elismerték Kolumbiát és Mexikót, és késeibb Buenos Airest is el fogják ismerni. Chiléről azt mondja, hogy az angol kormánynak nincsenek megbízható értesülései róla, Peruról és Guatemaláról pedig nem mond semmit; de majd mond Ayacucho után, az remek közvetítő és nyomós politikai érv. Azt is végtelen örömmel olvastam, amit önről mond Mr. de Mollien. Igazában mégiscsak hízelgő, ha egy szolgalelkű, ravasz gót megdicsér egy hazafit, aki egy köztársaság élén áll. Azt mondja, hogy önnek *kivételes tehetsége van az alkudozásra*. Ez egy olyan európai véleménye, aki okoskodik, hiszen azért fizetik, hogy kedvükben járjon az új államoknak. Nagy örömet szerzett nekem ez a megjegyzés, amit önről tett ez az úr. Amit énről mond, az ködös, hamis és igaztalan. Ködös, mert nincs tekintettel a tisztemre, amit betöltök; hamis, mert olyan fölényességet tulajdonít nekem, ami nincs bennem; és igaztalan, mert nem felel meg a valóságnak, hogy nagyon elhanyagolt neveltetésben részesültem, hiszen anyám és gyámjaim mindent megtettek, ami csak lehetséges, hogy tanuljak: hazám legkiválóbb nevelőivel tanítottak. Ismeri Robinsont, őtöle tanultam írást-olvasást és nyelvtant; irodalomra és földrajzra híres honfitársunk, Bello oktatott; csak az én kedvemért számtani akadémiát szervezett Andújar atya, aki nagyon nagyra tartotta Humboldt bárót. Azután Európába küldtek, hogy a San Fernando akadémián folytassam számtani tanulmányaimat, idegen nyelveket is tanultam kiváló madridi tanároktól; egész nevelésemet a tudós Uztariz örgróf irányította, az ő házában laktam. Egészen kis gyerek koromban, talán még túl korai is volt, vívó-, tánc- és lovaglőleckéket kaptam. Kétségtelen, hogy nem tanultam Arisztotelész filozófiáját, sem a bűn és a tévelygés törvénykönyveit; de meglehet, hogy Mr. de Mollien nem tanulmányozott olyan alaposan, mint én olyan szerzőket, mint Locke, Gondilláé, Buffon, D'Alambert, Helvétius, Montesquieu, Mably, Filangieri, Lalande, Rousseau, Voltaire, Rollin, Berthot és az ókor minden klasszikusa, köztük bölcselek, történetírók, szónokok és költők, és Spanyolország, Franciaország, Olaszország minden modern klasszikusa és az angolok nagy része. Mindezt nagyon bizalmasan mondom önnek, nehogy azt higgye, hogy szegény elnöke olyan rossz neveltetést kapott, ahogy Mr. de Mollien mondja; ha különben semmi is az, amit tudok, azért úgy neveltek, ahogy csak lehetett egy előkelő gyereket Amerikában a spanyol uralom alatt.

Azt mondják, hogy bőbeszédű vagyok; inkább azt mondanám, hogy nem vagyok szabatos, mert csakugyan nem vagyok az, a hevességem, hirtelenségem és türelmetlenségem miatt; nem tudom, hogy lehetne bőbeszédű egy türelmetlen és heves ember. Én, ha rendetlenül és összevissza is, kevés szóba sűríttem a gondolatokat.

Tábornok úrnak szívbéli barátja,

BOLÍVAR

GONDOLATOK A PANAMAI KONGRESSZUSRÓL

1826

A Panamai Kongresszuson Amerika minden képviselője és O Brit Felsége Kormányának egy diplomáciai megbízottja fog összeülni. A jelek szerint ez a Kongresszus arra hivatott, hogy a legszélesebb, vagy legrendkívülibb, vagy legerősebb szövetséget hozza létre, amely valaha is volt a világon. A Szent Szövetségnek nem lesz akkora hatalma, mint ennek a szövetkezésnek, feltéve ha Nagy-Britannia hajlandó részt venni benne, mint Alapító Tag. Az emberiség ezerszer is megáldaná ezt az egészséges szövetséget, és mind Amerika, mind Nagy-Britannia learatná a gyümölcseit. Közjogi szabályzatra tennénk szert, ehhez igazíthatnák általános magatartásukat az államok és társadalmak.

1. – Az új világ önálló országokká szerveződnek, és mindet szövetségbe fogná egy közös törvény, amely meghatározná külső kapcsolataikat, és állandó közgyűléssel biztosítaná tartós rendjüket.

2. – Ezeknek az új Államoknak a léte új biztosítékot kapna.

3. – Angliára tekintettel Spanyolország békét kötne, a Szent Szövetség pedig elismerné a születő országokat.

4. – A belső rend minden egyes országon belül is és a különböző Államok egymás közti viszonyában is sértetlenül megmaradna.

5. – Egyikük se lenne gyenge a másikhoz viszonyítva, egyikük se lenne erősebb, mint a többi.

6. – A dolgoknak ebben az igazán új rendjében tökéletes egyensúly jönne létre.

7. – Közös erővel lehetne fellépni annak az országnak a védelmében, amelynek külső ellenség vagy felforgató csoportok miatt gyúlne meg a baja.

8. – A származás és bőrszín különbözősége elveszteni szerepét és jelentőségét.

9. – Amerika nem félne többé attól az iszonyú szörnyetegtől, amely elnyelte Santo Domingo szigetét; de az őslakók számbeli túlsúlyától se félne.

10. – Egyszóval a szabadság és a béke szent jegyében valósulna meg a társadalmi reform, de szükségképpen Angliának kellene egyensúlyban tartania ezt a mérleget.

Nagy-Britannia kétségkívül tekintélyes előnyökre tenne szert ezzel a megoldással.

1. – Európában fokozatosan növekednék a befolyása, és döntései sorsszerű érvényre jutnának.

2. – Amerika olyan lenne neki, mint valami dús kereskedő-paradicsom.

3. – Amerika őrajtuk keresztül tartaná a kapcsolatait Ázsiával és Európával.

4. – Az angolok egyenlő jogokat élveznének az amerikai állampolgárokkal.

5. – A kölcsönös kapcsolatok révén a két ország idővel egyenlővé válnék.

6. – Az amerikaiak a brit jellemet és a brit szokásokat tekintenék jövőbeli létük mintaképének.

7. – Századok múltával talán az egész világon csak egyetlen ország lenne – egy szövetségi állam.

Ilyen gondolatokat forgatnak a fejükben a legmagasabb rangot viselő némely amerikaiak, türelmetlenül várják, hogy ez a terv napirendre kerüljön a Panamai Kongresszuson, mert ez lehet az az alkalom, amikor megszilárdul az egység az új államok és a Brit Birodalom közt.

A SZABADÍTÓ LEVELE JÓSE ANTONIO PÁEZ TÁBORNOKHOZ BOLÍVAR VISSZAUTASÍTJA A NEKI TULAJDONÍTOTT „BONAPARTISTA” TERVEKET

LA MAGDALÉNA, 1826. MÁRCIUS 6.

**JÓSE ANTONIO PÁEZ VEZÉNYLŐ TÁBORNOK ÚR
ÖMÉLTÓSÁGÁNAK**

Kedves tábornok úr, kedves barátom!

Megkaptam a múlt év október 1-jén kelt nagyon fontos levelét, amit Guzmán úrral küldött, akit némi meglepetéssel fogadtam és hallgattam meg, mert rendkívüli küldetésben jár. Ön azt mondja, hogy Kolumbia majdnem ugyanolyan helyzetben van, amilyenben Franciaország volt, amikor Napóleon Egyiptomban tartózkodott, és én is biztosan azt mondom, amit Napóleon: „Mentsük meg a hazát, mert a bajkeverők elveszejtik.” Mi tagadás, az ön levelét majdnem teljes egészében az igazság diktálta, de az igazság egymagában nem elegendő egy terv sikeréhez. Azt hiszem, hogy ön nem elég elfogulatlanul ítélte meg az emberek és a dolgok helyzetét. Kolumbia sem Franciaország, én sem vagyok Napóleon. Franciaországban sokat gondolkodnak és még többet tudnak, a lakosság egyöntetű, és ráadásul a háború a szakadék szélére sodorta az országot. Nem volt más nagy köztársaság, csak a francia, pedig azelőtt Franciaország mindig királyság volt. A köztársasági kormány elvesztette a hitelét, és úgy lezüllött, hogy mélységes utálat vette körül. A Franciaországot kormányzó szörnyetegek egyaránt kegyetlenek és tehetségtelenek voltak. Napóleon nagy volt, egyedülálló, és ráadásul rendkívül becsvágyó. Itt nincs semmi ilyesmi. Én nem vagyok Napóleon, nem is akarok az lenni; Caesart sem akarom utánozni, még kevésbé Iturbidét. Ezeket a példákat méltatlannak tartom a dicsőségemhez. Emberi büszkeség még nem kapott annál becsesebb címet, hogy Szabadító. Akkor már nem lehet ennél alább adni. Különben is a mi népünkben nincs semmi francia, semmi, de semmi. A Köztársaság fölemelte az országot, dicsőséget és jólétet szerzett, törvényeket és szabadságot adott neki. Kolumbia vezetői se nem Robespierre-ek, se nem Marat-k. Amikor a remény megszületik, már megszűnt a veszély: ennél fogva semmi sem követel ilyen lépést. Kolumbiát köztársaságok veszik körül, és Kolumbia sose volt királyság. Egy trón magassága és ragyogása egyaránt rémítő lenne. Odalenne az egyenlőség, és a népzászlaját minden jogától megfosztaná egy új arisztokrácia. Szóval, barátom, nem vagyok képes belátni, hogy annak a tervnek, amit Guzmántól hallok, értelme volna, és arról is meg vagyok győződve, hogy olyan emberek sugalmazták, akik Napóleont és Iturbidét a magasba emelték, kihasználták a szerencséjét, majd elhagyták a veszélyben, vagy, ha jóhiszeműen gondolják is, amit javasolnak, higgye el, akárhogy is, akármilyen elvet vallanak is, kelekótyák, vagy túlzó nézeteik vannak.

Őszintén megmondom, hogy nem jó ez a terv se önnek, se nekem, se az országnak. De azért azt hiszem, hogy a következő időszakban, amikor alkotmányreformmal foglalkozunk, jelentős alkotmány-módosításokat hajthatunk végre a jó konzervatív elvek szellemében, de úgy, hogy egyet se sértsünk meg az alapvető köztársasági szabályok közül. Elküldök önnek egy alkotmánytervezetet, amit a Bolíviai köztársaságnak készítettem; az állandóság és szabadság, egyenlőség és rend minden biztosítékát egyesítettem benne. Ha ön és barátai hajlandók volnának helyeselni ezt a tervet, nagyon jó lenne, ha írnának róla, és a közvélemény figyelmébe ajánlanák. Ez az a szolgálat, amit tehetünk a hazának, és ezt a szolgálatot minden olyan párt méltányolja, amely nem szélsőséges, vagy, jobban mondva, amely igazi szabadságot kíván igazi és tartós renddel. Különben nem tanácsolom, hogy ön kívánja magának, amit én nem akarok magamnak, de ha a nép azt akarja, és ön enged a nemzeti akaratnak, kardom és tekintélyem végtelen örömmel fogja támogatni és védelmezni a felséges nép rendelkezéseit. Ez a fogadalom éppoly őszinte, mint változatlan barátjának szíve.

BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ ÜZENETE A BOLÍVIAI ALKOTMÁNYOZÓ KONGRESSZUSHOZ

LIMA, 1826. MÁJUS 25.

Törvényhozók! Amikor elérek tárom a Bolíviának szánt Alkotmánytervezetet, zavar és félelem fog el, mert meg vagyok győződve róla, hogy én nem tudok törvényeket alkotni. Ha meggondolom, hogy minden eddigi évszázad bölcsessége együtt sem elég egy tökéletes alaptörvény megalkotására, és hogy a legfényesebb elméjű Törvényhozó az emberi boldogtalanság közvetlen oka és, hogy úgy mondjuk, isteni tisztének csúfja, ugyan mit is mondhatnék arról a katonáról, aki rabszolgák közt született, és hazája pusztaságain eltemetkezve, mást se látott, csak bilincsbe vert rabokat és olyan bajtársakat, akik a bilincsek leverésére fogtak fegyvert. Én, mint Törvényhozó!... Versenyre kel a ti tévedésetek és az én vállalkozásom: nem tudom, melyikünk sínyli meg jobban ezt a szörnyű ütközést, ti, azok miatt a bajok miatt, amelyektől tartanotok kell a tőlem kért törvények következtében, vagy pedig én a miatt a szégyen miatt, amire bizalmatok kárhoztat.

Minden erőmet összeszedtem, hogy kifejtsem a véleményemet, hogy mi módon lehet szabad embereket kormányozni a művelt népek közt elfogadott elvek alapján, bár a tapasztalat csak a balsorsnak olyan hosszú időszakait tartja nyilván, amelyeket csak időnként szakít meg a szerencsecsillag felragyogása. Milyen vezetőre bízunk magunkat ilyen sötét példák homályában?

Törvényhozók! Az a kötelesség nehezedik rátok, hogy megálljatok a lábatokon két olyan iszonyú ellenség harcában, amely egymás ellen is küzd, de egyszersmind titeket is támad mindkettő; a *zsarnokság* és az *anarchia* az elnyomás egyetlen hatalmas óceánját alkotja, és körülfogja a szabadság egy kicsiny szigetét, melyet szüntelenül paskol a hullámok és a viharok dühe, és alá akarják méríteni minduntalan. Lássátok, milyen tengert fogtok átszelni egy törékeny hajón, amelynek oly járatlan a kormányosa!

A Bolíviának szánt Alkotmánytervezet négy Politikai Hatalmat különböztet meg, eggyel szaporítottam őket, de ezzel nem borítottam fel a többi három klasszikus megoszlását. A Választási Hatalom olyan jogkört kapott, amelyeket olyan más Kormányok alatt sem élvez, amelyek a legszabadabb elvűnek számítanak. Ezek a jogok nagyon közel állnak a szövetségi rend jogrendszeréhez. Nemcsak helyénvalónak és hasznosnak, hanem könnyűnek is gondoltam, hogy megadjuk a nép közvetlen Képviselőinek azokat a kiváltságokat, amelyeket leginkább kívánhatnak maguknak az egyes Tartományok, Megyék vagy Kantonok állampolgárai. Nincs fontosabb egy Állampolgárnak, mint Törvényhozóinak, Vezetőinek, Bíráinak és Pásztorainak megválasztása. Minden Tartomány Választási Kollégiuma az illető Tartomány szük-

ségeit elégíti ki és érdekeit képviseli, ott lehet panaszt tenni a törvénysértések ellen és a végrehajtó hatalom Képviselőinek visszaélései ellen. Némileg találóan azt merném mondani, hogy ennek a képviseletnek olyan jogai vannak, amelyeket a szövetségi Államok állami kormánya élvez. Így új súly került a serpenyőbe a Végrehajtó Hatalom ellenében, és a kormány nagyobb biztosítékokra, nagyobb népszerűsége és újabb jogcímekre tett szert, hogy még a legdemokratikusabbak közt is kitűnjék.

Minden tíz Állampolgár egy Választót nevez ki, így Állampolgárainak egytizede képviseli a nemzetet. A Felső magasztos feladatának ellátásához csakis tehetséget követelnek; vagyonra nincs szükség, de a Választónak tudnia kell írásban szavazni, leírni a nevét, és elolvasni a törvényeket. Foglalkoznia kell valamilyen tudománnyal vagy mesterséggel, amiből tisztességesen megél. A bűnözésen vagy munkakerülésen és a teljes tudatlanságon kívül semmilyen más okból sem lehet kizárni senkit a választhatóságból. A Közhatalom gyakorlásához nem pénz, hanem tudás és tisztesség szükséges.

A Törvényhozó Testületnek olyan a szerkezete, hogy a részei közt szükségképpen arányosság uralkodik; nem oszlik meg mindig úgy, mint ott, ahol csak két Kamara van, és nincs döntőbíró. Itt három Kamara is van, ezért kettőnek a nézeteltérését mindig megoldja a harmadik; ha két vitázó fél vizsgálja a kérdéseket, és egy pártatlan harmadik dönti el őket, akkor semmilyen hasznos törvény nem sikkad el, vagy legalábbis egyszer, kétszer, háromszor is mérlegre kerül, mielőtt elutasítják. Két vitázó közt minden tárgyaláson egy harmadikat kérnek fel döntőbírónak, akkor hát nem volna képtelenség, ha a társadalom legégetőbb kérdéseiben lemondanánk arról a körültekintésről, amelyet parancsoló kényszerűség követel meg? így a Kamarák azt a tiszteletet fogják tanúsítani egymás iránt, amely nélkülözhetetlen az egész egységének megóvásához, márpedig ennek az egységes egésznek a hallgató szenvedélyek csendjében és a bölcsesség nyugalomával kell tárgyalnia dolgait. Bizonyára megjegyzi, hogy a modern Kongresszusok csak két részlegről állnak. Ez azért van, mert Angliában, a példakép országban, a nemesség, illetve a nép képviseletének két Kamarára volt szüksége; Észak-Amerikában, noha nem volt nemesség, ugyanez a rendszer alakult ki; föltehető, hogy az angol Kormányzat alatt kifejlődő szokások magyarázzák ezt az utánczást. Tény, hogy két tanácskozó testület örökösen tusázik egymással: ezért akart Sиейés csak egy ilyen testületet. Klasszikus képtelenség.

Az első Kamara a Tribünöké, ennek joga az Államháztartással, Békével és Háborúval kapcsolatos törvények kezdeményezése. Ez tartja közvetlen felügyelete alatt azokat az ágazatokat, amelyeket a Törvényhozás csekélyebb közreműködésével igazgat a Végrehajtó Hatalom.

A Szenátorok alkotják a Törvény könyveket és az egyházi Szabályzatokat, és ők ellenőrzik a Bíróságokat és a Vallás gyakorlatot. A Szenátus választja ki a Prefektusokat, a kerületi Bírókat, Kormányzókat, Polgármestereket és az Igazságügy minden alsóbb tisztviselőjét. A Szenátus javasolja a Cenzori Kamarának a Legfelső Bíróság tagjait, az Érsekeket, Püspököket, Papi Méltóságokat és Kanonokokat. Minden a Szenátusra tartozik, ami a Vallással és a törvényekkel kapcsolatos.

A Cenzorok olyan politikai és erkölcsi hatalmat gyakorolnak, amely némileg az athéni Areopág és a római Cenzorok hatalmához hasonlít. Ők ellenőrzik a Kormányt, ők vigyázzák, hogy híven megtartják-e az Alkotmányt és a Közmegállapodásokat. Az ő hatáskörükbe utaltam a Nemzet ítéletét, amely bírálatot mond a Végrehajtó Hatalom jó vagy rossz Országosáról.

A Cenzorok istápolják az erkölcsöt, a tudományokat, a művészeteket, a művelődést és a sajtót. A legfélelmetesebb és egyszersmind a legmagasztosabb feladat jutott a Cenzoroknak. Örök gyalázatra kárhoztatják a főhatalom bitorlóit és a jeles

gonosztevőket. Nyilvános elismeréssel jutalmazza a kiváló honpolgárok szolgálatait és erejüket. A dicsőség *mutatója* van a kezükre bízva; ennél fogva a Cenzornak feddhetetlen jellemű, mocsoktalan életű embernek kell lennie. Pia vétenek, a legcsekélyebb botlásért is felelősségre kell vonni őket. A törvények eme Papjaira bízom a szent törvénytáblánk megóvását, mert önék kell szót emelniük a törvénytörők ellen.

A Köztársaság Elnöke olyan lesz a mi Alkotmányunkban, mint a Nap, amely szilárdan áll középen, és életet ad a Mindenségnek. Ennek a legfelső Tekintélynek örökösnek kell lennie; mert a főurakat nem ismerő rendszereknek még nagyobb szükségük van, mint a többinek, egy szilárd pontra, amely körül keringhetnek Tisztviselők és honpolgárok: az emberek és a dolgok. *Adjatok egy szilárd pontot*, mondta valaki az ókorban, *és kimozdítom a világot*. Bolíviának az örökös Elnök ez a pont. Őrajta nyugszik egész rendünk, de azért nem tehet akármit. Lefejeztük, hogy senki se féljen szándékaitól, és megkötöttük a kezét, hogy senkinek se árthasson.

Bolívia Elnökének olyan jogai vannak, mint az Amerikai Végrehajtó Hatalomnak, de a nép érdekében korlátozva is van jogai gyakorlásában. Megbízatása addig tart, ameddig Haiti Elnökéé. A világ legdemokratikusabb Köztársaságának Végrehajtó Hatalmát adtam Bolíviának.

Haiti szigete (engedjék meg ezt a kitérőt) az állandó lázadás állapotában volt: megtapasztalta a császárságot, a királyságot, a köztársaságot, minden ismert kormányt, még néhány újabbat is, és végül kénytelen volt a kiváló Perionhoz folyamodni, hogy őtöle várja a megmentést. Őrá bízta a sziget sorsát, és Haitiban véget ért a hányattatás. Örökös Elnöknek választották Pétiont, azt a jogot is megkapta, hogy kiválassza az utódját, ezért sem a nagy ember halála, sem az új Elnök hatalomátvétele a legkisebb veszélybe sem sodorta az Államot: a derék Boyer alatt minden olyan nyugodtan folyt tovább, mint egy törvényes királyságban. Ez fényesen bizonyítja, hogy a köztársasági rendben az *utódkiválasztás jogával felruházott örökös Elnök* a legnemesebb gondolat.

Bolívia Elnöke nem lesz olyan veszélyes, mint Haitié, mert itt az utódlás módja biztosabban szolgálja az Állam javát. Emellett Bolívia Elnöke meg van fosztva minden befolyásától: nem ő nevezi ki a Tisztviselőket, Bírakat, sem az egyházi Méltóságokat, még a legalacsonyabbakat sem. Még egyetlen alkotmányos kormány sem szenvedett ilyen hatalmi korlátozásokat; béklyót béklyó után rakunk itt az Államfői hatalomra, és az mindig az egész néppel találja szemben magát, amelyet azok kormányoznak, akik a társadalom legfontosabb tisztségeit töltik be. Lelki dolgokban a Papok parancsolnak, a vagyon, becsület és emberélet dolgában a Bírák, és minden közügyben a Köztisztviselők. Ezek mind csakis a Népnek köszönhetik méltóságukat, dicsőségüket és jósorukat, ezért az Elnök nem is számíthat rá, hogy becsvágyó tervei szolgálatába állíthatja őket. Ha ehhez még azt is meggondoljuk, hogy természetszerűen mennyi általános ellenállásra talál egy demokratikus Kormány a kormány munka minden mozzanatában, úgy tetszik, joggal és bizton állíthatjuk, hogy ettől a Kormánytól távolabb áll a Közhatalom bitorlása, mint bármely más Kormánytól.

Törvényhozók! Mától fogva a szabadság elpusztíthatatlan lesz Amerikában. Vessük csak szemünket ennek a földrésznek vad természeti világára, mely önmagában is elutasítja a monarchikus rendet: a puszták függetlenségre hívnak. Itt nincsenek főnemesek, papi fejedelmek. Vagyonunk szinte semmi volt, és ma még kevesebb. Bár az Egyháznak van befolyása, távolról sem tör uralomra, örül, ha fennmarad. Ezek nélkül a támaszok nélkül pedig a zsarnokok nem tudják tartani magukat, és ha egy-két becsvágyó buzgólkodnék is, hogy császárságot alapítson, Dessalines, Christophe, Iturbide a megmondhatója, hogy mit remélhet. Nincs nehezebben megtartható hatalom, mint egy új fejedelem hatalma. Bonaparte minden hadat legyőzött, de ezen a törvényen

nem tudott diadalt aratni, mert ez erősebb, mint bármely birodalom. És ha a nagy Napóleon nem tudott ellenállni a köztársaságiak és az arisztokraták szövetségének, ugyan ki lesz képes monarchiákat alapítani Amerikában, ezen a földön, amelyet a szabadság ragyogó lángjai perzselnek, amelyek elemésztik a királyi emelvénynek való deszkákat? Nem, Törvényhozók: ne féljete a koronakövetelőktől; olyan lesz az a korona a fejükön, mint a Dionüszosz felett függő kard. Építsenek csak trónt elvakultan a dali Fejedelmek a szabadság romjain, önnön hamvaiknak fognak sírt emelni, és az hirdeti majd jövő századoknak, hogy ezek a Fejedelmek *többre tartották hiú becsvágyukat a szabadságnál és a dicsőségnél.*

Nincsenek a világon olyan szigorú korlátozások, mint Bolívia Elnökének alkotmányos korlátai: csak az államháztartás tisztviselőit nevezi ki, a béke és háború dolgában határoz, a hadsereget vezérli. Ennyi a feladata.

Az igazgatás teljesen a Minisztériumra hárul, amely a Cenzoroknak felelős, és az egész igazgatás minden Törvényhozó, Tisztviselő, Bíró és Honpolgár éber felügyelete alatt áll. A vámőrök és a katonák, ennek a tisztségnek egyedüli közegei, az igazat megvallva, nem a legalkalmasabbak rá, hogy népszerűvé tegyék; így semmi befolyása sem lehetne.

Az Al-Elnök a leginkább gúzsba kötött vezető méltóság: a köztársasági kormány Törvényhozó és Végrehajtó Hatalmának egyaránt engedelmeskedik. Az előbbtől törvényeket kap; az utóbbtól utasításokat; és e közt a két korlát közt egy keskeny úton kell haladnia, amelyeket szakadékok szegélyeznek. Ez a rendszer sok gonddal jár, de még mindig jobb így kormányozni, inkább így, mint teljhatalommal. Az alkotmányos korlátok kiszélesítik a politikai tudatot, és szilárd reménnyel töltik el, hogy megtalálja azt a lámpást, amelynél eligazodhat a környező zátonyszirtek közt; ezek a korlátok támogatnak bennünket szenvedélyeink idegen érdekekkel párosuló indulatai ellen.

Az Egyesült Államok kormányában újabban az a szokás, hogy a Miniszterelnököt nevezik ki az Elnök utódjának. Mi sem lehet ennél a módszernél megfelelőbb egy köztársaságban: azzal az előnnyel jár, hogy egy államigazgatásban tapasztalt személyt állít a kormányzat élére. Az új Elnök már alapos gyakorlattal, járatosan lép hivatalba, és a népszerűség dicsfényét viszi magával. Magamévá tettem ezt a gondolatot, és törvénybe rögzítettem.

A Köztársasági Elnök nevezi ki az Al-Elnököt, hogy az igazgassa az államot, és kövesse tisztében az Elnököt. Ezzel az óvintézkedéssel elkerüljük a választásokat, a köztársaságok istencsapását, az anarchiát, ami a zsarnokság fényűzése és a népi kormányok legközvetlenebb és legszörnyűbb veszélye. Lássátok, hogyan üti fel a fejét a köztársaságokban, akárcsak a törvényes királyságokban, a rettentő válság.

Az Al-Elnöknek a legbecsületesebb embernek kell lennie; mégpedig azért, mert ha az első Tisztségviselő nem valami nagyon egyenes embert választ ki erre a méltóságra, úgy tekinthet rá, mint esküdt ellenségére, és titkos becsvágyára is gyanakodhat. Ennek az Al-Elnöknek arra kell törekednie, hogy kiérdemelje jó szolgálataival azt a hitelt, amire magas tisztsége betöltéséhez szüksége van, és csak várnia kell nagy jutalmát a nemzettől – a főhatalmat. A Törvényhozó Testület és a nép tehetséget és képességet követel ettől a Tisztségviselőtől, és azt várja el tőle, hogy vakon engedelmeskedjék a szabadság törvényeinek.

A monarchikus rendet az öröklés tartósítja, és teszi úgyszólván általánossá a világon; annál is inkább hasznos ez a módszer, amit javasoltam, az Al-Elnök elnöki előreléptetésére! Mi lenne az örökletes Fejedelmekből, ha nem a véletlennek, hanem érdemeiknek köszönhetnék tisztüket, és ha nem ülnének meg a tétlenségben és tudatlanságban, hanem az államigazgatás élére állnának? Kétségtelenül felvilágosultabb Uralkodók volnának, és boldoggá tennék népüket. Igen, Törvényhozók, a földet

kormányzó monarchia az örökléstől és az egységtől kapta igazoló jogcímét, az örökléstől, mely szilárdá, és az egységtől, mely erőssé teszi. Ezért, noha egy uralkodó fejedelem olyan, akár az elkényeztetett gyerek, elzártan él a palotájában, a hízelgés a nevelője, és mindenféle szenvedély vezeti, noha ezt a fejedelmet emberi torzképnek merném nevezni, mégis ő kormányozza az emberi nemet, mert megóvjá a dolgok rendjét és az állampolgári fegyelmet kemény kézzel, szüntelen munkálkodással. Gondoljátok meg, Törvényhozók, hogy ilyen nagy előnyökkel jár az örökös Elnök és az örökletes Al-Elnök.

A Bírói Hatalom, amit javasolok, teljes függetlenséget élvez: semelyik más hatalom nem olyan független. A nép állítja a jelölteket, a Törvényhozó Testület pedig kiválasztja közülük azokat a személyeket, akikből majd a Bíróság áll. Ha a Bírói Hatalom nem ebbéli a forrásból fakad, lehetetlen, hogy teljes tisztaságukban megóvhassa az egyéni jogokat. Törvényhozók, ezek a jogok alkotják a társadalmi rend szabadságát, egyenlőségét, biztonságát, minden biztosítékát. A polgári és büntető törvénykönyvekben van az igazi szabadelvű alkotmány, és a Bíróságok gyakorolják a legfélelmetesebb zsarnokságot a törvények iszonyú fegyvere segítségével. A Végrehajtó Hatalom rendszerint nem más, mint a közügyek letéteményese, de a Bíróságok a tulajdonképpeni ügyeknek – az egyéni ügyeknek – a döntőbírái. A Bírói Hatalom szabja meg a jó és a rossz mértékét az állampolgárok közt, és ha van szabadság, ha van igazság a Köztársaságban, akkor ez a hatalom gondozza. Olykor keveset számít a politikai szervezettség, csak az állampolgári szervezettség legyen tökéletes, csak a törvényeket tartsák meg híven, és ezek a törvények olyan kérlelhetetlenek legyenek, mint maga a Sors.

A korszerű eszmék szellemében elvárható volt, hogy megtiltsuk a kínvallatást, és megakadályozzuk, hogy a peres ügyek vég nélkül elhúzódjának a fellebbezések szövevényes útvesztőjében.

A Köztársaság területét Prefektusok, Kormányzók, Elöljárók, Békebírók és Polgármesterek igazgatják. Nem részletezhettem ezeknek a hatóságoknak belső rendjét és jogkörét, de azért kötelességem, hogy figyelmébe ajánljam a Kongresszusnak a megyék és tartományok kormányzására vonatkozó rendszabályokat. Ne feledjétek, Törvényhozók, hogy az ország városokból és falvakból áll, és hogy ezeknek a jólététől függ az Állam boldogsága. Sosem foglalkozhattok eleget a jó tartományi közigazgatással. Ez a legfontosabb a törvénykezés tudományában, mégis nagyon elhanyagolják.

A fegyveres erőket négy részre osztottam; ez a négy rész: a sorkatonaság, a tengerészet, a nemzeti gárda és a katonai biztonsági alakulat. A hadseregnek a határvédelem a feladata. Isten őrizze, hogy az állampolgárok ellen fordítsa a fegyverét! A belső rend megóvására a nemzeti gárda is elegendő. Bolíviának nincs hosszú tengerpartja, ezért a hajóhad fölösleges; de azért egyszer mégis szükségünk lesz egy-két hajóra. A katonai biztonsági alakulat minden tekintetben jobb, mint a vámőrség, mert a vámőri szervezet nemcsak haszontalan, hanem erkölcstelen is: ennél fogva a Köztársaság érdeke úgy kívánja, hogy a határait sorkatonasággal védje, a csalók ellen pedig a katonai biztonsági alakulatokkal induljon harcra.

Úgy gondoltam, hogy időnként át kellene alakítanunk Bolívia alkotmányát az erkölcsiség változásaival összhangban. Az alkotmányváltoztatás módozatait úgy fektettem le, ahogy a legcélszerűbbnek találtam.

A Tisztviselők felelősségét a leghatékonyabban körvonalaztam a Bolíviai Alkotmányban. Felelősség és felelősségre vonás nélkül csak zűrzavar az állam. Bátorkodom nyomatékosan kérni a Törvényhozókat, hogy ebben a fontos tekintetben kemény és határozott törvényeket alkossanak. Mindenki beszél a felelősségről, de ez

csak pusztá szó. Törvényhozók, nincs felelősségre vonás: a Hatóságok, Bírák és Tisztviselők visszaélnék hivatalukkal, mert a közigazgatás képviselőinek nem nézünk a körmére, az állampolgárok pedig egyre sínylik ezeket a visszaéléseket. Javasolom, hogy mondjuk ki törvényben, hogy minden Tisztviselő évenként köteles legyen számot adni a tevékenységéről.

A legtokéletesebb biztosítékokról gondoskodtam: a *polgári szabadság* az igazi szabadság, minden más csak névleges, és kevéssé érinti az állampolgárokat. Szavaltam a személyes *biztonságot*, ami a társadalom célja, és amiből minden más biztonság ered. Ami a *tulajdont* illeti, az attól a polgári törvénykönyvtől függ, amelyet a ti bölcsességeteknek kell majd megalkotnia, polgártársaitok javára. Sértetlenül meghagytam a törvények törvényét – az *egyenlőséget*: enélkül minden biztosíték, minden jog veszendőbe megy. Ezért kell áldozatot hoznunk. Lábai alá helyeztem, gyalázattal megbélyegezve, az alávaló rabszolgaságot.

Törvényhozók, a rabszolgaság minden törvény megszegése. Az volna a legszentségtörőbb törvény, amely ezt akarná fenntartani. Milyen jog is igazolhatná a fenntartását? Ha minden oldaláról szemügyre vesszük ezt a galádságot, nem hiszem, hogy akár csak egy olyan hitvány Bolíviai is akadna, aki törvényesíteni akarná az emberi méltóságnak ezt a legotrombább megsértését. Az ember egy másik emberé legyen? Az ember birtoktárgy legyen? Isten képe igába fogva, mint a barom? Ugyan milyen jogcímmel dicsekedhetnek az ember bitorlói? Guinea küldte hozzánk a rabszolgákat, mert Afrikában testvérharc dúl, nincs is ott más, csak gaztett. Most, hogy idekerültek azoknak az afrikai törzseknek a maradványai, ugyan miféle törvény vagy hatalom szentesíthetné, hogy rabságban tartsuk ezeket az áldozatokat? Ha folytatjuk, tartósítjuk, örökössé tesszük ezt a gyötrellemmel vegyes bünt, akkor a legutálatosabb gaztettet követjük el. Csak úgy lehet a legádázabb bűncselekményre alapítani a birtoklás elvét, ha felforgatjuk a jog alkotórészeit, és ha teljességgel eltorzítjuk a kötelesség fogalmát. Senki sem sértheti meg az *egyenlőség* szentséges tanát. És lehet-e ott rabszolgaság, ahol az egyenlőség uralkodik? Ezek az ellentmondások inkább elménknek, semmint igazságosságunknak válnának gyalázatára: inkább annak menne híre, hogy dőrék, semmint annak, hogy bitorlók vagyunk.

Ha nem volna egy ártatlanságot és szabadságot Gyámolító Isten, én inkább sivatagokon és erdőkön uralkodó, nemes oroszlán szeretnék lenni, mint egy hitvány zsarnokot szolgáló rab, aki osztozik ura bűneiben, és az Ég haragját vonja magára. De nem: Isten szabadságra szánta az embert; és oltalmazza is, hogy az ember gyakorolhassa égi tisztét, a *szabad akaratot*.

Törvényhozók! Most egy olyan cikkelyt említek meg, amelyet lelkiismeretemre hallgatva el kellett hagynom. Egy állam alkotmányában nem szabad megszabni a vallásos meggyőződést, mert az alaptörvényre vonatkozó legjobb elméletek szerint ez a politikai és állampolgári jogokat szavatolja; minthogy ezek közül a jogok közül a vallás egyikkel sem kapcsolatos, meghatározhatatlan a természete a társadalom rendjében, ezért a vallás a szellemi erkölcs körébe tartozik. A Vallás a házban, a dolgozószobában, a lélek mélyén kormányozza az embert; csakis annak van joga vizsgálatot tartani a lelkiismeretünkben. Ezzel szemben a törvények a dolgok külszínével foglalkoznak: csak az állampolgár házán kívül kormányoznak. Ha pedig ez a felfogásunk, vajon igazgathatja-e az Állam az alattvalók lelkiismeretét, örködheth-e a vallási törvények megtartásán, jutalmazhat-e, büntethet-e, ha a bíróság az Égben van, ha Isten a bíró? Csakis az inkvizíció tudhatná itt a földön helyettesíteni őket. De hát visszatérjen az inkvizíció azokkal a gyújtogató fáklyáival?

A Vallás a lelkiismeret törvénye. Bármilyen törvénnyel szabályozzuk is, eltöröljük vele, mert ha a kényszerűséget állítjuk a kötelesség helyébe, érdemét veszti a hit,

márpedig ez a Vallás alapja. A megszentelt elvek és hittételek hasznosak, fényesek, bizonyosságuk pedig nem e világi; mindnyájunknak vallanunk kell őket, de ez nem állampolgári, hanem erkölcsi kötelességünk.

Különben ugyan miféle jogai vannak itt a földön az embernek a Vallással szemben? Ezek a jogok az Égben vannak, ott jutalmazza a bíróság az érdemet, és ott tesz igazságot a szerint a törvénykönyv szerint, amit a Törvényhozó alkotott. Mindez az isteni igazságszolgáltatásra tartozik, és első pillantásra istentelennek és szentségtörőnek érzem, hogy a magunk rendelkezéseivel vegyítsük az Úr parancsolatait. Vagyis a Vallás megszabására nem illetékes a Törvényhozó; mert ennek az a dolga, hogy büntetést szabjon ki a törvénysértésre, hogy a törvény ne pusztán jó tanács maradjon. Ha nincs evilági fenyegetés, se bíróság, hogy alkalmazza, már nem is törvény a törvény.

A Törvényhozónak az ember erkölcsi fejlesztése az elsődleges célja; azután, ha ez a fejlődés végbemegy, az ember a kinyilatkoztatott igazságokra alapítja erkölcsét, és akkor ténylegesen gyakorolja a Vallást, amely akkor tartalmasabb, mert saját kutatásai útján talált rá az ember. Továbbá a családapák amúgy se hanyagolhatják el a gyerekeik iránti vallásos kötelességüket. A lelki Pásztorok kötelesek az Ég tudományát oktatni: Jézus igazi tanítványainak példája az O isteni erkölcsének legékesebben szóló tanítója; de erkölcsöt nem lehet parancsolni, és aki parancsol, az nem tanít, és tanácsot sem lehet erőszakkal adni. Isten és a papok a tisztán lelki eszközökkel és intézményekkel munkálkodó Vallás hatóságai, de semmiképpen se a Nemzeti Testület, amely csakis evilági céllal irányítja a közhatalmat.

Törvényhozók, most, hogy kimondtuk az új Bolíviai Nemzet születését, mily nemes és fennkölt gondolatok dagaszthatják kebleteket! Egy' új állam belépése a többiek társaságába öröm az emberiségnek, hiszen növekszik a népek nagy családja. Akkor hát mekkora lehet alapítóinak öröme! Meg az enyémet!!! Hiszen a régiek közt is a leghíresebbhez, az örök Város Atyjához hasonlítanak! Ez a dicsőség joggal megilleti a Nemzetek Alapítóit, mert ők voltak nemzetük első jótevői, és halhatatlan jutalomban kellett részesülniük érte; de az én jutalmam nemcsak halhatatlan, más érdeme is van, az, hogy ingyen kaptam, hiszen nem érdemeltem ki. Hol az a köztársaság, hol az a város, amit én alapítottam? A ti bőkezűségetek minden szolgálatomon túltett, amikor egy nemzettel ajándékozott meg, és mérhetetlenül több, mint minden jó, amit az emberek tehetnek nekünk.

Ha meggondolom, hogy milyen óriási jutalmat kapok tőletek, mind több kétség mardos, mert ha a legeslegnagyobb hős minden tehetsége, erénye és lángelméje meglett volna is bennem, még akkor se lennék méltó rá, hogy ezt a nevet adjátok magatoknak, az enyémet!!! Hálát emlegessek? Hiszen még halványan sem fejezheti ki soha, hogy' mit érzek, ha a ti jóságokat tekintem, amely, akárcsak Istené, minden mértéket meghalad! Igen: csak Istennek lehetett hatalma, hogy' Bolíviának nevezze ezt a földet... Mit jelent az, hogy Bolívia? A szabadság féktelen szeretetét, amely olyan hévvel járt át benneteket, hogy semmi sem vetekedhetett a ti bátorságotokkal. Úgy megmámorosodtatok, hogy már nem is tudtátok máshogy kifejezni érzelmeitek lobogását, csak úgy, hogy eldobjátok a neveteket, és az enyémet adtátok minden nemzedékeiteknek. Hallatlan dolog ez a századok történetében, de még inkább a nemes áldozatkészség történetében. Ez a lépés megmutatja az Örökkévaló terveiben rejtőző időknél, hogy mit kívántatok: jogaitok birtoklását, mert azok birtokában gyakorolhattátok az állampolgári erényeket, tehettek szert fényes tehetségekre, és örvendhettek ember voltotoknak. Ez a lépés, ismétlem, azt tanúsítja, hogy méltók voltatok az Ég nagy áldására – a *Nép Önrendelkezésére* –, amely a Nemzetek tekintélyének egyetlen jogos alapja.

Törvényhozók, boldogok lehettek, hogy olyan Köztársaság sorsát irányíthatjátok,

amely Ayacucho babérkoszorújával jött a világra, és mindörökre olyan törvények alatt kell hogy élje boldog életét, –amelyeket a ti bölcsességetek hoz, abban a nyugalomban, amelyet a Háború vihara hagyott maga után.

Lima, 1826. május 25.

BOLÍVAR

**A SZABADÍTÓ KIÁLTVÁNYA
A VENEZUELAIAKHOZ
BUZDÍTJA ŐKET
HOGY VESSENEK VÉGET
A POLGÁRHÁBORÚ SZÜLTE
BAJOKNAK**

MARACAIBO, 1826. DECEMBER 16.

**SIMON BOLÍVAR
KOLUMBIA SZABADÍTÓIA STB. STB.**

Venezuelaiak!

Már foltot ejtett dicsőségeken a testvérgyilkosság bűne. Hát ezt a babért érdemelte erényes és bátor fáradozásotok? Nem. Félre hát az apagyilkos fegyverekkel: ne öljétek meg a Hazát.

Halljátok testvéretek és bajtársatok szavát, mielőtt egy utolsó áldozattal azt a vért is kiontjátok, amit megkíméltek a zsarnokok, és amit arra tartogatott az ég, hogy megóvja vele a hősök Köztársaságát.

Venezuelaiak! Szavamat adom nektek. Ünnepelesen felajánlom, hogy felhívom a népet: tanácskozza meg higgadtan a helyzetét és a sorsát. Hamarosan, még ebben az évben megmondhatjátok, hogy mikor, hol és miképpen akarjátok összehívni a Nagy Nemzetgyűlést. Ott majd szabadon gyakorolhatja mindenhatóságát a nép, ott majd meghozhatja alaptörvényeit. Csak a nép tudja önnön javát, csak ő az ura a sorsának, nem egy hatalmas, nem egy párt, nem egy csoport. Csak a többségé a hatalom, senki másé. Zsarnok, aki elfoglalja a nép helyét, hatalma pedig bitorlás.

Venezuelaiak! Én most elindulok, és kebletek és golyóitok közé állok. Inkább meghalok, mintsem gyalázatban lássalak benneteket, mert az még a zsarnokságnál is rosszabb; pedig az ellen ugyan mit fel nem áldoztunk? Átok rá, aki nem hallgat szavamra, és nem teljesíti a kötelességét!!!

Szabadító, Főhadiszállás, Maracaibo, 1826. december 16. 16°

BOLÍVAR

LEVÉL JOSÉ ANTONIO PÁEZ TÁBORNOKNAK SZENVEDÉLYES FELSZÓLÍTÁS MEGEGYEZÉSRE ÉS BÉKÉRE

PUERTO CABELLO, 1827. JANUÁR 1.

Puerto Cabello, 1827. január 1.

J. A. PÁEZ TÁBORNOK ÚRNAK ÖMÉLTÓSÁGÁNAK

Kedves tábornok úr!

Kimondhatatlan örömmel fogadtam Silva tábornok érkezését; mihelyt értekeztem vele, kiadtam azt a rendeletet, amit elküldök önnek. Sosem gondoltam rá, hogy mást teszek, csak azt, ami ebben az irományban van. Nem is tehetek semmi mást. Én nem oszthatom fel a Köztársaságot, de ha Venezuela azt akarja, én is azt kívánom, és úgy is lesz a közgyűlésen. Levelem van Santander tábornoktól az ön számára, abból láthatja, hogy sikerült meggyőzőnöm a kormányt, hogy három államra kell felosztani Kolumbiát. Santander azt akarja, hogy felejtsünk el mindent, és legyünk jó barátok, jó szomszédok. Azt hiszem, ön megbolondult; miért nem akar meglátogatni, fél, hogy rosszul fogadom? Tábornok úr, ön mindig a barátom volt, hogy is gondolhat olyat, hogy önhöz nem leszek olyan nagylelkű, mint az ellenségeimhez? Ne higgyen már olyat. Majd jól képen törölöm, ha magam megyek Valenciába, hogy megöleljem önt. Morillo egy svadronnal jött el hozzám, én meg őhöz egyedül, mert az árulás olyan aljas dolog, hogy nem férközhet be egy nagy ember szívébe. Nem tudom, mit mondjak önnek, hisz

már mindennek utána vagyunk: én már a feledés tavába fojtottam az egész múltat, vagyis azt a sok szóbeszédet, mert mindig kedves marad szívemnek az ön barátsága és az a szolgálat, amit most tesz Venezuela boldogulásának és dicsőségének. Önért mindenki rajongani fog, én magam pedig úgy tekintek önre, mint a béke istenére. Ön olyan koszorúval övezi a fejét, amely ékeesebb, mint a Nagy Sándoré volt, nincs olyan olajág a világon, amely méltó rá, hogy belőle fonják, és minden levelén ezer áldás lesz majd. Én is az ön kezéből kaptam a legszebb virágfüzért, amely valaha is ékesítette a homlokomat. Ön és én megmentjük Venezuelát. Vagy nem is jól mondom: mert ön menti meg egy véres irtóháborútól, amely letarolta volna. Kedves tábornok úr, ezerszer is ölelem Guzmán és Silva által. Ha még több biztosítékot kíván, azt is mind megadom, semmit se tudok megtagadni öntől, hiszen ön sem kérhet tőlem olyat, hogy mint elnök és mint állampolgár ne teljesítsem a kötelességemet. Higgye el, tábornok úr, törvényes úton ön mindent, de mindent elér Venezuelában. Guzmán és Silva majd mindent elmond, amit tudni óhajt rólam, nem szaporítom a szót, mert indulnak.

Maradok stb.

BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ ÜZENETE AZ OCAÑAI KONGRESSZUSHOZ

BOGOTÁ, 1828. FEBRUÁR 29.

A NÉP NEMZETGYŰLÉSI KÉPVISELŐIHEZ

Polgártársaim!

A nemzet tirátok bízta a sorsát, nagy megtiszteltetés ez tinektek, szerencsekívánalmaimat fejezem ki hozzá. Ti képviselitek a törvényességet Kolumbiában, a legmagasztosabb hatalommal vagytok felruházva. Énnekem is a legnagyobb örömben van részem, hogy visszaadhatom nektek azt a méltóságot, amely az én fáradt kezembe volt letéve; mint annak a felséges mindenhatónak a küldötteit, akinek alattvalója és katonája vagyok, a nép választottak illetik a legfőbb jogok, az államhatalmi jogkörök. Milyen más, jelesebb hatalmi szervnek adnám át az elnöki pálcát és a tábornoki kardot? Rendelkezzetek szabadon az uralom és dicsőség eme jelvényeivel a nép ügyének javára, személyes dolgokra ne legyetek tekintettel, mert azok csak útját állnák a helyes reformoknak.

Kötelességem, hogy feltárjam előttetek a köztársaság helyzetét, ezért sajnálattal

felvázolom minden gondját-baját. Ne gondoljátok, hogy túlzó, rikító színekkel élek, se azt, hogy ezek a színek a rejtelmek homályos honából származnak: a botrány fényében válogattam össze őket, és így, együttesen talán képzelgésnek tartjátok őket; de ha úgy volna, vajon összehívott volna benneteket Kolumbia?

Persze már megkezdődött a haza nyavalyáinak orvoslása, hiszen összeültek a választottak, és hozzáláttak, hogy megvizsgálják őket. Vállalkozásokat bizony éppoly nehéz, mint amilyen dicső; szerencsére egységes és szavatokra hajló Kolumbia színe elé állhattok, és ezzel némileg fogyatkoztak az előttünk tornyosuló akadályok, de nem hallgathatom el, hogy csakis a gyűlésbe vetett reménynek köszönhetjük ezt a felbecsülhetetlen előnyt: annak a reménynek, amely a nemzetnek irántatok való bizalmát és a rátok nehezedő terhet tanúsítja.

Elég, ha áttekintitek a történelmünket, felfedezhetitek hanyatlásunk okait. Kolumbia, amely képes volt életre kelni, most a tönk szélén áll. Egykor magáénak érezte a köz ügyét, de most nem úgy tekint kötelességére, mint egészsége egyetlen biztosítékára. Azoknak, akik a harcok alatt beérték a szegénységükkel, és hárommillióval se tartoztak a külföldnek, most, hogy fenntartsák a békét, szegyenletes következményekkel járó adósságokba kellett keveredniük. Kolumbia, ahol, míg elnyomó hordákkal nézett farkasszemet, csak tisztesség és erény lakozott, most szinte érzéketlenül tűri nemzeti hitelének romlását. Kolumbia hajdan csak fájdalmas áldozatokra, jeles szolgálatokra gondolt, de most nem a kötelességeivel, hanem a jogaival törődik. El is pusztult volna a nemzet, ha a közszellem maradéka rá nem bírta volna, hogy gyógyírárt kiáltson, és meg nem állította volna a sír szélén. Valami szörnyű veszély fenyegethet bennünket, ha megpróbáljuk megváltoztatni alaptörvényeinket, csakis ez a veszély kerekedhet fölébe annak a szenvedélyes ragaszkodásnak, amelyet a magunk törvényes intézményei iránt érzünk, hiszen azoknak alapjai teremtették meg vágyva vágyott függetlenségünket.

Mit se tennék hozzá ehhez a gyászos képhez, ha az a tisztség, amit betöltök, nem készítené rá, hogy beszámoljak a nemzetnek, hogy milyen gyakorlati hátrányokkal járnak a törvényei. Tudom, hogy ezzel sanda félremagyarázatásnak teszem ki magam elkerülhetetlenül, és becsvágyó gondolatokat fognak majd kiolvasni a szavaimból, de úgy gondolom, hogy, ha nem haboztam, amikor Kolumbiának szenteltem életemet és becsületesem, akkor ezt az utolsó áldozatot is meg kell hoznom.

Meg kell mondanom: lényegében rosszul van megszervezve a kormányzásunk. Alig ráztuk le az ígát, de máris hagytuk, hogy olyan törekvések kápráztassanak el bennünket, amelyeknél szerényebbekről is azt tanúsítja mindenkorok történelme, hogy nem férnek össze az emberi természettel. Megint nem vetettünk számot a körülményekkel, és annak tulajdonítottuk a kudarcot, hogy nem követtük elég híven azt a csalárd vezetőt, amely tévútra vitt bennünket; pedig azokra kellett volna hallgatnunk, akik a dolgok rendjéhez akartak igazodni, egybevetették alkotmányunk különböző részeit egymással, és az egész alkotmányt neveltetésünkkel, szokásainkkal és járatlanságunkkal, és intettek bennünket, hogy ne szálljunk viharos tengerre.

Nálunk nem úgy vannak felosztva a hatalom különböző területei, ahogy állampolgáraink társadalmi viszonyai és java megkövetelik. A törvényhozó hatalmat egymagát tettük meg uralkodó testületnek, pedig csak egy részét kellett volna alkotnia ennek a testületnek; alárendeltük neki a végrehajtó hatalmat, és sokkal többet bízunk rá a közigazgatásból, mint amennyit a jogos érdek megenged. És hogy tetézzük ezt a baklövést, társadalmunk minden ereje az akaratban öltött testet, de a mozgásban és a tevékenységben csak minden gyengesége mutatkozott meg.

A törvénytervezetek beterjesztésének jogát csakis a törvényhozó hatalomra ruháztuk, amely természeténél fogva, távolról sem ismeri a kormányzás valóságos

munkáját, és pusztán elméleti jellegű.

A végrehajtó hatalomnak fenntartott törvényelutasítási jog annál is inkább hatástalan, mert ezzel az ellenkezéssel megsértjük a kongresszus érzékenységét. A kongresszus a sarkára állhat, és tagjai ötöd-, vagy még ötödnél is kisebb részének szavazataival győzelmet is arathat; így aztán nem marad gyógyír a bajra.

Az államtitkároknak nincs szabad bejárásuk kamaráinkba, nem magyarázhatják meg, nem adhatják elő a kormány érveit, így még ehhez az eszközhöz sem folyamodhatunk, ha a végrehajtó hatalom nem hagy jóvá valamilyen határozatot, és fel akarja világosítani a törvényhozást. Sok mindent megtakaríthattunk volna, ha bizonyos várakozási időt követelünk meg, vagy olyan szavazatarányt, amely lényegesen nagyobb, mint az, amit most kívánunk meg a végrehajtó hatalom által elutasított törvények ismételt elfogadásához.

Figyeljük csak meg: máris terjedelmes törvénytárunk nem a boldogságunkat segíti elő, hanem hátráltatja a megvalósulását. Mintha csak úgy találomra lettek volna a törvényeink: nincs bennük összhang, rendszer, tagoltság, hiányzik belőlük a törvénykezés nyelve. Ellentmondanak egymásnak, zavarosak, néha fölöslegesek, sőt a céljukkal is ellentétesek. Arra is van példa, hogy szigorú rendeletekkel kellett elhatalmasodó, pusztító bajokat orvosolni: vagyis hevenyészett törvényeink még annyira se voltak megfelelők, mint a régiek, közvetve azokat a bajokat mozdították elő, amelyeket el akartak kerülni.

Tökéletességre törekedtünk, ezért olyan mércére alapítottuk a népképviselőt, amely még meghaladja a képességeinket. Amikor rá hárult magasztos feladata, képviselői rendszerünk lezüllött, úgyhogy egyes tartományokban már közömbös, sőt nem is valami tisztességes dolog a népképviselő. Részben ebből adódik, hogy a törvények elvesztették a tekintélyüket; és ha semmibe veszik a törvényeket, ugyan mi jó fakadhat abból?

A kolumbiai végrehajtó hatalom nem egyenrangú a törvényhozó hatalommal, és a bírói hatalomnak sem feje: csupán gyenge karja a főhatalomnak, amelyből nem részesül abban a teljes mértékben, amely megilleti, mert a kongresszus beavatkozik a végrehajtó hatalom természetes tevékenységébe a bíraskodási, egyházi és katonai közigazgatás terén. A kormány kellene hogy legyen a közösség erejének forrása és mozgatója, de a maga hatáskörén kívül kell keresnie ezt a közérőt, másokra támaszkodva, akik igazság szerint alá volnának rendelve neki Így, természetéből kivetkőztetve, fásultság lesz úrrá rajta, ennek pedig az állampolgárok isszák meg a levét, és az intézmények romlása lesz a következménye.

De még több hibája is van az alkotmánynak a végrehajtó hatalommal kapcsolatban. Nincs felelősség az államtitkárokon, és ennek a jelentősége sem kisebb, mint az említett hibáké. Ha csak a közigazgatás fejére nehezedik felelősség, ha nem tartják szem előtt, amennyire lehetséges, a részek közti összhangot és együttműködést, akkor ez a felelősség hatástalan marad, és a törvény megtartásának biztosítékai is megfogyatkoznak. Nagyobb buzgalommal szereznek érvényt a törvénynek, ha az, ami kötelességük, erkölcsi felelősséggel hat a miniszterekre. Akkor majd hatalmasabb ösztönzés indít a jóra. A büntetés, amelyre netán sajnos rászólgálnak, nem lesz majd nagyobb bajok csírája, súlyos zavarok előidézője és forradalmak oka. Hogy a nép felelősséggel választ, az mindig csak vágyalom lesz, hacsak valaki önként nem vállalja a felelősséget, vagy, ami egyáltalán nem valószínű, hacsak valaki nem képtelen rá, eszközeik híján, hogy fölébe kerekedjék a törvényeknek. Másfelől sose lehet hatásos ez a felelősség, ha nem határozzák meg, hogy milyen esetben vonják felelősségre az embert, és nem szabják meg a büntetést.

Mindenki ámulattal látja a végrehajtó hatalomban mutatkozó ellentmondást: fölös

erőt egyesít magában nagy-nagy gyöngeséggel: csak diktatori hatalommal felruházva volt képes visszaverni a külső támadást, vagy megzabolázni a pártütő terveket. Az alkotmány maga is tudatában volt önnön fogyatékságainak, és nem győzte ontani a jogköröket, amelyeket olyan fukarul mért a végrehajtó hatalomnak, így hát Kolumbia kormánya vág)' valami satnya kis forrás, vagy pusztító áradat.

Még egy országban sem magasztalták úgy fel az ítélkezési jogkört, mind Kolumbiában. Ha tekintetbe vesszük, hogy tagolódik nálunk a hatalom, még azt se mondhatjuk, hogy a nemzet politikai szervezetének működése arra korlátozódik, hogy döntsön és végrehajtsa az akaratát. Egy harmadik főhatóságot is létrehoztunk, mintha nem főleg a végrehajtó hatalomra tartozna, hogy mikor milyen törvényt kell alkalmazni. Azokat pedig, akikre rábízták, hogy ezt eldöntsék, meg akarták kímélni a nem kívánatos befolyástól, és egészen elkülönítették a végrehajtó hatalomtól, amelynek természetesen részét alkotják; és, bár a végrehajtó hatalomra bízták, hogy állandóan őrkdjék a gyors és tökéletes igazságszolgáltatás fölött, úgy ruházták rá ezt a megbízást, hogy nem kapott lehetőséget annak megállapítására, hogy mikor kell közbelépnie, és azt sem hozták tudtára, hogy' meddig terjed a hatásköre. Még azt a jogát is megnyirbálták, hogy alkalmas személyek közül azt választhassa ki, akit akar.

Ez a megdicsőítés se volt elég, a későbbi törvények a katonai bíraskodásban is kimondták a polgári bíróságok korlátlan illetékességét, dacolva az évszázadok egész egybehangzó gyakorlatával, csorbítva az Elnök alkotmány adta tekintélyét, és rombolva a fegyelmet, ami a sorkatonaság alapja. A bírói hatalom terén a későbbi törvények odáig terjesztették ki az ítélkezési jogot, ameddig sosem lett volna szabad. Az eljárásjogi törvény miatt bonyolultabb lett a pereskedés. Mindenféle új megyei bíróságok és törvényszékek létesültek, de máris átalakításukat sürgetik a népek, mert ezek a bíróságok a bírák javát szolgálják, zaklatják, semmibe veszik a szerencsétlen kisembereket. Több ízben is olyan felsőbb bíróságok döntöttek róla, hogy jól vagy rosszul alkalmazták-e a törvényt, amelyek majdnem teljesen laikusokból álltak. A végrehajtó hatalomnak sok panaszos tiltakozást kellett hallania a bírák fondorkodása vagy kötelességmulasztása miatt, de nem volt módja, hogy megbüntesse őket; a szeme láttára sínylette a közvagyon a törvényszékek tudatlanságát és romlottságát, de nem lehetett orvosolni.

Minden közigazgatási ág a végrehajtó hatalomnak a tartományokban lévő helyi megbízottaira van bízva, de ez csak a tehetetlenségüket növeli, mert a biztos, a közrend és a belbiztonság feje már túl van terhelve a nemzeti jövedelem igazgatásával, amelynek ellátása sok embert kíván, már csak a sikkasztás megakadályozása végett is. Ez a feladathalmaz helyénvalónak tetszik, pedig nem az, hacsak a katonai igazgatást illetően nem; ezt a tengerparti tartományokban egyesíteni kellene a polgári igazgatással, a polgári igazgatást pedig el kellene választani az adóügyi igazgatástól, hogy minden igazgatási ágazat kielégítően szolgálja a népet és a kormányt.

A községi tanácsok hasznosak volnának, mint a tartományi kormányzók mellett működő tanácsok, de alig-alig látták el az igazi feladataikat; egyik-másik olyan önállóságot merészelt tulajdonítani magának, amely a nemzetet illeti meg, némelyik meg pártot ütött, és majdnem minden új tanács inkább tönkretette, mintsem előmozdította községének ellátását, csinosítását és egészségügyét. Az ilyen testületek nem valók arra a célra, amelyre rendelték őket: meg is gyűlöltették magukat, mert adókat szednek, mert gondot-bajot okoznak választott tagjaiknak, és mert sok helyen nincs is kivel helyettesíteni ezeket a tagokat. Főleg azért ártalmasak, mert egy-egy éves bírói megbízatás vállalására kötelezi az állampolgárokat, akik idejüket és javaikat áldozzák erre a célra, nagyon gyakran a tekintélyüket, sőt a becsületüket is kockáztatva. Sokszor megesisik, hogy némelyek elhagyják az otthonukat, és önként

száműzetésbe mennek, nehogy kinevezzék őket ezekre a kellemetlen tisztségekre. Hadd mondjam ki, amit mindenki gondol: nem volna népszerűbb rendelet annál, amelyik megszüntetné a községi tanácsokat.

Hírből sem ismerjük az általános rendet, mert nincs rá törvény. Emiatt aztán merő zűrzavar az állam, jobban mondva rejtelem a végrehajtó hatalom alárendeltjeinek, akik csak egyes egyedekkel állnak kapcsolatban, azokat pedig csakis átfogó és hatékony rendszerrel lehet igazgatni, amely minden állampolgárt közvetlenül összeköt a kormány megbízottjával. Ebből sokféle baj származik, s ezek miatt a biztosok nem tudnak hatáskörük minden területén érvényt szerezni a törvényeknek és utasításoknak.

A nép csakis biztonságra és nyugalomra vágyik; ennek most vége, és így még abban a siralmas állapotában sem tudtuk megtartani a mezőgazdaságot, amelyben azelőtt volt. Romlása a gazdaság más ágainak romlását is siettette, elkedvetlenítette a falu népét, és csökkentette a vásárlási lehetőségeket; minden valami vigasztalan nyomorúságba süllyedt, és egyes járásokban az állampolgárok visszaállították kezdetleges függetlenségüket, mert, ha semmi köszönet benne, semmi sem köti őket a társadalomhoz, sőt szembefordulnak vele. A külkereskedelem ugyanolyan sorsra jutott, mint az ország ipara; sőt mondhatom, hogy még a legszükségesebb dolgokkal is alig tud ellátni bennünket; annál kevésbé, mert a törvények és a bírák sok csalást tettek lehetővé, aminek számtalan csőd lett a következménye, és ez megingatta egy olyan hivatás bizalmát, amely csakis a hitelre és a jóhiszeműségre alapul. És ugyan miféle kereskedelem lehet meg csere és haszon nélkül?

Hadseregünk Amerika mintaképe és a szabadság dicsősége volt; úgy engedelmeskedett törvénynek, kormányzatnak, tábornoknak, mintha a köztársasági erények hőskorában éltünk volna. Egyenruhája nem volt, ezért fegyvereibe öltözött; nyomorban tengett, az ellenség hulladékaiból táplálkozott, más becsvágy se fűtötte, csak a hazaszeretet. Ezek a magasztos erények némileg hanyatlásnak indultak azok miatt az új törvények miatt, amelyeket a hadsereg irányítására és oltalmazására hoztunk. A katona is részese az egész társadalmat felkavaró megrázkódtatásoknak, és már nem maradt mása, csak a hűség az iránt az ügy iránt, amelyet megmentett, és az önnön sebei iránt érzett üdvös tisztelet. Említettem, hogy milyen gyászos hatással lehetett a függelemre, hogy a katonákat is polgári bíróságok hatáskörébe utalták, amelyeknek elvei és rendszere végzetesek a szigorú fegyelemre, a feltétlen alárendeltségre és a vak engedelmessegre, ami az erős katonaság alapja, márpedig az ilyen katonaság az egész társadalom támasza. Az a törvény, amely lehetővé teszi, hogy a katona a kormány engedélye nélkül megházasodjék, sokat ártott a hadsereg mozgékonyságának, erejének és szellemének. Nemhiába tiltottuk, hogy a családapák közül verbuváljanak utánpótlást: de megsértettük ezt az utasítást, és most családapák a katonáink. Az is nagymértékben hozzájárult a fegyelem meglazulásához, hogy alárendeltek írásban, nyilvánosan ócsároltak parancsnokokat. Önkényes letartóztatásnak minősítették a fenyítést, ez pedig annyit jelent, hogy rendeleti úton szereznek érvényt az emberjogoknak, és fejetlenséget szítanak a katonák közt, pedig, ha azok felcsapnak demagógnak, nincsen náluk kegyetlenebb, ennél fogva félelmeesebb. A kongresszus vitái és írásos közleményei miatt veszedelmes versengés támadt polgári személyek és katonák közt, és most már nem a haza szabadítóinak, hanem a szabadság hóhérait tekintették a katonákat. Hát ezt a jutalmat érdemelték a hősök? Már odáig fajult a botrány, hogy a különböző tartományok katonái közt lábra kapott a gyűlölség és harag, így a hadseregben is oda az egység és az erő.

Nem akarom hánytorgatni, hogy milyen elnézéssel tekintettek ennek a vészes korszaknak katonai kihágásaira. Minden törvényhozó mélyen átérzi ennek a hitvány irgalomnak teljes súlyát. Milyen hadsereg lesz méltó ezután, hogy szent jogainkat

védelmet, ha a véteknek jutalom a büntetése? És ha nem a hűséget, bátorságot és engedelmességet illeti a dicsőség!

Ezernyolcszázhuszonegy óta, amikor elkezdtek gazdasági rendszerünk átszervezését, más se volt, csak kísérlet; az utolsó kísérlet pedig még nagyobb csalódást okozott, mint az előbbieket. A közigazgatásnak minden egyes területen tapasztalható erélytelensége, a közteherviselés kijátszására irányuló általános igyekezet, az adótisztek mérhetetlen visszaélése és hanyagsága, fölösleges állások létesítése és a hivatalnokok csekély fizetése, és maguk a törvények is közrejátszottak benne, hogy tönkrement a kincstár. Néha abban bízunk, hogy a bíróság segítségével tudjuk leküzdeni ezt a sok akadályt, de a bíróság úgy lépett fel, mint az ártatlanság védelmezője, és nem marasztalta el se a panaszos adófizetőt, se a perbe fogott adótisztet, ha ugyan az ítékezés lassúsága, a sok huzavona időt nem adott a kongresszusnak, hogy újabb törvényekkel még jobban megkösse a kormány kezét. A kongresszus még nem nevezett ki biztosokat a legnagyobb adóbevételek kezelésére. A kongresszus még nem vizsgálta meg, első ízben, azoknak a pénzalapoknak a befektetését, amelyeknek a kormány csak egyszerű gondnoka.

Európában tartózkodik az az ember, aki az 1823-ban kiadott rendelkezések értelmében felelni tartozik a felvett és Londonban hitelesített milliós kölcsönökért; Peruból kiutasították az ott működő ügyvivőnköt, aki az annak a köztársaságnak nyújtott segélyeink behajtását intézte; végezetül pedig szétosztottuk, feléltük a nemzeti javainkat, ezért olyan összegeket is kénytelenek voltunk bejegyezni az államadósságaink könyvébe, amelyeket kifizethettünk volna belőlük. Olyan válságos helyzetbe jutott hát Kolumbia kincstára, hogy nem állhat helyt nemzeti becsületünkért a külföld előtt, amely nagylelkűen pénzt adott nekünk, mert bízott a tisztességünkben. A hadsereg a zsoldja felét se kapja, és a tisztviselők, a pénzügyiek kivételével, a legkeservebb nyomorban tengődnek. Elakad a szavam szégyenemben, ki se merem mondani előttetek, hogy csődbe jutott az államháztartásunk, és óriási hitelezősereg szorongatja a köztársaságot.

Amíg ezt a fojtogató zűrzavart ecseteltem, szinte fölöslegesnek éreztem, hogy a föld más népeihez fűződő kapcsolatainkról beszéljek előttetek. Virágzottak ezek a kapcsolatok, amíg fennen tündökölt katonai dicsőségünk állampolgáraink megfontoltságával együtt, és mindenki az bizalmat keltette, hogy államszervezetünk és társadalmi boldogulásunk olyan magaslatra jut fel, ahová a Gondviselés rendelte. A külkapcsolatok alakulása mindig a kormány bölcsességétől és a nép összeforrottságától függött. Soha egyetlen népnek se volt becsülete, ha nem művelte ezeket az erényeket; egyetlenegy se vívott ki tiszteletet, ha nem merített erőt az egységből. És ha széthúzás senyveszt bennünket, ha Kolumbia semmibe veszi a törvényeit, lerontja hitelét, ugyan mivel kecsegtetheti barátait? Mivel tudja akár csak régi barátait is megtartani? Ha nem fejlődik, hanem visszamarad az állami életünk, akkor mindenki csak kerülni fog bennünket. Már is kesztyűt dobott Kolumbiának, és megsértette egy szövetségese, aki pusztán létét is a mi nagylelkűségünknek köszönheti. A ti tanácskozásotok dönti el, hogy a baráti nemzetek megbánják-e, hogy elismertek bennünket, és nem lesznek-e kénytelenek kitörölni bennünket az emberiséget alkotó népek közül.

Törvényhozók! Nagy és kemény feladatot rótt rátok a nemzet akarata. Feleljetek meg polgártársaink várakozásának, mentsétek meg Kolumbiát. Megbízóitok szíve mélyére vessétek átható pillantásokat: kiolvashatjátok belőle, hogy mily régen gyötri őket a kín; biztonságot, nyugalmat állítanak. A haza erős, hatalmas és igazságos kormányért kiált. Lássátok, mint áll a haza a romok fölött a sivatagban, mely a zsarnokság után ránk maradt, ott áll sápadtan, riadtan, és siratja azt az ötszázezer hőst, aki érte adta az életét, akinek véréből, amikor megtermékenyítette a mezőt, jogaink

sarjadtak. Igen, törvényhozók, biztosítékokat kérnek töledek elevenek és holtak, romok és sírhalmok. Én, aki most úgy ülök otthon, mint egyszerű állampolgár, elvegyülve a sokaságban, ismét felemelem szavamat, és élek a jogommal; én, aki az utolsó vagyok, ha követelődzni kell a társadalomtól, én, aki áhítattal áldoztam a hazának és szabadságnak, nem hallgathatok ebben az ünnepélyes pillanatban. Adjatok nekünk olyan kormányt, amely alatt engedelmeskednek a törvények, tisztelik a vezetőt, és szabad a nép; olyan kormányt, amely meggátolja, hogy megszegjék a közakaratot és a nép parancsait.

Gondoljátok meg, törvényhozók, hogy a közhatalom erélye az egyéni gyengeség menedéke, ez az a fenyegető erő, amely lesújtja a gazt, ez a társadalom reménye. Gondoljátok meg, hogy a bíróságok engedékenységből és az állam lagymatagságából fakad a népek romlottsága. Végül pedig ne feledjétek, hogy a fejetlenség lerombolja a szabadságot, de az egység megóvja a rendet.

Törvényhozók! Kolumbia nevében kérve kérlek benneteket, hogy mint a Gondviselés képviselői, sorsunk kovácsai, adjatok nekünk, a népnek, a hadseregnek, a bírónak és az államférfinek *Kérlelhetetlen Törvényeket!!!*

Bogotá, 1828. február 29.

SIMON BOLÍVAR

BOLÍVAR LEVELE PAEZ TÁBORNOKHOZ MÓDSZEREKET AJÁNL A VENEZUELAII GAZDASÁG TALPRA ÁLLÍTÁSÁRA

BOGOTÁ, 1828. AUGUSZTUS 16.

Bogotá, 1828. augusztus 16.

Kedves tábornok úr!

Megkaptam július 9-i becses levelét, amelyben megnyugtató Maturín és az Orinokóvidék sorsa felől, és felajánlja, hogy minden erejét megfeszíti, elhárítja az őket fenyegető bajokat; nagyon köszönöm, és egyszersmind kívánom, hogy érje el óhajtott

célunkat.

Azt hiszem, nagyon találó és egyszersmind csüggesztő minden észrevétele, amit Venezuela nyomorúságos helyzetéről tesz, mert senki se remélheti joggal, hogy olyan nyugalmas, biztonságos állapotok lesznek, amelyeneket a pénzügyi műveletek kívánnak. Kétségtelen, hogy nagy-nagy nyugalomra van szükségünk, hogy begyógyuljanak régi sebeink, de az is igaz, hogy mi sem áll távolabb tőlünk, mint a virágzó és szilárd rend.

Emellett azon a véleményen vagyok, kedves tábornok úr, hogy nemcsak a rend és béke kell minékünk, hanem valami mást is tennünk kell, hogy bajaink egy részét orvosoljuk. Úgy gondolom, hogy kávé helyett valami mást kellene termesztelnünk, ami kelendőbb, olyat, mint a gyapot, indigó, ki kellene eszelnünk, hogy milyen fogyasztási cikkeket termelhetnénk, utánanézhethetnénk, hogy mivel javíthatnánk az iparunkon, mert ha nem változtatunk a kereskedelmünkön, hamarosan tönkrejutunk. Nagyon hasznos volna, ha az újságok is írnának erről a dologról, mert felhívná az emberek figyelmét, hogy mit termeszthetnénk eredményesen.

A kávé ára nem fog ismét emelkedni, ezért abba kell hagyni a kávétermelést, és más irányban kell munkálkodnunk, hogy elkerüljük a minél későbbi, annál fájdalmasabb csődöt.

Nagyon sajnálom, hogy nem bízik Ayala tábornokban, így hát nem tudom, nút tegyek vele. Szóval most mondja meg, hová vezényeljem Ayalát, de ne felejtse el, hogy ez az úr nagyon népszerű La Guairában, és hogy még megbánhatjuk, ha elhelyezzük onnan. Jól ismerem Ayalát, bárhoggy érez is, nem képes árulásra vagy aknamunkára. Sose húzott hozzám, de ha még az ellenségeit is elfogulatlanul ítéli meg az ember, akkor a becsületesség méltánylásával másokba is lelket önt. La Guaira nem erősség, hanem istencsapás annak, aki védelmezni akarja, különben is Ayala legutóbb már nyilván megmutatta, hogy mi telik tőle, és aszerint viselkedhetünk vele, amilyen magatartást tanúsított.

Kolumbia népe napról napra új jelét adja az irántam érzett tiszteletének. Egy héten belül hivatalba lép az új kormány.

Peruval nem tör ki olyan hamar a háború, ahogy tartottunk tőle, mert a peruiak a tönk szélén állnak. Tartja magát a hír, hogy Spanyolország csapatokat küld, és minden eshetőségre föl kell készülnünk.

Őszinte híve,

BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ LEVELE DOKTOR ESTANISLAO VERGARÁHOZ

**NAGY-KOLUMBIA
KÜLÜGYMINISZTERÉHEZ
BOLÍVAR ÁLTALÁBAN
SPANYOL-AMERIKA
ÉS KÜLÖNÖSEN
A KOLUMBIAI KÖZTÁRSASÁG
POLITIKAI HELYZETÉT ELEMZI
BENNE
ÉS KIFEJTI AZ EZZEL
KAPCSOLATOS
VÉLEMÉNYÉT**

BUIJÓI TÁBOR, 1829. JÚLIUS 13.

Buijói tábor, 1829. július 13.

DOKTOR ESTANISLAO VERGARA ÚRNAK STB. STB.

Kedves barátom!

Megkaptam június 8-i kedves levelét, és tudomásul vettem, amit Franciaországról, az Egyesült Államokról meg az ottani sikeres járási választásainkról mond, csakúgy, mint a mi Amerikánkkal kapcsolatos többi fejtegetését is.

Egyetértek önnel, hogy az amerikai földrészen olyan botrányos állapotok uralkodnak, hogy ez biztosan a társadalmi rend fenntartására fogja indítani Európát. Még mi voltunk a legkörültekintőbbek, látja, mégis úgy állunk, ahogy állunk, és senkiben se tudunk egy csepp bizalmat se kelteni. Mostanában olyan bánatos voltam Amerika jövője miatt, hogy még abban se leltem vigaszt, hogy La Mar megbukott, és a perui fordulat úgy kapóra jött nekünk; sőt ellenkezőleg, annál szomorúbb lettem, mert ez is világosan azt mutatja, hogy a rend, a biztonság, az élet meg minden egyre távolabb kerül ettől a földtől, amely arra van kárhóztatva, hogy elpusztítsa önmagát, és Európa rabszolgája legyen. Ez menthetetlenül bekövetkezik, mert ezt az óriási felfordulást senki meg nem zabolázza. Meg vagyok győződve róla, és az a véleményem, hogy ezen a kongresszuson legfeljebb egy olyan alaptörvényt tudunk tető alá hozni, amely rövid életű lesz, és amelyet magam is csak ügyyel-bajjal tudok majd érvényben tartani.

Eddig bármit javasoltak, mindenre igent mondtam önöknek, nem mertem az igazi véleményemet megmondani, féltem, hogy elfogják a leveleimet, és felhasználják őket,

hogy a kormányt támadják velük, és a tanács ellen izgassák a tömeget.

Régóta ez a véleményem, ennél fogva azt hiszem, eleget gondolkoztam rajta.

Először. – Én nem maradhatok sokáig a kormány élén, és ha én távozom, az ország szét fog szakadni polgárháború és a legszörnyűbb zűrzavar közepette.

Másodszor. – Ha el akarjuk kerülni a tíz éven belül szükségképpen bekövetkező bajokat, jobb, ha törvényesen, békésen és szép egyetértéssel megosztjuk az országot.

Harmadszor. – Ha a nép képviselői úgy gondolják a kongresszusban, hogy a nép kedvezően fogadná ezt a döntést, akkor meg kell tenniük egyenesen, becsületesen, rögtön mindent nyilvánosságra hozva, ami a közös érdekekkel és jogokkal kapcsolatos.

Negyedszer. – Ha pedig a képviselők úgy gondolják, hogy nincs elegendő meghatalmazásuk ilyen fontos lépés megtételére, kikérhetnék a kolumbiai választói kollégiumok határozatát, hogy azok mondják meg, mit akarnak, mit kívánnak; aztán ennek megfelelően alakítanának kormányt Kolumbiában.

Ötödször. – Ha ezek közül az intézkedések közül egyiket se lehetne meghozni, mert a kongresszus szembehelyezkednék vele, akkor abban a szorultságban csakis olyan örökös kormányzásra gondolhatunk, mint a bolíviai, olyan örökletes szenátussal, amelyet Guayanában javasoltam. Csak ennyi lehetőségünk van, hogy próbára tegyük a kormány szilárdságát, amit én képtelennek tartok Venezuela és Új-Granada közt, mert e közt a két ország közt leküzdhetetlen az ellenszenv. Ebben a tekintetben teljes az egyetértés Páez pártja és Santander pártja közt, bár az ország többi része nem osztja ezt a felfogást.

Idegen monarchia kerüljön utánam hatalomra? Bármilyen előnyökkel kecsegtet is, úgy gondolom, hogy ezer bajjal járna:

Először. – Egyetlen idegen herceg se kíván egy fejetlen és kiszámíthatatlan ország uralkodója lenni.

Másodszor. – A nemzet adósságai és a szegénység nem engedi, hogy az ország akár csak nyomorúságosan is eltartson egy uralkodót és egy udvart.

Harmadszor. – Az alsó néposztályok felzúdulnának, félnének az arisztokráciától és az egyenlőtlenségtől.

Negyedszer. – Tábournokok és mindenféle becsvágyók nem tudnák elviselni, hogy ki vannak rekesztve a legfelsőbb hatalomból.

Nem is szóltam az európai bonyodalmakról, mert esetleg nem is volnának, persze csak szerencsés körülmények váratlan találkozása folytán.

Én pedig, gondolhatja, mennyire belefáradtam a szolgálatba, mennyire elkekerít az a sok vétkes hálátlanság, amit napjában tanúsítanak irántam. Láttam, hogy sarokba szorított a nagytanács: vagy sorsára bízom az országot, vagy megmentem, de magam adom meg az árát. Az a cikk, amit említ, a legkedvezőbb, amit a tiszteletemre írhattak, csak annyit mond, hogy *bitorolt hatalmam üdvös és hazafias*. Én vagyok a bitorló! Én követek el bitorlást! Barátom, ez iszonyú; én nem bírom elviselni ezt a gondolatot, olyan borzadályal tölt el, hogy inkább Kolumbia vesztét kívánom, csak ne halljam, hogy ezt a jelzöt aggatják rám. Most azt mondja, hogy később majd nem így lesz. Csak annyit válaszolok, hogy a mi országunk nem tudja elviselni se a szabadságot, se a szolgaságot, és ezer felfordulás ezer bitorlást szül. Ez a helyzet, barátom, és akárhogy vesszük, a 28-as események eldöntötték a sorsomat.

Az államtitkárságon elolvashatja, mit ír a perui kormány; felszólít bennünket, hogy adjuk fel Guayaquil városát, és kössünk fegyverszünetet, amit már alighanem meg is kötöttek, és máról holnapra itt is lehet vele Guerra parlementer.

Mellesleg megjegyzem, hogy ha megteszik azt a lépést, amit fentebb ajánlottam, és

minden országrészben külön kormányt alakítanak, akkor végérvényesen megszilárdítják a helyzetüket. Kétségtelen, hogy önök mellé állna a közvélemény, és még az ellenségeim is úgy néznének önökre, mint a hazai igazi megmentőire. Rengeteg a barátom, Santandert szinte elenyésző kisebbség támogatja; ha önök összefognak ennek a célnak az érdekében, kifogják a szelet a másiknak a vitorlájából, kiütik a kezéből a fegyverét. Minden hozzám hű tábornokra számíthatnak ennek a tervnek a megvalósításában, még a venezuelaiakra is, mert jól tudom én, hogy mint gondolkodnak, mindig a tisztább ügy mellé fognak állni. Természetesen azt hiszem, hogy Santander egyelőre nem lehet tagja a kormánynak, mert mindenfelé sok az ellensége, és vétkes, ennél fogva káros eszközökhöz nyúlhat majd, hogy megsemmisítse őket. Ha így döntenek, és a kezdet kezdetén szembefordulnak Santanderrel, akkor számíthatnak Dél támogatására, mert Sucre, Flores tábornok, a hadsereg és minden ottani tetterős ember inkább szövetkezik önökkel, semmint elszakad, mert jól tudják, hogy ők *egymásukban* ki vannak szolgáltatva Perunak, Peru azt tehet velük, amit akar, de ha Északon ott van Pasto, az szörnyű veszély a peruiaknak.

Kérem, mutassa meg ezt a levelet a miniszter uraknak, gondolkozzanak rajta, és döntsenek, ahogyan jónak látják.

Az olyan országot, amely egyetlen ember életétől függ, annyi veszély fenyegeti, mintha napjában kockára tennék a sorsát. És ha az az ember sokat szenvedett húsz éven át, ha sok az ellensége, akik vesztére törnek, ha már elege van a közszolgálatból, és halálosan megcsömörlött tőle, akkor sokkal nehezebb, végtelenül nehéz az állam fenntartása. Ez az igazság, kedves barátom, én *nem bírom tovább*, a szívem százszor is ezt mondja napjában. Képzelve magát az én helyembe, akkor majd megért, és fogja fel a helyzetét, akkor majd rájön, hogy igaz, amit mondok. Mind a kettőnknek döntenünk kell. Önnek is, nekem is. Ezzel a lépéssel mindnyájan jól járunk, vagy legalábbis nem olyan rosszul.

Őszinte híve,

BOLÍVAR

**BOLÍVAR LEVELE PATRICK
CAMPBELL
BRIT DIPLOMATÁHOZ AZT
FEJTEGETI
HOGY MILYEN ÁLLÁSPONTRA
HELYEZKEDNEK
AZ EURÓPAI HATALMAK**

NAGY-KOLUMBIA BELPOLITIKAI VÁLSÁGÁVAL KAPCSOLATBAN

GUAYAQUIL, 1829. AUGUSZTUS 5.

Guayaquil, 1829. augusztus 5.

**PATRICK CAMPBELL EZREDES ÚRNAK,
Ő BRIT FELSÉGE ÜGYVIVŐJÉNEK**

Ezredes úr, kedves barátom!

Van szerencsém igazolni Bogotában írt, május 31-i becses levelét.

Először is köszönetét kell mondanom önnek mindazért a sok jóért, amit Kolumbia iránt és énirántam tanúsít levelében. Hányféleképpen rászolgált ön a hálánkra! Zavarba ejt, ha eszembe jut, hogy ön mennyit törődött, hogy ön mennyit tett az országunkért és az ország fejének dicsőségéért, mióta nálunk van.

Az Egyesült Államokban szolgáló angol követ túlon túl megtisztel engem, amikor azt mondja, hogy csak Kolumbiában bízik, mert egy Bolívar van itt. Csak nem tudja, hogy Bolívar testi és politikai léte nagyon megrendült, és hamarosan elenyészik.

Ámít azzal az új tervvel kapcsolatban volt szíves mondani, hogy egy európai herceget neveznek ki utódomnak méltóságomban, nem meglepetés nekem, mert már tudomásomra hoztak valami ilyesmit, nagy titokzatossággal és csak úgy csínján, mert ismerik a véleményemet.

Nem is tudom, mit mondjak önnek erről az ötletről, amely ezer bonyodalommal fenyeget. Bizonyára tudja, hogy énnekem semmi kifogásom se volna ellene, hiszen eltökéltem, hogy a kongresszus legközelebbi ülésén lemondok a hatalomról, de vajon ki tudná féken tartani a vezetőink becsvágyát, és ki tudná megnyugtatni az egyenlőtlen-ségtől rettegő köznépet? Nem gondolja, hogy Anglia nem nézné jó szemmel, ha egy Bourbont választanánk? És milyen heves ellenállást tanúsítana minden új amerikai állam és az Egyesült Államok, amely utóbbit mintha csak arra rendelte volna a Gondviselés, hogy nyomorúságot hozzon Amerikára a Szabadság nevében? Mintha máris látnám, hogy szőnek általános összeesküvést az ellen a szegény Kolumbia ellen, amelyet úgyis váltig irigyel Amerika minden köztársasága. Az egész sajtó megmozdulna, új keresztes háborút hirdetne a szabadság árulóinak cinkosai, a Bourbonok szekértolói és az amerikai rendszer sárbatiprói ellen. Délen a peruiak szítanak fel a viszály lángját; a Földszoroson a guatemalaiak és a mexikóiak, az Antillákon pedig az amerikaiak, és mindenfelé a szabadelvűek. Santo Domingo se maradna veszteg, segítségül hívná a testvéreit, hogy közösen szálljanak szembe egy francia uralkodóval. Mindenki ellenség lenne, Európa pedig mit se tenne értünk, mert az Új-Világ nem éri meg, hogy pénzt dobjanak ki egy itteni Szent Szövetségre; legalábbis megvan az okunk, hogy így gondoljuk, lám, milyen közönyösen szemlélték, hogy küzdünk, harcolunk a fél világ felszabadításáért, pedig csakhamar ez a fél világ lesz az európai jólét legbővebb forrása.

Szóval távolról sem ellenzem, hogy a bölcs Európa kipróbált intézményeinek mintájára szervezzük át Kolumbiát. Sőt végtelenül örülnék, és új erőre kapnék, ha segíthetném ezt a munkát, amit országmentésnek nevezhetünk, és amit nem könnyen, de végre tudnánk hajtani, ha Anglia és Franciaország támogatna bennünket. Ezzel a hatalmas segítséggel mindenre képesek volnánk, nélküle nemgy hát majd csak akkor döntök véglegesen, ha megtudjuk, hogy vélekedik Anglia és Franciaország kormánya erről az említett rendszerváltozásról és az uralkodó-választásról.

Nemes barátom, a legőszintebben biztosíthatom, hogy semmit se hallgattam el, a legteljesebb nyíltsággal fejtettem ki a véleményemet. Úgy hasznosíthatja, ahogy a kötelesség és Kolumbia érdeke kívánja. Ez a helyzet velem, és mindenesetre fogadja készséges híve szívből jövő, meleg üdvözetét.

BOLÍVAR

**BOLÍVAR LEVELE
DÁNIEL O'LEARY TÁBORNOKHOZ
EGYKORI HADSEGÉDÉHEZ
A SZABADÍTÓ A POLITIKAI
HELYZETRŐL FEJTI KI A NÉZETEIT
ÉS FELVÁZOLJA
AZ ORSZÁGBAN URALKODÓ
VÁLSÁG
NÉHÁNY LEHETSÉGES
MEGOLDÁSÁT**

GUAYAQUIL, 1829. SZEPTEMBER 13.

Guayaquil, 1829. szeptember 13.

DÁNIEL F. O'LEARY TÁBORNOK ÚRNAK

Kedves O'Learym!

Már bizonyára értesült róla, hogy eperohamból lábadozom, ami meglehetősen legyengített, és rádöbentett, hogy szinte minden erőm cserbenhagyott. Ahhoz képest, amilyen egész életemben voltam, hihetetlen, hogy milyen állapotban vagyok: vagy a lelki erőm csappant meg jócskán, vagy a szervezetem romlott le nagymértékben, de akárhogyan is, úgy érzem, semmihez sincs erőm, és a világon semmi se tud már felrázni. Valami nagy nyugalom, vagy inkább valami általános lagymatagság fogott el, és egészen úrrá lett rajtam. Mélységesen meg vagyok győződve, hogy képtelen vagyok a további közszolgálatra, ezért úgy gondoltam, tudomására kell hoznom legbensőbb barátainak, hogy örökre meg kell válnom a főhatalomtól, ők meg törjék a fejüket, határozzanak, ahogy jónak látják.

Hamarjában biztos ön is és a barátaim is rendkívüli és gyászos esetnek tartják ezt a dolgot, pedig mi sem természetesebb és szükségesebb nála, bármilyen természetű következménnyel jár is. Gondolják csak meg: egy ember, aki, mikor szolgálni kezdett, igencsak túljutott ifjúkorán, húsz hosszú évig szolgált; beláthatják, hogy a természet rendje szerint már csak kevés vagy semmi sem várható tőle. Ha most azt is tekintetbe vesszük, hogy ez a szóban forgó ember nagyon mozgalmas, sőt felőrlő életet élt, és része volt mindenféle testi-lelki szenvedésben, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy már csupán öt-hat éve van hátra; öt-hat olyan éve, amiből ugyan kevés hasznot húzna a szolgálat, de ami sok nyavalyával kínozná a betegeskedőt. Én higgadtan, elfogulatlanul, olyan tárgyilagosan ítélem meg a dolgot, amennyire telik tőlem; és úgy ítélem meg, hogy bármilyen nagy ez a veszteség, nem szabad sajnálkoznunk miatta, sőt inkább kívánnunk kell, hogy így legyen, mert ez kisebb baj annál, amitől joggal félhetünk.

Vegyük most szemügyre az ország állapotát; ránéztiből egyrészt a küszöbön álló fejtelenség fenyeget bennünket, másrészt rózsás a helyzetünk. Legyőztük Perut és a hazai párttűtöket. Nem vitás, hogy igencsak mindenki egyetért benne: okunk és jogunk volt rá, hogy leverjük ellenségeinket, mert Kolumbia boldogulásának is ellenségei voltak. Ugyanazok a polgártársaink tartják kezükben a vezetést, a befolyást és a hatalmat, akik társaim voltak a háborús áldozatokban és a honszervező munkában. Itt vannak jó erőben, testi-lelki egészségben, órájuk van ruházva a közhatalom, és a szükséges eszközeik is megvannak, hogy meg is tartsák, mellettük áll a legszélesebb közvélemény, és segítségükre van a haza megmentésében. Ezek az emberek ma is szellemi erőnek, ifjúságnak örvendenek, így hát megvan bennük a kellő képesség, hogy megvédjék az államot és tulajdon állásukat. De öt-hat év múlva már nem így lesz; akkor már ők is olyanok lesznek, mint én most: megtöri őket a kor, és kiszolgáltatja őket ellenségeik vagy utódaik kényére-kedvére. Mire eljön ez az idő, én már biztosan nem leszek, és velem együtt azok se, akik mellettem állnak. Vagyis egyszerre dől ki ennek az épületnek minden oszlopa, és akik alatta vannak, halálukat lelik. Miképpen orvosolhatnánk ezt a szörnyű bajt? Nemde széthullna és egyszersmind tönkremenne a társadalom? Nemde ez volna a lehető legnagyobb csapás? Bizony ez volna; így hát jobbnak látom, ha jó előre felkészülünk erre a szerencsétlenségre, amelyet még emberfeletti erőfeszítéssel sem tudunk elkerülni.

A dolgok és az események ereje sodorja országunkat e felé a megrázkódtatás, vagy mondjuk így, politikai változás felé. Én nem vagyok halhatatlan; kormányunk demokratikus és választott kormány. Kétségtelen, hogy bármit változtatunk rajta, minden változtatás csak ideiglenes lesz; mert el kell ismernünk, hogy társadalmi rendünk vagy szerkezetünk csupán átmeneti. Mindnyájan tudjuk, hogy csakis az én tekintélyem tartja össze Új-Granada és Venezuela egységét, és ez a tekintély előbb-

utóbb lehanyaglik, amikor a Gondviselésnek vagy az embereknek úgy tartja kedve. Nincs esendőbb egy ember életénél; ennél fogva okos dolog felkészülnünk arra az időre, amikor véget ér. Halálom után mi jót tehetnék az országnak? Akkor tűnne csak ki, milyen hasznos lett volna, ha már életemben elrendeztük volna a két országrész kettéválasztását; mert akkor nem lenne se közvetítő, se barát, se közös tanácsadó. Hanem mindenben csak viszály, harag, széthúzás.

Tegyük fel, hogy a januárban összeülő alkotmányozó gyűlés bölcsessége szerencsés reformokat hoz a törvénykezésben; de ugyan miféle reformok lehetnek ezek? Vegyük tekintetbe Kolumbia kiterjedését, népességét, lakosságának lelkületét, a manapság divatos nézeteket, hogy melyik földrészen terül el az ország, milyen államok veszik körül, és mennyi akadály áll a szilárd rend kialakításának útjában. Rájövünk, hogy rengeteg kínos veszély fenyeget bennünket, és nem hagyhatjuk figyelmen kívül őket. Óriási területünk két, egymással homlokegyenest ellenkező kormányforma közül követeli meg valamelyiket, de mind a kettő teljességgel ellentétes az ország javával: ennek a hatalmas területnek a kormányzására csakis a királyi tekintély vagy a szövetségi rendszer lehet megfelelő. De én el se tudom képzelni, hogy királyságot létesíthessünk egy alkotmányosan demokratikus országban, mert az alsóbb és népesebb osztályok vitathatatlan joggal ragaszkodnak az alkotmányos vívmányokhoz, hiszen valamiképpen helyre kell igazítani a természet igazságtalanságát, és elengedhetetlen a törvény előtti egyenlőség ott, ahol ténylegesen egyenlőtlenség uralkodik. Azután meg ugyan ki lehetne Kolumbia királya? Azt hiszem, senki, mert nem akadna idegen herceg, aki elfogadna egy veszély és nyomorúság övezte trónt, a tábornokok pedig vonakodnának hódolni valamelyik hasonszőrűnek, és mindörökre lemondani a főhatalomról. A nép megriadna ettől az újdonságtól, félne, hogy megissza a levét, mert rájönne, hogy sokféle következménnyel jár, ha egy kormánynak ilyen az alapja és szerkezete. Bujtogatók zúdítanak fel a népet gálád eszközökkel, és nem lehetne útját állni az izgatásnak, mert minden odahat, hogy gyűlöljék a zsarnokságot, ezt a rémet, amely már pusztá nevével is elborzaszt. Az ország szegénysége nem engedi, hogy olyan fényűző kormányzatunk legyen, amely hivatalból gyakorolja a dúskálás és pazarlás minden túlkapását. A monarchia új nemességgel is jár, ez pedig teljes dölyfével emelkedne ki a féltékeny nép tömegéből. Senki se túrná jámborul ezt a nyomorúságos arisztokráciát, amely ki se látszana az ínségből és tudatlanságból, de amelyet nevetséges becsvágy fütene... így hát ne is beszéljünk tovább erről az agyrémről.

De a szövetségi kormányzatról még annyi kedvem sincs szót ejteni; ez a társadalmi rendszer maga a törvényesített anarchia, jobban mondva egy olyan törvény uralma, amely közvetve a széthúzást teszi kötelezővé, az államnak és minden polgárának tönkretételét. Az Egyesült Államok kormányzata a legjobb a világon, de Amerika nem honosíthatja meg; minékünk még a Korán is jobban megfelelne. Kár itt a szóért, elég, ha egy pillantást vetünk ezekre a szerencsétlen országokra, Buenos Airesre, Chilére, Mexikóra és Guatemalára. De a magunk első éveire is visszagondolhatunk! Csak ezek a példák is minden könyvtárnál beszédesebbek.

Kolumbia nem tehet mást, csak azt, hogy a lehető legkevésbé rosszul egy olyan központosított rendszert alakít ki, amely kellőképpen tekintetbe veszi az ország kiterjedését és lakóinak sajátosságait. Egy európai jellegű civilizált államban kevesebb gondja van a kormánynak a néppel és a természettel, mint egy kis amerikai tartományban a nép tudatlansága és a mostoha terepviszonyok miatt; ennél fogva kénytelenek leszünk szilárdabb és erélyesebb intézményeket létrehozni, mint amilyeneket más országokban tartanak szükségesnek. Kolumbia pedig nemcsak akkora, mint egy európai állam, hanem több európai ország is elférne a területén. Mennyi gondunk-bajunk lenne, ha egy olyan kormány kezével kellene igazgatnunk egy óriási

birodalmat, amely még egy tartományt is alig tudna jól-rosszul elkormányozni!

Hogy őszinte legyek, én semmit se láttam Kolumbiában, ami kormánya, közigazgatásra, vagy akár csak valamiféle rendre is emlékeztetne. Igaz, hogy csak éppen elindultunk ezen az új úton, és a háború, a forrongás a hadügyre irányította minden figyelmünket. Szinte megfeledkeztünk magunkról, míg a bennünket fenyegető veszélyeket mérlegeltük, és azt latolgattuk, hogy kerüljük el őket. fogalmunk se volt a kormányzásról, és védelmi harcunkban időnk se volt rá, hogy megtanuljunk. De most már itt az ideje, hogy komolyan gondolkozzunk rajta, hogy pótolhatnánk a mulasztásainkat, és hogy biztosíthatnánk nemzeti létünket.

Kolumbia jelenlegi kormánya nem megfelelő nagy kiterjedésű tartományainak rendben tartására és igazgatására. Az ország központja nagyon messze van a végektől. A nagy utazgatásban elgyengül az erő, és a központi igazgatásnak nincsenek meg az óriási távoli feladatainak elvégzéséhez szükséges eszközei. Lépten-nyomon tapasztalom. Nincs olyan előjáró, nincs olyan kormányzó, aki nem gyakorolja a legfelső hatalmat, és többnyire sürgető kényszerhelyzetben. Úgy is mondhatnánk, hogy minden tartománynak külön kormánya van, és ez nem olyan, mint a központi kormány, mert módosítják az egyes országrészek körülményei és sajátos viszonyai, vagy az egyéni jellem adottságai. Mindez amiatt van, hogy országunk nem összeforrott egész. Társadalmi kötelékeink sehogy se tudják összehangolni, szorosra fűzni és egyesíteni az állam távoli részeit. Olyan fejtelenségnek vagyunk tehetetlenül kiszolgáltatva, hogy ha nem helyezük új alapokra az országot, veszedelmesen elhatalmasodik rajtunk a kór.

A jelenlegi helyzetben csak két megoldás kínálkozik, és az alkotmányozó gyűlésnek választania kell a kettő közül:

- 1 – Új-Granada és Venezuela szétválasztása.
- 2 – Örökös és szilárd kormányzás megteremtése.

Az első esetben a két ország szétválasztása tökéletes, igazságos és békés kell hogy legyen. Mihelyt kimondják, mindkét országrész a maga módján rendezkedik be, és független minőségben tárgyal közös érdekeikről és kölcsönös kapcsolataikról. Azt hiszem, hogy Új-Granadának egységesnek kell maradnia, hogy Délen védekezni tudjon a peruiak ellen, és hogy Pasto rákos daganattá ne váljék az ország testén. Venezuelának is egységesnek kell maradnia, olyannak, amilyen az egyesülés előtt volt.

Bármennyire szeretnénk is elkerülni ezt a fejleményt, minden összefog, hogy bekövetkezzék. Sok kellemetlenséget rejt magában, de ki tudna ellenállni a szenvedélyek és a legközvetlenebb érdekek hatalmának? Sejtelmem sincs, hogy lehetne csillapítani a helyi ellenszenvet és csökkenteni az irdatlan távolságokat. Véleményem szerint ezek azok a nagy akadályok, amelyek az utunkban állnak, és megakadályozzák, hogy egységes kormányzatot és államot alkossunk. Ebbe a szirtbe úgyis mindig, mindenképpen beleütközünk, így hát bátorság, határozottan át kell törnünk rajta. Alakítsunk két kormányt, és szövetkezzenek a közös ellenség ellen, kössenek nemzetközi egyezményt, amely az egymáshoz fűződő kapcsolataikat szabályozza; a többit majd meghozza az idő, a nagy orvos.

Amíg háborúskodnunk kellett, úgy tetszett, mintha indokolt volna, és szinte elmondhatjuk, hogy az is volt a Kolumbiai köztársaság létrehozása. Amikor elkövetkezett a belső béke, és vele együtt új kapcsolatokra tettünk szert, rájöttünk, hogy ez a dicséretes terv, vagy inkább kísérlet nem kecsegtet a hozzá fűzött reményekkel. Az emberek és a dolgok egyaránt a szétválasztást követelik, és a sok egyéni rossz közérzetből általános nyugtalanság támad. Az utóbbi időben már Spanyolország se fenyeget bennünket, és ez mindinkább azt igazolja, hogy már nem szükséges az egység, hiszen csakis az volt a célja, hogy minden erőt összefogjon az anyaország ellen.

Amikor majd elszánjuk magunkat, és megtesszük ezt a lépést, örvendetes nap lesz az a lakosság tevékeny részének, főleg örökös hangadóinak a társadalom valóságos kovászainak.

A kongresszus egy másik szükségmegoldáshoz is folyamodhat, ahhoz, hogy örökös főhatalmat létesít, amit nemcsak örökösnek nevezhetünk, hanem akármi másnak is, csak arra vigyázzunk, hogy ne ellenkezzék a közvéleménnyel. Természetesen a Kolumbiai Köztársaság megóvása kézzelfogható előnyökkel és külső tekintéllyel kecsegtet. Spanyolország nagyobb tiszteletet tanúsítana irántunk, Peru nem fogja megszegni a megkötött egyezségeket, és általában az amerikai nemzetek se változtatnak szívélyes magatartásukon. A két ország polgárait nem sarkallja annyi minden a határvillongásra, és az államadósság se lesz a viszálykodás tetemes indoka. Mindez nagyon fontos. Bárcsak fenntarthatnánk ezt a szép egységet!

Kolumbiának fel kell ocsúdnia, és határoznia kell, mert én már nem tudom tovább vezetni. Ez tény, és most lássuk, milyen kellemetlenséggel jár.

Először is, mit tesz a kongresszus, kinevezi-e az utódomat? És ki lesz az, granadai vagy venezuelai? Katona vagy polgári személy?

A granadaiak biztosan olyan elnököt kívánnak, aki földijük, hiszen több mint tíz évig egy venezuelai kormányozta őket. A venezuelaiak meg majd azt mondják, hogy Új-Granada fővárosából igazgatják őket, Új-Granada szülöttei uralkodnak rajtuk, és már csak az az egyetlen reménységük, hogy venezuelai az állam feje. Sok akadékoskodásra számíthatunk itt mindkét részről, de lesz itt még más baj is.

Mindig katonák, és mindig karddal fognak irt kormányozni? A polgári személyek nem fogják egyszer majd sérelmezni a katonai önkényuralmat? Jól tudom, hogy jelenleg nem kormányozhatjuk kard nélkül a köztársaságot, de arról is meg vagyok győződve, hogy a polgári közigazgatásban elviselhetetlen a katonai szellem. A kongresszusnak mindenképpen ismét fontolóra kell vennie az ország felosztásának kérdését, de akárhogy is, el kell vetni az elnökválasztás tervét.

Én azért, amit tehetek, megteszem a köztársaságért: fáradhatatlanul buzgólkodom a kormány körül, minden befolyással támogatom a főhatalmat, a rám bízott fegyverekkel beszáguldom és megvédem az ország tartományait. Egyszóval erős lesz a kormány, már amennyire rajtam áll és a barátaimon, akiket elkötelezek a jó ügy mellett.

Őszinte híve,

BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ ÜZENETE A KOLUMBIAI KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYOZÓ GYŰLÉSÉHEZ

BOGOTÁ, 1830. JANUÁR 20.

Polgártársaim!

Engedjétek meg, hogy jókívánságaimat fejezzem ki ebből az alkalomból, amikor összeül ez a kongresszus, hogy a nemzet nevében betöltse magasztos törvényhozót tisztét.

Nagy és nehéz feladat egy olyan nép megszervezése, amely fejetlenség és polgárháború közepette szabadul fel az elnyomás alól, de úgy, hogy előzőleg nem készült fel azoknak az üdvös újításoknak befogadására, amelyekre áhított. De a történelem sok tanúsága, az Ó- és Újvilág példája, húszévi forrongás tapasztalata bizonyára megannyi lámpás lesz számotokra, mely bevilágít a jövő homályába; bízom benne, hogy emelkedett bölcsességetek erőt vesz majd egyesek szenvedélyén és a sokaság tudatlanságán, és kellőképpen hallgat olyan értelmes emberek felvilágosult elméjére, akiknek tiszteletre méltó szava becses segítséget nyújt a nagypolitikai kérdések megoldásában. Különbön országunk természete maga is fontos tanácsokat adhat, az a föld, mely az Andok magas tájaitól az Orinokó forró partvidékéig terjed; vegyétek szemügyre ezt a hatalmas területet, és az emberek csalhatatlan tanítómesterétől megtanulhatjátok belőle, hogy mit tegyen a kongresszus a kolumbiaiak boldogulásáért. Sokra taníthat benneteket a történelmünk, de éppoly sokra a szűkölködésünk is; hanem mégis szenvedésünk jajszava lesz a legbeszédebb, amely azért kiált az égbe, mert nincs nálunk nyugalom és biztos szabadság.

Boldog ez a kongresszus, és ezer áldást érdemel, ha megadja Kolumbiának ezeket a legfőbb, gyönyörteljes javakat!

A kongresszus azért ült össze, hogy olyan alapokmányt szerkesszen, amely majd törvényt szab a köztársaságnak, és hogy kinevezze a főbb tisztségviselőket, akik majd igazgatják az országot, ezért a kormánynak az a kötelessége, hogy tudomásotokra hozza az egyes minisztériumoknak az állam jelenlegi helyzetére vonatkozó értesüléseit, hogy a dolgok természetének megfelelő törvényeket hozhasson. Az Állam- és Minisztertanács elnökének számot kell adnia előttetek, hogy mit végzett az elmúlt másfél év alatt; ha munkája nem felelt is meg jogos várakozásunknak, legalább elhárította azokat az akadályokat, amelyeket a külső háború és a belső megrázkódtatások zavaros viszonyai állítottak az államigazgatás útjába, azok a bajok, amelyek, hála az Isteni Gondviselésnek, elcsitultak, a kegyelem és békeség javára.

Fordítsátok magas figyelmeteket ezeknek a zavaroknak eredetére és történetére.

Az 1826-ban kitört sajnálatos zavargások arra készítették, hogy megtérjek Peruból, noha elhatároztam, hogy nem fogadom el az alkotmányos főhatalmat, amelyre távollétemben választottak meg. Állhatatosan kértek, hogy állítsam helyre az egyetértést, hogy elkerülhessük a polgárháborút, és én nem tagadhattam meg szolgálataimat a hazától, amely ismét így megtisztelt, és félreérthetetlen jelét adta bizalmának.

A nemzet képviselői tanulmányozták a lelkeket dúló egyenetlenség okait, meggyőződtek róla, hogy azok az okok még mindig fennforognak, és hogy gyökeres intézkedésekre van szükség, és kényszerhelyzetükben előbb összehívták a nagy nemzetgyűlést. Össze is ült ez a testület a pártok torzsalkodása közepette, de fel is oszlott ugyanez miatt, és a tagjai nem tudtak megegyezni az eltervezett reformokban. Teljes széthullás fenyegette a köztársaságot, és ebben a válságban kénytelen voltam

segítségére sietni; de ha a nemzeti érzés föl nem buzdult volna, hogy megkeresse önnön fennmaradásának módját, tulajdon polgárainak keze törte volna darabokra a köztársaságot. Engem volt szíves megtisztelni bizalmával az ország, és énnekem olyan tiszteletben kellett tartanom ezt a bizalmat, mint a legszentebb Törvényt. Hát habozhattam volna, ha végveszélyben a haza?

A fegyvercsörgéssel és népek viszállyával megsértett törvények erejüket veszítették. A törvényhozó testület már felismerte a szükségességét, és elrendelte, hogy üljön össze az alkotmányreformra jogosult gyűlés, és végül már a nemzetgyűlés is egyhangúlag kimondta, hogy sürgős reformra van szükség. Ez az ünnepélyes bejelentés, az előzményeivel együtt kifejezetten elmarasztaló ítéletet mondott Kolumbia politikai rendjéről. A 11. évi alkotmány a közvélemény szerint és ténylegesen is megszűnt.

Szörnyű volt az ország helyzete, de az enyém még szörnyűbb, mert kiszolgáltattott a megszólásnak és a gyanakvásnak. De engem még az se riasztott vissza, hogy foltot ejtenek a hírneveken, amelyre olyan szolgálatok hosszú sorával tettem szert, amelyekben gyakran kellett hasonló áldozatokat hoznom.

A 28. augusztus 27-én kibocsátott szervezeti rendeletem mindenkit meggyőzhetett róla: az a leghőbb vágyam, hogy letegyem a korlátlan hatalom elviselhetetlen terhét, és hogy ismét képviseleti alapra helyezkedjék a köztársaság. De alighogy elkezdtem gyakorolni a főhatalmat, felütötte a fejét az ellentábor a szenvedély erőszakosságával és a bűncselekmény vadságával. Életemre törtek, fellángolt a polgárháború, s ez a példa és sok más is arra ösztökélte Peru kormányát, hogy hódítás és bitorlás céljaival benyomuljon déli tartományainkba. Polgártársaim, ez nem pusztán képzelődés: tények és hiteles okmányok tanúsítják. Elkerülhetetlenné vált a háború. La Mar tábornok hadserege vereséget szenvedett a Tarquinál, fegyvereink tündöklő dicsőségére; hadainak maradványai csak a győztesek lovagiasságának köszönhetik menekülésüket. De hiába a kolumbiaiak nagylelkűsége, La Mar tábornok lábbal tiporja a szerződéseket, ismét háborút indít, és nekünk támad; én azzal válaszolok, hogy megint békét ajánlok neki, de ő rágalmakkal, szitkokkal halmoz el bennünket. Guayaquil tartomány áldozatul is esett La Mar eszelős követelődzésének.

Minekünk nem volt haditengerészetünk, a téli áradások és más akadályok is hátráltattak bennünket, és meg kellett várunk a kedvező évszakot, hogy visszahódítsuk a várost. Időközben, ahogy Peru Fővezére mondja, a nemzet ítélete a mi álláspontunkat igazolta, és elmozdította La Mar tábornokot ellenségeink éléről.

Hogy így megváltozott a politikai helyzet abban a köztársaságban, megnyílt előttünk a tárgyalások útja, és a fegyverszünet révén visszaszereztük Guayaquilt. Végül szeptember 22-én megkötöttük a békét, és véget ért a háború, amelyben Kolumbia a jogait és méltóságát védelmezte.

Örömet fejezem ki a kongresszusnak, és a nemzetnek, hogy ilyen eredményesen zárultak le a déli ügyek: véget ért a háború, és a perui kormány is a jóakarattal kézzelfogható jeleit mutatta irántunk, nemesen beismerte, hogy aljas számítással kényszerítették ránk a háborút. Egy kormány se adott olyan elégtételt egy másiknak, mint amelyet a perui kormány adott a miénknek, és ezért a nagylelkűségért a legnagyobb elismerésünkre méltó.

Polgártársaim! Olyan mérséklettel kötöttünk békét, ahogy testvérnépektől várható, akiknek nem lett volna szabad egymás ellen fordítaniuk a szabadság és egymás védelmére szánt fegyvereiket, de azokkal a szerencsétlen déliekkel is kesztyűs kézzel bántunk, akik belebonyolódtak a polgárháborúba, vagy akiket megszedített az ellenség. Örömmel mondhatom, hogy úgy vetettünk véget belviszályainknak, hogy egyetlen csepp vér se mocskolta be a törvény diadalát: egy vitéz tábornok és párthívei elestek ugyan a csatáéren, de csakis a Magasságos keze büntette őket, mert a mi kezünk éppen

olyan kíméletesen bánt volna velük, mint azokkal, akik életben maradtak. Ha tévelyegtek is, mindannyian szabadon vannak.

Rengeteget szenvedett a haza ezek miatt a megrázkódtatások miatt, amelyekre mindig fájdalommal emlékezünk, csak az vigasztal bennünket, ha valami is enyhítheti a bánatunkat, hogy egy szemernyi részünk se volt az előidézésükben, és hogy olyan nagylelkűek voltunk az ellenfeleinkhez, amennyire csak lehettünk. Bizony fáj, hogy néhány gonosztevőt feláldoztunk az igazság oltárán; az apagyilkosság nem érdemel irgalmat, de az én kezemből sokan, és talán a legirgalmatlanabbak mégis kegyelmet kaptak.

Okuljunk ebből a borzalmas képből, amit sajnós elétek kellett tárnom; okuljunk a jövőben, mint azokból az iszonyú csapásokból, amelyeket a Gondviselés szokott ránk mérni az életben, hogy tanuljunk belőlük. A kongresszusnak édes gyümölcsöt kell szednie a keserűség eme fájáról, vagy legalábbis el kell húzódnia mérges árnyékából.

Ha nem énnekem jutott volna az a megtisztelő szerencse, hogy összehívjalak benneteket a nép jogainak képviselőire, hogy megbízóitok kívánságának megfelelően megteremtsétek, vagy megjavítsátok intézményeinket, a haza szolgálatának szentelt húsz év eredményéről számolnék be nektek ezen a helyen. De jobb, ha én nem sugalmazom nektek azt, amit minden állampolgárnak joga van kérni tőletek. Mindenkinek lehetősége van, sőt kötelessége, hogy tudomására hozza véleményét, aggodalmát és vágyait azoknak, akiket kiválasztottunk, hogy gyógyítsák feldúlt, gyenge, beteg társadalmunkat. Csak én vagyok megfosztva ennek az állampolgári tevékenységnek gyakorlásától, mert én hívtalak össze benneteket, én jelöltem ki a jogköröket, így semmiképpen sem szabad befolyásolnom a tanácskozásokat. Különben is fölösleges volna elismételni a nép választottal na k azt, amit véres betűkkel ír meg nekik Kolumbia. Énnekem csak az a kötelességem, hogy fenntartás nélkül vállaljam azt a törvénykönyvet és azokat a tisztségviselőket, amelyet és akiket tőletek kapunk, és csakis azt kívánom, hogy a nép küldöttei kinyilvánítsák, tiszteletben tartásuk és teljesítsék a nép akaratát.

Ebből a célból mindent megtettem, hogy mindenki teljes szabadságban és biztonságban fejezhesse ki a véleményét, más se korlátozza őket, csak a kellő rend és mérséklet. Így is történt, és ti a nép óhajainak egyszerű kifejezését találhatjátok a megfontolás végett elétek tárt beadványokban. Minden tartomány várja a döntéseket, minden gyűlésen, amit ezzel kapcsolatban tartottak, higgadság, a kormány tekintélye iránt és az alkotmányozó gyűlés iránt érzett tisztelet uralkodott. Csak a caracasi tanács izgágaságát sajnálhatjuk, amiről szintén ítélnetek kell bölcsen és megfontoltan.

Nem egészen alaptalanul attól félek, hogy kétségbe vonják az őszinteségemet, amikor a Köztársaság élén álló tisztségviselőről beszélek nektek. De a Kongresszusnak be kell látnia, hogy a becsülete nem engedi, hogy énrám gondoljon, amikor kinevezi az állam fejét, az enyém pedig azt, hogy elfogadjam ezt a kinevezést. Hát visszaruháznátok ezt a becses hatalmat éppen arra, aki tirátok ruházta? Ha énrám szavaznátok, megsínylené a tisztességetek! Hiszen ez azt jelentené, hogy én nevezem ki önmagamat! Távol legyen tőletek, de éntőlem is az ilyen nemtelen eljárás.

Az a kötelességetek, hogy kormányt adjatok a Köztársaságnak, és a testületek kebelén belül és kívül egyaránt találni is fogtok olyan jeles állampolgárokat, akik dicsőségesen és hasznosan töltenék be az Államelnök tisztét. Minden, de minden polgártársam birtokában ott az a felbecsülhetetlen kincs, hogy ártatlannak tartja a gyanakvás, csak énrajtam a bélyeg, hogy zsarnokságra török.

Kérlek benneteket, szabadítsatok meg attól a gáncstól, amely vár rám, ha továbbra is megmaradok tisztemben, amely sosem hárítja el magáról a becsvágy gyalázatát. Higgyétek el, új államfő kell már a Köztársaságnak. A nép is szeretné már tudni, hogy

vajon örökké kormányozni akarom-e. Az amerikai államok némi nyugtalansággal tekintenek rám, és ebből még egyszer olyanféle bajai lehetnek Kolumbiának, mint a perui háború. Még Európában is akadnak olyanok, akik attól tartanak, hogy rontom magatartásommal a szabadság szép ügyének hitelét. Ó, mennyi fondorkodásban és hadakozásban volt részünk amiatt, hogy hatalmam és személyem ellen törtek! Ezek a csapások nem kevés szenvedést okoztak a népnek, és ezt az áldozatot megtakaríthattuk volna, ha Kolumbia törvényhozói nem erőltettek volna kezdettől fogva, hogy olyan terhet cipeljek, amely súlyosabban nehezedett rám, mint a háború és minden megpróbáltatása.

Legyetek méltók, polgártársaim, egy szabad nép képviselésére, verjétek ki a fejetekből, hogy szüksége van rám a Köztársaságnak. Ha egy ember nélkülözhetetlen volna az Állam fenntartására, ennek az Államnak nem volna létjogosultsága, és végül fenn se maradna.

Az az államfő, akit választotok, kétségtelenül a belső béke szivárványa, a testvériség köteléke, vigasztalás lesz a letört pártok számára. Minden kolumbiai tömörülni fog e körül a szerencsés halandó körül: ő pedig átöleli őket baráti karjával, mint az állampolgárok nagy családját. Én igaz szívvel, tisztelettel fogok engedelmeskedni ennek a törvényes államfőnek, követem, mint a béke angyalát, támogatom kardommal és minden tehetséggemmel. Minden erővel, tisztelettel és alázattal adózik annak, akit ti választotok. Esküszöm, törvényhozók, fogadom a nép és a kolumbiai hadsereg nevében. Boldog lesz a Köztársaság, ha elfogadjátok a lemondásomat, és egy olyan állampolgárt tesztek meg elnöknek, akit szeret a nemzet, de tönkremegy, ha makacsul azt kívánjátok, hogy én kormányozzam. Halljátok meg a könyörgésemet: mentsétek meg a Köztársaságot, mentsétek meg a dicsőségemet, mert az, Kolumbia dicsősége is.

Határozatok az elnökség felől, amelyről tisztelettel lemondok, és amelynek sorsát a kezetekbe teszem. Mától fogva nem vagyok más, csak egyszerű állampolgár, aki fegyveresen védi a hazát, és engedelmeskedik a kormánynak; közhivatalom mindörökre véget ért. Hivatalosan és ünnepélyesen átadom nektek a főhatalmat, amit a nemzet szavazata ruházott rám.

Minden tartományból vannak itt köztetek; ti vagytok a legkiválóbb állampolgárok, mindenféle közszolgálatban forgolódtatok, a helybeli és általános érdekeket egyaránt ismeritek, minden adottságotok megvan hozzá, hogy új életre keltsétek ezt a Köztársaságot, amely csak tengődik, mert minden tekintetben akadozik az igazgatása.

Engedjétek meg, hogy utoljára még a figyelmetekbe ajánljam: védelmezzétek szent vallásunkat, az égi áldás bőséges forrását. A nemzetgazdasággal is törődnötök kell, kivált az adóbehajtási rendszerrel. Az államadósság, Kolumbia rákfenéje is követeli tőletek szent jogait. A hadseregnek, amely számtalan módon kivívta a nemzet háláját, gyökeres átszervezésre van szüksége. Az igazságszolgáltatás olyan törvénykönyvet kíván, amely képes megvédeni az ártatlan szabad emberek jogait. Itt mindent újonnan kell létrehozni, és tinektek kell megalapoznotok a jólétünket politikai szervezetünk általános alapjainak lerakásával.

Polgártársaim! Pironkodva mondom: csak egy javunk van, és ezt is a többi árán szereztük: a függetlenség. De ez kaput tár előttünk, hogy a többit is újra kivívjuk a ti fenséges vezetésekkel, a dicsőség és a szabadság tündöklő fényében.

Bogotá, 1830. január 20.

BOLÍVAR

A SZABADÍTÓ UTOLSÓ KIÁLTVÁNYA

**SAN PEDRO ALEJANDRINO URADALOM
1830. DECEMBER 10.**

**SIMON BOLÍVAR
KOLUMBIA SZABADÍTÓJA STB. STB.
KOLUMBIA NÉPEIHEZ**

Kolumbiaiak!

Láttatok, mennyit fáradoztam, hogy meghonosítsam a szabadságot ott, ahol azelőtt zsarnokság uralkodott. Önzetlenül munkálkodtam, odahagytam birtokomat, sőt nyugalمامat. Lemondtam a hatalomról, amikor rájöttem, hogy nem bíztok odaadásomban. Ellenségeim kihasználták hiszékenységeteket, és bemocskolták legszentebb kincsemet, a feddhetetlen nevemet és szabadságszeretetemet. Üldözőim áldozata vagyok, ők juttattak a sír szélére. Megbocsátok nekik.

Most, hogy távozom közületek, a szeretet azt súgja, hogy tudomásotokra hozzam utolsó kívánságaimat. Nem kell énnekem más dicsőség, csak az, hogy megszilárdítottam Kolumbiát. Mindnyájan munkálkodjatok az Unió becses javáért: a népek úgy, hogy engedelmeskednek a jelenlegi kormánynak, hogy úrrá lehessen a fejetlenségen, az oltár szolgái úgy, hogy imával esedeznek az éghez, a katonák úgy, hogy kardjukkal védik a társadalom biztosítékait.

Kolumbiaiak! utolsó szavaimmal boldogságot kívánok a hazának. Ha a halálom hozzájárul, hogy szűnjön a pártoskodás és megszilárduljon az Unió, nyugodtan szállók sírba.

San Pedro uradalom, Santa Marta, 1830. december 10. 20°

SIMON BOLÍVAR

**ISBN 978-963-06-6204-8
ISSN 1216-1861**

Felelős kiadó
a Venezuelai Bolívari Köztársaság Nagykövetsége

Felelős szerkesztő
Tabák András

2009 Vasas-Köz Kft. Nyomda
Felelős vezető Badó Géza

Terjeszti a Könyvtárellátó Közhasznú Társaság
